

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

NOTÆ
AD
SINGULOS
INSTITUTIONUM
ET
PANDECTARUM
TITULOS
VARIAS JURIS ROMANI
ANTIQUITATES
IMPRIMIS
VSVMEORVMHODIERNVM
IN FORIS GERMANIÆ
OSTENDENTES
IN USUM
AUDITORIUM THOMASIANUM.

Præmissa est Præfatio de Cautelis circa emendationem administrationis justitiæ adhibendis, & de officio Professorum Academicorum ad eum finem obtinendum.

Item Dissertatio Culpisiana de Germanicarum legum veterum ac Romani juris in Republica nostra origine autoritateque præfenti, cum summaris & notis,

*CVM PRIVILEGIO POLONIARUM REGIS
ET SAXONIÆ ELECTORIS.*

HALÆ MAGDEBURGICÆ, M. DCCXIII.
PROSTAT IN OFFICINA RENGERIANA.

1911

1911

1911

VIRIS
ILLUSTRISSIMIS ET EXCELLEN-
TISSIMIS
DN. MARQUARDO LUDOV.
DE PRINTZEN
REGLÆ MAIESTATIS BORUSSICÆ
SUPREMO AULÆ MARESCHALLO
ET
MINISTRO STATUS INTIMO
ORDINIS REGII AQUILÆ NIGRÆ
EQUITI
CONSISTORII PRÆSIDI
RERUM ECCLESIASTICARUM ET FEUDALIVM
DIRECTORI
COMITATUS RUPPINENSIS ET TERRÆ
BELLINENSIS
PRÆFECTO
CETERA.

DN. JOHANNI MAURITIO

LIB. BAR.

DE BLASPIL

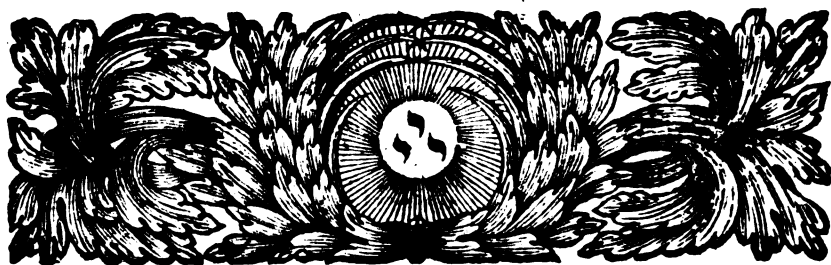
**REGLÆ MAIESTATIS BORUSSICÆ
MINISTRO STATUS INTIMO
RERUMQUE BELLICARUM DIRECTORI
ET COMMISSARIO GENERALI
CETERA**

**SUPREMIS UNIVERSITATIS FRIDERICIA-
NÆ CURATORIBUS.**

DOMINIS SUIS GRATIOSIS

S. P. D.

CHRISTIANUS THOMASIUS.

Ignosce VIRI ILLU-
STRISSIMI & EX-
CELLENTISSIMI,
quod NOMINA VE-
STRA præposuerim
notulis meis in Institutiones & Pan-
dectas. Neque enim id eo animo
feci,

feci, ut illas, quæ in gratiam saltem studiosæ juventutis conscriptæ sunt, dignas judicem, ut à VOBIS legantur, verum ut saltem rationem VOBIS tanquam Supremis Universitatis hujus Curatoribus, reddam, de administratione officii Professorii à POTENTISSIMO REGE in hac Academia mihi demandati, utque VOBIS de Gratia Vestra hucusque continuata gratias agam decentes. Pergite & impostero, quousque recte facere desinam Eandem mihi impertiri, ac me protectione VESTRA adversus calumniantium iniquitates, quotiescunque opus fuerit, non indignum judicate. DEUS VOS SERVET. Dabam in Universitate Fridericiana Calendis Septembr. 1713.

PRÆFATIO.

SVMMARIA.

Inter morbos Reipublicæ est etiam justitia prava administratio. 1. Specimen eorum, quæ in causis criminalibus emendationem mercantur. 2. Monita quædam eam in rem ex Dione Cassio. 3. De causis civilibus multorum querelæ & consilia effectui desituta. 4. Hujus frustranciatatis dua potissimum causa. 5. Radix corrupta justitiæ adscribenda non advocatis, nec iudicibus, nec consiliariis principum, nec professoribus academicis. 6. Quærenda tamen in Academiis, i. e. in doctrina Juris Academicæ, arcanis Politicæ-Papalis introducta, vel astute conservata. 7. Et in neglecta in Academiis doctrina prudentiæ civilis. 8. Quomodo hi nevi, etiam in Academiis Germania

continuati emendari possint. 9. Sed & deliberandum serio de alendis plurimis familiis, quæ hætenus ex diuturnitate litium vitam sustentarunt. 10. Optime sperandum de instituto Regio emendanda administrationis justitiæ. 11. Officium Juris in Academiis circa doctrinas de Jure Justiniano & Canonico, & de prudentia civili. 12. Origo & progressus controversiæ de exiguo usu juris Justiniani in foris Germania. 13. Index dissertationum partim circa genuinam expositionem Juris Justiniani, partim circa ostendendum ejus usum exiguum in foris Germania occupatarum. 14. Scopus annotationum presentium ad Institutiones & Pandectas, & ratio remissionum frequentium.

PRAEFATIO.

<p>quentium ad alios Doctores. 15. Cur illis dissertatio Epistolica Culpisiana cum summaris & notis praemissa fuerit. 16. Dissertationes quaedam, in annotationibus breviter dicta latius exponentes. 17. Labores haecenus sus-</p>	<p>scepti circa assensionem mysterii iniquitatis, per jus Canonicum sub specie pietatis propagati. 18. Item circa emendationem prudentia legislatoria seu rectoris communitate neglectam. 19.</p>
---	---

Inter morbos Reip. est etiam justitia prava administratio.

Cum finis omnium Rerumpublicarum esse debeat procuratio pacis & tranquillitatis tam cum exteris, quam cum concivibus, & vero ad istum finem obtinendum praeter reliqua media potissimum etiam non praecipitata quidem, sed prompta tamen & parata justitiae administratio, tam in controversiis concivium de meo & tuo, quam in coercendis ac puniendis delictis, quietem publicam turbantibus, requiratur, sua sponte inde fluit, inter vitia ac morbos Rerumpublicarum imprimis numerandam esse, vel nimis praecipitatum, vel nimis lentam ac tedium, aut inefficacem justitiae administrationem, in causis tam civilibus, quam criminalibus. Quomodo in imperio Germanico justitia administratur, testatur quotidiana experientia, stultorum etiam magistra.

Specimen eorum, quae in causis criminalibus emendationem mereantur.

2. De causis criminalibus equidem pauci & pauca monuerunt. Interim nullum est dubium, quin etiam intuitu processus criminalis multa obveniant, quae ulterioremquisitionem mereantur, v. g. *an omnia delicta, quae apud nos puniri solent, poenam, vel an non minorem, aut majorem, item, an accusatore deficiente, si occulta sint, inquisitionem mereantur? an delationes admittenda in bene constituta republica? unde factum, quod hodie ad delationes quasvis, & quorumvis statim inquisitiones instituantur, & delationes innocentium impares plane sint, aut etiam sub larva virtu-*

LXX

PRAEFATIO.

tum & fucatae pietatis premia loco meritarum poenarum postu-
lent? An non hæc sint reliquæ satis crassæ & palpabiles ar-
canorum politicorum Papatus? Ipse *processus inquisitorius* &
tortura medium ad inquirendam veritatem, an non ex eo-
dem fonte propullulaverint? An non hoc pacto eveniat, ut
divites & potentes fere poenas eludant, contra *pauperes & vilio-
res*, etiam innocentes succumbant, aut certe priventur me-
diis tuendi innocentiam? An non prudentia politica com-
munis requirat, ut *carceres delinquentes* quidem custodiant,
sed non torqueant? Unde igitur in *Germania carceres squali-
di & horrendi*, an non iterum ex reliquiis Papatus? Quo-
modo cognitis his *morbis remedia* quærenda? An *pœna capi-
tales, corporis afflictiva*, & quæ delinquentes ad emendatio-
nem propter *infamiam perpetuo comitantem* plane ineptos
reddunt, plane abrogandæ, an vero prudenti temperamen-
to & distinctione nova delictorum huic malo succurren-
dum? An *tortura* abrogandæ, & nemo, nisi *testibus* convictus
sit condemnandus? Quomodo *falsa testimonia* intuitu hujus
medii sint evitanda? An non loco *torturæ probationes artifi-
ciales*, Græcis & Romanis usitatae, sint in usum revocandæ,
aut, si non possint, quænam sit hujus impedimenti ratio? An
forte quod apud Romanos primis temporibus nulla pœna
capitalis in usu fuerit, an aliæ? Quomodo *radiositas Proces-
sus inquisitorii, multitudo ac impertinentia articulorum inquisi-
tionalium, fallacia plurium interrogationum*, in iis sæpissime
occurrunt, aut *suppeditatio impertinens circumstantiarum*, ut
etiam nocentissimi evadere possint, corrigi debeant? Infi-
nita alia ut jam taceam.

3. Uti vero quædam huc pertinentia in dissertationi-
bus *de origine processus inquisitorii, de judiciis Westphalicis, de
occasione & intentione Constitutionis Criminalis Carolinae*, anno-
tavi, ita liceat hoc loco saltem prudentiorum meditationi
ulteriori commendare doctrinam Mecænatæ apud Dionem
Cassium. (a) *Aliorum vitia inspicienda quidem Tibi, non tamen
graviter inquirendum, sed quæ ab aliis accusantur crimina, de*

*Monita qua-
dam eam in-
rem ex Dionem
Cassio.*

(a) Lib. 52.
p. m. 488.

PRAEFATIO.

*his judicandum, reliqua accusatore carensia, Tu quoque dissimula-
nisi quid in rempublicam sit delictum; de his enim exigenda est
merita poena, etsiam si nemo deferat. Privata autem caetera co-
gnoscenda quidem sunt (ne aliquando erres, inepto ejusmodi ho-
mine ad functionem aliquam adhibito,) non tamen coarguenda.
Nam natura multos homines corripit, ut contra leges delinquant,
que, si quis adcurate persequi omnia velit, aut neminem aut per-
paucos impunitos relinquat; sin humaniter equitatem juri mi-
sceat, forte eos emendet. Lex enim, quanquam necessario pœ-
nas graves statuat, tamen naturam coercere non semper potest.
Caterum homines quidam, cum occulta sua esse peccata putant,
aut saltem mediocriter verbis castigantur, vitam emendant, par-
tim quod metuumt, ne manifesti delictorum fiant; partim denuo
peccare veriti; iidem palam factis vitiis suis, aut immodice
puniti, pudore projecto omnia jura confundunt, ac conulcant, so-
lisque natura impetibus serviunt. Quamobrem neque facile est,
omnes peccantes punire, neque decorum, eos, qui aperte libidine
mala feruntur, negligere. Jungenda huic instructioni Mecæ-
natis consilium sapiens Livix, eidem Augusto datum, apud
eundem, (b) quod, uti integrum meretur expendi, ita ex eo
saltem pauca hæc verba adjungam. Est vero magni animi, exi-
mieque natura, vulgi peccata ferre, que, si quis omnia pro me-
ritis puniendâ cogitet, impudens majorem hominum partem oc-
cidet.*

(b) lib. 55. p.
m. 556.

*De causis ci-
vilibus mul-
torum que-
relæ & con-
silia effectû
definitiva.*

4. Sed missis judiciis de criminum coercitione solli-
citis, pergo ad *judicia civilia* de meo & tuo. Jam ab inte-
gro seculo & ultra de insigni hoc Reipublicæ Germanicæ
morbo, partim ex *incertitudine juris*, partim ex *prolixitate
processuum* orto, plurimi conquesti sunt, multi etiam consilia
de curando hoc morbo ediderunt, eo tendentia, ut *novus
codex legum* autoritate publica, vel Imperatoris & Statuum
simul, vel singulorum saltem Imperii Statuum, conscribatur,
aut aliis remediis incertitudo illa juris tollatur, utque etiam
prescriptis novis ordinationibus processualibus promptus &
expeditus litium finis statuatur. Alii consilii magis parti-
cula-

PRAEFATIO.

cularibus de coercendo Advocatorum studio lites in infinitum protrahendi; de pena mendacii in judicio commissi, de coercendis inutilibus dilationibus, de abusibus appellationum tollendis & similibus, huic malo obviam ire conati sunt. Ex novellis constat, ipsum *Gloriosissimum Imperatorem* in id incumbere, ut lites abbrevientur. In *Saxonia* jam à temporibus Electoris Augusti Jcti tentarunt, ut novis Constitutionibus partim editis partim ineditis, novis item decisionibus, novis ordinationibus processualibus celerior reddatur justitiæ administratio; & adhuc saxum istud Sisyphæum movent. Interim experientia testatur, intentionem optimam, & labores plusquam Herculeos effectu fere caruisse.

5. Causam si quæras, videtur ea *duplici errori* adscribenda esse. Non possunt morbi corporis humani curari, sed sæpius curatione magis irritantur, si vel *origine morborum neglecta*, cura applicetur membris corporis exterioribus, ubi effectus morborum sentiuntur, vel, si origine etiam morborum probe cognita, adhibeantur *medicamenta inapplicabilia*, aut quæ morbo sublato *alium morbum priore graviolem*, vel æque gravem producant. Simili ratione ægotans justitiæ administratio frustra curatur, si *neglecta origine mali*, consilia tendant saltem ad tollendos ejus effectus, aut mediis etiam ad originem removendam aptis propositis non simul prospiciatur, quomodo evitentur *alia incommoda, hanc emendationem concomitantia*.

6. Ita nullum quidem est dubium, & testantur id acta pleraque judicialia, *advocatis* imputandam esse magnam partem protractarum litium, de qua etiam conqueruntur quotidie advocati partium adversarum, ex ista protractione *damnum patientium*. Sed tamen *radix mali non querenda est in advocatis*. Sæpe etiam *judices* in culpa sunt, ut mitissime loquar. Imo nec *judices*, nec *advocati* lites protrahere possent, si non *ordinationes ipsæ judiciales* sub prætextu, nimis præcipitata administratione justitiæ partes litigantes *damnum patientur*, *remedia nimis lenta*, & præcipitantur

illi

Hujus frustrationis causa potissimum causa

Radix corrupta justitiæ adscribenda non Advocatis, nec Judicibus, nec Consiliariis Principum, nec Professoribus Academiæ

PRAEFATIO.

illi longe graviora in forum introduxissent, & sic iudicibus pariter ac advocatis ansam suppeditassent, per ipsam illorum remediorum applicationem impediendi, aut differendi sententias definitivas aut earum executionem. Ut taceam, quod magna pars protractæ justitiæ debeatur *incertitudini juris*, quæ nec advocatis, nec iudicibus, sed iterum illis, qui *legibus scribendis* adhibentur, imputari potest. Interim *nec in his radix mali* quærenda. Haud dubie enim tot JCI eximii, ac magnorum Principum *Consilarii* strenue de emendanda justitiæ administratione solliciti, nil minus intendunt, quam ut ista noxia ex ordinationibus tanta cum cura conscriptis, aut ex novis legibus oriatur. Quin potius operam dederunt sedulo ac diligenter, ut ea quæ *in Academiis* didicerant, bona fide ad negotia in societate civili obvenerint, & ad ipsum ordinem judicarium applicarent. Igitur, si dicendum quod res est, malum vel omne tam incertitudinis legum, quam prolixitatis processuum à *Professoribus Academicis in Aulas*, ab *Aulis in Forum*, & sicin *Judices & Advocatos* derivatum est, non quod *Professores Academici* unquam studio & data opera voluerint Jurisprudentiam & justitiæ administrationem corrumpere, sed quod translatis ex Italia in Germaniam *Academiis*, & recepto jam antea per integrum seculum & quod excurrit *Jure Canonico* in Germaniam, bona fide sibi persuaserint, suppressis, quantum in ipsis erat, legibus & moribus Germaniæ circa jura privatorum & ordinem judicarium, tanquam barbaris, ac introducto horum loco *Jure Justiniano ac Canonico* in Germaniam multum promotum iri veram Jurisprudentiam & administrationem Justitiæ.

Quærenda tamen in Academiis i. e. in doctrina JCIorum Academicæ, arcana

7. Sed neque tamen *Professoribus Academicis* ultimo, adscribenda erit corruptio Jurisprudentiæ & Justitiæ, sed *Papæ & arcana Politica Papalis*. Papæ de imperio suo in Reges & Principes Europæ stabiliendo solliciti, introduxerunt *Academias*, ea intentione, ut per Professores tanquam Clientes suos, in his docerentur tales doctrine, quæ pro ultimo

PRÆPATIO.

timo sine haberent *subjectionem Laicorum omnium Clericis, & Clericorum omnium Papæ.* ^{mis: Politicæ} ^{Papalis in-} ^{truducta vel} ^{astute confectâ} ^{vana.} *Constabant primæ Academiæ ex duobus solum Facultatibus, Philosophica & Theologica. Theologi nihil docebant aliud, quam Papam esse Dei vicarium, & salutem humani generis æternam pariter & temporalem consistere in eo, si quis sputa Papæ lingeret, Clero omnia sua bona donaret, & horum poenis Ecclesiasticis, etiam ob rem nullius momenti coeca obedientia se subiceret. Philosophia Scholastica seu Academica erat præparatio ad Facultatem Theologicam; adeoque & Philosophi nil aliud docere poterant, quam quod ad hunc scopum unice tenderet. Sed tamen iste scopus non ita crude proponebatur, verum sub larva mysteriorum divinatorum, item pietatis & sanctitatis insinabatur populo. Interea Imperatores Germanici de tuendis juribus suis adversus hanc Papæ tyrannidem solliciti, multos in Italia etiam inveniebant viros, tyrannidi isti se opposcentes, unde duæ oriebantur factiones per totam Italiam se diffundentes, *Guelphorum & Gibellinorum.* Accedebat eo tempore, ut *Corpore Juris Justiniani* reperto, ejus explanationem in Academiis introducerent primo *Professores Grammatici*; postea, cum *Gibellini* putarent, se in Jure Justiniano multa reperire argumenta, quæ tyrannidi Papali objicere possent, & Cæsares arbitrarentur, id in rem suam fore, *novam Facultatem Doctorum Juris Civilis*, ab iis instituebatur. Sentientes ista Papæ, condebant *Jus Canonicum*, quo hodie-
 num utimur, & *quartam Facultatem* (nam *Facultas Medica* postea demum orta est) *Doctorum Juris Canonici* in Academiis introducebant, *Facultati Doctorum Juris Civilis* oppositam, & huic præferebant *Guelphos* auctoritatem Papalem Cæsareæ prævalentem ex ipso hoc Jure Canonico inculcantes. Sed quemadmodum Papæ initio Philosophiam Aristotelicam in Academia Parisiensi tolerare volebant, cum metuerent, ne ope ejus auctoritas Papalis damnun pateretur, postea vero sentientes, per mixturam philosophiæ Aristotelicæ cum Platonicâ, Laicos reddi confusiores & stupidiores,*

Aristo-

PRÆFATIO.

Aristotelicam philosophiam ipsimet stabiliebant; ita etiam sentientes Jus Justinianum earum virium non esse, ut inde Papocæsaria insigne damnum metuendum haberet, sed potius in ipso Jure Justiniano, & in primis potissimum titulis libri primi Codicis pleraque fundamenta Papatus contineri, & porro mixtura Juris Justiniani cum Canonico incertitudinem juris & tædiositatem processus augeri, adeoque Laicorum potentiam eo ipso adhuc magis imminui, *conjunctionem harum duarum facultatum* initio sibi oppositarum non amplius impediverunt, sed potius promoverunt, imprimis cum facile intelligerent, pro barbarie illorum temporum *Jus Canonicum* semper & ubique primas partes esse obtenturum.

Et in neglecta in Academicis doctrina prudentia civilis

8. Pertinet & illud ad arcana Politicæ Papalis, quod ipsius *prudentia civilis* doctrina, ad quam pertinet caput de prompta & expedita justitiæ administratione vel plane exulaverit Academicis Pontificiis, vel saltem impertinenter & frigide ibidem ex Aristotele fuerit tractata, ne videlicet Laici in tempore solliciti essent de emendanda ista confusione per multitudinem variarum legum pessime cohærentium, & diuturnitatem litium introducta, & nihil magis salutare ac proficuum Reipublicæ esse crederent, quam si astutissima Juris Canonici decreta exoscularentur, & incertitudinem juris ex mixtura Juris Justiniani & Canonici ortam per distinctiones quascunque, & opiniones communes aut Glossatorum autoritates tollere intenderent; quo consilio tamen nihil imprudentius esse cuilibet vel leviter saltem, doctrinæ de genuina emendatione Reipublicæ tincto, statim ad oculum patet.

Quomodo hinc navi etiam in Academicis Germania continuati emendari possint.

9. Postea recepto jam Seculi decimi tertii temporibus in Germaniam *Jure Canonico*, & translata in Academiis Germaniæ seculo decimo quarto professione utriusque juris, tam Canonici quam *Justiniani*, ac contemptis adeo juribus Germaniæ hætenus usitatis, per *mixturam hujus utriusque peregrini juris cum jure patrio* aucta fuit & incertitudo

ob

PRÆFATIO.

juris & diuturnitas processuum, eaque hactenus ob neglectam pariter curam debitam *prudencia civilis* in Academiis etiam Protestantium, per novas constitutiones, decisiones, ordinationes politicas, & quæ novam litigandi iudicii præscriperunt, tolli omnino non poterunt, sed altas magis magisque radices egerunt, atque adhuc in posterum agent, quamdiu Principes Imperii, & qui illis in regimine reipublicæ ministerium præbent, non jubent, ut in *Academiis à Viris prudentibus & peritis genuina principia prudentiæ re-
Arcticis* studiosæ juventuti inculcentur, aut ipsimet *Consiliariis Principum* non expectato tam lento remedio, secundum propriam prudentiam longo rerum usu acquisitam, non incipiunt ipsi per *leges certam normam* civibus in negotiis quotidianis observandam, & *breviorem litigandi viam* præscribere, rejectis omnibus subtilitatibus ex jure peregrino in patriam translatis, ac *observata sola æquitate*, non cerebrina quidem, sed *evidente & statui suo conveniente*, quod nec impossibile, nec adeo difficile futurum esse firmiter mihi persuadeo.

10. Cogitandum tamen etiam erit & serio deliberandum, quomodo obviam iri possit aliis incommodis, correctionem hanc legum & ordinis judiciarii necessario concitantibus. Demus enim, immensam illam legum multitudinem & incertitudinem per non adeo multas leges & diuturnitatem litium per breviorum ordinem judiciorum esse correctas, nihil certius tamen est, quam ut plurimi cives, partim bona fide, partim per astutiam manibus pedibusque eo sint allaboraturi, ne salutaris illa correctio exoptatum finem obineat. Etenim multi sunt in omnibus Germaniæ provinciis, qui vel *rabulariam artem* (Conringii verba (c) refero) *proficientur, vel ex iudiciorum varias in partes stentorum licentia questum faciunt, vel ambigui obscurique iuris jam parta sibi peritia in populo eminere gestiunt lucri honorisque iacturam metuentes, & quoniam in turbido felicissima piscatura est, malint, ut nunc sunt, omnia manere in perpetuum.* Etiam vero, ut vere monet idem Conringius, *paucorum turpis lucri cupidum,*

PRÆFATIO.

rum, aut ambitiosorum, non ea debeat haberi ratio, ut eius quod publice interest, & saltem tacite a populo omni & cunctis re-
 cloribus Reipublicæ desideratur, non prævaleat autoritas, simul
 tamen opera danda Principibus, ut per emendationem juris
 non grave damnum sentiant plurimi ex civibus, aut vel esuri-
 re, vel republica exulare cogantur. Jam vero si cogites, quot
 procuratores, quot advocati, quot iudices, quot scribe, quot
 apparitores, quot alia hominum genera, hucusque intervi-
 endo administrationi justitiæ, ex ejus ob hæcenus memoratas
 causas lenta administratione vixerint, ac familias suas alue-
 rint; facile simul prævideri potest, quod, si subito introdu-
 catur jus certum, & litium abbreviatio, plurimis ex tanto, qui
 ubique deprehenditur horum numero, aut mendicandum,
 aut fame pereundum sit. Ut de Professoribus Juris in Aca-
 demiis nihil dicam, quibus haud dubie multum decedet per
 istam emendationem, cum tot sententiis, tot responsis non
 amplius opus habituri sint iudices & partes. Nam quomo-
 do his alio modo facile prospici possit, jam notavit Conrin-
 gius (d). Neque poterit excusationis loco afferri, imputan-
 dum esse iudicibus, advocatis, procuratoribus &c. quod aliud
 vitæ genus non elegerint, cum hæcenus, ante emendationem
 videlicet, de qua agimus, illa officia ubique pro maxime lici-
 tis & honoratioribus habita fuerint. Ac propterea nimis
 durum foret, si quis tot personas honestas, ac ipsorum fa-
 milias, ad aratrum & operas manuaras ablegare vellet. Igi-
 tur non differenda videtur hæc deliberatio demum post
 emendationem juris & justitiæ administrationis introductam,
 sed antequam gravissimum istud negotium suscipiatur, *manu-
 re de remediis* contra hoc incommodum deliberandum esse,
 communis prudentiæ regulæ evidentem suadent. Nec de-
 futura esse talia remedia, si modo prudens & seria eorum in-
 rituatur inquisitio, certus sum atque convictus.

(d) d. c. 23.
 p. 244.

Optime spe-
 randum de
 infuante RE-

II. Atque dum per singularem Dei gratiam POTEN-
 TISSIMUS REX BORUSSIÆ jam in eo totus est, ut non
 solum exemplo suo, fortissimo & sufficientissimo ad vitis
 inoli-

PRÆFATIO.

inoluta suppressenda remedio, *luxum & avaritiam* coerceat, sed & EIUS jussu in conficiendo legum certarum codice, & ordine judiciorum emendando occupati sint Ministri Regii; factum ac felicem successum salutari huic instituto omnes boni ac justitiam amantes cives & à Deo precantur, & non sine justis rationibus sperant, cum jam Conringius (e) observaverit, *divitiarum* contemptum, & *luxus libidinisque* sive ignorantiam, sive detestationem, negotiorum civilium ac litium raritatem sua sponte excipere solere, quia plerique hominum contractus, & contractuum controversiæ non aliunde, quam ex avaritia, luxu & libidine profluant; ac præterea nulli dubitemus, quin *Regii Ministri*, pro ea, qua pollent singulari prudentia & negotiorum civilium experientia eo sint allaboraturi, ut *rudices* supra expositæ *legum incertitudinis & diturnitatis litium* funditus excendantur, & simul *prospiciatur sustentationi tot hominum innocentium*, quibus causa hæctenus protractarum litium imputari nequit, & qui propter ætatem & alias circumstantias, ut aliud vitæ genus eligant, non sunt apti, ut adeo non opus sit, ea de re vel verbulum addere.

12. At vero dum hæc in Aula geruntur, nobis, quibus doctrina *Academica* injuncta est, incumbit, ut totis viribus id agamus, ut quæ olim ex *Academiis* in forum se insinuarunt *erroneæ opiniones*, Reip. maxime noxiæ, ex animis studiose juventutis radicibus evellantur. Quas inter præcipuæ sunt, quasi *jus Justinianæum* non solum præferendum sit juri patrio, sed & in Germania jam per aliquot secula in viridi sit observantia; quasi *jus Canonicum* tanquam sanctum & pium ac Reipublicæ salutare omnino in viridi observantia sit conservandum, & quasi *doctrina prudentiæ civilis* cane pejus & angue sit fugienda JCo Christiano, aut ex lacunis Philosophiæ Scholasticæ & maximam partem Pontificiæ sit haurienda.

13. Quod *primum errorem* attinet, quam primum potestas docendi in hac urbe clementissime mihi fuit indulta, operam dedi, ut *Nexus Jurisprudentiæ Romanæ* AnteJustinianæ

GIO emendanda admi- nistratio- Justinia.

(e) d. l. c. 34. p. 225.

Officium JCo- rum in Academiis circa doctrinas de jure Justinianæo & Canonico & de prudentiæ civili.

Origo & progressus controversiæ de exiguo usu

PRÆFATIO.

juris Justinianei in foris Germaniæ.

neæ & Justinianæ ipsius, illos quidem peculiari tractatu, hos in præfatione isti tractatui præmissa, breviter & quasi per indicem, sed perspicue tamen ostenderem, ac simul *de exiguo Pandectarum usu in foris Germaniæ*, & causis inutilium doctrinarum in studio jurisprudentiæ differerem. Atque non memini, circa doctrinam de Nævus Jurisprudentiæ Romanæ quicquam, quod responsonem desiderare visum sit, publice esse oppositum; At doctrinam de exiguo usu Pandectarum in foris Germaniæ non potuerunt concoquere illi, quorum interest, inutilibus doctrinis detineri juventutem Academicam, unde statim in vicina Academia ea impugnata fuit in publico programmate. Cui tamen mox fuit à me responsum, ut accessiones dicto tractatui de Nævus Jurisprudentiæ Antejustinianæ testantur. Quin etiam, ut eo minus paradoxa videretur assertio illa mea, de exiguo usu Juris Justinianei postea in *delimitatione historiæ Juris Romani & Germanici* (Lipsiæ Anno 1704. à consultissimo Beyero, Jcto nunc & Antecessore Wittebergensi, novæ editioni Antitriboniani Hotmanei præmissa) circa finem, distincte formavi statum controversiæ, & breviter ostendi, à dissentientibus variis modis, varias hic committi fallacias, dum cum legibus miscuerunt definitiones, item principia ethica & politica, aut regulas interpretationis, item decisiones casuum specialissimorum, & rationes legum, dum loco legum Romanarum substituerunt præcepta juris Naturæ & Gentium in corpore juris repetita, aut dictamina ex natura rei desumpta; dum questionem facti de usu juris Romani confuderunt cum questione juris, an ejus usus esse debeat; dum perpetuo à nobis probationem abrogationis Juris Justinianei postularunt, cum tamen ipsis incumberet probare hujus juris receptionem, dum denique usum theoreticum & usum practicum confuderunt. Sed cum observaverim, istas confusiones & fallacias non falsas esse, que hic attendi mereantur, sed adhuc plures à Doctoribus communis sententiæ committi; opera dabitur, ut peculiari dissertatione Status controversiæ de usu exiguo Juris

PRAEFATIO.

Juris Justiniani in foris Germaniæ paulo locupletius & pluribus exemplis illustratus proponatur.

14. Cum vero illi, qui usum juris Justiniani in foris Germaniæ asserunt, partim in eo peccare soleant, quod ipsam rationem Juris Justiniani non ex Historia Romana & Antiquitatibus Romanis tanquam genuinis fontibus, sed ex la- cunis Glossatorum, vicio seculi, magna ignorantia historię Romanę laborantium, petant, partim etiam ex neglecta studio inquisitione in rationes juris patrii, parum apte Jus Justinianeum ad mores Germanicas applicent, ideo sollicitus fui, ut peculiaribus dissertationibus docerem, vel quomodo ipsum Jus Romanum aliter ac vulgo fieri consuevit, explicari debeat, vel quomodo Jus Romanum parum convenienter ad mores Germanicos applicetur. Ad primam classem per- tinent dissertationes ex Lipsiensibus *de vagabundo, seu eo qui est sine domicilio; philosophia juris ostensa in doctrina de obligationibus & actionibus cura appendice vindictarum pro dominio contra servitusem, de actione fidejussoris adversus debitorem antequam solvas; de filio, sub conditione si se filium probaverit, herede instituto; de abigeanu; de servitute stillicidii; ex Halensibus, de jure injusto Heredipesarum; de institutionibus captatoris; de pseudo privilegio pupilli contraria actione negotiorum gestorum conventi; de jure consuetudinis & observantia; de legitima viventi; de interpretatione beneficiorum principis; de culpa ab heredibus tutorum praestanda; de arrhis emtionum; de non esse actionis forensis contra adificansem ex emulatio- ne; de origine successionis testamentaria; de primis ini- tiis successionis testamentaria apud Romanos; de sensu legis Decemviralis Testamentaria; Ad secundam classem spectant ex Halensibus: de usu actionum penalium; an doctrina juris Romani de servis magnum usum habeat in servis nostris à Turcis captis: an mancipia Turcica per baptismum manumittantur; de pretio affectionis in res fungibiles non cadente; de hominibus propriis & liberis Germanorum; de larva legis Aquilia detracta actioni de damno dato, recepta in foris Germanorum; de Norico- rum causis admittendi legitimam; de quasi emancipatione Ger- mano.*

*Index differ-
rationum
partim circa
genuinam ex-
positionem
Juris Justi-
niani, par-
tim circa
ostendendum
ejus enigmum
usum in foris
Germania
occupata-
rum.*

P R A E F A T I O .

manorum; de jurisdictionis & magistratum differentia secundum mores Germanorum; de usu practico doctrina difficillime juris Romani de culparum praestatione in contractibus; de perpetuitate debitorum pecuniariorum; de equitate cerebrina legis 2. C. de rescind. vendit. ejusque usu practico; de usu practico accurata distinctionis inter emtionem cum pacto de retrovendendo, & contractum pignoratitium; de usu exiguo Scti Vellejani in foris Germania; de non rescindendo contractu condictionis ob metum spectrorum.

Scopus annotationum praesentium ad Institutiones & Pandectas, & ratio remissionum frequentium ad alios Doctores.

15. Cum tamen vix sperare liceat, ut ob inclinantem aetatem doctrinam de exiguo usu Juris Justiniani in Germania per singulos Institutionum aut Pandectarum titulos plena manu ostendere possim, jam ante aliquot annos institui in gratiam auditorii, saltem notis brevioribus in calamus dictatis id docere, quas nunc publicis typis excussas exhibeo, ut tædio descriptionis subleventur auditores. Cave igitur, ne in his notis quæras explicationem Institutionum & Pandectarum, & quæstionum, de quibus alias solliciti esse solent commentatores in Pandectas & Institutiones. Saltem illa tæti, quæ vel Jus Justinianum ex Antiquitatibus Romanis aliter ac vulgo fieri suevit, exponunt, vel ubi Tribonianus lapsus sit, modestè ostendunt, maximam partem vero, quæ diversitatem principiorum & conclusionum Jurisprudentiæ Germanicæ à Jurisprudentia Justiniana quasi ad oculos sistunt. Atque vel ideo ubique hic breviori mihi esse licuit, quia ex novioribus JCtis nostrorum temporum nonnulli, etsi pauciores, doctrinas quas inculco non paucas jam fufus exposuerunt, quas adeo describere nolui, sed auditores meos ad illos remisi, imprimis ad illos, qui in omnium aut multorum manibus sunt. Inter hos præ reliquis nominandus hic mihi est *Schilterus*, qui, etsi in principio primario de usu Juris Justiniani in foris Germaniæ à me dissentiat, in conclusionibus tamen plurimis mecum convenit, vel certe differentias Juris Germanici à Jure Romano, sedulo & ex antiquitatibus Romanis pariter ac Germanicis in Exercitationibus

ad

PRÆFATIO.

ad Pandectas exposuit. Pariter & celeberrimus JCtus, *Georgius Beierus*, Universitatis Wittebergensis jam decus & ornamentum, in positionibus ad Institutiones & Pandectas id præcipue egit, ut rationes Juris Romani ubique ex antiquitatibus Romanis breviter monstraret, atque passim eam in rem à JCtis humanioribus, iisque non ubivis obviis, tradita, in summa exhiberet, item ut diversa Juris Germanici à Jure Justiniano fundamenta diligenter annotaret. Qui, uti sibi dedecori non fore putavit, si publice fateretur, se olim mea manu ductione impulsus esse, ut in exponendo Jure Romano ad antiquitates Romanas & mores patrios potissimum respiceret, ita rursus publice grata mente profiteor, me multa ex ipsius positionibus didicisse, eumque rogo, ut positiones Juris Germanici, quarum mentionem fecit in præfatione ad novam editionem positionum suarum, & in novis notis ad tit. ff. de Statu hominum, ulterius Reipublicæ literariæ non invidet, sed quam proxime id fieri possit, publica editione earum seim eruditi orbis extinguat. Denique etiam sæpius ad Præceptoris & Antecessoris mei *B. Strykii* usum modernum subinde provocavi in notis. Etsi enim & ille in primaria de usu juris Justiniani in Germania hypothesis in genere non omnino mecum sentiat, in multis tamen, si non in plerisque conclusionibus, quæ duobus verbis innuo, sententiam meam prolixius probatam ibidem invenies. Quod si vero ab istis, quos jam memoravi, Viris Celeberimis quandoque dissentendum mihi fuit, ut modeste id fieret, ubique operam dedi, atque eo facilius id salva reverentia, Manibus Strykianis debita, id fieri potuisse arbitratus sum, quod in vulgus notum sit, in plerisque dissertationibus ad usum modernum pertinentibus, sub ipsius præsidio habitis, eum vel collegarum, aut ipsorum candidatorum opera, ob alios gravissimos, quibus occupabatur labores, usum fuisse, duo vero ultima usus moderni volumina tantum non integra ab honoratissimis collegis *Böhmero*, & *Ludovicio*, post mortem Ejus fuisse elaborata.

PRÆFATIO.

Con illis dis-
sertatio Epi-
stolica Culpi-
siana cum
summariis
& notis pra-
missa fuerit.

16. Ipsam hypothefin meam de exiguo Juris Justinia-
nei usu in foris Germaniæ, in genere quod attinet, equidem
jam *Conringius* in nunquam satis laudato tractatu *de Origine Ju-
ris Germanici cap. 33.* primus quædam docuerat, quæ eo incli-
nare videntur, postea vero jam ante triginta & quod excur-
rit annos *Johannes Georgius à Kulpis* sub ficto nomine *Con-
radi Sinceri* edita dissertatione Epistolica *de Germanicarum
legum veterum ac Romani juris in Republica nostra origine au-
toritateque præsentis* multis argumentis demonstrare allabora-
verat, communem doctrinam de receptione juris Romani
in fora Germaniæ valde erroneam esse. Quorum rationibus,
judice *Beyero* anno 1704. in præfatione ad positiones in *Pande-
ctas. §. 18.* siquid firmi opponi potuisset, dudum profecto ca-
lamum expedivissent ii, quorum plurimum intererat, vulga-
ria commenta defendere, nunc vero indicio esse, vera dixif-
se *Conringium* & *Sincerum*, quod horum scripta alto super-
cilio contemnantur, juvenibus tanquam periculosa dissuade-
antur, & autores eorum tanquam inimici jurisprudentiæ
exagitentur, cum tot viri celebres non potuissent exiguam
Sinceri Epistolam & *Conringii*, *Doctoris Medici*, tractatum
aliquando refutare, justique remediis animos studiosorum
contra ejusmodi periculosa dogmata munire. Tentaverat
tamen *Johannes Schilterus* statim anno 1682. quo prima editio
dissertationis *Culpisianæ* publici juris facta erat, quædam pro
defensione sententiæ suæ adversus doctrinam *Culpisianam*
regerere, quæ actis eruditorum inseruerant collectores *Lipsi-
enses*, & quæ postea *Schilterus* *Exercitationibus ad Pandectas*
adjunxerat. Sed & *B. Strykius* in dissertatione prooemiali usui
moderno *pandectarum* præfixa, etsi & ipse diserte fateatur, u-
sûm *Juris Justiniani* in *Germania* saltem esse *subsidiarium*, mul-
ta disseruerat, quæ opponi possent assertionibus *Culpisii*. Ita-
que cum *Culpisius* in negotiis aliis tractandis occupatus ad-
versus ista non responderit; ac non pauca in ejus dissertatione
continerentur, quæ partim ulteriorem explicationem, partim
etiam aliquando emendationem desiderarent, & denique ipsa
differ-

PRÆFATIO.

dissertatio Culpisii distinctione in paragraphis & summariis destitueretur, à scopo annotationum mearum ad Institutiones & Pandectas non alienum esse putavi, si ipsam dissertationem Culpisianam, adjectis summariis paragraphorum singulorum, & notis meis, obscura explicantibus, secus ac par erat dicta emendantibus, & ad objectiones ipsi factas à Schiltero respondentibus, ipsis annotationibus præmitterem.

17. Cum vero notæ meæ in Institutiones & Pandectas *Dissertationes quaedam in annotationibus breviter dicta Latine exponentes.* saltem paucis verbis indicent summam dicendorum latius in discursu, & præcipua solum breviter moneant, atque adeo multa restent circa intellectum & emendationem Juris Justiniani & usum ejus in foris Germaniæ supplenda; hinc coepi aliquot speciminibus ostendere, quomodo optem, ut demum post nongentos nonaginta novem Commentarios in Institutiones scribatur millesimus, & doctrinas Juris Romani meliori ordine, quam communiter fieri consuevit, & à Justiniano ipso factum est, proponens, & nævos Triboniani modeste ad oculos monstrans; ac denique doctrinam de usu exiguo Juris Romani in foris Germaniæ latius & palpabilius ostendens. Tituli dissertationum sunt: de usu pratico distinctionis hominum in liberos & servos: de usu pratico distinctionis hominum in ingenuos & libertinos: de usu pratico doctrina de impedimentiis manumissionis: de usu pratico tituli Institutionum, de his qui sui vel alieni juris sunt; de usu pratico tituli Institutionum de patria potestate; de usu pratico doctrina Institutionum de nuptiis, & denique: de usu pratico doctrina Institutionum de legitimatione liberorum. Singulas has dissertationes in duo distinxit capita, in quorum primo explanationem & emendationem juris Justiniani proposui, in secundo de usu pratico juris Romani in foris Germaniæ disserui. Ut vero ingenui Jcti esse firmiter persuasus sum, ut se non omniscium esse, sed quotidie aliquid discere posse arbitretur, adeoque & turpe sibi haud esse putet, si meliora edoctus à priori sententia recedat, ita & in illis dissertationibus quan-

PRÆFATIO.

doque ab illa doctrina recessi, quam in annotationibus adhuc defenderam. Ita v. g. in dissertatione *de impedimentis manumissionis cap. 1. §. 6.* docui, veriore esse sententiam, quod Lex Ælia Sentia non respexerit solum manumissiones testamentarias, ut in annot. ad *Inst. d. 1.* defenderam, sed etiam manumissiones inter vivos in fraudem creditorum factas. Similiter in dissertat. de nuptiis *cap. 1. §. 15.* fere mathematicè demonstravi, jure Romano ratihabitionem patris subsequenter efficere non potuisse, ut liberi ante hanc ratihabitionem nati haberentur pro legitimis, etsi in annotationibus ad *Inst. d. 11.* adhuc defendissem sententiam Huberi contradicentis. Dedi etiam operam, ut subinde in illis dissertationibus obscuras & intricatas doctrinas circa antiquitatum Romanarum capita in annotationibus vel omisas, vel obiter saltem indicatas, evolverem, & quantum fieri potuit perspicuas & evidentes redderem. Ita v. g. in dissertatione *de nuptiis cap. 1. §. 2. usque ad §. 9.* doctrinam difficillimam de diversis connubiorum modis olim apud Romanos receptis, videlicet, confarreatione, coemptione & usu, antea etiam à viris clarissimis Barnaba Brissonio, Antonio Hotmano, Jacobo Rævardo, Johanne Seldeno, Petro Pithœo, Carolo Sigonio, Alexandro ab Alexandro aliisque, quos passim exscribunt noviores interpretes, nondum juxta enucleatam, in ordinem redegi, & quomodo in plurimis quæstionibus specialibus difficultates variæ occurrentes evitari possint, ostendi. Ita in dissertatione *de legitimazione liberorum cap. 1. §. 8.* docui, communem doctrinam de scopo legis Theodosianæ circa legitimisationem per oblationem curiæ, quæsito in liberatione à gravissimis oneribus curialium, nequaquam in antiquitatibus Romanis esse fundatam, sed potius in reprimenda voluptate, avaritia & ambitione curialium esse quærendam. Quamvis autem proposuerim, ita ut incepti, pergere, in explicandis etiam titulis Institutionum sequentibus, facile tamen prævideo, non sperandum esse, ut ipse commentarium in Institu-

PRAEFATIO.

stitutiones integram, absolvam, sed credo tamen & ista pauca, & quæ sequentur juvante Deo specimina, sufficere posse, ad viam monstrandam aliis ingenuis jurisprudentiæ restauratoribus, & ad horum diligentiam excitandam, ut similia tentent.

18. Pergo ad errorem secundum. (vide supra §. 18.) *Labores ha-*
 Communis est persuasio etiam apud JCtos Protestantés; Jus *tenus susce-*
 Canonicum in plurimis doctrinis præ jure Justiniano & *pti circa*
 Germanico ob singularem pietatem esse commendandum, *offensionem*
 ejusque usum in foris Germaniæ etiam Protestantium omni- *mysterii mi-*
 no esse retinendum. Hic capitalis error non melius refutari *quitatis per*
 potest, quam si larva fucatæ huic pietati detrahatur, & arca- *jus Canoni-*
 na politica, quibus Clerus Pontificius usus est ad subjugan- *cum sub spe-*
 dos sibi Reges & Principes studiosæ juventuti detegantur. *cio pietatis*
 Pertinent huc suo modo ex dissertationibus Halensibus se- *propagati.*
 quentes; *De jure Principis circa Adiaphora: An hæresis sit*
crimen? de jure principis circa hæreticos: Vindicta juris Ma-
jestatici circa sacra: de vera pietate juridica: de crimine Ma-
gia: de jure principis circa solennia sepultura: de Templario-
rum Equitum ordine sublato: de jure aggratiandi principis
Evangelici in causis homicidii: de bonorum secularisatorum na-
tura: de desertione ordinis Ecclesiastici: de natura precum juri-
dicarum: de origine processus inquisitorii: de usu pratico da-
nunciationis Evangelica: de origine processus inquisitorii con-
tra sagas &c. Sed cum tamen Professio Juris Canonici mihi
 demandata, postulet, ut id, quod hætenus passim & obi-
 ter feci, jam ex professo & data opera expediam, ac erudito
 orbi & Principibus Protestantibus, ac eorum ministris pal-
 pandum dem, quantum damni toto orbi Christiano dederit
 hætenus larvata illa Juris Canonici pietas, non melius sco-
 pum hunc me obtinere posse arbitratus sum, quam si ad Lan-
 celotti, (tanquam inter eos, qui Institutiones Juris Canonici
 scripserunt, maxime sinceri, nec, ut Cuchus, Corvinus & alii
 faciunt, malitias Clericales astute dissimulantis) *Institutiones*

P R A E F A T I O .

Juris Canonici Notas variorum, arcana Politica & simulatas virtutes Cleri Papalis aperientes colligerem, ac eas lectionibus Publicis studiosæ juventuti exponerem. Jacta jam est alea, & sudant typi in imprimendis illis notis, à Zieglero, Brunnemanno, Strykio, Marefio, aliis, petitis, tanquam à testibus veritatis, mysterium iniquitatis, quod hæcenus multi JCtorum Protestantium ut idolum coluerunt, primitus indicantibus. Reliqua subinde ipse supplevi. Quin & jam antea, editis *causelis, circa præcognita jurisprudentia Ecclesiastica*, intendi, per singula secula post Christum natum ostendere, quibus gradibus Clerus Pontificius se imperio Politico exemerit, & suæ potestati idem subjecerit, & quomodo scriptores Pontificii Historiam Ecclesiasticam tam veteris, quam novi fœderis corruperint, ut eo felicius mysterium illud iniquitatis in idolum, laicis tantum non adorandum, rigerent, ac Regibus nobilissimum regale juris circa sacra è manibus extorquerent.

Item circa emendationem prudentiam legislativam seu restructivam, communiter neglectam.

19. Denique circa errorem tertium supra §. 12. notatum, jam ante decennium in lectionibus privatis de prudentia legislatoria rationes exposui, quare prudentia politica tam consultatoria, quam legislatoria hæcenus in Academiis, vel neglecta, vel confuse & insufficienter tradita fuerit; quid sit item prudentia & quotuplex? quænam circa prudentiam consultatoriam sint observanda? quomodo doctrina de natura & divisione legum sit emendanda? quænam sit origo legum tam divinarum quam humanarum? quinam errores in communi doctrina de lege Mosaica, ejusque subdivisione sint vitanda? quomodo facile ex inspectione legum Mosaicarum demonstrari possit, eas esse præstantissimas? quomodo eadem demonstratio confirmetur ex comparatione legum Mosaicarum cum legibus & institutis Ægyptiorum, Thuriarum, Locrensiarum, Lacedæmoniarum, Atheniensium, Romanorum; & quod horum instituta, ut & institutum astutissimum Reipublicæ Papalis Ecclesiasticæ & Turcicæ,

PRÆFATIO.

cicæ, in comparatione ad Rempublicam Mosaicam plane sine imperfecta & imprudentia? quomodo demonstrari facile ad oculum possit, statum prudentiæ legislatoricæ in Germania esse miserimum, & quod hæc miseria tantum non tota arcanis Politicæ Clerico-Papalis adscribenda sit? quod iusta emendatio hujus miseriæ rebus sic stantibus videatur esse impossibilis, cum addito monito de vitandis Rebus publicis phantasticis, ut Platonica, Ciceroniana, Campanelliana &c. & iudicio de Utopiâ Mori, Varulami Atlantide & scriptis similibus; denique quænam sint pauca quidem, sed præcipuæ cautelæ circa prudentiam legislatoriam. Postea anno 1705. edidi *primas lineas de Jure-Consultorum prudentia consultatoria*, in quibus docui, quid sit prudentia, quid consultatoria, qua ratione ea ad JCtos pertineat, quid observet hæc prudentia tam in dirigendis actionibus propriis, scilicet partim in conversatione quotidiana, partim in (selecta, partim in societate domestica, partim in civili;) quam quoad ipsa consilia aliis danda, & ab iis petenda. Anno 1708. intendi quidem etiam doctrinam de prudentia legislatoria plenius explicare, id est præter partem de instituenda Republica, de qua potissimum in primis lectionibus fueram sollicitus, etiam agere de conservanda & emendanda Republica, quas partes obiter saltem in primis istis lectionibus tetigeram. Atque cum in finem in *programme notis in Huberum de jure civitatis præfixo* summam tractandorum delineaveram. Sed impedierunt tamen hæcenus alia negotia, quorum dilatio aut sepositio non fuit in meo arbitrio, ut illud propositum, quod multas lucubrationes ac multum otii requirit, effectum dare nondum potuerim. Et quamvis optem, ut tantum otii mihi in posterum superfit, quo meditationes istas in ordinem redigere, & ita in secundis curis expolire queam, ut in publicam lucem ex prodire audeant, nescio tamen, an voti hujus mei compos unquam sim futurus. Interea tamen operam dedi, ut partim in lectionibus ad tria ultima capita Monzambani de

PRÆPATIO.

Statu Imperii Germanici inspergerentur varia monita ex regulis prudentiæ legislatoriæ desumpta, demonstrantia, consilia de emendanda Republica Germanica esse vel insufficientia, vel inapplicabilia, partim ut in lectionibus ad Historiam Romanam & Germanicam similia monita explicarentur, docentia, quoniam errores prudentiæ rectoriæ adversè commissi fuerint à Romanis ante Julium Cæsarem, & post hunc à variis aliis Imperatoribus partim Romanis, partim Germanicis, & qua ratione illi evitandi sint ab illis, quos divinum Numen destinavit, ut illis aliquando Respublicam partibus suis regenda committatur, Quam industriam etiam in futuris lectionibus qua publicis, qua privatis, quoad Deus vires concesserit, diligenter continuabo.

NOTÆ
AD SINGULOS
PANDECTARUM
TITULOS,
VARIAS JURIS ROMANI
ANTIQUITATES,
IMPRIMIS *
VSVM EJVS HODIERNVM IN FORIS
GERMANÆ OSTENDENTES
IN USUM
AUDITORII THOMASIANI.
CUM PRIVILEGIO POLONIARUM REGIS
ET SAXONIÆ ELECTORIS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ A. 1713.
PROSTAT IN OFFICINA LIBRARIA RENGERIANA.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

CHICAGO, ILLINOIS

NOTÆ
ad
PANDECTARUM
LIB. I.
TIT. I.
De justitia & jure.

SUMMARIA.

<p><i>Lex divina positiva uni- versalis an detur? Interpre- ratio declarativa quotuplex? An usus distinctionis in inter- pretationem extensivam, re-</i></p>	<p><i>strictivam & declarativam? An usus hujus tituli in gene- re? An in specie quoad jus principum circa sacra?</i></p>
--	--

Um ad *Instit. tit. 1. de justitia* Lex divina
& jure, tam de definitione, quam *positiva uni-
versalis an
detur?*
divisione juris & jurisprudentiæ
actum sit, addenda hic quædam
sunt de lege divina positiva uni-
versali, de qua, occasione diviso-
nis juris in divinum & humanum

A recen-

recentiores quidem Pandectarum interpretes mentionem faciunt. Adstruxi hanc legem positivam universalem latius, & ejus naturam exposui *in institutionibus jurisprudent. div. lib. 1.* Postea tamen sentiens, ea quæ communiter ex legibus ejusmodi positivis deduci solent, vel plane non obligare omnes homines, ut illam de puniendo capitaliter homicida, item adultero &c. vel posse deduci ex ratione naturali regularum honesti & decori, iterum destruxi hanc legem positivam universalem in *Tom. VI. observ. Halens. Select. obs. 27. §. 43. seq.* ubi & latius actum de responsionibus ad criteria legis illius positivæ universalis; Conf. *Disput. de jure Princip. evangel. aggratiandi homicidam dolosum cap. 1. §. 17. c. 2. §. 5. 6. 7. cap. 4. §. 2. 3. 4.*

Interpretatio declarativa quotuplex? An usus distinctionis in interpretationem extensivam, restrictivam & declarativam?

Uti autem jurisprudentia consistit in interpretatione & applicatione legum; ita interpretatio dividitur in declarativam, extensivam & restrictivam, vide dicta *in instit. Jurispr. div. lib. 2. c. 12. §. 9. seq.* quibus tamen addendum. Interpretationem declarativam esse vel grammaticam, scilicet si verba sint perspicua, quorum etiam pertinet interpretatio terminorum technicorum, vel logicam, quoties scilicet sensus est obscurus & dubius, quorum etiam pertinet, si dubium sit, an verba sumantur in sensu lato vel stricto, quam communiter, sed parum commode referunt ad interpretationem extensivam vel restrictivam. Cæterum etsi doctores usum hujus distinctionis in eo quærant, quod singulæ interpretationum species habeant quasdam sibi proprias interpretandi regulas, quam opinionem etiam secutus sum in *dicto cap. 12.* re tamen accuratius examinata, deprehendi, usum illum potius con-

fun-

fundere quam erudire, quare & emendavi illam opinionem priorem in *Fundam. juris nat. & gent. lib. 2, c. 12.*

§. 1. 2.

Quod usum forensem tituli hujus attinet, de eo An usus hujus tituli in genere? frustra quæritur, cum non tradat leges romanas proprie dictas, sed principia communia, maximam partem moralia.

Et si vero in *l. 1. § 2. ff. b. r.* jus publicum in sacris An in specie & sacerdotibus consistere dicatur, et si etiam Justinianus quoad jus & Imperatores, quorum constitutiones collegit Imperator in Codice, potestatem condendi leges ecclesiasticas principum exercuerint, & eandem potestatem legislativam circum sacra? exerceant etiam Principes evangelici in territoriis suis, qua de re vid. pluribus B. Strykius *in us. mod. ad b. r. §. 2. & seqq.* neque tamen hæc potestas potest referri ad usum forensem hujus tituli, cum ea non derivetur ex legibus Justinianeis, sed vel ex principiis communibus politicis, vel legibus fundamentalibus imperii germanici. Ne ipsæ quidem leges Justinianæ priorum titulorum in *lib. 1. Codicis* præstant indubium usum forensem, cum multæ inter ipsas insigniter papizent, sed singulæ examinandæ sunt, an convenient cum principiis doctrinæ evangelicæ & rectæ rationis, et si non sit negandum, multas earum incaute retineri in confistoriis evangelicis, dum multæ reliquiæ papatus ibi hodiernum vigeant. Huc pertinent ex *Tom. I. Observat. Halens. Select. observ. 22. 23. 24.* ex *Tomo II. observ. 8.* ex *Tom. III. observ. 18.* Dn. Jo. Sam. Strykii *dissertatio de reliquiis sacramenti in controversiis matrimonialibus &c.*

TIT. II.

De

Origine juris.

SUMMARIA.

Responsa prudentum quando acceperint vim legis scriptæ? Mutatio juris in statu monarchico. Receptio juris Romani apud Germanos, an ab allegante probanda? an alleganti opponi possit non usus? An usus doctrina de origine juris romani? an doctrina de magistratibus, de jure civili & prætorio, de facultate respondendi de jure? An responsum non-dotoris ad acta admittendum? Responsa an obligent judicem? Eorum effectus tam respectu judicis quam partium dubius.

Responsa prudentum quando acceperint vim legis scriptæ?

Responsa prudentum in statu democratico vim legis habebant ex tacito populi consensu *l. 2. §. 5. hic, vid. Nev. Jurispr. Antej. l. 1. c. 3.* Vim legis scriptæ & ut ab iis judici recedere non liceret, acceperunt ab Augusto, *ibid. lib. 3. c. 2.* adde *§. responsa prudentum Inst. de J. N. G. & C.*

Mutatio juris in statu monarchico.

Non solum autem ratione responforum ista mutatio tempore Augusti contigit, sed alia plane totius jurisprudentiæ & legum sub statu monarchico facta fuit facies; Leges in speciem libertatis latæ, constitutiones principum per modum Scetorum propositæ, Ædilium & prætorum potestas coercita, prætorum edictum in perpetuam formam redactum, formulæ sublatae, & collegium Pontificum extinctum fuit. Vide latius *Nevos Jurispr. Antej. l. 2. c. 2. & 3.*

Quoad

Quoad receptionem juris Romani apud Germanos observandum (1) jus civile, qua Justiniani est, Germanos non stringere, B. Stryk, *disc. pralim. ad us. modern. apud Germanos*. §. 16. (2) Receptionem juris Romani non esse exclusivam juris Germanici. Id. *ibid.* §. 27. (3) Et obtinere adeo jus Romanum in foris Germaniæ tanquam jus subsidiarium; nam deficientibus demum consuetudinibus Germaniæ, aut legibus imperii statuitur juri Justiniano, id. *ibid.* §. 28.

Ex quo sequitur sua sponte, quod falsa sit pragmaticorum regula vulgaris: Jus Justinianum valet, quatenus non est abrogatum. Pugnat enim cum assertione prima & secunda; Sed ita potius inferendum: Jus Justinianum valet, quatenus est receptum. Receptio autem facti est, ergo ab allegante probanda.

Ex dictis etiam dependet quæstio: an alleganti jus Romanum possit opponi non usus; de qua agitur *ibid.* §. 34. Scio quidem, communiter a Dd. asseri, quod leges non tollantur non usu, sed usu contrario. Quæ assertio quomodo conveniat cum *l. 32. §. 1. in fine b. t.* ipsi viderint, qui ea utuntur. Id certum est, eam, etiamsi vera esset, posse adhiberi in quæstione præsentis pro decisione negativa, si ageretur de legis Justinianæ abrogatione. At cum sermo esse debeat de receptione ejusdem, mihi potius placet affirmativa. Non usus enim, posito etiam, quod non probet legis abrogationem, probabit tamen, legem illam non esse receptam. Quis enim diceret: legem peregrinam recipi per non usum?

Cæterum hujus tituli; cum totus tradat historiam juris Romani; nullus erit usus forensis. Etenim

origo juris Germanici plane alia est. B. Strykius
bic §. 1.

*An doctrina
 de magistratibus?*

Magistratum HODIE in Germania longe alia, quam quæ fuit apud Romanos, ratio est, uti ex jure publico satis constat, Idem §. 2. Qua de re fusius dixi in dissertat. *de jurisdic. & magistrat. differentia secundum mores Germanorum.*

*De jure civili
 & pratorio?*

Differentiam inter jus civile & prætorium quod attinet, initio eadem edictis prætoriiis autoritas quæsitæ est, quæ aliis Imperatorum legibus competit, cum Justinianus omnia sua fecerit. Deinde raro HODIE in judiciis fit prætorii juris mentio, ac hodie inter judicem & prætorem vix ulla superest differentia, Idem §. 3. Etsi vero ipse Justinianus obligationes civiles & prætorias sibi opponat §. 1. *inst. de obligat.* ac pariter prætorias & civiles actiones ab invicem separet §. 3. & *12. inst. de actionibus*; Etsi annale tempus regulariter actionibus prætoriiis, præsertim pœnalibus, sit præfinitum, tamen nec hæc multum facere ad docendum usum practicum distinctionis inter jus civile & prætorium, jam ostendimus *ad §. 1. inst. de oblig.* Apparet exinde, quam minus cauti sint, qui ducum & principum imperii edicta cum edictis prætoriiis post Bartolum & alios Glossatores comparant. Idem §. 4.

*De facultate
 respondendi
 de jure?*

Facultas hodiernorum Doctorum juris de jure respondendi plane aliam originem habet, quam ut possit derivari a potestate ab Augusto JCTis Romanis concessa, adeoque parum commode refertur ad usum practicum doctrinæ de responsis JCTorum Romanorum, etsi Carpzovius citatus *ibid.* §. 5. asserat, nostros
 juris

juris doctores successisse in locum veterum illorum Prudentum.

Interim hæc jurium diversorum confusio variis *An respon-*
 dissensus peperit inter Dd. de valore & usu responso-
 rum hodiernorum, v. g. an advocati Non-Doctoris re-
 sponsum a iudice ad acta admittendum? *sum non-Do-*
ctoris ad acta
admitten-
dum? Respon-
sa an obligens
judicem?
ibid. §. 5. Gi-
 seberti affirmantis opinio suis rationibus nequaquam
 destituitur, etsi haud dubie Doctores academici ob in-
 teresse suarum promotionum praxin contrariam fre-
 quentiorē apud nos effecerint. Id certum, quæstio-
 nem an responsa Doctorum hodiernorum obligent ju-
 dicem, minime ex jure Justiniano esse definiendam,
 sed ex recessibus imperii & principiis plane a jure ro-
 mano diversis processus Germanici. Idem §. 6. 7. Conf.
 Dissert. nostr. *de iudice in causis criminalibus sententiam*
ab actis removente.

Affertio, quod responsa Doctorum hodiernorum *Eorum effe-*
 iudicem reddant securum, ne possit a partibus, quod *Etiam tam re-*
 male judicaverit, conveniri, uti multis limitationibus *specu judicis*
 regulam prope tollentibus pene destruitur, *ibid. §. 9. quam par-*
 ita iudex etiam citra responsa ex aliis principiis a metu *tium dubius.*
 actionis quod male judicaverit, tutus est, de quibus
 dixi *ad princ. inst. de oblig. que quasi ex del. nasc.* Idem
 dicendum de altero effectu responforum, scilicet quod
 partes liberentur ab expensis. Nam & hic prætextus
 limitationis *ibid. §. 10.* pene tollit regulam. Ac secu-
 rior est in praxi regula: Favor in iudice plus valet
 quam lex in Codice.

TIT.

TIT. III.

De

Legibus Sctis & longa consuetudine.

SUMMARIA.

<p><i>Divisio juris in scriptum & non scriptum. Erronea doctrina de rationabilitate legis & consuetudinis, de natura & probatione consuetudinis. An lex dari possit de præteritis? An usus doctrina Romana (1) de legibus? An questio de potestate le-</i></p>	<p><i>gislatoria in imperio & similes hic tractande? (2) De Sctis; An cum iis recte comparentur conclusa Statuum? (3) De consuetudine. De non usu & usu contrario positiones quatuor. Exemplum de termino obligationis ex lege occasione Nov. 66. c. 1.</i></p>
--	---

Divisio juris in scriptum & non scriptum.

Communis est divisio juris in scriptum & non scriptum, ac nota etiam subtilitas, scriptum esse jus, etiamsi scriptura non accesserit; Vide dicta ad §. 3. instit. de J. N. G. & C. ubi simul indicavimus, consuetudinem male pro synonymo juris non scripti haberi.

Erronea doctrina de rationabilitate legis & consuetudinis.

Requisitum legis & consuetudinis est, ut sit rationalis. Verum magnus etiam hujus doctrinæ est abusus, dum communiter docetur, consuetudinem & legem irrationabilem non obligare, hinc de hoc abusu & de rationabilitate requisito legis latius monui, atque docui, varias consuetudines ad irracionales referri, quæ tamen accuratius inspiciendo tales non sunt, in diss. de Statuum Imp. potest. legislat. contra jus commune §. 31. usque ad §. 43.

Imo

Imo totam doctrinam communem de consuetudinibus natura & probatione repletam esse multis erroribus, latius docui in dissert. *de jure consuetudinis & consuetudinis observantia.* Adde, quæ contra communem sententiam de probatione consuetudinis necessaria per actus in contradictorio obtentos adducit Mynsing. *Centur. 6. obs. 41. n. 7.* item quod iudicis testimonium per actus plures judiciales corroboratum præbet consuetudinem, etsi alias communiter dicant, iudicis testimonio de consuetudine non credi, vid. Struv. *Exerc. 2. tb. 21.* Et ita pronunciavit facultas nostra mense Octobr. 1710. versus *Qv. in causa Vorstehers der Kirthen S. S. contra K. Wittwe A. S.*

An lex dari possit de præteritis? negatur communiter, cum non possit aliquid contra legem fieri antequam lex lata sit; Limitant tamen, nisi princeps aliud voluerit. Sed quomodo principis voluntas poterit mutare naturas rerum? Scilicet, si actus præcedentes legem prohibitivam jam repugnent regulis juris naturæ & honestatis, tunc enim lex positiva sublequens etiam habetur saltem quasi pro declaratione.

Quoad usum vero hujus tituli notandum, eum non pertinere proprie ad jurisprudentiam privatam, cum partim historica partim politica contineat. Quod leges attinet, utut earum hodie non minor sit auctoritas, quam olim fuit, legum tamen ferendarum ratio hodierna longe aliter se habet, quam illis temporibus. B. Strykius *b. t. n. 1.* Imo ipsa auctoritas hodierna non derivanda est ex auctoritate antiqua legum Romanorum, aut quasi nostrum imperium sit continuatio imperii Justiniani. Nequè hodie audeat Imperator in-

B

serere

ferere constitutioni imperii, Justinianum fuisse suum antecessorem in imperio. Tractatio de potestate legislativa in imperio Romano-Germanico est plane aliena a jure privato, cum pertineat ad jus publicum, & nullus adeo in ea possit esse usus forensis hujus tituli. Vide interim de ea B. Strykium a §. 1. ad §. 8. & dissert. nostram de Statuum imperii potestate legislativa contra jus commune. Quæstio: an princeps sit legibus solutus, & quatenus Imperator legibus imperii teneatur, de qua agitur *ibid.* §. 9. pertinet partim ad jus naturæ, partim ad politicam, partim ad jus publicum.

(2) De SCtis;
an cum iis re-
be compa-
rentur con-
clusa. Sm-
num?

Ratione SCtorum et si Limnaus dicat: leges modernas imperii magis SCta, quam leges esse; hoc tamen abusive dictum, Idem *ibid.* §. 14. Quare etiam SCtorum applicatio ad conclusa Statuum in imperio plane foret impertinens. Nec credo, ullum autorem ferio talem comparisonem instituisse. Ergo nemo etiam est, qui refutari debeat. Alia quæstio est: an consensus Statuum absque consensu Imperatoris faciat conclusum imperii? Quæ ut communiter, nec male, adversus Hippolytum a Lapide negatur, ita, etiamsi esset affirmanda, foret tamen locutio absurda, si quis tum diceret, statuum consensum habere vim SCtorum.

(3) De con-
suetudine.

Etiam doctrina de consuetudine ad jus naturæ & principia politica pertinet. Unde quæ docentur *ibid.* §. 10. usque ad 13. partim docent convenientiam juris hodierni cum principiis politicis a Romanis in legibus repetitis, partim repetunt doctrinas communes, contra quas in dissertationibus paulo ante citatis fusus fuit disputatum.

De non usu

Ita circa distinctionem de non usu & usu contrario
ibidem

ibidem §. 10. de qua jam quædam prænotavimus *ad tit. Et usu con-*
præced. sequentes quatuor positiones observa. (1) In- *trario positio-*
 tuitu juris præceptivi & prohibitivi non possunt secerni *nes quatuor.*
 non usus & usus contrarius, quia coincidunt. (2) At *Exemplum*
 intuitu juris permissivi falsa est assertio communis Dd. *de termino*
 quasi scilicet leges non abrogentur solo non usu, sed *obligationis*
 usu contrario, repugnans videlicet & principiis politi- *ex lege occa-*
 cæ & l. 32. §. 1. in fine ff. b. t. junct. l. 3. 4. 5. 6. eod. Adde *sione Nov. 66.*
 disput. nostram *de jure consuetudinis Et observantia* §. 101.
 & *de contentione morum cum jure scripto* §. 52. Et 67, ubi
 fusius hac de doctrina actum. (3) Distinctionem illam
 Doctores invenerunt, ut haberent saltem aliquid, quod
 regerere possent doctoribus, negantibus usum actionum
 penalarum Romanarum, dicentibusque, quod eæ non
 usu sint abrogatæ. Conf. *disc. præm. us. mod.* §. 34. (4) Ut
 ergo omnis occasio præciudatur illa distinctione ab-
 utendi, nos quidem non dicimus, talia esse abrogata,
 sed nunquam usu recepta. Sicæ. g. hodiernum aliqui pu-
 tant bimestre spatium requiri, antequam lex vi obli-
 gandi polleat, Schöpfer *ad b. t. n. 7.* propter *Novell. 66.*
 c. 1. cujus asserti nulla alia ratio dari solet, quam quod
 novella illa non sit abrogata. Ego contra: quamdiu
 non probatur, novellam hanc esse receptam, arbitror
 ex principiis politicis legem publicatam valere statim
 a tempore publicationis, nisi aliud expressum, quor-
 sum spectat *Reformat. Polit. de ann. 1577. Tit. 18. in fine,*
Vid. us. mod. b. §. ult. Quod subditos remotiores atti-
 net, cum hodie & apud eos publicatio per legem typis
 impressam, aut ex cathedra viva voce fieri solet, idem
 dicendum. Certe ratio novellæ 66. ad nostra tempo-
 ra vix poterit applicari, ut inde saltem argumentum
 topicum sumi possit,

TIT. IV.

De

Constitutionibus Principum.

SUMMARIA.

<p><i>An decretum principis faciat jus universale? An detur privilegium odiosum? Jus singulare an transeat ad heredes? Explicatio beneficiorum principis. Genuina do-</i></p>	<p><i>ctrina de revocatione privilegiorum. An usus hujus tituli? An status privilegio Imperatoris possint derogare? An ad legis valorem opus subscriptione principis?</i></p>
---	---

An decretum principis faciat jus universale?

Circa quæstionem: an decretum principis faciat jus universale? variant leges. In l. 1. §. 2. b. ait Ulpianus: *Plane ex constitutionibus principis (ad quas §. 1. refert etiam decreta) quedam sunt personales, nec ad exemplum trabuntur.* Contra Justinianus in l. fin. pr. C. de LL: *Si imperialis majestas causam cognitionaliter examinaverit, & partibus caminus constitutus sententiam dixerit, omnes omnino judices, qui sub nostro imperio sunt, sciant, hanc esse legem non solum illi cause, pro qua producta est, sed & omnibus similibus.* Communiter distinguunt doctores inter sententiam interlocutoriam & definitivam. Schöpfer *hic n. 6.* Sed inepte. Dic potius: Regulariter nullam sententiam jus facere, nisi expresse regulam juris contineat. Quod ut hodie in formulis nostris non solent fieri, ita & l. f. c. hodie non habebit usum. Faciunt huc maxime loca Vultej & Cothmanni de Mynfingeri & Gailii observationibus & præjudiciis Cameræ, apud Mauritium *in præfat. ad consilia Cbitolwienſia.*

Privi.

Privilegium communiter distingvunt in odiosum *An detur pri-
vilegium
odiosum?* & favorabile. Potius sic dicendum. Constitutio per-
sonalis est vel odiosa vel favorabilis, seu privilegium.
Nam privilegii odiosi vox neque in jure Justiniano
occurrit, neque hodie est in usu; Etsi Cicero subinde
pro domo sua in malam potius quam bonam partem vo-
cem privilegii videatur accipere; evolvenda tamen
sunt ejus loca ab Enekelio eum in finem adducta. Conf.
Observ. Hallens. select. Tom. III, obs. 15. §. 12. & Fabrum hac
VOCE.

Inter differentias privilegii & juris singularis re- *Jus singula-
feratur & hæc, quod jus singulare regulariter transeat re an trans-
ad heredes, privilegium non transeat. Potius tamen cat ad here-
dicendum videtur, quod de juribus singularibus nul- des?*
la certa dari possit regula, an ad heredes transeant, nec
ne, sed potius hic singulorum natura seorsim sit confi-
deranda. Conf. Lauterbach *ad b. t.*

De differentia inter privilegia & beneficia prin- *Explicatio
beneficiorum
principis.*
cipis, vide in *Observat. select. dict. obs. 15. §. 15.* Quod ve-
ro falsa sit communis interpretatio *l. 3. ff. b. t.* benefi-
cia principis latissime esse explicanda, docui peculiari
dissertatione *de interpretatione beneficiorum principis.*

Quoad revocationem privilegiorum communis *Genuina do-
ctrina de re-
vocatione
privilegio-
rum.*
est opinio, gratuita semper revocari posse, onerosa ve-
ro non nisi in casu summæ utilitatis publicæ, & cum
restitutione soluti pretii. Sed latius docuit JCrus Aca-
demix vicinæ eximius in *obs. 15. 16. & 17. Tom. VI, observ.
Hallens.* communem hanc doctrinam vapulare, & omnia
atque privilegia sive gratuita, sive onerosa, si utilitas
reipublicæ, cujus tamen arbitrium est penes principem,
id svadeat, revocari posse.

*An usus hu-
jus tituli?*

Totus autem hic titulus partim repetit principia politica, & ea, quæ juris Gentium sunt, partim quædam notabilia tradit ad notitiam status & juris publici Romani pertinentia, a quo cum differant plane principia juris publici Germanici, non mirandum est etiam, quod differant multæ conclusiones, quas hac occasione exponere solent doctores. Vid, B. Strykii *us, mod, ad b. t. v. g.* quod lex Regia Romanorum & Germanorum toto cœlo differant *ibid. §. 13.* Ubi vero aliqua convenientia est inter usum juris publici Germanici & Romani, nihil tamen aliud inde confici potest, quam argumentum a simili. Hoc vero non pertinere ad usum practicum, jam alibi fuit ostensum,

*An status
privilegio Im-
peratoris pos-
sint derogar-
e?*

Quæstionem, quam hac occasione doctores tractant; An status imperii in suis territoriis possint aliquid constituere contra privilegium ab Imperatore concessum; regulariter affirmandam putem, ex principis positis *in disp. de Statuum imp. potest. legial. contra jus commune.* Unde etsi v. g. bibliopola privilegium ab Imperatore impetraverit, Status moderare potest, si subditi in suo territorio inde damnum patiantur. B. Stryk. *hic §. 11.* Et alibi notavi, privilegium nobilitandi saltem per indirectum posse impediri, si Nobiles jubeantur exponere coram consilio principis causas impetratæ nobilitatis, Adde differt. *de injusta oppositione reservator, imper. & regal. superiorit.*

*An ad valo-
rem legis opus
subscriptioe
principis?*

Porro dum jure Justiniano ad valorem legis requiritur subscriptio principis *l. 6. C. de divers. rescript. & ministri Authent. Gloriosissimi C. eod.* & postea asseritur, quod usu moderno dispositio dictæ Authenticæ non sit mutata sed aucta, *ibid. §. ult.* id hunc sensum habet, quod

quod jus Justinianeum hic plane non sit receptum, sed ad mores sit respiciendum circa illam quæstionem sæpe variantes, ut ex exemplis ibid. adductis ad oculum patet.

TIT. V.

De

Statu hominum,

SUMMARIA.

<p><i>Cautela circa usum differentiarum inter masculos & feminas. An recepta doctrina Romana de legitimitate partus? An monstra ex capite judicanda? Occisor mon-</i></p>	<p><i>stri an & quomodo puniendus? An doctrina de serbis Romanis applicari possit ad Turcas captivos? An ad homines proprios? An usus totius tituli?</i></p>
---	--

QUoad usum forensis differentiarum inter masculos & feminas maxime cavendum, ne illæ *Cautela circa usum differentiarum* absque cautela cum communi doctorum schola *inter masculos & feminas.* deducantur ex jure Romano. Unde (1) in multis fali- sit regula vulgaris: Quoties de dignitate & officiis publicis suscipiendis vel familiae conservatione agitur, toties masculi sunt melioris conditionis *l. 9. ff. b. t. l. 2. de R. J.* Etsi enim in Germania feminae regulariter non admittantur ad officia publica ob mores communes gentium, tamen quæ v. g. de patria potestate & adoptione huc referri solent, non ante pro veris haberi poterant, quam probatum fuerit, quod doctrina juris Romani de patria potestate & adoptionibus moribus recepta sit, de quo videbimus suo loco. Ita quæ de familiae conservatione in regula illa adduntur, jam magnam

gnam partem ab ipso Justiniano sublata sunt, differentias masculorum & foeminarum, item agnatorum & cognatorum in materia successionis tollente. Ita & (2) regula, quod foeminae melioris sint conditionis, quoties infirmitas sexus consideretur, apud Germanos certe in multis haud procedit. Ita de SCto Vellejano videbimus suo loco. Ita, quod jure Romano in quibusdam delictis mitius puniantur *Auth. sed hodie C. de adult.* apud Germanos non est in usu, uti nec illud, quod secundum jus Romanum foeminae non sint includendae carceri, *Auth. hodie C. de cust. reor.*

attamen antiquo Jure Germanico et Gallico mitius foeminae quam masculis puniebantur, cum multa puniri debebant. Et doctrina Romanorum dimidiam mansuetudine masculis imperis, partem solentur foeminae.

An recepta doctrina Romana de legitimitate partus?

Quae de legitimitate partus post mortem patris nati jura Romana disponunt, apud nos non sunt recepta, sed nostrarum Facultatum Medicarum judicia solent requiri. Et meretur hac parte legi Ammanni Professoris Lipsiensis *Medicina critica*, qui tamen passim observationes falsas interspergit. Neque magnum usum apud nos habet quaestio de legitimitate partus ante vel paulo post benedictionem sacerdotalem editi, cum apud nos etiam spurii legitimentur per subsequens matrimonium.

An monstra ex capite dijudicanda? Occisor monstri an et quomodo puniendus?

Quoad monstra communis est sententia, quod dijudicentur ex capite, idque probare solent doctores *arg. l. 17. C. de pæn. vid. Schöpfer. ad b. t. n. 7.* quod argumentum tamen recte a recentioribus omittitur. Uti enim assertio *d. l. 17. de facie hominis ad similitudinem pulchritudinis coelestis figurata applausum Jctorum cordatiorum non invenit, ita argumentum inde ad definitionem monstri detortum adhuc minus se iisdem probabit. Evidentius loquitur l. 14. b. t. Non sunt liberi, qui contra formam humani generis converso more procreantur.*

sur. Qui tale monstrum occidit, a quibusdam ut homicida puniendus esse dicitur, B. Stryk. in *Us. mod. bic* §. 18. Sed mallet tamen sentire cum Deciano, Menochio, Grotio ibidem citatis, non quidem ex illa ratione, quod lege Romuli aut XII. Tabb. licuerit talia monstra interficere, sed quod talia monstra non sint homines. Unde facile patet, quid respondendum sit ad rationem, quæ in contrarium affertur: *Iusto Dei iudicio hæc monstra in orbem prodeunt, non raro monstrantia, qualia in orbe grassentur peccata. Atqui vero quo jure, qua humano sanguine creta, & quibus vitam indulsit Deus, e vidis tollentur, cum & hic sanguinis humani profusio contingat.* Nam si hæc ratio concluderet, nec liceret interficere pediculos. Unde ne quidem pœnam extraordinariam, quam aliqui ejusmodi occisoribus imponendam esse statuunt, locum habere puto.

Servos quod attinet, & modum constituendi eos per captivitatem, nullum est dubium, intuitu Turcarum aut aliorum infidelium in bello captorum istum modum adhuc valere, propterea tamen isti Turcæ non fiunt servi Romani, nec jura Romana de servis disponantia ad eos applicari poterunt, ut ostensum in *disp. de usu pract. distinctionis hominum in liberos & servos cap. 2. §. 31. 32. 33. & latius disput. var. histor. jurid. disp. 6.* Homines proprii autem Germanorum etsi toto cœlo sint diversi a servis Romanis, adeoque nec juris Romani capita ad eos applicari possint, revera tamen sunt servi, ut ostensum *ad Institutiones.*

Interim & hic titulus repetit ac continet principia quædam juris gentium ac politica, ex quibus divisiones statuum hic traditæ fere apud omnes gentes sunt receptæ.

C

ptæ.

ptæ. At vero quod jura horum statuum ex jure so-
 lum Romano profluentia attinet, uti illa pauca sunt,
 ita de illis ex parte jam monitum, quod exiguum ha-
 beant usum apud Germanos, partim latius de erroribus
 doctorum communibus, quod servitus inter Chri-
 stianos sit sublata, quod homines proprii Germano-
 rum sint liberi, quod Christiani a Turcis capti non sint
 apud nos habendi pro servis, jam fuit actum *in notis
 ad Instit. de jure person. & in disput. citata.* Adde B. Stryk.
Us. mod. b. r. cujus verba in §. finali maxime sunt nota-
 billia: *Ego vero, inquit, indignum libertate Germanorum
 credo, ex jure Romanorum civium, Germanorum immu-
 nitatem quæsiuisse. Sane reges Germania imperio suo adjece-
 rant Italiam Romanamque, ut inde a devicta gente victori-
 bus immunitatem adscribere absunum fuerit.* Digna pro-
 fecto, quæ diligenter considerentur a studiosa juven-
 tute, plurimum videlicet valitura etiam in quæstione
 de usu totius juris Romani in foris Germaniæ.

TIT. VI.

De

His qui sui vel alieni juris sunt,

SUMMARIA.

<p><i>An doctrina de potestate dominica hodie inutilis? An rigor patriæ potestatis Ro- manorum in usu? An pat- er legitimus, si mater adul- teri convicta? Legitimatio per subsequens matrimoni-</i></p>	<p><i>um an requirit bonestatem in parentibus item pacta do- talia? Adulterini & incestu- osi an recte dicantur legiti- mati? Valor legitimatio- tum ab Imperatore, tunc a Comite palatino factæ.</i></p>
--	---

An legitimati retineant in-
famiam facti? Examen ra-
tionum pro usu juris Romani
de patria potestate. Diffe-

rentia juris Rom. & Germ,
quoad effectus .P.P. & modos
legitimandi.

ET si prior pars tituli agat de potestate dominica in servos, ab interpretibus tamen ejus tractatio communiter omittitur, cum frustraneum sit de jure dominorum in servos inquisivisse, ubi constat servos hodie nullos superesse B. Stryk. *U.M. b. t. §. 1.* Verum cum ex nostra doctrina homines proprii omnino sint servi, & rustici nostri parum ab iis differant, inquisitio illa pro frustranea non erit habenda. Vide, quæ de hoc jure summam diximus *ad Instit. b. t. p. 30.* & fusius in differt. *citata ad illum tit.*

An doctrina
de potestate
dominica ho-
die inutilis?

Quinam fuerint effectus patriæ potestatis antiquæ apud Romanos, & quomodo mutato reipublicæ statu decreta iste rigor sumserit, dictum *ad §. 2. inst. de patr. pot.* Nihilominus patrem adhuc HODIE filium magistratui posse coërcendum offerre, judicemque ex patris arbitrio pœnam infligere debere *per l. 3. C. de patr. potest.* communiter statuunt, cum hæc lex hodie non sit abrogata, Schöpfer. *b. n. 13.* Verum etsi facile quidem in eo consentiam, quod non sit abrogata a Germanis, id tamen ad usum ejus probandum nihil facit, nam jam exoleta erat tempore Valentiniani *l. un. C. de emend. propinq.* Aliud est; an sit usu recepta. Quod nego. Est tamen in arbitrio judicis, an sequi velit pœnam, quam pater petit. Et huc pertinent præjudicia apud Carpzov. *quæst. crim. 100. n. 34. & 40.* At secundum *dictam legem 3.* cogebatur judex sequi præscriptum patris.

An rigor pa-
triae potesta-
tis Romano-
rum in usu?

An partus legitimus, si mater adulterii convicta?

Uti autem patria potestas tribus modis acquiritur, vel justis nuptiis, vel per legitimationem, vel per adoptionem, ita quoad primum modum notandus error communis, filium scilicet haberi pro legitimo, etsi mater eum dicat esse adulterinum, vel ipsa mater adulterii convicta sit. Nam *l. 29. in f. ff. de probat.* ad quam provocant, saltem dicit *veritati locum superfore, si mater profiteatur filium spurium; & l. 11. §. 9. ad L. Jul. de adult.* itidem saltem dicit, *quod mater possit esse adultera, & tamen filius a patre conceptus esse possit; non quod præsumptio inde & regula sit formanda.* Quæ adeo valde torquet illum textum, adeoque sudant doctores, ut hujus potissimum posterioris præsumtionis rationem dent. Illa enim ratio, quod natura muliebris appetat potius semen legitimum quam adulterinum, si de appetitu sensitivo loquatur, aperte falsa est, si de rationali, ridicula. Verosimile est, regulas illas esse conclusiones doctrinæ nimis crude propositæ: filium esse quem justæ nuptiæ demonstrant *l. 6. pr. de his, qui sui vel al. jur. sunt.* hanc doctrinam autem ita crude propositam esse fructum doctrinæ clericalis de sacramento matrimonii & honore sancti matrimonii.

Legitimatio per subsequens matrimonium an requirat honestatem in parentibus, ut patet doctalia?

Ad legitimationem per subsequens matrimonium requirebatur jure Romano, ut partus legitimandus ex concubina libera susceptus esset; **HODIE** ei locum esse dicunt, si filius ex duabus personis solutis alias honeste viventibus sit susceptus. Dn. Ludovici *in doctr. Pand. b. §. 6.* Verum cum ex hypothesi juris Canonici nullæ personæ citra benedictionem sacerdotalem concumbentes pro honestis habeantur, sed fœminæ contra usum juris Romani & Hebraici habeantur pro meretricibus

tribus, vix usus aliquis legitimationis per subsequens matrimonium sperandus esset, si honesta vita in parentibus legitimandi necessario requireretur; hinc alii dicunt, sufficere si pater fateatur se consuetudinem habuisse cum illa foemina, etiamsi illa plures admiserit, B. Stryk. *bic* §. 10. An ad ejusmodi legitimationem etiam requirantur pacta dotalia, de jure hodierno nemo asseret, quamvis de jure Romano ea necessaria fuisse ad probandum consensum conjugalem, communis sit opinio; cum alias non constare potuerit de mutato concubinato in matrimonium; B. Stryk. *ibid.* Dn. Beyer *ad ff. b. t.* Sed rationes contrariae sententiae jam dedi in notis *ad §. ult. inst. de nupt.*

Adulterinos & incestuosos non legitimari, sed *Adulterini* saltem dispensari super macula vel illegitimitate nati- *& incestuosi* vitatis, est lis de vocabulo inanis. Sed in verbis simus *an recte di-* faciles, adsunt enim iidem effectus legitimationis. B. *cantur legi-* Stryk. *ibid.* §. 15. *timari?*

Quoad legitimationem per rescriptum principis *Valor legiti-* nullum quidem est dubium, legitimationem ab Impe- *mationis tum* ratore ipso factam valere per totum imperium, juncta *ab Imperato-* tamen limitatione ex notatis supra *re tum a Co-* *ad tit. de constit. prin-* cip. quatenus scilicet ea non fit in praejudicium Sta- *mite Palati-* *no facta.* *no facta.* tum. Parem auctoritatem ac ipsi imperatoriae tribuunt legitimationi a Comite Palatino factae, vel certe majorem quam si a principe imperii facta sit, Schöpfer. *b. t. n. st.* quia nimirum legitimatio a principe facta non valeat extra territorium. Sed ô vanitas vanitatum! Nam cum hodie principes valde soleant custodire regalia superioritatis suae, & Comites Palatini fungorum in-
star hodie multiplicentur, eaque multiplicatio occasio-

nem det abusui privilegiorum ipsis indultorum & contentui aliisque querelis justis, nolim indistincte conferere ei, qui legitimari cupit, ut legitimationem Comitum Palatini præferat legitimationi Principis Imperii.

*An legitima-
ti retineant
infamiam
facti?*

Legitimos manere infames de facto inter viros bonos & graves, nec ad honores quoscunque admitti, in specie ab assessoratu Camerae excludi; docuit Mynsinger *Cent. 4. obs. 31.* Contrarium defendit Mundius a Rodach *in tract. de Comit. Palat.* At quanquam secundum principia juris Romani verum sit, legitimatos non esse infames, praxis tamen Germaniæ plane alium de infamia sequitur conceptum, ut dicemus infra suo loco, adeoque non tangunt Mynsingerum opposita ex principiis juris Romani. Nec deprehendo etiam, Mundium docuisse, quod spurius legitimatus ad assessoratum Camerae aliquando fuerit admissus. Et si etiam probasset, tamen ea quæ nostra ætate in Camera gesta sunt, & quæ occasionem justitio tanto tempore duranti dederunt, persuadent facile, Mynsingeri doctrinam hodierno usui forensi esse convenientiorem.

Examen rationum pro usu juris Romani de patria potestate.

Quod USUM forensis hujus tituli attinet, cum de eo non pauca dicta sint *ad tit. inst. de patria potestate, et, de nuptiis*, licebit hic saltem paucis supponere, uti semper alias, ita consentientibus facile doctoribus vel maxime in doctrina de nuptiis & legitimatione magis receptum esse jus canonicum, quam civile. Et si autem pro ea sententia, quod apud germanos obtineat saltem patria potestas juris Gentium, non vero Romana illa, possint afferri autores citati a B. Strykiowic §. 3. sufficit tamen, quod non ostendi possit receptio communis in Germania effectuum patriæ potestatis

tis Romanæ. Et cum lex Justiniana non lata sit Germanis, non bene monuit Simon a Leeuwen, quod ab uno alterove effectu patriæ potestatis cessante non mox ejus juris abrogatio sit elicienda, quia abrogatione nulla hic opus. Quod vero additur, *pro non usu juris communis prasumendum non esse*, valet de jure communi ordinario, non subsidiario, quale est jus Romanum. Illud vero: *quod jura semel recepta potius prasumenda sint esse in viridi observantia*, verum quidem est, sed in applicatione ad quæstionem præsentem intuitu assertæ receptionis petit principium. Nec obstat: *quod multorum casuum decisio immutanda foret, si patria potestatis hodierna effectus civiles a Philippo Paschali exhibitos adimere, & sola facultate imperandi & necessitate parendi eam circumscribere vellemus*. Nam resp. (1) Ille tractatus Philippi Paschali uti amplissimus vocatur in titulo, ita etiam est confusissimus, miscens quadrata rotundis, ut vel ex argumento cap. i. part. i. constat. (2) Quid ad Germanos Paschalius Jctus peregrinus? (3) Nostra sententia est, effectus patriæ potestatis civiles cessare, nisi quatenus præbentur esse recepti, unde non omnes corruunt, v. g. de substitutione pupillari &c. Porro *etsi legi mereatur Petri Ærodii dissertatio de jure patrio adversus Jesuitas*, uti tamen Ærodius omnium minime de effectibus civilibus patriæ potestatis Romanæ egit, ita quis vel ebrius hunc tractatum producere auderet pro asserendo usu forensi doctrinæ Romanæ de effectibus patriæ potestatis in Germania? Nec plus adjuvabit autoritas Jctorum Saxoniorum, de quibus jam diximus *ad Institutiones*, aut Andleri, viri, si ex scriptis de ejus ingenio judicabit posteritas, judicâ

dicii exigui, & antiquis (glossatoribus) parisi. Neque vitio vertendum JCtis, qui anno 1558. vivebant, persuadentibus Johanni Friderico Electori Saxoniae, ut a Carolo V. impetraret in specie restitutionem patriae potestatis, uti nec vitio vertimus iis, qui tempore Maximiliani vocabant Justinianum antecessorem Maximiliani in regno. Sed quid istae tenebrae ad hodiernam Jurisprudentiae lucem? Porro jam *ad Institutiones p. 169. & 266.* dictum, & infra suo loco repetetur, uti nec doctrina de peculiis apud Germanos recepta est, ita, quod in Germania pater usumfructum in bonis liberorum habeat, non ex patria potestate Romana, sed ex jure tutelae Germanico derivandum. Quod liberi patris non matris conditionem sequantur, B. Stryk. §. 8. magis est effectus patriae potestatis juris gentium, quam quatenus Romanis propria est. Et indicium denique causae non optimae est, quod demonstratio usus hodierni effectuum patriae potestatis Romanae apud Germanos *ibid.* §. 6. reservetur ad alia loca. Hic enim erat Rhodus.

Differentia juris Rom. & Germanicæ quoad effectus patriae potestatis & modos legitimandi. Potius igitur annotabimus differentias inter jus Romanum & Germanicum & Romanum ab ipsis dissentientibus admissas. (1) Apud Germanos non receptum jus vendendi filium sanguinolentum *d.* §. 6. & jus tradendi filium ad servitium alicujus domini, quo ipse pater indelatur, ab isto jure Romano toto caelo diversum est. (2) Quod legitimatio per subsequens matrimonium hodie liberos legitimos faciat, magis juri canonico quam civili attribuendum §. 9. (3) Hodie etiam legitimantur spurii & ad legitimationem per subsequens matrimonium loco pactorum dotalium requiritur benedictio sacer-

acerdotalis §. 10. (4) Nec hodie ex dispositione juris canonici amplius requiritur, ut tempore concubitus vel partus editi non fuerit impedimentum nuptiarum §. 11. Unde & partus adulterinus potest legitimari per subsequens matrimonium §. 12. & suo modo partus incestuosus §. 13. (5) Cum jure Justiniano ad legitimacionem per rescriptum requiratur, 1) ut legitimandus sit naturalis ex concubina susceptus, & 2) ita non sit ex damnato coitu natus, 3) ut pater commode concubinam ducere non possit, 4) ut ipse pater libellum principi offerat, & 5) liberos legitimos non habeat *per Nov. 89. c. 9.* hæc omnia fere hodie fealiter habent. *ibid.* §. 15. 16. 17. Et quamvis alii putent, hodie tamen in supplicatione principi indicandum, concubinam adhuc vivere, Schöpfer *hic n. 9.* ob autoritatem Gailii; haud dubie tamen Gaius illam limitationem adjecit ex intempestivo amore juris Romani, & jam alii notarunt, non omnia credenda esse Gailio. Vide differt. nostr. *de juris d. Romana different. a morib. Germanor.* 6) Et hoc contra dispositionem juris Romani est, quod hodie spurii ignorante vel mortuo patre impetrent legitimacionem per rescriptum principis §. 18. (7) Tertius legitimandi modus per oblationem curiæ hodie omnium testimonio penitus exolevit. Curiarum nostrarum ratio longe diversa est §. 19. Unde etiamsi hodie, si spurius Senator constitueretur a principe, verum esset, quod tum facile censeretur esse legitimatus, tamen in eo non posset quaeri usus forensis legitimacionis Romane per oblationem curiæ. *ibid.* Idem dicendum de questione, an, si femina extra matrimonium suscepta viro honesto & in dignitate constituto nupta

D

sit,

fit, per id legitimata esse censeatur. Nam & hujusde-
 cificio affirmativa non deducenda esset ab oblatione curiæ
 sed a sacramento matrimonii. §. 20. Quod vero ad-
 dicitur §. 21. hodie tam masculos quam fœminas sui ju-
 ris fieri morte patris, etiam impuberes, petit prin-
 cipium, cum ubi mores Germaniæ non sunt corrupti,
 maneant in potestate matris. Confessio tamen acce-
 ptanda, (8) quod moribus Germaniæ avus non habeat
 in potestate. *ibid.*

TIT. VII.

De

Adoptionibus & emancipationibus
 & aliis modis, quibus patria potestas
 solvitur.

SUMMARIA.

<p><i>Arrogatio impuberum ejus- que effectus. Adoptio an con- ferat nobilitatem? An fre- quens usus adoptionum &</i></p>	<p><i>confirmationum per Comites Palatinos? An unionis pro- lium? An emancipationis?</i></p>
---	--

*Arrogatio
 impuberum
 ejusque effe-
 ctus.*

DE arrogatione impuberum jure Romano anti-
 quo prohibita & postea sub Antonino permittita
 latius & distinctius actum in *notis ad Institut. de
 adopt. §. 3.* ubi & ostensum, questionem de quarta bo-
 norum, quam arrogator debet restituere filio in casu si
 eum sine justa causa exheredaverit vel emancipaverit,
 inaniem esse, & frustra disputari, an sub ea intelligatur
 quarta bonorum omnium, an portio legitima.

*Adoptio an
 conferat no-
 bilitatem?*

Quod nobilitas apud Germanos per adoptionem
 non tribuatur, recte quidem asseritur, sed non recte
 suppo-

supponitur observantia adoptionum *in Us. mod. b. §. 8.* Ea vero non supposita mirandum, quod Dd. ibi citati de re nullius usus tot chimericas quæstiones forment de adoptato ab avo materno, de insignibus & nomine gentilino adoptati. Debebant, quæ ibi recte docentur de nobilitate saltem per sanguinem propaganda, doctores admonuisse, jus Romanum & jura Germanica æque apte misceri ac ferrum & argillam.

Cum in adoptionibus Romanorum cognitio institueretur, an adoptans vel arrogans forte minor sexaginta annis esset *l. 15. b. §. 2.* inde patet, quod nec apud Romanos usus adoptionis fuerit valde frequens. Et quamvis adoptio Romanorum apud Germanos nunquam abrogata sit, nec tamen unquam ita est recepta, ut ejus sit viridis observantia, sed non nisi rarissime & non nisi a legulejis vel horum svasu usitata est. Conf. dicta *ad Instit. de adopt.* Et porro, etiamsi Comites Palatini gaudeant facultate confirmandi arrogationes & adoptiones, & Mundius *de Comit. Palat.* magnifice de ea loquatur, eam tamen esse fucum merum, ostensum *ibid. in fine.* Nec adduxit Mundius unicum exemplum arrogationis aut adoptionis coram Comite Palatino factæ. Nam quod exemplum Homeri a Phemio adoptati attinet, ad quod pro demonstranda tali adoptione provocat idem *c. 3. n. 144.* mihi firmiter persvadeo, tempore Homeri nondum fuisse Comites Palatinos aut Notarios, etsi haud dubie fuerint spurii. Paucis; Cum privilegio hoc Comitum Palatinorum comparatum est, uni cum cancris in vulgata fabula, die *Krebse waren wohl im Brieffe / aber nicht im Rober.*

An frequens usus adoptionis confirmatus per Comites Palatinos?

An unionis
prolium?

*Unionis prolium si verum fateri fas est, aequè in praxi vera exempla sunt, quam ipsius adoptionis (i. e. neutra est in viridi observantia). Nam intra viginti annos ex variarum Germania provinciarum actis facultati oblatis nunquam unionis prolium casum observare licuit, curò tamen bina vice adoptionum casus oblatis. (Mibi autem per viginti annos alios observare licuit nullum casum, nec adoptionis, nec unionis prolium Facultati esse oblatum.) Forte in superiore Germania ejus (unionis prolium, non adoptionis) frequentior usus. B. Strykius *Us. mod. hic* §. 9.*

An emancipationis?

Emancipationem ad mores Germaniæ plane non quadrare, dictum *ad Instit. quibus modis jus patr. pot. solv.* & peculiari dissertatione *de quasi emancip. German.* Et quanquam usus emancipationis Anastasianæ per rescriptum quærat in emancipatione facta coram Comite Palatino *Us. mod. hic*, §. 17. eadem tamen hic repetenda sunt, quæ de confirmatione adoptionum per Comites Palatinos, item supra de legitimatione eorum monuimus. Emancipatio autem tacita, quam *Dd.* fingunt, est ignis frigidus.

TIT. VIII.

De

Rerum divisione.

SUMMARIA.

<p><i>Definitio rerum communium & differentia inter aquam profluentem & flumen erronea. Res publica ad quem pertineant? An dif-</i></p>	<p><i>ferat patrimonium reipublicæ & universitatis? Res divini juris & bona ecclesiastica. Definitio rerum corporalium taxatur. Usus distinctionis</i></p>
---	--

<p><i>Quis rerum in mobiles & immobiles. An etiam quædam ad res incorporales? Quot species juris in re? Quando jus in re acquiratur</i></p>	<p><i>inter vivos absque traditione? Differentia juris hodierni a Romano quoad divisiones rerum.</i></p>
---	--

Definitionem rerum communium, quod earum *Definitio rerum communium & differentia inter aquam profluentem & flumen erronea,* proprietas spectet ad neminem, usus vero ad singulos, erroneam esse, & aerem, aquam profluentem, mare, & per hoc littora maris esse, in dominio hominum, suo modo etiam privatorum, latius ostendi in *notis ad Strauchium repetitis in novis addit. ad Huberi prælectiones ad Inst. b. t. Adde notas nostras ad Inst. ad §. 1. b. t.* Idem dicendum de differentia quam cum Pacio communiter faciunt inter aquam profluentem & flumen, quod illa continuo moveatur, ipsum flumen autem immobile sit, & aqua profluens tamen pars sit fluminis. Incongruum enim est, parti mobilitatem adscribere, & tamen totum dicere immobile, & verosimile est, Pacium voluisse dicere alveum pro flumine; Dd. autem inconsiderate verba ejus secuti sunt.

Res publicas hodie pertinere ad principem, eaque *Res publica* tumque usum ab illius arbitrio dependere, dictum in *ad quem pertineant?* *notis ad Inst. §. 2. & 4. de R. D.*

Uti jure Romano differunt res universitatis & res *An differens publicæ,* ita & doctores secernere solent res, quæ sunt *patrimonium reip. & universitatis?* in patrimonio reipublicæ, a rebus quæ sunt in patrimonio universitatis, v. g. *die Sandwerdes. Zade. Struv. Exerc. 3. lb. 78.*

De rebus divini juris earumque divisione apud *Res divini*

justis & bona ecclesiastica. Romanos & abusu inter Christianos vide *notas ad Instit.* §. 7. b. t. item differt. *de natura bonorum secularifactorum*, ubi & de bonis ecclesiasticis earumque natura distinctius egimus.

Definitio rerum corporali-um taxa-tur.

Res corporales secundum communem definitio-nem sunt, quæ tangi possunt; ubi vocabulum tactus accipitur pro omnibus sensibus. In quo quidem non repugno, sed tamen ista acceptione non opus est. Nam v. g. & sol & ferrum candens strictè tangi possunt, si mo-do sol pertineat ad objectum jurisprudentiæ.

Usus distin-ctiois rerum in mobiles & immobiles. An etiam quadret ad res corpora-les?

Distinctio rerum in mobiles & immobiles indu-bium habet usum non solum in doctrina de institutione heredum in rebus mobilibus & immobilibus, sed & in successione Germanica mariti, in traditione Germa-nica rerum venditarum, in alienatione bonorum mi-noris, item dotalium, in concursu statutorum ratione successionis ab intestato, in præstanda cautione judicia-li, in præscriptione &c. Etsi autem res incorporales proprie nec mobiles nec immobiles dici possunt, al-terutri tamen speciei accenseri solent, ut si v. g. unus heres institutus sit in mobilibus, alter in immobilibus; in successione mariti Saxonici, in cautione judiciali &c.

Quot species juris in re?

De numero specierum juris in re nota est con-troversia olim inter JCros celeberrimos orta. Et si quis religioni sibi ducat, deserere tradita veterum, is reti-nere potest vulgatas illas quinque species. Nullum tamen est dubium, sententiam Bornii nullam præter dominium agnoscentis, esse accuratorem. Vide *novas addit. ad prælect. Huberi ad Inst. b. t. §. 12. & 13.* Interim res non est tanti, ut de ea litigetur. Quod vero olim id fieret, in causa erat præjudicium de non deserendis doctri-

doctrinis præceptorum, autoritas Hahnii, insignis alias JCr, juvenus tum temporis Bornii, æmulatio Sverdendorfferi &c.

Etsi circa acquisitionem juris in re in actibus inter vivos regulariter opus sit traditione vel vera vel quasi, exceptio tamen est non solum in constitutione hypothecæ, ac in servitutibus negativis, verum etiam in constituto possessorio & traditione per fictionem brevius manus.

Quando jus in re acquiritur inter vivos absque traditione?

Ceterum divisiones rerum hoc titulo propositæ, quas omnia juris compendia ordinè recenserè solent, adhuc hodie usu fori obtinerè, negari nequit; non tamen ubique eadem juris applicatio locum invenit. B. Strykius *in us. mod. h. t. §. 1.* i. e. Quatenus divisiones illæ desunt sunt ex natura rei, vel jure gentium, sunt in usu, quatenus peculiare quid ex jure Romano admixtum est, fere non est receptum. Ita ad res divini juris muros & portas civitatum hodie nemo retulerit. *ibid.* Ita hodie templa sunt in dominio statuum Evangelicorum. *ibid.* §. 2. Ita in Ecclesiis evangelicis (& imò ubi etiam religio pontificia floret,) ritus consecrationum Romani cessant. *ibid.* §. 3. Ita juris Romani dispositio circa loca religiosa longe aliter se habet hodiernis moribus. *ibid.* §. 5. Ita ad rigorem præcæ Romanorum disciplinæ pertinet pœna capitalis transgressionis cujuscunque murorum, cui hodie successit pœna arbitraria. *ibid.* §. 6. Hodie mare ad res communes non pertinere præxis comprobavit. §. 7. Littora maris hodie sine dubio alia conditione sunt, quam fuerunt jure Justinianeo. §. 8. Hodie ex eo solo, quod littora principis sint, acquisitio rerum in littore repertarum non cessabit,

Differentia juris hodierni a Romano quoad divisiones rerum.

bit, quamdiu non accesserit prohibitio principis. §. 9. Mihi videtur convenientius ita dici: eam acquisitionem hodie cessare, nisi eam admittat permissio principis vel expressa vel tacita. Flumina & portus hodie regalibus accensentur, variisque modis libertas navigandi & piscandi restricta est. *ibid.* §. 10--14. Riparum dominium fere unice hodie privatis remansisse, docetur §. 15. quod tamen & ipsum limitat Dn. Hoppe *ad §. riparum Inst. b. t.* intuitu quercuum & arborum frugiferarum. Hodie differentia est inter *Sahrniß* / item *Mobilien* & res mobiles. *ibid.* §. 16. Jam computa, quid ex usu juris Romani remaneat.

TIT. IX.

De

Senatoribus,

SUMMARIA.

Observatio de legibus notabilibus. An Senatorum hodiernorum jura ex b. t. deducenda?

Observatio de legibus notabilibus.

Hunc & sequentes titulos omittunt communiter interpretes, cum de officiis Romanis agant, leges tamen notabiles inde excerpunt & inculcant, quarum potiores summam recenset Schöpffer *ad tit. de rer. div. n. ult.* Mihi sic videtur. Leges illæ notabiles sunt, quæ maxime sunt ad gustum legentis. At de gustu non est disputandum. Eruditus leges notabiles æstimat ex gustu proprio, non alieno. Non-eruditus gusta caret.

An Senatorum hodiernorum jura

Senatorum autem hodiernorum jura ex hoc titulo derivare velle, eo minus proficuum, quo clarius constat, nec apud Romanos semper ejusdem autoritatis

tis fuisse Senatores, B. Strykius *bic §. 1.* Etsi vero in aliquot casibus sub hoc titulo comprehensis similitudo sit inter mores Romanorum & Germanorum, argumentum tamen a simili non pertinere ad usum forensem jam alibi fuit monstratum, quæ observatio repetenda etiam ad titulos sequentes.

TIT. X.

De

Consulibus.

Quæ de Senatoribus ad præcedentem titulum dicta sunt, multo magis de consulibus hic erunt repetenda. *Uf. mod. §. 1.*

An hic titulus quadret ad consules hodiernos?

TIT. XI.

De

Officio præfecti prætorio.

Dignitates Romanorum principibus Imperii hodiernis contra omnem juris publici rationem tribuntur, & Electorum principumque imperii potestas multis parafangis omnes in hoc & sequentibus titulis expressas dignitatum species excedit. *Uf. mod. bic §. 2.*

Comparatio principum cum præf. præt. inepta.

TIT. XII

De

Officio præfecti urbi.

Doctores a præfectis urbi ad quosvis principes Imperii argumentum ducunt. Verum abstinendum erat hoc vili argumentationis genere. *Uf. mod. §. 1.* Comparatio vero præfectorum urbi cum consulibus hodiernis urbium, aut cum præfectis urbium imperialium

Pariter inepta comparatio eorum cum præf. urbi. An hi comparari

E

possint cum rialium in §. 2. est argumentum a simili, adeoque clau-
praf. urbium dicans,
imperialium.

TIT. XIII.

De

Officio quæstoris.

An recte com- Idem dicendum de comparatione officii quæstoris
paretur cum cum officio hodierno Cancellariorum,
officio Can-
cellarii.

TIT. XIV.

De

Officio Prætorum.

Hoc officium Differentia juris Romani inter prætorem & iudicem
cessat. An hodie cessat. *Us. mod. §. 1.* Male admodum edictis
quid conve- Prætoris nostrorum principum edicta & constitutio-
niat cum eo- nes comparantur. *ibid. §. 2.*
rum edictis.
Usus l. 3.

Applicatio *l. Barbarius Philippus 3. ff. b. t.* ad casus
 similes est argumentum a pari, usum præbens theo-
 reticum *ibid. §. 3.* adeoque minime usum forensis
dictæ l. 3.

TIT. XV.

De

Officio præfecti vigilum.

An dentur Præfectos vigilum eadem potestate, qua hic descri-
præfecti vigi- buntur, dari posse, non dubito, dari tamen revera,
lum? nullo exemplo constat. *Us. mod. §. 1. b.*

Usus l. 3. §.
1. b.

Argumentum Dd. ex *l. 3. §. 1. b. t.* quod incen-
 dia præsumantur culpa inhabitantium fieri, est con-
 tortum, adeoque minime usus practicus dictæ legis.
ibid. 2.

TIT.

TIT. XVI.

De

Officio Proconsulis & Legati.

Proconsules sensu juris Romani nulli amplius dan- *An dantur*
tur, multo minus eorum legati. *Proconsules?*

TIT. XVII.

De

Officio præfecti Augustalis.

Cum Ægyptus dudum imperio decesserit, de præ- *An datur ma-*
fecto ejus Augustali frustra erimus solliciti. *lis præfectus.*

TIT. XVIII.

De officio Præsidis.

Piget hic iterum tangere opinionem doctorum, qui *Comparatio*
principes nostros præsidum & proconsulum loco *præsidum*
esse asserunt, aut Episcopos cum præsidibus compa- *cum princi-*
rant. *U. M. b. §. 1.* Imo & comparatio præsidum Roma- *pibus et epi-*
norum cum præsidibus hodiernis provinciarum *scopis & cum*
Des. Hauptleuten *ibid.* instituta est simile valde clau- *præsidibus*
dicans. *hodiernis.*

Contorta vero est applicatio textus in *l. 6. §. 1. b. 1. Usul. 6. §. 1.*
ad quæstionem, utrum judex debeat judicare secun- *b. 1. 18.*
dum conscientiam, an secundum acta & probata *ibid.*
§. 2. Quod vero elegans *δυσφορῶν* præsidium ex *l. 18.*
b. 1. sibi quæsierint nostri judices in *§. 3. ibid.* ad abusus
juris Romani referendum est, non ad usum forensem.

TIT. XIX.

De

Officio procuratoris Cæsaris
vel rationalis.

E 2

Quous-

*Potestas ad-
vocatorum
fisci an ex b.
t. petenda?
Usus l. 1.
pr. b.*

QUousque potestas tam advocatorum quam procuratorum fisci se hodie extendat, generali regula (ex jure Romano) definiri nequit, sed ex instructione cujusque principis petendum *ibid.* §. 1. Rursus autem ad abusus *l. 1. pr. b. t.* referendum, quod Dd. inde regulam formaverint, factum ministri principis censerit factum ipsius principis, *ibid.* §. 2.

TIT. XX.

De

Officio juridici Alexandriae.

*An quadret
ad mores no-
stros hoc of-
ficium?*

JURIDICI Alexandriae ad nostros mores non aliter pertinent, quam qua judices in certis civitatibus constituti vulgo *Hofrichter* cum illis (in aliquo tertio) comparari possunt.

TIT. XXI.

De

Officio ejus cui mandata est
jurisdictio.

*An detur
mandata ju-
risdictio?*

HODIE mandatam jurisdictionem dari negat Schilterus, *ll. M. §. 1.* cui consentio. Dicemus *ad tit. de jurisdictione.*

TIT. XXII.

De

Officio assessorum.

*Potestas as-
sessorum un-
de petenda?*

POTESTAS assessorum hodierna ex antiquo Romano-
rum jure haudquaquam repetenda, sed ex ipsis
dicasteriorum ordinationibus.

LIB.

LIB. II.

TIT. I.

De

Jurisdictione.

SUMMARIA.

Jurisdictione quid? An datur jurisdictione criminalis absque mero imperio? An distinctio inter jurisdictionem & mixtum imperium apud Germanos in usu? An dantur actus voluntaria jurisdictionis & tamen coram judice ordinario necessario expediendi? An datur apud Germanos jurisdictione voluntaria? An jurisdictione extraordinaria? An jurisdictione mandata respectu commissariorum, respectu justiciariorum? An jurisdictione prorogata necessaria? An l. 18. b. probet, conventionem partium sola non prorogari jurisdictionem apud Romanos? Cle-

ricus an prorogare possit jurisdictionem? An doctrina de prorogata jurisdictione aliquis usus? Reconventionis doctrina unde petenda? Jurisdictione ecclesiastica & Consistorialis an synonyma? Distinctio jurisdictionis in altam & bassam it. in Ober- und Unter-Gerichte. Utriusque fundamentum. Confusio doctrinae de personali & patrimoniali jurisdictione. Patrimonialis quid? An possessor jurisdictionis vel quasi edere teneatur titulum? An actionis de albo corrupto usus? Consensus Dd. de non-usu jurisdictionis Romanae apud Germanos.

Jurisdictione consistit in causae cognitione, sententiae Jurisdictione dictione & potestate exequendi. Cur autem tria quid? Haec capita ad potestatem judicariam requirantur, latius dictum in dissert. de jurisdictione, & magistrat. differentia sec. mor. German. §. 43. seq. item §. 80.

E 3.

Uti

An detur jurisdictio criminalis absque mero imperio.

Uti autem jurisdictio in sensu Romano communiter pro civili accipiebatur & mero imperio in criminalibus opponebatur; ita HODIE jurisdictionem criminalem dari absque mero imperio, notatur in *Ufu moderno* §. 10. Sed mallet, ut doctrina juris Romani de mero imperio hic non fuisset admixta. Nam accurate loquendo in criminali jurisdictione, ubi hodie alius est executor, ille cujus est jurisdictio, utitur saltem hoc executeore, tanquam mero ministro, neque cum hoc jurisdictionem criminalem participat, multo minus dici potest, quod talis executor habeat merum imperium. Et hæc est genuina ratio, cur talis executor non possit prætere exhibitionem actorum, per tradita *d. §. 10. conf. dissert. nostr. modo citat. §. 45.* Pariter etiam doctrina de mero imperio tutius in quæstionibus juris Germanici aliis omittitur, quam ut eidem admisceatur. *Conf. Uf. mod. §. 12. 13.*

An distinctio inter jurisdictionem & mixtum imperium apud Germanos in usu?

Distinctio inter jurisdictionem & mixtum imperium uti tota ad jus Romanum pertinet, ita Carpzovius doctrinam juris Romani de mixto imperio incongrue applicavit ad explicationem jurisdictionis bassæ vid. *Uf. mod. §. 3, & 7.* Quamvis eundem errorem admiserit Facultas juridica Viadrina *ibid. §. 8.* Nec obstat, quod ibi respectus fuerit habitus ad loca, ubi *alioqui* jus commune est receptum, Nam cum jurisdictio Romana plane non quadret ad mores Germaniæ, per dicta in *Uf. mod. §. 1.* inde, etsi alicubi jus commune alioqui sit receptum, non tamen censetur receptum esse quoad doctrinam de jurisdictione. Unde mallet etiam, ut doctrina de differentia juris Romani inter jurisdictionem simplicem & mixtum imperium non fuisset

fūisset admixta quæstionibus, quæ tractantur in *Uf. mod.*
 §. 9. nam ibi magis rem obscuriorem reddit, quam
 ut explicet.

Voluntariam jurisdictionem etiam coram giudice *An deatur*
 incompetente exerceri posse notum est; Ab hac regu- *actus volun-*
 la excipiunt communiter casum, si ex actu gesto in ju- *taria jurisdic-*
 dicem ordinarium redundet periculum, v. g. in aliena- *tionis & cor-*
 tione prædii minoris, & transactione de alimentis, *men coram*
 vide Schöpfer. *ad b. t. n. 5.* Verum ista limitatio non *judice ordi-*
 quadrat ad regulam, quia hi duo casus non pertinent *nario neces-*
 ex principiis juris Romani ad jurisdictionem volunta- *sario expu-*
 riam. Conf. *Uf. mod.* §. 12. *ad tit. de adoptionibus.* *diendi?*

Mores Germanorum videntur ignorasse doctri- *An deatur ap-*
 nam omnem juris Romani de jurisdictione voluntaria. *Germanos*
 Nam quod actus voluntariæ Romanæ jurisdictionis *jurisdictione*
 attinet, adoptionem & emancipationem non esse in usu *voluntaria?*
 apud Germanos, jam supra notatum est; Manumissio
 olim apud Germanos facta fuit, vel coram rege, vel
 coram episcopo, hodie fit per literas domini absque in-
 terventu magistratus. De donationis insinuatione in-
 fra videbimus *ad tit. de donationibus*; Ergo sola insinua-
 tio testamenti remanet. At testamenta ante introdu-
 ctum jus Romanum in Academiæ Germaniæ æque
 ignorabant Germani. Ergo etiam in hoc solo exem-
 plo hodie obtinet regula, quod insinuatō testamenti
 possit fieri coram quocunque giudice. Non tamen huc
 poterit applicari altera regula juris Romani de jurisdic-
 tione voluntaria, quod scilicet in actibus voluntariæ
 jurisdictionis non requiratur solennitas loci & tempo-
 ris, ita ut v. g. servus potuerit manumitti etiam coram
 prætore in balneum eunte, quod profecto ad insinua-
 tionem

tionem testamenti haud quadrat. Non desunt quidem apud Germanos exempla jurisdictionis, quæ secundum principia juris Romani pertinerent ad jurisdictionem voluntariam, v.g. confirmatio contractuum; sed ibi haud dubie regula de giudice incompetente non valet.

Distinctio jurisdictionis in ordinariam & extraordinariam ex omnium confessione cessat, nam quæ olim speciali lege vel Scto magistratui extra ordinem concedebantur, hodie ipsi jurisdictioni cohærent. Unde & jurisdictio criminalis hodie ordinaria est. *Us. mod. §. 21.*

Quoad mandatam jurisdictionem communis est opinio, ea omnia quæ de mandato alias in jure occurrunt, & hic posse applicari, ubi præsupponunt, ipsam jurisdictionem juris Romani apud Germanos in usu esse, quod tamen recte negat Schilterus *Exerc. 5. ad ff. t. b. 21.* dissentit *Us. mod. ad tit. de offic. ejus cui mand. est jurisdictio.* Quamvis enim verum sit, aliquando commissionis tenori inseri, ut commissarii possint sententia causas dirimere, tamen propterea eorum jurisdictio nec propria est, ex stilo juris Romani, quia commissarii eam non habent ex jure magistratus; nec mandata, quia habent a principe; Judex enim mandatarus principis est paradoxon juris Romani, & cui a principe data est jurisdictio, is propriam habet. Neque terminus mandatæ jurisdictionis occurrit in *l. 5. C. de judic.* ad quam provocant; Et præterea verba finalia ibi continent limitationem sub regula non comprehensam. Sed conditores juris canonici ita dictam *l. 5.* videntur inepte exposuisse, conf. Lancelotti *Instit. jur. can. lib. 3. tit. 1. §. 12.* & ibi Ziegler. *p. 663.* Adde pro nostra sententia, quod jure Romano ideo mandata jurisdictio fuerit intro-

An jurisdictio extraordinaria?

An jurisdictio mandataræ respectu commissariorum?

Vid. Aut. ad Lancelot. lib. III. tit. 1. n. 49.

introduc̄ta, quia ibi non collegiis ut hodie, sed singulis personis concedebatur jurisdictio. At apud Germanos in collegiis senior assessor personam absentis directoris sustinet. Imo nec præfecti etsi singuli apud Germanos possunt mandare suam jurisdictionem. Tortura vero legum Romanarum de jurisdictione mandata loquentium ad mores Germaniæ summam confusionem introduxit.

Etiam jurisdictio Justitiariorum nostrorum pa- *Respectu ju-*
rum apte derivatur ex doctrina juris Romani de *stitiariorum?*
mandata jurisdictione, partim quia ipsis jurisdictio uni-
versa mandatur, etiam criminalis, quorum utrumque
repugnat principiis juris Romani, partim quia ipsi ju-
stitiarii plane non habent jurisdictionem, sed sunt meri
ministri aut instrumenta nobilium, apud quos vere re-
sident jurisdictio. Unde & praxis hodierna docet, quod
etiam recessum fuerit ab ipsa constitutione Carolina
criminali *art. 2.* dum in eorum constitutione non so-
lum negligitur consensus superioris, sed & non amplius
opus est allegare ullum casum necessarij impedimenti
a nobilibus eos constituentibus. Ratio est, quia juris-
prudencia hodierna ita est intricata, ut communiter
Nobiles in Germania ejus non sint periti. Porro apud
Romanos coram mandatario jurisdictionis non pote-
rant expediri actus voluntariæ jurisdictionis, Schöpfer,
bic n. 11. Sed moribus testamenta insinuari possunt non
solum coram justitiariis, sed & coram Sculteto & Scabi-
nis. *Uf. mod. b. t. §. 9.*

Prorogata jurisdictio dividitur communiter in *An jurisdi-*
conventionalem & necessariam, quæ scilicet ex legis *ctio proroga-*
dispositione fiat; At hæc posterior stilo juris Romani *ta necessaria?*

F

ad pro-

ad prorogatam jurisdictionem abusive refertur, quia prorogata est, quæ a privato in alterum est collata. Conf. *Uf. mod. §. 22. ab init.*

An l. 18. b. probet, conventionem partium sola non prorogari jurisdictionem?

Cum apud Romanos nullum pactum nudum actionem produceret, sed ad efficaciam conventionis requireretur solennis stipulatio, in hoc sensu etiam conventio partium de proroganda jurisdictione non sufficiebat. Frustra autem pro probanda hac assertione citatur l. 18. h. t. vid. Dn. Ludov. *Doctr. Pand. n. 9. b.* cum dicta lex loquatur de casu, ubi prorogatio utriusque consensu vel potius dissensu iterum fuit sublata, Conf. *Feltn. in paraphrasi ad illam legem 18. §. 25. Uf. mod. §. 25.*

Clericus an prorogare possit jurisdictionem?

Clericum etiam prorogare posse jurisdictionem asserit B. Strykius *in notis ad Brunnem. jus ecclesiast. l. 3. c. 1. §. 12.* & cum eo Dn. Beyer *bic. n. 39. seq.* sed in *Uf. mod. §. 24. bic* verosimilius adstruitur dispositio juris canonici *C. Si diligenti 12. X. de for. comp.* clericis prorogationem interdicentis, & ejus argumento hæc dispositio applicatur ad studiosos in Academiis.

An doctrina de prorogata jurisdictione aliquis usus?

Prorogationis usum hodiernum demonstrare variis argumentis conatur *Uf. mod. §. 22. seq.* Consentiant Dn. Beyer *bic. n. 42.* & alii ab eo citati, item Schöpfer *bic. n. 17.* Nobis præterquam quod illæ demonstrationes non videantur esse satis evidentes, sed potius placeat doctrina virorum celeberrimorum dissentientium tam in Usu moderno, quam apud Schöpferum citatorum; istis demonstrationibus sequentia videntur objici posse. 1. Nituntur illæ falsa hypothese, valere doctrinam juris Romani in Germania, si non probetur abrogatio; Et paragraphus totus 22. in eo est, ut excipiat adversus hujusmodi probationes, quamvis & his exceptionibus multa

multa opponi queant. At ex nostra hypothefi urgenda potius eft probatio receptionis, de qua ibi nihil fuit allatum. 2. Cum ita non opus habeamus diftinctione Schilteri, nec opus etiam erit respondere ad ea, quæ adverfus Schilterum proferuntur. §. 23. 3. Mifcentur in illa difputatione quæftiones variæ. (1) Non quæritur: an partes in contrahendo fe ad quodcunque forum obligare poffint, (quorſum pertinent dicta in §. 24.) Hoc enim forum tum eft jurisdictionis ordinariæ, i. e. forum contractus, non jurisdictionis prorogatæ, de qua hic quæritur; Ubicunque enimolutio eft promiffa, ibi eft forum contractus; Ubicunque me de contractu refponſurum eſſe dixi, ibi ſolutio promiffa. (2) Ergo non quæritur, an ſi in illo caſu promittens deprehendatur in loco illo, poſſit invitus cogi ad reſpondendum; nam & hæc pertinent ad naturam fori contractus; Sed quæritur, an in actionibus realibus aut perſonalibus ex delicto vel quaſi delicto, aut quaſi contractu, vel etiam ex ipſo contractu poſt contractum jam ante celebratum partes conventionem ſe poſſint obligare ad comparitionem coram iudice incompetente, ita ut etiam ſi poſtea eos poeniteat, & abſentes ſint, poſſint a magiſtrato illo, in quem promiferunt, citari efficaciter, ita ut iudex domicilii eis cogatur inſinuare citationes, eosque ſiſtere, aut iudicatum exequi. Hoc negamus. 4. Multa conceduntur, ut pauciſſimi caſus remaneant pro ſententia quæ defenditur, (1) conceditur, vaſallum alibi comparentem poſſe a domino avocari §. 22. (2) conceditur, clericos & ſtudioſos non poſſe prorogare jurisdictionem. §. 24. (3) conceditur, poſſe lege prohiberi prorogationem *ibid.* 5. Videas igitur,

annon etiam ex istis concessis recte inferas, eandem esse rationem subditorum, imo & majorem quam in vasallis: item annon valeat argumentum, eandem esse rationem, si nulla lex prohibitiva adsit. Et quid afferatur contra hoc ultimum? Nil, nisi in fine §. 24. quod hic standum sit juri communi; cum tamen hæc assertio petat principium, dum quæritur, an jus Romanum hic sit tanquam jus commune receptum.

*Reconventio-
nis doctrina
unde peten-
da?*

Species jurisdictionis prorogatae necessariae (quam tamen abusive ita appellari jam antea diximus) est reconventio. Cum autem reconventio illa Romana expresse sit recepta in *Ordinat. Camer. part. 3. tit. 30.* inde in quæstionibus eo pertinentibus, magis ad illam legem Germanicam, quam ad leges Romanas erit respiciendum. Exinde enim v. g. probatur, quod reconventio non possit simultaneo processu cum conventionione expediri, si non fuerit ante litem contestatam instituta &c.

*Jurisdictio
ecclesiastica
& consistorialis an sy-
nonyma?*

Jurisditionem consistorialem & ecclesiasticam apud Evangelicos synonymice usurpari assertitur in *Us. mod. §. 5.* Sed ista assertio non est universalis, cum principibus liberum sit, an jurisdictionem ecclesiasticam per consistoria, an alio modo exercere velint, vid Schöpfer *hic n. 24. 25.* ubi de Hamburgo, Pomerania Regia, Wismaria, & ditionibus Megapolitanis. Sic & Noribergæ causæ ecclesiasticæ non tractantur in peculiari consistorio.

*Distinctio ju-
risditionis
in altam &
bassam, ut in
Ober- und
Unter-Ge-*

Divisio jurisdictionis in altam & bassam originem debet glossatoribus Italis, sive est distinctio jurisdictionis Italicæ noviorum temporum. Hanc vero distinctionem cum initio glossatores illustrare voluerint ex principiis juris Justiniani plane diversis de jurisdictione &

ne & mero imperio, & rursus postea distinctionem jurisdictionis in altam & bassam adhibuerint ad explicandam divisionem jurisdictionis Germanicæ in **Cent- und Bogtenliche Gerichtsbarkeit** / quæ & ipsa tamen plane diversum fundamentum agnoscit, tantum abest, ut inde lux doctrinæ de jurisdictione fuerit accensa, ut potius per hanc mixturam diversorum & sæpe oppositorum principiorum omnia reddita fuerint confusissima & intricatissima. Quod facile patebit, si quis evolvat ex tractatibus selectis de jurisdictione a Leuchtio editis dissertationem Lindenspürrii *de jurisdictione moderna cap. 33. seq. p. 149. seq.* & dissertationes Linckii *de Centena & Vogtheia p. 361. seq. & p. 409. seq.* adde *Us. mod. §. 6. seq.* Quo plures enim scriptores de hac distinctione legas, eo confusior post eorum lectionem recedes. Interim nullum est dubium, distinctionem Germanorum hodiernam in **Ober- und Unter-Gerichte** ortum ducere ex illa inconcinna applicatione distinctionis jurisdictionis Italicæ in altam & bassam ad mores nostros. Quod si vero ex originibus Germanicis velis naturam **der Ober- und Unter-Gerichte** perspicue exponere, fundamenti loco supponendum erit, primarium scopum jurisdictionis omnis Germanicæ fuisse coërcitionem criminum, causarum civilium dijudicationem fuisse accessoriam partem jurisdictionis criminalis, quod latius ostendi in *dissert. de jurid. & magistrat. differ. sec. mor. Germ. §. 52. seq.* Hoc vero supposito dicendum erit, jurisdictionem superiorem die **Ober-Gerichte** olim fuisse penes judicem ordinarium & vicarium **beym Reichs-Vogt und Reichs-Schultheiß** / secundum ea, quæ ibidem latius sunt deducta; Jurisdictionem

tionem inferiorem autem die *Unter-Gerichte* / mensurandam esse ex potestate antiqua relicta consulibus & magistratibus civitatum in imperio, was von den Reichs-Böghen und Schultheißen denen Rätthen in Städten übrig gelassen worden / de qua extant sententiæ veterum scabinorum post speculum Saxonicum. Unde & facile patet, quid sentiendum sit de explicatione communi, quod ad inferiorem perineant solæ causæ civiles, quæ explicatio merito rejicitur. Conf. *superius notata de jurisdictione criminali*. Sed hæc prolixius demonstrare non patitur præsens institutum.

Confusio doctrina de personalis & patrimoniali jurisdictione. Patrimonialis quid?

Divisio jurisdictionis in personalem & patrimonialem quam intricate & confuse a Dd. proponatur, patet ex collectaneis *in usu mod.* Causa confusionis est, 1. quod non accurate explicentur fundamenta hujus divisionis & definitiones membrorum ejus, 2. quod videatur esse angustior divisio, nam v.g. jurisdictio magistratus urbici, academica, & omnium collegiorum nec patrimonialis est, quia cives urbici & studiosi non sunt in patrimonio, item quia urbs non est in patrimonio magistratus urbici, nec personalis, quia cum persona non extingvitur; 3. quia origo jurisdictionis patrimonialis non fuit exposita ex antiquitatibus patriis, etsi omnes fateantur, eam esse inventum Germanorum. Itaque sic dicendum. Jurisdictio patrimonialis nil est aliud, quam potestas antiqua dominica in servos, jure novo pallio quodam jurisdictionis involuta. Unde revera jurisdictio patrimonialis exercetur non nisi in rusticos. Romani vero hanc jurisdictionem necessario ignorabant, quia apud eos servi non habebant personam standi in judicio. Apud Germanos autem semper habuerunt. Quoad

Quoad exercitium & possessionem jurisdictionis vel quasi notandum, quod possessor principi omnino teneatur edere possessionis titulum, cum regalia (ad quæ etiam jurisdictio pertinet) sine titulo possideri nequeant, nec unquam a subditis præscribi possint. Vide latius *Uf. mod. §. 27. 28.* Adde disput. nostr. de *præscriptione subdit. adv. princip.*

Actionem de albo corrupto non esse in usu, dictum in dissert. de *Ufu act. pœnal. c. 3. §. 3.* Dissentit *Uf. de albo corrupto mod. §. ult.* item Dn. Berger de *Uf. act. pœnaliaum §. 16.* Sed respondeo. Qui utilem actionem de albo corrupto hodie dari dicunt, & tamen dicunt, pœnam esse arbitriam, nesciunt, quid sit actio utilis. Sentiens hanc objectionem Dn. Bergerus, vult hodie agi debere ad pœnam jure Romano determinatam, sed ex principiis ad quæ jam respondimus in *notis ad institutiones tit. de obl. qua. ex del. nasc.* Unde etiam non dicit, quod hæc actio hodie in in foris appareat, sed solum, quod valeat.

Ceterum quoad usum hujus tituli in genere observandum, quod *Ufus modern. §. 1.* ex Mevio notet, perniciosos esse illos JCTos, qui de moderna jurisdictionis forma ex legibus Romanis censent ac disputant, item ex aliis doctoribus, si controversias de jurisdictione ex jure Romano componere velis, æque absurdum esse, quam si lanam ab asino quærere velis, oleum enim & operam perdes.

TIT. II.

Quod quisque juris in alterum statuerit, ut ipse eodem utatur.

SUMMARIA.

An hic titulus contineat || generalem regulam juris na-

turalis. An ejus usus ratione Jcti dolose respondentis? An in rescipis moratoriis? An in retorsione? An in repressaliis?

An hic titulus contineat generalem regulam juris naturalis?

CUM in hoc titulo injuria *l. 1. in fine*, & dolus *l. 2. & jus iniquum l. 3. pr.* coërceatur, atque id in pœnam fieri dicatur *l. 3. §. 2. & 5.* falluntur, qui putant, hic generalem regulam de custodienda æqualitate cum proximo *Matth. 7. v. 12.* a Christo repetitam inculcari, ac simul patet, hunc titulum usu fori in Germania non esse receptum, quia magistratus nostri jus novum statuere nequeunt, uti Prætores. Dn. Beyer. *posit. Pand. bic. conf. lib. 1. de navis jurispr. Antej. p. 38.* Dissentit *Usus mod. bic §. 1.*

An ejus usus ratione Jcti dolose respondentis?

Quare etiam falsum est, hodie usum hujus tituli quærendum esse in eo casu, si Jcti dolose contra jus respondeant. Schöpfer *bic n. 1.* Quis enim id probabit, cum summa sit juris incertitudo, & nulla sententia sit adeo absurda, ut non inveniatur defensores etiam bonæ fidei.

An in rescipis moratoriis?

Porro & casus de rescipis moratoriis parum apte ad usum hujus tituli refertur, quia indulta moratoria ad privilegia pertinent, non ad jus iniquum, aut dolo impetratum.

An in retorsione? an in repressaliis?

Quin & affinitas juris hodierni de retorsionibus cum hoc titulo longius quæsitæ est, cum retorsiones fundent se in æquitate naturali, titulus vero noster loquatur de coërcitione doli. Sed tamen Dd. ne nihil dicerent, maluerunt impertinentia afferre. Unde etiam alii admiscuerunt doctrinam de repressaliis, ut Schöpfer *bic n. 11.*

TIT.

TIT. III.

Si quis jus dicenti non obtemperaverit.

NEch hic titulus usu receptus. Ostendi in disput. *de An hic tit. in Usu act. penal. c. 3. §. 6.* Adde Dn. Beyerum *ad h. t. usu.*

TIT. IV.

De

In jus vocando.

SUMMARIA.

<i>An in jus vocatio in usu?</i>	<i>venia petitione? Hodierna</i>
<i>An reus citari possit in seio ju-</i>	<i>citationis differentia a Ro-</i>
<i>dice? An actor opus habeat</i>	<i>mana?</i>

NEch hic titulus usu forensi receptus est. vid. *dict. An in jus vo-*
disp. c. 3. §. 7. Dn. Beyer *hic. Us. mod. §. 1.* Dissen- *catio in usu?*
tit Dn. Berger *de Usu action. penal. §. 17. 18.* Et *An reus cita-*
quamvis addatur in *Us. mod. §. 1.* moribus Germaniæ *ri possit in-*
vix probari, ut apparitores reum ad solam actoris in- *seio judice.*
stantiam vocent, putarem tamen, quotidianam praxin
in inferioribus judiciis inter personas viliores contra-
rium docere.

Ergo cessat etiam hodie veniæ impetratio, & si *An actor opus*
quis ea utatur, pro abundante cautela id habendum. *habeat venia*
Us. mod. §. 2. etsi hic iterum dissentiat Dn. Berger *§. 18. petitione?*
qui id tutius & honestius esse asserit. Quod hætenus
admitto, quatenus tutius est, præscindere nimis ado-
ratoribus juris Justiniani omnem occasionem litigan-
di. Quare nec necesse erit, ut in supplicatione pro
impetranda citatione mentio fiat reverentiæ vinculi,

G

Us. mod.

Uf. mod. ibid. Neque enim *arg. l. 10. §. 2. b. t.* multum probabit. Ergo etiam otiosæ sunt hodie quæstiones olim a Dd. ventilatæ, v. g. an absque venia dominus feudi, item magistratus, aut nobilis ab homine proprio possit in jus vocari. *U. M. §. 3.* etsi iterum dissentiat Dn. Berger. *diff. §. 18.*

Hodierna citationis differentia a Romana.

Imo & circa citationem hodie multa se aliter habent, v. g. quod citatus etiam prima vice non compellens condemnatur in expensas, *U. M. §. 6.* quod citatio hodie regulariter insinuetur in ædibus, *§. 8.* & etiam in criminalibus quis de dōmo sua extrahi possit, *§. 9.* quod citatio etiam fieri possit die feriato, *§. 10. &c.*

TIT. V.

Si quis in jus vocatus non
ierit &c.

Cur hic titulus non in usu? An usus l. 2. pr. b.

Nec hic titulus habet usum forensem, quia præsupponit antiquum modum in jus vocandi, *Uf. mod. bic,* & quia actio hæc pœnalis est *differt. de usu act. pœnal. c. 3. §. 8.* & quia hodierna pœna contumaciæ non vocari potest multa, *ibid.* Unde & *l. 2. pr. b. t.* usus hodiernus de quo loquitur *Uf. mod.* saltem theoreticus est, argumentum a pari præbens.

TIT. VI.

In jus vocati ut eant, aut satis
vel cautum dent.

Cur h. t. non in usu?

AD rationes, quæ de non usu hujus tituli reperiuntur in *Uf. mod. bic* adde & illam, quod regulariter hodie reus non præstet cautionem.

TIT.

27

TIT. VII.

Ne quis eum, qui in jus vocabitur, vi eximat.

Quamvis *Uf. mod. hic* putet, & hodie violentiam *An usus acti-* eximentium compescendam, actorem etiam *onis hujus ti-* actione in factum interesse ab eximente petere *tuli?* posse, & adeo hunc titulum hodie obtinere; verius tamen esse arbitror actionis, de qua hic agitur, poenalis nullum esse usum forensem, dicit. differt. *de Usu act. pæn.* l. 3. c. 9. ubi responsum dissentienti Schiltero ad Olandorpium provocanti. Unde etiam facile responderi potest Dn. Bergero *de Usu act. pæn.* §. 19. inprimis cum hic fateatur, usum forensem consistere in argumento topico a minori ad majus.

TIT. VIII.

Qui satisdare cogantur, vel jurato promittant, vel suæ promissioni relinquuntur.

SUMMARIA.

Fidejussoria cautio cur ju- | *lium quando liberet a cau-*
re Romano praeferatur pigno- | *sione? An hic tit. in usu?*
raticia? Possessio immobi- |

Pignora regulariter de jure Romano non admitti *Fidejussoria* *cautio cur ju-* *re Romano* *praeferatur pi-* *gnoratitia?* ob l. 7. ff. de prat. stipul. ait *Uf. mod. §. 8.* cum tamen dicta lex loquatur de casu, ubi quis iustus ob incertum interesse partis adversæ satisdare, pignora minoris æstimationis dare velit. Nescio igitur quomodo factum fuerit, ut interpretes naturam & scopum cautionum

tionum parum convenienter conceperint, ita ut affererent, si satisfactio exigatur, non admitti pignora, quasi cautio per pignora minus securum reddat eum, cui cautio præstatur. Dicere potius debuissent, non exigenda esse pignora. Res a natura negotii dependet. Ob interesse incertum non possunt postulari pignora a parte adversa. Quodsi alter pignora magnæ æstimationis dare velit, quis tam stultus esset, ut recusaret? Res potius esset invertenda: Quoties quis obligatus est ad pignoratitiam cautionem, toties non liberatur dando fidejussores. *Uf. mod. ibid.* quia plus cautionis est in re, quam in persona.

Possessio immobilium quando liberet a cautione?

An hic tit. in usu?

Quænam sint requisita possessionis immobilium, si ea a præstatione cautionis liberare debeat, vid. B. Stryk. *Introd. ad prax. c. 2. §. 4.* adde eundem *Uf. mod. §. 9.*

Cæterum cum hic titulus contineat continuationem tituli sexti, non potest esse receptus usu fori Germanici, imprimis cum in Germania reus nullam præstet cautionem. Quæ vero ex hoc titulo subinde in doctrina de cautionibus judicialibus solent leges allegari, partim continent argumenta topica, partim allegantur ex superfluo, cum argumenta illa sint desumpta ex natura negotiorum v. g. *l. 15. b. t.* quæ agit de possessione rerum immobilium. Adde *Uf. mod. ad b. t. §. 1. & 2. & 9.*

TIT. IX.

Si ex noxali causa agatur, quemadmodum caveatur.

An hic tit. in usu?

CUM hodie cesset actio noxalis, per consequens hodie nullus præsentis tituli erit usus. *Uf. mod. hic.*

TIT. X.

TIT. X.

De eo per quem factum erit, quo minus quis in iudicio sistat.

Actionem hujus tituli hodie nullum habere usum, *An actio h. s.* non solum exinde patet, quod citatio interrumpat prescriptionem, sed & quod reus hodie in civilibus regulariter non præstet cautionem iudicio sisti. vid. D. Beyer *ad h. s.* Conf. disp. nostr. *de usu act. penal. c. 3. §. 10.* ubi simul probavi, actionem hujus tituli esse poenalem mixtam. Actio vero ad expensas retardati processus hodierna, quam ex hoc titulo salvam manere asserit *Us. mod. §. 1. h.* non est actio utilis hujus tituli, sed plane ab eo diversa.

TIT. XI.

Si quis cautionibus in iudicio sistendi causa factis non obtemperaverit.

SUMMARIA.

<i>Circumductus terminus</i>	<i>quid? Accusatio contumacia</i>	<i>da? An valeat renunciatio</i>
<i>quomodo fiat? Legitima impedimenta unde dijudicantur.</i>		<i>impedimentorum. An h. s. in usu?</i>

IN l. 73. §. 1. & 2. ff. de iudiciis dicitur circumductum *Circumductum* edictum peremptorium, si is, qui id impetravit, seu *quis terminus* actor die cognitionis abest. In praxi vero hodierna *quid?* terminus circumductus vocatur, ubi utraque pars emanet, adeoque neuter tum tenetur ad expensas.

Quod poenam contumaciae attinet, ea prius non *Accusatio* decernitur, quam præcesserit alterius partis accusatio, *contumacia* & qui *quomodo fiat?*

& quidem non in scriptis sed viva voce von Mund aus in die Feder / nisi aliud receptum sit. Rivinus *ad Tit. X. Ordin. proc. Saxon. Enunc. 71.*

*Legitima im-
pedimenta
unde dijudi-
canda?*

Quænam impedimenta pertineant ad legitima, communiter ex legibus ff. hujus & aliorum titulorum decidunt. At cum legitima impedimenta non sint inventa a jure Romano, sed conclusiones ex jure & æquitate naturali deductæ, non tam ad leges Romanas hic respiciendum erit judici, quam ad illam æquitatem.

*An valeat re-
nunciatio im-
pedimento-
rum?*

Si quis renunciât omnibus impedimentis, quod scilicet iis per modum exceptionis uti nolit, valebit quidem renunciatio, modo tamen fuerit specialis per *l. 4. §. 4. b. s.* adde *Uf. mod. §. ult.* ubi de generali renunciatio-
ne exceptionum simul agitur.

*An hic titu-
lus in usu?*

Cessat autem & actio hujus tituli, cessante cautio-
ne judicio fitti. Dn. Beyer *hic.* inprimis cum apud Ro-
manos in usu fuerit certam pœnam stipulari, si reus emanferit. *Uf. mod. §. 2.* quæ stipulatio pœnalis hodie non est in usu, unde hoc intuitu nec titulus præsens usum præstabit in casu, si reus de fuga sit suspectus. Dis-
sentit *Uf. mod. §. 1.* Quæ vero ibidem de cautionibus cri-
minalibus ex usu hodierno traduntur *§. 3. seq.* haud du-
bie ad usum hujus tituli non pertinent.

TIT. XII.

De

Feriis & dilationibus, & diversis
temporibus.

SUMMARI A.

Observatio de doctrina || *stiones de constitutione feria-*
processuali in genere. Qua- || *rum & mutatione calendarii*

an ad hunc titulum pertineant? An usus juris Romani quoad prohibitionem Comediarum & quoad insynuationem citationum die dominica. item quoad citationem in diem festum incidentem.

Cautela de praxi pia. Ferie nundinarum quibus profint? Qua computatio dierum in Canonicis locum habeat? Diversitas juris Romani & Germanici ac praxeos. ratione dilationum.

ET si feriae & dilationes adhuc apud omnes gentes in ordine judiciario observari soleant, & ex divinis feriis quaedam sint omnibus tribus religionibus in Germania communes, uti tamen Juri protestantes in eo conveniunt, quod in doctrina de processibus magis sequamur jus Canonicum, quam civile, insuper de ea materia non solum in ordinatione Camerali & recessu imperii novissimo leges Germaniae reperiantur, sed & nulla sit provincia, quae non peculiariibus ordinationibus processuum utatur, facile patet, tutius studiosum juris a fidelibus doctoribus in doctrina de processu ablegari statim ad jus canonicum, vel ad ipsas imperii leges & ordinationes processuales, quam ut diu detineatur meditatione processus Justiniani, imprimis cum eum ex corpore juris non liceat perspicue haurire. Quod hic in genere semel monuisse sufficiat. Usus modernus hic §. 1. fatetur, quod in foro multa se aliter habeant, quam quidem jure Romano provisum.

Quaestio quis ferias constituere possit, de qua agitur ibid §. 1. 2. & 3. ad jus publicum, non privatum pertinet, & praeterea assertio, quod principibus Evangelicis competat jus festa ordinandi, non magis poterit proponi ut usus forensis l. 4. C. b. s. quam si quis eam veller

Questionis de constitutione feriarum & mutatione Calendarii de

*ad hunc tit.
pertineant?*

vellet adducere ad usum forensem juris Mosaiici probandum, & deducere hanc assertionem ex exemplis Regum veteris testamenti adductorum *dist. §. 3.* Eadem est ratio dictorum *ibid. §. 4. 5. & 6.* de reformatione & usu judiciali Calendarii.

*An usus juris
Rom. quoad
prohibitio-
nem Comæ-
diarum, &
quoad insi-
nuationis ci-
tationum die
dominica?*

Dispositionem *l. ult. C. b. t.* de scenis theatralibus hodie in usu non esse, ex Carpzovio fatetur *Us. mod. §. 7.* An vero illa praxis merito reprehendatur a Brunne-
manno, disquiri posset. Certe non eo argumento reprehendi posset, quod Imperatores Romani in *d. l.* contrarium disposuerint. Id obiter noto: In controversiis de comædiarum tolerantia uti indecens est, si Theologus affectet defensionem comædiarum, ita & Jcto cavendam esse affectatam pietatem per reprehensionem indefinitam comædiarum. De diversitate praxeos a dispositione *l. ult. C. b. t.* ratione insinuationis citationum die dominica agitur *Us. mod. §. 8. b. & ad tit. de in jus vocando §. 10.* Et si vero ibidem Groenwegen praxin illam parum apte defenderit ex dicto *Psalmi 106. Beati qui faciunt justitiam omni tempore:* tamen ex altera parte cavebit Jctus a formulis: *damnamus illam praxin & similibus,* tanquam quæ hæreticibus merito relinquuntur a cordatis Jctis, quanquam excusationem mereatur facile Jctus, cui forte ex diligenti lectione & meditatione Formulæ concordie talia excidunt.

*Item quoad
citationem in
diem festum
incidentem.
Causela de
praxi pia.*

Praxis hodierna de citatione incidente in diem feriatum *ibid. §. 9.* docet usum juris canonici, non civilis.

Quæ *§. 10. 11. & 12.* de praxi pia & impia immiscentur, huc non pertinent. Et deberemus ante omnia convenire in definitione pietatis. Uti enim æquitas,
ita

ita & pieras cerebrina datur JCro maximopere cavenda, vid. differt. nostra *de vera pietate juridica.*

Quod ferias nundiharum attinet, illæ folis mer- Feria nundiarum qui-
restatione. *Uf. mod. §. 13.* ubi simul notetur dissensus in-
bus profint.
catoribus profunt, scilicet ratione immunitatis ab ar-
restatione. *Uf. mod. §. 13.* ubi simul notetur dissensus in-
ter Carpzovium & Brunnemannum cum epicrisi.

Computatio dierum est vel vulgaris, quæ fit a me- Quæ compu-
tatio dierum
in Canonica-
tibus locum
habeat?
dia nocte ad mediam noctem, vel canonica, quæ com-
putat a vespera ad vesperam. Prioris usum esse in ca-
su, si Canonicus ultimo mensis die moriatur & quæ-
stio sit, utrum in mense papali an capitulari defunctus
sit, asserit *Ufus mod. §. 15.* ac responsum adducit, in quo
secundum vulgarem computationem decisum est; Ve-
rum ista assertio est dubia, cum jura canonica in cano-
catibus observentur, adeoque & pro computatione ca-
nonica pronunciandum videatur, præterea non satis
evidens & certum est, utrum ista computatio ad ferias
divinas & sacras recte restringatur.

Quæ jus Romanum de dilationibus disposuit, Diversitas in-
ris Romani
& Germani-
ci ac præceos
ratione dila-
tionum.
quod in criminalibus tres dilationes, in civilibus una sal-
tem sit concedenda *l. fin. ff. b. r.* usu forensi plane in-
versa sunt *ibid. §. 16.* Sic & jure imperii dilatio citatoria
deliberatoriam absorbet. *§. 17.* Porro uti recessus impe-
rii novissimus dispositionem juris Romani de dilationi-
bus probatoriis non commode exposuit, ita & ipsa di-
spositio recessus in praxi erronee explicatur *§. 18. 19. 20.*
Denique hodie contra *l. 4. C. de dilat.* dilatio sine causæ
cognitione ad nudam partis instantiam indulgetur. *§. 21.*

TIT. XIII.

De

Edendo.

SUMMARIA.

<i>Editio libelli an in usu?</i> <i>Praxis clausula salutaris?</i> <i>Mutatio libelli quousque licita?</i> <i>Editio instrumentorum cur facta ap. Rom. sine con-</i>	<table border="0"> <tr> <td style="font-size: 2em; vertical-align: middle; padding-right: 5px;"> </td> <td style="vertical-align: middle;"> <i>sule & die? An in usu? etiam ex parte reorum. An usus edicti de rationibus argentariorum edendis?</i> </td> </tr> </table>		<i>sule & die? An in usu? etiam ex parte reorum. An usus edicti de rationibus argentariorum edendis?</i>
	<i>sule & die? An in usu? etiam ex parte reorum. An usus edicti de rationibus argentariorum edendis?</i>		

Editio libelli an in usu?

Editio libelli coram prætore, de qua agitur in hoc titulo, hodie non est in usu, quia non habemus prætorem a iudice distinctum, sed hodie reus ante communicationem libelli comparere non tenetur. Et moribus nostris actor ipso jure cogitur ad edendum reo libellum, si citationem a iudice impetrare velit. *Uf. mod. §. 1. in fine.*

Praxis clausula salutaris.

Clausula de imploratione officii iudicis nobilis communi consensu salutaris appellatur, cum tamen potius sit inanis & superflua, si naturam processus spectes. Interim tamen in præxi multum valet regulatur. Superflua non nocent, imo profunt, ubi cum iudicibus veterum formularum amasio res sit, aut ubi plane inordinationibus processualibus jubetur illa clausula libello inseri, ut fit in ordinatione Magdeburgica *Cap. 18. §. 1. Adde Usum mod. §. 6. 7. 8.*

Mutatio libelli quousque licita?

Mutationem libelli jure Romano etiam post litem contestatam licitam fuisse, hodie vero tantum ante litem contestationem, latius vid. in *Uf. mod. §. 9. 10. 11.*

Editio instrumentorum

editiones instrumentorum sine die & consule fieri debere, expresse habetur in *l. 1. §. 2. ff. b. t.* sed quantum

quam clara sint verba textus, fateor tamen me non intelligere rationem legis (neque enim sufficit metus fraudationis, v. g. ratione pignoris aut petiti sacerdotij a Feltmanno *ad b. l.* adductus) inprimis cum finis editionis esset, ut deliberet reus, an contendere velit. Quomodo enim deliberabit, instrumento sine die & consule edito? Conf. *Uf. mod. §. 13.*

Reliqua quæ de instrumentorum editione hic tractantur, recepta sunt apud nos, quatenus derivantur ex regulis juris naturalis & ordinationibus processualibus, ac recessu imperii novissimo. Uti autem quidam sunt casus, ubi in civilibus etiam reum ad edenda actori instrumenta teneri dicunt, de quibus vid. *ibid. §. 17. & 18.* ita praxis etiam docet, in causis capitalibus omnes reorum res ipsis in vitis statim per vestigari; Hoc tamen non fit in processu accusatorio, sed inquisitorio, & forte ad abusus hujus processus pertinet.

Altero vero pars edicti de rationibus argentariariorum edendis & actione ad interesse adversus ipsos si non ediderint *l. 10. §. ult. hic* apud nos cessat, cessantibus argentariis publicis. Adde *Uf. mod. §. 1. & 19.* Et comparatio camptorum nostrorum cum humulariis Romanis in *dict. §. 19. & 20.* præbet saltem argumentum topicum.

TIT. XIV,

De

Pactis,

SUMMARIA.

Confusio doctrine de pactis a Justiniano facta. Pa- || *Etum tacitum quid? An ad illud pertineat redditio ob-*
 || *rogata*

chirographi? Apud Germanos semper data ex pacto actio. Doctrina Romana de pactis non est in usu neque quoad principia, neque quoad conclusiones, v. g. ratione pœnitentia. An in contractu reali rei interventione opus? An pactum de vendendo producat actionem? An cum

arra dispendio liceat a contractu recedere? Pactum an tollat obligationem ipso jure? An factum promittens liberetur prestando interesse? An alteri per alterum obligatio acquiratur? An usus pactorum successoriorum in primis de acquirenda hereditate tertii?

Confusio doctrina de pactis a Justiniano facta.

SI rationem introductæ differentiæ inter pacta nuda & contractus, & rationem inventæ stipulationis apud Romanos respicias, illi primario noluerunt, ut conventiones de donando & unilaterales similes citra stipulationem producerent actionem. Unde dum Justinianus *l. 35. C. de donat.* pactum de donando confirmavit, & ita primarium fundamentum jurisprudentiæ veteris inter pacta & contractus distinguentis sustulerit, retenta tamen ea intuitu conventionum contractus reales & innominatos antecedentium, satis apparet, non optime amplius coherere doctrinam juris Romani.

Pactum tacitum quid? An ad illud pertineat redditio chirographi?

Pactum tacitum non optime describitur a Schöpero *hic n. 5.* quod constat consensu præsumpto seu ficto. Etenim latius docui in *Jurisprud. div. Instit. lib. 2. cap. 7. n. 18. usque ad n. 33.* quomodo consensus tacitus, qui est veri consensus species, differat a consensu præsumpto & ficto, quamvis Dd. communiter ista confundere soleant. Pro exemplo pacti taciti habetur redditio vel laceratio chirographi, quod tamen non indistincte sed addita limita-

mitatione procedit, nisi scilicet reddens adhuc unum exemplar chirographi retinuerit, quia hic videlicet cessat ratio taciti consensus, quæ in eo consistit, quod nemo præsumatur frustra se privare voluisse medio probandi. Dissentit Schöpfer *hic n. 6.* & Lauterbachius *ibid.* citatus *arg. l. 2. §. 1. junct. l. 39. b. t. l. 8. de publ. in rem act.* Sed hæc argumenta sunt contorta. Addit Lauterbachius: alias nihil actum fuisse; sed responderetur, id actum est, ut superflui chirographi reddantur, ne debitor eorum retentione damnum patiatur.

Hodie ex omni pacto actionem dari, consentit *Apud Germanos semper data ex pacto actio.* *Uf. mod. §. 1.* Quæ vero *§. 2.* disputantur adversus *Dd.* negantes, quod jure canonico ex pacto nudo detur actio, ad nos non pertinent, quia apud Germanos etiam ante receptionem juris canonici ex pactis data fuit actio jam tempore Taciti, ut recte notatur *ibid. §. 3.*

Quoad usum forensem totius tituli notes. *Doctrina Romana de pactis partim continet requisita generalia conventionum humanarum ex regulis juris naturalis & natura actionum humanarum deducenda, & eatenus ea haud dubie usum habent in foris Germaniæ, quamvis hic usus non proprie sit usus juris Romani, quia illa requisita obtinuerunt apud Germanos haud dubie ante Justinianum; partim continet jura peculiariora Romanorum, scilicet differentiam inter pacta & contractus, item inter pacta nuda, legitima & adjecta, & eatenus fatentibus doctoribus ipsis in Germania nullum habent usum. Adde dicta ad §. 2. Instit. de oblig.* *Doctrina Romana de pactis non est in usu neque quoad principia;*

Id etiam probe notandum, quod omnes tituli *Neque quoad conclusiones.* etiam alii in jure Romano, qui continent conclusiones *v. g. ratione penitentia.* ex differentia pactorum & contractuum profluentes, apud

apud Germanos non sint in usu. Exempla quædam dedimus in *Notis ad §. 2. Inst. de oblig.* & ex hac observatione recte deducitur in *Us. mod. §. 5. & 6.* quod apud Germanos non sit pœnitentiæ locus in pactis, quæ præcedunt contractus secundum jus Romanum innominatos, & reales.

An in contractu reali rei interventione opus?

Etsi vero §. 7. statuatur, rei interventionem adhuc hodie necessariam esse ad mutuum, depositum &c. facile tamen ex ibidem dictis patet, quod hoc intelligendum sit de solo nomine, non de producenda obligatione. Unde jam in *Notis ad dict. §. 2. Inst.* monstravimus, mutuum &c. hodie non esse contractus reales.

An pactum de vendendo producat actionem?

Quod autem *ibidem in §. 8.* pactum de vendendis rebus referatur inter pacta actionem producentia, dissentio, cum potius videatur istud pactum pertinere ad meros tractatus, quia promissio illa est vaga & indeterminata, & facile a promittente eludi potest, si pretium immensum postulet ab altero. Uti enim regulariter nemo ad vendendum cogitur, ita nec cogi potest, ut tanti vendat, adde disp. nostr. *de arrhis emt. §. 23.* Probare vult assertionem suam B. Strykius in *Tract. de Success. ab intest. diff. 8. c. 10. §. 17.* per *l. 27. pr. l. 81. pr. de V. O. l. 13. §. ult. de re jud.* sed revera hi textus nihil minus probant.

An cum arrha dispendio liceat a contractu rescindere?

Quare etiam cadit quæstio *cod. §. 8.* tractata, an hodie cum arrharum dispendio a contractu venditionis nondum completo discedere fas sit. Falso enim supponitur, quasi id licuerit jure Justiniano. Et ostendi dicta disput. *de arrhis emtionum §. 37. 38.* quod nunquam ab homine sanæ mentis arrhæ dari soleant in venditione nondum completa, ubi etiam respondi §. 48.

& 52.

& § 2. ad l. 17. C. de fide instrum. & Justinianum vindicavi, quod haud locutus fuerit de arrhis imperfecta adhuc emptione datis.

Porro quod in *Uf. mod.* §. 9. dicitur, hodie pacta tollere quoque posse obligationem civilem ipso jure, non quidem impugnamus, sed repetimus saltem ex dictis *ad princ. Inst. quib. mod. toll. obl.* quod usu forensi nulla amplius sit differentia inter modos, qui jure Romano tollebant obligationem ipso jure, vel ope exceptionis.

Hypothesin in §. 10. quod jure Romano obligatus ad faciendum liberetur præstando interesse, & ipse olim secutus sum in notis ad Huberi *posit. ad Instit. de V. O.* postea tamen meliora edoctus mutavi sententiam in præfatione ad illas positiones *in fine & in novis additionibus ad Prælect. Huberi d. t.* Scilicet verius est, promissa esse servanda, sive promiseris te daturum, sive facturum, tam secundum principia juris naturæ, quam secundum leges Romanas & mores Germaniæ. Fons erroris est, quod dissentientes ea, quæ leges Romanæ de actione ad interesse in promissis faciendi disposuerunt ex regulis æquitatis naturalis in favorem creditoris, exposuerint, ac si respiciant favorem debitoris. Hoc vero supposito, amplius non opus est distingvere inter facta nuda & qualificata, in primis cum Dd. ea distinctione utentes non convenient in definitione harum specierum diversarum; vide v. g. Schöpfer, *ad b. t.* Usus doctrinæ hujus v. g. est in conventionem locationis conductionis. Hic locator qui ad faciendum est obligatus, haud dubie non liberatur offerendo præstationem interesse. Nos deducimus hanc assertionem ex regula,

Pactum an tollat obligationem ipso jure?

An factum promittens liberetur præstando interesse?

regula, quod promissa sint servanda. Dissidentes concedunt quidem, regulariter eum, qui factum promisit, liberari præstando interesse, sed factum locatoris esse qualificatum. Adde disput. *de arrhis emtion.* §. 20.

An alteri per alterum obligatio acquiritur?

Quod hodie alteri per alterum obligatio acquiritur, de quo agitur *Uf. mod. p. 12.* illustrari potest per dicta ad §. 4. *Instit. de inutil. stipul.*

An usus patetorum successiorum in primis de acquirenda hereditate tertii?

Denique & circa ea, quæ de pactis hodiernis successoriis tam acquisitivis, quam conservativis, & renunciativis tractantur *ibid. a §. 13. ad §. ult.* uti confirmant, quod mores nostri valde abeant a legibus Romanis, ita iis nihil addimus, nisi quod moneamus circa dicta §. 15. sententiam doctorum, quod nec hodie valeant pacta acquisitiva de hereditate tertii, eo etiam consentiente, nisi in hoc consensu subsistat usque ad mortem, non videri probari posse per regulam: De quo negotio prohibita est stipulatio (apud Romanos) de eo etiam pactum (apud Germanos). Nam si hæc regula vera esset, non valerent etiam hodie pacta acquisitiva de hereditate paciscentium, cujus tamen contrarium recte asseritur §. 18. *seq.* Quod vero additur dicto §. 15. pactum hodie subintrasse locum stipulationis, petit principium, & repugnat dictis in §. 3. quod jam tempore Taciti pacta apud Germanos actionem produxerint. Unde potius sententiæ, quod apud Germanos valeant etiam pacta de hereditate tertii etiam illo non consentiente, favent rationes in fine §. 15. adductæ, quod talia pacta rationi naturali non adversentur, nec in ejusmodi pactis lateat vitium captandæ mortis, sed hæc potius sint vitia paciscentium, & quod votum illud non tollatur tertio non consentiente, sed augeatur.

Adde

Adde, quod vitium hoc captandæ mortis in Italia frequentissimum semper ignoraverint mores Germanorum,

TIT. XV.

De

Transactionibus.

SUMMARIA.

<p><i>Observatio generalis de usu hujus tituli. An dubietas juris sit unicum requisitum transactionis? An valeat transactio super relictis in testamento? An super alimentis futuris? An juramento confirmata? An valeat in</i></p>	<p><i>criminalibus? etiam in adulterio? An valeat in matrimonialibus? An rescindatur transactio propter enormem lesionem? Propter instrumenta noviter reperta? Propter moram alterius?</i></p>
---	--

Quatenus leges Romanæ hujus tituli continent *Observatio principia juris gentium, eatenus usu Germaniæ censentur esse receptæ. Quatenus autem* *generalis de usu hujus tituli?* habent doctrinas juri Romano proprias, cessat præsumptio, & valebit tum transactio apud Germanos ut quodvis pactum de re licita. Vid. Tabor *citatus in Us. mod. §. 1. frustra dissentiente Usu moderno ibid.*

Si naturam rei consideres, moribus omnium gentium nemo prudens transigit de re certa, sed dubietas *An dubietas juris sit unicum requisitum transactionis?* est communis causa impulsiva transactionum omnium. Cæterum cum dubietas sit duplex, alia juris, alia eventus, nullum est dubium, si a legibus humanis abstractas, homines prudentes non solum solere transigere, si jus, sed & si eventus sit dubius, puta, quod adversarius sit potens, quod processus sit tædiosus, quod etiam sup-

peditentur potentibus vitio seculi media speciem juris fecum ferentia impediendi executionem rerum judicatarum &c. Quamvis ergo ex dictis dubietas debeat esse non requisitum legale transactionis, sed potius requisitum consuetudinarium, per quod transactio ratione nominis differat a pacto, quo debitum gratis & animo donandi remittitur, non tamen diffitendum est, Ulpianum erronee putasse, *dubietatem* & quidem in specie *juris*, non eventus, esse requisitum transactionis legale & præceptivum, ita ut si dubietas non juris sed solius eventus adsit, non valeat transactio. *Lex 1. quidem b. t.* quæ Ulpiani est, secundum sententiam nostram exponi posset, sed *lex 11. ff. b.* ostendit, Ulpianum in errorem illum, nescio quo fato, incidisse. Etsi enim *l. 23. §. 1. de cond. indeb.* ubi primaria sedes hujus doctrinæ continetur, mentionem faciat rescripti Antonini, nescias tamen, annon ipse Ulpianus forte autor illius rescripti sit, videtur enim intelligi Antoninus Caracalla cum Patre Severo. Magis incertum, qua ex ratione sententia hæc singularis apud Romanos quasi communis facta fuerit, ut ea tanquam indubii juris quasi supponeretur adhuc tempore Diocletiani *l. 32. C. b. t.* Sed tamen jam tum eo tempore magis hanc sententiam ad subtilitates, theoreticas, aut certe ad formularias fuisse relatum, quam quod vere usum practicum habuerit, docet *eadem l. 32.* quia licuit stipulatione subsecuta Aquiliana obligationem etiam post rem judicatam tollere, etiam dato aliquo *Us. mod. §. 7.* Ergo non tam prohibitum fuit in effectu, ne quis transigeret post rem judicatam, sed solum post rem judicatam stipulatio fuit ad id necessaria, cum transactio apud Romanos pacto fieret.

fieret. Nam omnes textus, qui in materia transactionis de stipulatione loquuntur, mentionem faciunt stipulationis subsecutæ *l. 15. ff. l. 32. 33. C. b. t.* His vero suppositis cum pateat, illam subtilitatem Romanam de re dubia ad essentiam transactionis pertinente fuisse conclusionem doctrinæ, quod pacta regulariter non producant actionem, mirandum, quod Dd. Germanici sudent docendo, etiam hodiernum in foris Germaniæ requiri ad transactionem, ut sit de re dubii juris, & postea se torqueant circa quæstionem, an & quatenus transigere liceat post rem judicatam. vid. Feltn. *ad l. 1. b. t. Us. mod. dict. §. 7.* saltem ne cogantur fateri, legem aliquam Romanam de transactionibus, etiamsi inutili subtilitate subnixam, nullum habere usum in foris Germaniæ.

Communis est sententia, non valere transactionem super relictis in testamento, testamenti tabulis non inspectis, sed verius est, nunquam Romanis venisse in mentem, ut prohiberent transactionem testamenti tabulis non inspectis, quod latius probavit eximius JCtus Gerhardus Noodt in *Julio Paulo p. 44. seqq.* & jam ante eum Schiferdegherus *lib. 2. ad Anton. Fabrum tractatu 25.* Unde multo magis valebit gratuita remissio per pactum. Dissentit *Usus mod. §. 10.* Nullum autem dubium, valere transactionem juratam.

Transactio super alimentis futuris in testamento relictis in se nihil habet iniqui, & valuit etiam apud Romanos ante orationem D. Marci *l. 8. pr. bis.* Ipsa tamen dispositio Scti nihil iniqui continet. Unde quæritur de usu hodierno hujus *legis 8.* vid. *Us. mod. §. 11.* Nobis videtur eorum sententia convenientior principiis juris

Germanici, qui statuunt, non præsumi eam legem esse receptam, nisi receptio probetur. Ergo MORIBUS multo magis licebit gratis remittere alimenta, cum nec hoc jure Romano fuerit prohibitum, Struv. *Exerc. 6. tb. 58.* Dissentit *Uf. mod. ibid.* Non autem obstat regula Pauli in *receptis sententiis statim ab init*: De his rebus pacisci possumus, de quibus transigere. Respondetur enim (1) Ista regula Pauli non extat in corpore juris, (2) Etiam si extaret in corpore juris, tamen eadem esset quæstio, an sit recepta. (3) Male torquetur illa ad sensum contrarium: Ergo de quibus rebus non licet transigere, de illis etiam non licet pacisci. Nam hæc regula aperte falsa est, etiam intuitu ipsius juris Romani, v. g. respectu criminum, item respectu rei dubiæ.

An juramento confirmata?

Non autem valere ejusmodi transactionem absque cognitione & decreto magistratus, etiam si accesserit juramentum, putant aliqui propter dictam *l. 8. b.* quæ non aliter illam ratam esse vult, quam si autore prætore facta. Dissentit *Ufus mod. dict. tb. 11. in fine.* Conciliari potest utraque sententia, distinguendo inter principia juris civilis & canonici. Quid de USU forensi? Etiam illi, qui moribus Germaniæ transactionem injuratum de alimentis non valere ajunt, dicunt tamen valere juratum. Et recte; quia in dubio jus canonicum in Germania præ Romano receptum (an recte, hic non disquiro). Unde rursus patet, quod qui una manu defendunt observantiam hodiernam *l. 8.* altera eam iterum destruant.

An valeat in criminalibus?

Doctrina juris Romani de transactione in criminalibus, cujus sedes primaria est in *l. 18. C. b. s.* communiter quo prolixius, eo intricatius & confusius exponi

poni solet etiam a JCtis alias celeberrimis, vid. *Uf. mod.* §. 12. usque ad §. 19. Wissenbach. *in comment. ad d. l. 18. C.* Igitur tentavi, an doctrinam hanc confusam in ordinem possem redigere distinguendo inter accusatorem vel actorem & reum, tum inter crimina publica & delicta privata, item inter crimina capitalia & non capitalia, in *novis addit. ad Huberum b. t. p. 117. in fine.* Illud hic saltem addo, quod Wissenbachius *ad dict. l. 18. C.* statuatur, in criminibus capitalibus accusatorem ante institutam accusationem posse transigere sine fraude, i. e. sine metu criminis falsi *p. 182.* in non capitalibus ne quidem ante accusationem transactionem accusatori esse concedendam sine crimine falsi *l. 1. §. 1. & 2. ff. ad l. Corn. de falsis p. 187.* Verum uti *dicta l. 1. §. 1. & 2.* non distinguit inter crimina capitalia & non capitalia, ita & ratio a Wissenbachio *dict. p. 187.* adducta quadrat ad accusatorem ante institutam accusationem in criminibus capitalibus pecuniam a reo accipientem. His suppositis, quod USUM forensē hujus doctrinæ attinet, nullum quidem est dubium, dispositionem juris Romani quatenus in principiis rectæ rationis fundatur, etiam debere applicari ad mores Germaniæ, nisi aliæ rationes obsterent. Ita v. g. cum hodie loco processus accusatorii receptus sit in criminibus processus inquisitorius, nullius aut certe exigui usus erit regula juris Romani de prohibita accusatoribus transactione citra metum criminis falsi vel SCti Turpiliani, & cum jam *ad Institutiones* notaverimus, actiones ex delictis privatis usu non esse receptas, frustra etiam quæritur de licentia transactionis in his actionibus tam intuitu actoris, quam rei; etiam in actione injuriarum, etsi hæc in usu sit frequentissima. Unde

verior videretur opinio, quod & hic tam auctori, quam reo licita sit transactio. Vide doctores citatos a Schöpfero *hic n. 13.* Confer dicenda *ad tit. de his qui not. infamia.* Et adeo multo magis licebit hodie reo transigere in criminibus publicis non capitalibus, ob identitatem rationis, aut potius argumento a minori ad majus.

*Etiam in
adulterio?*

De adulterio non posse fieri transactionem, eamque a communi regula exceptam esse, ex *l. 18. C. b. t.* Dd. asserunt, ac in explicanda ratione hujus exceptionis valde sudant. Verius autem est: exceptionem illam *l. 18.* adjectam esse emblemata impertinens vel ipsius Triboniani, vel imperiti alterius interpretis, neque vulgarem rationem de præsumpto lenocinio mariti solvere nodum, sed magis arctare, atque adeo HODIE licitam esse transactionem in adulterio tam intuitu mariti accusatoris, quam intuitu rei, per tradita fufius *dist. nov. addit. ad Huber. b. t. p. 215. seq.*

*An valeat in
matrimonialibus?*

Quoad transactionem super matrimonio, uti apud nos valet dispositio juris canonici, quod contra matrimonium seu de eo dissolvendo non possit transigi, ita quoad USUM ejus practicum in terris principum protestantium noranda distinctio inter sponsalia & matrimonium consummatum, & intuitu posterioris inter transactionem judicalem & extrajudicalem ex *Uf. mod. hic §. 21.*

An rescindatur transactio propter enormem læsionem?

Propter enormem læsionem transacta non possunt rescindi, quia transigitur de re dubia, i. e. de spe. Unde nescio, ex quibus principiis æquitatis cerebrinæ fuerint commoti Jcti, qui autores fuerunt, ut in *constit. Saxon. 34. part. 2.* contraria sententia vim legis acciperet.

peret. Ut enim taceam, ipsam *l. 2. C. de resc. vend.* esse subnixam æquitate cerebrina, ut peculiari dissertatione probavi, debuisset ejus legis inconueniens applicatio ad transactionem iis nota esse ex doctrina, quod nec venditio spei rescindatur, ob enormem læsionem. Sed quemadmodum Jurisprudencia practica sæpius laborat æquitate cerebrina, ita non mirandum, quod hæc praxis erronea vicerit præxim genuinam judiciorum Germaniæ superiorum, *Conf. Us. mod. §. fin.*

Neque propter instrumenta noviter reperta Propter instrumenta noviter reperta? rescinditur transactio, nisi in illis nova agendi causa contineatur. Alias limitationes vide apud Wisenbach, *ad Pand. b. t. 16. 22.* Qui regulam hanc impugnant, non intelligunt statum controversiæ & larvas sibi fingunt, quas oppugnent. Nec obstat: de non cogitatis non est transactum. Valet enim hæc regula de rebus, de quibus transactum, non de mediis probandi.

Neque etiam propter moram alterius simpliciter Propter moram alterius? recedere licet a transactione; nam transactionis scopus est, ut novatio inducatur, in quo tamen dissentit *Us. mod. §. 4. bic.*

LIB. III.

TIT. I.

De

Postulando.

SUMMARI A.

<p><i>An prohibeatur postulare minor 17. annis? an cæcus?</i></p> <p><i>An invitus cogi possit ad pa-</i></p>	<p><i>trocinium suscipiendū? An ad-</i></p> <p><i>vocato debeat promissum</i></p> <p><i>in casum victoria, etiam si partes</i></p>
---	--

partes transigent? An salarium integrum anno nondum finito? An permissum pactum de quota litis? An palmarium? An advocatus in propria causa exigere possit salarium? An usus tituli apud Germanos?

An prohibeatur postulare minor 17. annis?

Dispositio *l. 1. §. 3. b.* quæ minorem 17. annis in totum a postulando excludit, apud Germanos universali consuetudine non est recepta, non quod hodie ætas septendecim annis minor admittatur ad postulandum, sed quod hodie ætas illa non sufficiat. *Us. mod. §. 2.* Quod vero dicitur, standum esse quoad hanc dispositionem etiam jure Romano tanquam communi, ubi expressa statuta non refragentur, petit principium, vide supra notata *ad tit. de orig. juris & ad tit. de bis, qui sui vel al. jur. sunt*; quod semel monuisse sufficiat, semper repetendum esse, ubi etiam in sequentibus ex illo principio conclusiones deducuntur. Uti vero recte refutantur, qui præcise ætatem majorem moribus nostris in advocato requirunt, *Us. mod. §. 3.* ita tamen vereor, ut doctorculus 17. annis minor admittatur in Camera, per ea quæ traduntur *ibid. §. 9.* quamvis & ejusmodi Doctorum casus sit rarissimus.

An cæcus?

Eadem *l. 1. §. 5.* prohibetur etiam cæcus postulare, sed cum ratio legis, quod videlicet insignia magistratus videre & revereri non possit, vix quadret ad mores nostros, haud dubie cæcus apud nos non repellatur a postulando in judiciis inferioribus *Us. mod. §. 6.* imo nec a superioribus, quamvis in his plerumque sint advocati ordinarii.

An invitus cogi possit ad

Invitum etiam aliquem cogi posse, ut patrocinium causæ suscipiat, asserunt communiter ex *l. 7. C. b. s. ve-*

§. 1. verum tot admittuntur exceptiones, quæ prope tollunt regulam, v. g. opinio de injustitia causæ, prætextus aliorum negotiorum &c.

An id, quod advocato promissum est in casum victoriæ etiam solvendum sit, si amicabili compositione causa transacta sit, affirmat ex *l. fin. mandati* Lauterbachius, sed mallet hic dissentire. Nam aliud est, promittere alicui participationem de quocunque eventu litis, de quo agit dicta *l. fin. pr.* aliud, promittere alteri aliquid in casum victoriæ. Sed non mirandum, quod Dd. in favorem advocatorum tales legum extensiones faciant.

Ratione salarii annui advocato promissi putant Dd. ejus diem statim cedere sub initium anni, idque deberi, licet advocatus intra annum moriatur, per *l. 1. §. 13, ff. de extraord. cognit. & l. 12. §. 1. ff. quando dies leg. ced.* cum tamen prior textus loquatur saltem de advocatis fisci, & de casu, an repeti possit ab heredibus advocati salarium jam solutum, non vero an heredes illud exigere possint; argumentum vero ex altero textu parum probat, uti nec argumentum *l. 4. de offic. assess.* quod alii adducunt, vid. Schöpfer. *hic n. 15. 16.* Ergo de hac quæstione idem esto judicium uti de præcedente.

Pactum de quota litis, quod olim apud Romanos propter *L. Cinciam* prohibitum erat, ut ostendit Brummerus *ad L. Cinciam cap. 9. p. 132. seq.* hodie ex ea ratione non permissum esse putant, quod ejusmodi pactum advocatos invitaret ad delinquendum. Sed hæc ratio non est genuina. Dic potius, ut Dd. Germanici dispositionem hanc legum Romanarum ad mores Germanorum plane non quadrantem legibus imperii

perii tamen inferentes (vide juramenta personarum Cameralium post recessum imperii Wormatiensem de anno 1535. n. 5. & 6. *Ordin. Camer. Part. I. tit. 62. & 64.*) & veram ejus prohibitionis rationem secundum statum illorum temporum ignorantes, aliquam saltem rationem, etsi parum solidam, afferrent: Æque enim ad delinquendum invitare potest salarium pro singulis terminis ipsis indultum.

An palmarium?

Palmarium contra licitum esse arbitrantur, cum in eo ratio §. *præced.* adducta cesset; Verum non cessare eam, sed etiam advocatos veteres istud palmarium invenisse in fraudem legis Cinciæ, & varias aniles & superstitiosas artes invenisse, ne palmaris exciderent, evidenter docet Brummerus *dict. cap. 9. p. 135. seq.* Ergo ratio potius videtur in eo quærenda, quia in dicta lege palmarium reductum est ad summam consuetam centum aureorum.

An advocatus in propria causa exigere possit salarium?

An advocatus in propria causa ab adversario salarium exigere possit, si impensæ litis ipsi adjudicentur, indistincte affirmant Bachovius *ad Trentl.* & alii quos citat Schöpfer. n. 17; alii concedunt sub limitatione, ut probet interesse; sed eo casu dubito, an advocatus aliquid obtenturus sit.

An usus tituli apud Germanos?

Quod USUM totius hujus tituli attinet, cum multa in eo occurrant ex natura rei & regulis communibus decori deducta, multa vero etiam in specie statum rei Romanæ spectantia, e. g. de cœco, de salario centum aureorum, de pacto quotæ litis, de immunitate advocatorum, de qua vid. *Uf. mod. §. 11. & 12.* porro etiam alia, quæ usu obtinent, sint juris Germanici, ut limitatio de fœminis, quæ certis in causis ad postulandum admittuntur,

tunur, ac præterea de advocatis Cameralibus sint peculiare tituli in ordinationibus imperii, & nulla sit provincia, quæ non peculiariter disposuerit de advocatis, partim in ordinationibus processualibus, partim in legibus aliis; facile patet, ambagibus uti, qui doctrinam de advocatis discere volunt ex jure Romano, aut illis confidunt doctrinis, quas Dd. ad hunc titulum tradere solent, inter quas sunt, ubi limitationes tollunt ipsas regulas, v. g. quod invitatus ad postulandum cogi possit; aliæ iniquæ sunt & irrationales, v. g. quod promissum in casum victoriæ debeatur etiam transactione subsecuta; it. quod annui salarii dies statim sub initium anni cedat, item quod advocatus promissum certum salarium possit petere, etiamsi causam deseruerit, postquam illam malam deprehendit; Schöpfer hic n. 13. Adde Dn. Beyer. in posit. ad Pand. b. t.

TIT. II.

De his, qui notantur infamia.

SUMMARIA.

<p><i>Differentia inter infamiam juris & facti. Origo doctrina de levis nota macula. Genuina doctrina de in-</i></p>	<p><i>famia. Infamia diversitas secundum mores Romanorum; secundum mores Germanorum antiquos & bodiernos.</i></p>
--	---

Vulgaris est differentia inter infamiam juris & facti, sed parum interest, an infamiam facti retineas, an rejicias. Id certum, infamiam juris primario huc pertinere, effectus enim infamiæ facti, quod v. g. impedimento sit in honoribus consequen-

Differentia inter infamiam juris & facti.

sequendis &c. dependent ab arbitrio eorum, qui honores conferunt.

Origo doctrina de levis nota macula.

Doctrina de levis notæ macula inventa est a doctoribus, & præter intentionem legislatorum Romanorum exsculpta ex verbis *l. 27. C. de inoff. testam.* ut possent rationem dare aliquam utcunque ex legibus Romanis, cur carnifices, castratores suum, lictores, spurii, adulterini & incestuosi moribus nostris habeantur pro infamibus in effectu. Vide *Coroll. 13. ad disp. de exilimatione, fama & infamia*; & de carnifice in specie *Coroll. 12. & Us. mod. b. §. 3. 4.*

Genuina doctrina de infamia.

Confundunt communiter doctores ad hunc titulum infamiam moralem cum infamia politica seu juridica. Doctrinam de infamia morali in ordinem redigere tentavi in modo allegata disputatione. In jure infamia est exclusio ab honoribus & fide hominum integra fama præditorum non solum ob delictum, sed & ob aliud factum vile vel turpe, ob quod lex vel mores aliquem infamia notant. Causa igitur infamiam imponens est solus legislator vel populus, non privati, & meritum infamiæ non est quævis nec sola actio moraliter turpis, sed actio, quam lex aut mores infamia notant. Alia vero est ratio hic communiter monarchiarum, alia aristocratiarum & liberarum rerumpublicarum *Coroll. 9. & 10. ibid.* Ergo cum non omnia apud omnes sint honesta vel turpia, singularum regionum mores in doctrina de infamia sunt sequendi.

Infamie diversitas secundum mores Romanorum.

Unde patet, exiguum esse usum hujus tituli quoad causas & effectus infamiæ in foris Germanorum. Hinc apud nos in scenam prodeuntes, scæminæ intra annum luctus nubentes, milites prædia conducentes, tutores pupillas

pupillas ducentes non redditis rationibus, non sunt infames; Consentit *Uf. mod.* nisi quod ratione tutorum ipsi non placeat abrogationis ratio ex jure canonico petita §. II. Sed frustra est quærere de abrogationis ratione, ubi nondum probata receptio, ac nulla receptionis ratio afferri potest ad mores Germanorum quadrans. Porro nulla actio civilis infamat. Neque omnes damnati de crimine publico aut injuriarum apud nos pro infamibus haberi solent, nisi expresse in sententia id adjiciatur, aut genus pœnæ infamet. Conf. Dn. Beyer *ad b. r.*

Jus Germanicum habet rursus suos infames, quos *Secundum* jus Romanum ignoravit. Imo hac parte mores ho- *mores Ger-* dierni variant ab antiquioribus. Multa disponunt specu- *manorum an-* la Saxonicum & Svevicum de hominibus infamibus, qui *tiquos,* rechtlose Leute vocantur, eoque referunt Kämpffer und ihre Kinder / und Spielleute / und alle die unehlich gebohren sind / &c. und die ihren Leib / oder Haut und Haar ledigen mit Gelde; Landrecht *lib. 1. art. 37. & passim.* Mererentur hæc jura magis, ut exponerentur a Jctis, quam mores Romanorum. Sed ipse Schilterus hic superficialiter rem tractavit. Tetigi nonnulla in dissertatione *de Noricorum causis exberedandi.*

De iis qui hodie pro infamibus habentur v. g. spu- *& hodiernos.* rii, carnifices, lictores, fustigati, die unter Scharfrichters Händen gewesen / Schwein - Schneider &c. multa se offerunt dictu jucunda intuitu originis, vide *dicta Corollaria.* Tempore speculi Saxonici collecti carnifici dem Fronboten particula judiciariæ potestatis fuit concredita, conf. dissert. *de jurisdict. differentia sec. mor. Germ. lb. 81.* Id quidem facile olfaciendum, doctri-

*Vid. omni. Disserta
Auctoris. An pœnæ
viventium, eos infamantes,
sint abrogandæ? et in
specie §. 34.*

næ juris canonici, quod Ecclesia scilicet & ecclesiastici abhorreant effusionem sanguinis, hic multum deberi, sed tamen diu post receptum in Germania jus canonicum carnifices adhucdum fuere personæ integræ famæ. Quis crederet hodie barbitonorum, die huc **nicht mehr Meister sondern Pringen sind** / filios olim fuisse pro infamibus habitos, nisi recessus imperii id loquerentur. Quoniam vero Jcti in hac materia plerumque sunt antiquitatum & juris Germanici ignari, & omnia volunt ad normam juris Romani exigere, inde tot varia jura provincialia & tot variæ opiniones de infamibus. Porro effectus infamiæ rigide nimis, sed fere unice ab opificibus solent observari, quorum jurisprudentia etiam post opus Adriani Beieri adhuc desiderat diligentio rem inquisitionem, cum is autor satis quidem diligens fuerit in conclusionibus congerendis, sed pauca attulerit ad ostendendos earum fontes. Mercatores, imo & ipsi doctores Academici non adeo nauseant homines, qui ab opificibus non facile recipiantur, vid. Schöpfer *hic n. 4.* de quo latius dixi in *Coroll. 20. ad dict. disput.* Ubi etiam *Coroll. 19.* simul actum fuit de differentia personarum vilium & infamium.

TIT. III.

De

Procuratoribus & defensoribus.

SUMMARIA.

Procurator an admittatur in criminalibus? Origo clausula cum libera. An hodie de- | *tur dominium litis? An usus tituli?* |

Pro-

Procurator in criminalibus apud Romanos neque *Procurator*
 ex parte accusatoris admittebatur, partim propter *an admitta-*
 inscriptionem actoris ad similitudinem supplicii, *tur in crimi-*
 partim ideo, quia in criminalibus quilibet de populo ac- *nalis?*
 cusabat, quod non videntur recepisse mores Germano-
 rum. Unde facile responderi poterit ad ea, quæ in con-
 trarium afferuntur in *Uf. mod. §. 4.* quamvis & hæc quæ-
 stio hodie non sit magnæ utilitatis ob deficientem usum
 processus accusatorii in criminalibus. Unde etiam li-
 mitanda est sententia, quod hodie, ubi agitur de pœna
 pecuniaria, pro reo etiam admittatur procurator *Uf.*
mod. §. 9. & 10. quod valeat saltem in processu accusato-
 rio; nam in inquisitorio etiam in his casibus reus ipse
 debet respondere ad articulos.

Distinctio inter constitutionem procuratoris cum *Origo clau-*
 libera & sine libera originem debet juri canonico, non *sule cum li-*
 civili, ut recte docetur *Uf. mod. §. 33.* Dissentit tamen *bern.*
Uf. mod. §. 34. a Cautelis contract. Sect. 2. c. 11. §. 4. Illic
 enim asserit, clausulam cum libera facere amplissimam
 potestatem mandatario illa faciendi, quæ alias manda-
 to non comprehensa. Hic vero otiosam eam esse
 ostendit.

Dominium litis quod attinet, distincte probavit *An hodie de-*
 Schilterus *Exerc. 10. tb. 43. seq.* moribus Germaniæ, *tur domini-*
 etiam Cameralibus, cessare omnes effectus juris Ro- *um litis?*
 mani, qui fluebant ex effectu domini litis procurato-
 rio. Adde Dn. Beyer. *ad b. t. posit. 71. seq.* item Dn.
 Böhmerum *peculiari dissert. atione.* Dissentit *Uf. mod. §. 38.*
seq. Dn. Berger *peculiari dissert.* Etsi igitur in recessu
 imperii *de anno 1654. §. 99.* procurator dicatur domi-
 nus litis, nil aliud tamen exinde evincitur, quam quod
 autor

autor illius paragraphi ex nimio amore juris Romani hoc prædicatum impertinenter adhibuerit.

An usus tituli?

Quoad USUM vero totius hujus tituli notandum. Quatenus in doctrina de procuratoribus supponitur contractus mandati, qui est juris gentium, eatenus jus Germanicum haud dubie convenit cum jure Romano, quatenus vero agitur de officio procuratorum intuitu processus, eatenus magis sequimur doctrinam juris canonici, nisi ab ea recessum sit, aut aliud per mores diferte receptum. Unde hic repetenda sunt, quæ monuimus *ad tit. de fersis*. Vid. *Us. mod. hic* passim.

TIT. IV.

Quod cujusque universitatis nomine vel contra eam agatur.

Doctrina Romana de Syndicis an in usu?

Cum Syndicus sit quasi procurator universitatis, eadem quoad usum Germaniæ hic notanda sunt, quæ diximus de usu forensi tituli præcedentis. Inde melius dicitur officium Syndicorum nostrorum ex ordinationibus processualibus & moribus singularum civitatum. Plures ergo differentias Syndicorum Romanorum & Germanorum vide notatas in *Usu mod. hic*.

TIT. V.

De

Negotiis gestis.

SUMMARIA.

Hic titulus in quibus obtineat? In quibus cesset?

Hic titulus in quibus obtineat?

Actio negotiorum gestorum cum tota nitatur æquitate juris naturalis & sit juris gentium, inde haud dubie

dubie moribus Germaniæ ea in usu sunt, quæ ex illis principis in hoc titulo definiverunt Jcti Romani. Quare recte contra doctores citatos in *Uf. mod. §. 5.* defenditur, prohibente domino negotia gerentem non posse repetere impensas.

Reliqua quæ ex principiis juris Romani speciali- *In quibus bus* *cesset?* *cesset?* bus proveniunt, nullum præstabunt usum forenses, v. g. quæ traduntur de culpa lata, levi & levissima, pro ratione diverforum casuum præstanda, per ea, quæ dicemus *ad tit. Commodati*, item quod negotiorum gestor pecuniam exactam in proprios usus convertens teneatur ad usuras centesimas *l. 38. §. 1. b. t.* Schöpfer. *bic n. 13.* item quæstio: utrum domino negotium gestum rati- habenti danda sit actio mandati, an negotiorum gestor- rum? Etsi enim opponatur in *Uf. mod. §. 3.* actionem mandati infamare, & hoc tamen negavimus *ad tit. de his qui not. infam.* De pseudo-privilegio pupilli conventi contraria actione negotiorum gestor- rum, quod interpretes invita jurisprudentia exculpserunt ex *l. 34. pr. de neg. gest.* ac si pupillus litis contestatæ tempore adhuc debeat esse locupletior, egi peculiari disputatione.

TIT. VI.

De calumniatoribus.

Diximus jam *ad Instit. §. 25. de action.* actionem pœ- *An actio de calumniato- ribus in usu?* *ribus in usu?* nalem de calumniatoribus moribus Germano- rum usu non esse receptam. Unde facile con- cedimus, eam in Germania nunquam esse abrogatam *Uf. mod. bic §. 2.* Quod vero *ibid.* dicitur, illud funda-
 L men-

mentum, quasi hodie omnes actiones in duplum & quadruplum cessent, esse futile, facile excusamus; Tum enim ejus veritas nondum erat ad oculum demonstrata, quod interim feci in disputatione *de usu actionum penalium*. Præterea quod Dn. Berger in dissert. *de usu action. penal.* §. 40. asserit, eam hodiernum institui posse, facile corrui per ea, quæ notavimus ad *Institutiones de oblig. quæ ex del. nasc.* Et bene se res habet, quod non dixerit, eam hodie unquam fuisse institutam. Esto, Fridericum Imperatorem dispositionem juris Romani repetiisse in constitutionibus Siculis, sufficit, quod non fuerit repetita in constitutionibus imperii Germanici.

LIB. IV.

TIT. I.

De in integrum restitutionibus.

SUMMARIA.

<i>An restitutio fieri possit in loco contractus? An usus restitutionum prætoriarum?</i>	<i>An restitutio in usu tanquam remedium extraordinarium? An tanquam ordinarium?</i>
--	--

An restitutio fieri possit in loco contractus?

Communis est sententia, in foro contractus rescissoriam actionem non posse instigui nec ad restitutionem agi, per *l. 2. C. ubi & apud quem*. Sed contrarium est verius, per dicta a Schiltero *Exerc. XI. sb. 10.*

An usus restitutionum prætoriarum?

Quoad usum restitutionum prætoriarum, de quibus hoc libro 4. agitur, norandum, earum HODIE nullum vel certe exiguum esse usum forentem, quia hodie

hodie fatentibus ipsis Dd. quilibet magistratus jurisdictione inferiori pollens restituit. *Uf. mod. §. 6. hic.*

Deinde, etsi restitutiones prætoriae hujus libri *An restitutio summa quidem æquitate niterentur, non admittebant in usu tantamen eas subtilitates juris civilis Romani citra extra-quam remedium extraordinarium?* ordinariam opem prætoris. Si ergo ostendatur in singulis titulis specialibus hujus libri, subtilitates illas juris Romani in Germania nunquam fuisse usu receptas, sua sponte etiam sequitur, restitutionis remedia hæc extraordinaria etiam apud Germanos nullam vel exiguam habere utilitatem.

Unde quamvis restitutionum nomen in foro contra sententias & fatalia processuum frequenter occur- *An tanquam rat in usu forensi, fatentur tamen doctores, in ple- ordinarium?* risque provinciis restitutiones has esse remedium ordinarium appellationibus fere æquipollens, quibus quantum temporis spatium præscriptum sit, ex singularum provinciarum ordinationibus discendum erit; alias in dubio in minoribus, piis causis, fœminis &c. quadriennium est receptum, *Uf. mod. §. 8.* Quamvis tædiositas hodierni processus in eo valde abeat a dispositione juris civilis, quod hoc quadriennium finiendæ, praxis contra saltem inchoandæ restitutioni præscribat, *Uf. mod. §. 9.*

TIT. II:

Quod metus causa gestum erit.

SUMMARIA.

An usus actionis quod metus causa in quadruplum? || An in simplum?

L 2

Osten-

An usus actionis quod m. c. in quadruplum?

O Stendi in disputatione de *usu action. penal. c. 3. §. 14.* hanc actionem, quatenus arbitraria est, & in quadruplum datur, MORIBUS Germaniæ non esse in usu, Conf. Dn. Beyer *ad Instit. de actionibus pos. 150. seq.*

An in simplum?

Jam ostendendum est, ea jure Germanorum non esse opus, quatenus datur in simplum. Jure Romano ideo opus erat, quia secundum hypotheses Stoicorum alienatio vel datio metu facta tanquam actio spontanea ipso jure subsistebat, exceptione similiter opus erat in contractibus, ob eandem rationem. Jam cum ex principiis moralibus sanioribus constet, quod alienatio & promissio metu inita sint ipso jure nullæ *Uf. mod. b. t. §. 3.* quid opus restitutione prætoriam, cum metum passus habeat hoc præsupposito rei vindicationem vel publicianam aduersus quemvis possessorem, & in promissionibus aut exceptionem ex natura contractus, aut conditionem sine causa. Et hæc etiam remedia pro pinguioribus erunt habenda ratione durationis. Conf. Gerh. Noodt *de dolo malo cap. ult.*

TIT. III.

De dolo malo,

SUMMARIA.

An usus actionis de dolo? | nis inter dolum dantem cau-
An adhuc hodie præscribatur | sam contractui & inciden-
biennio? An usus distinctio- | tem?

An usus actionis de dolo?

CUm prolixè probaverim in dissertatione de *usu act. penal. c. 3. §. 15. & 16.* actionem hanc etiam esse otiosam de jure Germanico, nec quenquam ex
 con-

contractu de dolo conventum infamari, hic nihil addendum. Confer supra notata *ad tit. de his qui not. infam.* & D. Beyerum *ad b. t.*

Unde & cessat HODIE dispositio de biennio ratione præscriptionis hujus actionis, ut mirer adeo, D. Beyerum *d. l.* biennium adhuc hodie admittere. Dicit equidem id fieri, quod actio hæc sit odiosa & difficillimæ probationis. Sed quomodo odiosa esse possit hodierna actio ob dolum, cum fluat ex natura promissionum, nec amplius infamet. De probatione vero videbit ipse actor.

Porro etiam distinctio Dd. inter dolum dantem causam contractui b. f. & incidentem HODIE non præstabit usum forensem, cum formula nullitatis & actionis ex contractu ad idem tendant, & utraque sit perpetua. Imo ex ipsis principiis doctrinæ juris Romani distinctionem inter dolum dantem causam & incidentem rejicit, ac posteriorem etiam reddere contractum nullum docet Gerh. Noodt *de dolo malo c. 3.* Adde, quod formula de dolo etiam intuitu actionum b. f. deum tempore Ciceronis sit inventa. Cicero *de officiis l. 3. p. 481. seq. ibique Rachelius; Noodt d. l. c. 5.*

TIT. IV.

De minoribus viginti quinque annis.

SUMMARIA.

<p><i>Origo & progressus restitutionis minorum ap. Romanos. Cur olim apud Germanos non fuerit usitata? An</i></p>	<p><i>hodie in usuratione contractuum & alienationum? An ratione sententiarum & factorialium?</i></p>
---	---

L 3

Jure

Origo & progressus restitutionis minorum apud Romanos.

Jure Romano minores non cogebantur habere curatores nisi in litem, § 2. *Insl. de Curat.* sed negotia & bona sua ipsi administrabant. Cum vero hoc modo circumventionibus & læsionibus ob lubricum ætatis valde essent expositi, tutelam eorum Prætor gerens indulgit ac invenit restitutionem, quam haud dubie non invenisset, si ordinarie habuissent curatores, unde & in Pandectis casus de restitutione minorum curatores habentium in actibus extrajudicialibus vel nulli sunt, vel rarissimi. Postquam vero restitutio hæc prætoria interpretatione prudentum semel extensa esset, ut locum haberet etiam in actibus judicialibus, ubi minores sine curatoribus agere nequeunt *l. ult. ff. de integ. rest.* postea etiam sub Alexandro prævaluit opinio extendentium restitutionem ad negotia extrajudicialia minorum, curatoribus & tutoribus licet intervenientibus *l. 2. & 3. C. si curator interven.* ubi tamen causæ cognitio præcedere solebat etiam de jure Romano, quoniam tum læsio non ita facile præsumebatur.

Cur olim apud Germanos non fuerit usitata?

Germani contra cum voluerint ab antiquis temporibus, minores æque ac impuberes habere suos tutores, ante receptum jus Justinianicum etiam non derunt restitutionem in integrum, sed pupillus vel minor conveniebat tutorem, Jus provinc. Sæv. *art. 316. §. ult. 317. 318. §. 1. & 2.* nisi tutor donaverit; *dictis textibus.* Postea tamen Juri hujus tituli usum ubique voluerunt in fora introducere, inprimis cum etiam piæ causæ utantur juribus minorum ex principiis juris canonici.

An hodie in usu ratione

Crederem tamen, in ipsis judiciis vix in seculo unum vel duos casus posse ostendi, ubi minores in contracti-

tractibus vel alienationibus ex hoc titulo causam obtinuerint, & non evidens affuerit adversarii dolus vel simile quid. Sane, ubi magistratus Germanici officium suum recte exequentur, & singulis annis tutores ad rationes reddendas adigunt, casus hujus tituli vix sunt dabiles; Adde, quod & usum hujus tituli rariorem faciat confirmatio contractuum per juramenta minorum.

Cæterum restitutio minorum contra sententias & fatalia usu frequentissima est.

An ratione sententiarum & fatalium?

TIT. V.

De capite minutis.

Cessat & USUS hujus tituli in foris Germaniæ quia Germani ignorarunt omnem capitis diminutionem, quod latius ostendi quia Schöpferus post alios ibi citatos recte monet bunc tit. in fine, etiam jure Romano post so & c. non amplius fuisse usum forensem hujus tituli. Quod in specie arrogationem attinet, etsi ea foret recepta a Germanis, tamen intuitu hujus tituli nullum haberet usum, quia in casu arrogationis neque jure Romano restitutione fuit opus.

(1) Cessat tam ratione emancipationis quam arrogationis.

TIT. VI.

Ex quibus causis majores XXV. annis in integrum restituuntur.

SUMMARI A.

An locus restitutioni in absentia voluntaria indifferens? An usus tituli? An clausula salutaris Prætoris?

In

*An locus re-
stitutioni in
absentia vo-
luntaria in-
differenti?*

IN absentia necessaria vituperabili aliquando restitu-
tioni locum esse, patet ex *l. 26. §. 1. b. t.* ubi Ulpianus
relegato ex causa succurrendum esse putat. Hinc
a minori ad majus duci potest argumentum. Si enim
relegati hoc casu habent restitutionem in integrum,
multo magis ea mercatoribus erit indulgenda & aliis
in absentia voluntaria indifferenti constitutis.

*An usus si-
nuli?
An clausula
salutaris Prae-
toris?*

De raro usu forensi hujus tituli repetenda ea, quæ
diximus *ad §. 5. Instit. de actionibus.*

Quod restitutionem ex salutari clausula Prætoris
in *l. 1. §. 1. in f. b. t.* fundata attinet, de ea sic tenendum.
MORES nostri cum in omnibus æquitatem naturalem
sequantur, secundum eos etiam speciali illa & extra-
ordinaria restitutione in casibus, ubi id æquitas postu-
lat, non est opus, sed sufficiet ibi simplex imploratio
judicis vel exceptio. Quinam autem sint casus huc
pertinentes, iterum ex dictamine rectæ rationis magis,
quam ex jure Romano petendum. Ita cuilibet patet,
casum *l. 1. §. 1. b. t.* si judex jus reddere nolit, vel absens
sit, apud Germanos vix esse dabilem. Multo minus
judici insubidæ omnes pragmaticorum opiniones te-
mere sunt arripiendæ, monente Schiltero *Exerc. XI.
§. 30.* Unde probabilis ignorantia vix causam restitu-
tioni præbebit. In casu longi & longissimi temporis id
concedunt doctores, vid. Schöpfer. *bic n. 11.* In præscri-
ptione mobiliū præscriptio brevioris temporis vix in
seculo occurret *§. 2. Instit. de usucap.*

TIT. VII.

De alienatione judicii mutandi
causa facta,

SUM.

SUMMARIA.

An usus actionis b. t. apud || vindicatione utili? An ejus Romanos? An ea pingvior rei || usus apud Germanos?

Actio hujus tituli haud dubie a Prætoe inventa fuit, antequam Jcti ex Scto rei vindicationem extenderent adversus eos, qui dolo defierant possidere l. 27. §. 3. de R. V. Hac vero extensione recepta, etiã jure Romano nullum habuit usum, adeoque a collectoribus Pandectarum imprudenter fuit Pandectis inserta. Quod enim quidam putant, actionem hujus tituli esse pingviorem utili rei vindicatione, id jam ab aliis est refutatum, vid. D. Beyer ad b. t.

MORIBUS ergo nostris eo minus de non usu hujus tituli dubitandum est, essi certum sit, eum Germanos nunquam esse abrogatum, quia nunquam obligavit Germanos jus Justinianeum. Si vero veller quis hodie ex edicto hoc experiri, recte rejiceretur a reo per exceptionem actionis a Germanis non receptæ, conf. *us. mod. b. t. §. 3.* Accedit, quod ob difficultatem probationis in genere actiones ad interesse jure Germanico non sint in viridi observantia, item quod ipse titulus suppeditet exceptiones, quibus alienatio non præsumitur dolo facta, & quod doli probatio alias sit difficilis. Unde nec ipsa rei vindicatio utilis contra dolo possidere desinentem hodie frequenter occurret.

TIT. VII.

De receptis, qui arbitrium ceperunt, ut sententiam dicant.

SUMMARIA:

Cur apud Romanos non || potuerit in judicem compromitti?

M

mitti? An praevalcat sententia arbitratorum minorem summam continens? Difficultas doctrina Romana de arbitris? An arbitrio simpliciter standum? An usus bujstituli frequens? An probetur per recessum Imperii?

Cur apud Romanos non protherit in judicem compromitti?

Dispositio l. 9. §. 2. b. t. quod iudex ejus rei, de qua iudex est, arbitrium non recipere, nec in se compromitti jubere possit, haud dubie in eo fundata est, quod iudex pedaneus, de quo ibi sermo est, debebat iudicare secundum formulam a Praetore praescriptam, & ne hoc arbitrium tenderet in contemptum Praetoris. Unde MORES nostri sequuntur jus canonicum, quod c. 5. 7. & 10. X. de arbitris eam compromissionem permittit. Conf. *Us. mod. §. 4. & 5. hic.*

An praevalcat sententia arbitratorum minorem summam continens?

Si arbitratorum vota sunt paria in condemnando alterutro partium, ratione quantitatis autem dissentiant, communis est sententia, valere tunc arbitrium, quod minorem summam continet, per l. 27. §. 3. b. t. Sed falsam hanc esse sententiam, docebit doctrina Grotii citati Schiltero *dist. Exerc. XI.* Igitur eclipsin iudicii ea in re passus est Julianus in dicta l. 27. Et quamvis pragmatici cum Schiltero suum Julianum defendant, casus tamen in materia arbitratorum, ob raritatem arbitratorum ipsorum inter rarissimos erit referendus. At in negotiis aliis similibus praxis sententiae Grotianae dependet ab habilitate & prudentia eorum, qui directorium gerunt in collegiis.

Difficultas doctrina Romana de arbitris,

Cæterum multae sunt difficultates circa quaestiones varias de arbitris, adeoque in exponendo jure Romano Dd. passim sibi contradicere solent; vid. praeter alios Wittenbach, in *Comment. ad Pand. & Cod. b. t.* cuius

jus causa videtur esse, partim, quod paucitas legum Romanarum non satis distincte exponat mores Romanorum circa compromissa, & ex hac obscuritate Dd. varios sibi conceptus formaverint; partim quod subtilis illa differentia, quam Romani faciebant inter pacta & stipulationem, subinde sit ratio latens & occulta legum quarundam in hac materia, partim denique quod lex Julia nonnulla disposuerit circa materiam arbitratorum, ut patet ex *l. 9. §. 2. l. 41 b. t.* de cujus legis rationibus non adeo constat, & cujus occasione ipsi JCTi sæpe conclusiones fecerunt non adeo accurate ubique inferentes, ut in *dict. l. 41.*

Unde etsi nonnulli ex *l. 27. §. 2. ff. b. t.* affirmant, *An arbitrio hodie etiam standum esse sententiæ arbitratorum, sive simpliciter æqua sive iniqua sit, nec appellationem nec alia remedia contra eam permitti, Us. mod. §. 11. b. t.* est tamen praxis communis, vel certe doctrina Dd. pragmaticorum communis in contrarium; neque puto in praxi hodierna quicquam per modum imperii determinandum, cum praxis non dependeat ab arbitrio JCTi eximii etsi recte sentientis.

Quæ modo diximus, facile ostendunt, quod non pauca sub hoc titulo contenta haud quadrent ad *MO- RES Germaniæ; Etsi autem multa hic repetantur, quæ secundum dictamen rationis communis ex ipsa natura rei & principiis juris gentium fluunt, non tamen propterea putandum est, quod arbitratorum in negotiis controversis privatorum frequentissimus usus sit, aut stilo Corasii, quod ex hac materia uberrimi circa practicam fructus enascantur, vid. Us. mod. §. 1. Oportet enim lynceos habere oculos, si quis viridem obser-*

vantiam hujus tituli videre velit. Ratio primaria est, quia reorum est fugere. Cum ergo mores nostri hodierni receperint ac retinuerint infernalem & æternum processum juris canonici, stulti forent rei, si compromittentes in arbitrum occasiones fugiendi sibi præscinderent. At apud Romanos processus etiam ordinarii terminabantur communiter intra semestre vel annum spatium; Ergo ad evitandos sumtus & alias difficultates, sæpius partes in arbitros compromittent. Erat & alia ratio frequentia pristinae arbitratorum æque quadrans ad mores antiquos Germanos atque ad Romanos, & aliarum gentium, qui judicia sub dio exercebant, & ubi procuratores (ut olim etiam apud Romanos) non facile admittebantur, scilicet pudor, ne causæ virorum honoratorum ventilentur coram plebe, quæ etiam hodie cessat.

*An probetur
per recessum
Imperii?*

Non obstat, quod tamen in recessu Imperii *de anno 1594. §. als auch der Compromiss halber 64. seq.* quid circa compromissa & arbitria observari debeat in Camera, dispositum sit. Nam (1) ea dispositio pertinet ad jus publicum & eas personas, quæ jura austregarum habent *dist. §. 64.* (2) Ipse austregæ, quæ instar arbitratorum sunt, moribus Germaniæ hodie non usurpantur, ut lites finiantur, quæ alias communis intentio arbitratorum est, sed ut cum majori tædio prolixiores fiant. (3) Quatenus illa compromissa usum aliquem practicum præbent, eatenus ille magis ex ipsa dispositione recessuum petendus, quam ex jure Romano v. g. rescissio ejusmodi arbitratorum ob læsionem ultra dimidium. *ibid. §. 65. Conf. Us. mod. §. 10.*

TIT.

TIT. IX.

Nautæ, caupones & stabularii, ut
recepta restituant.

SUMMARIA.

<p><i>Quinam casus ad hoc edictum pertineant? An caupo liberetur per precedentem protestationem? Quid actor</i></p>	<p><i>in hac actione probet? Huius actionis ratio apud Romanos. An ea recepta sit apud Germanos?</i></p>
---	--

AD hoc edictum non pertinent casus, si ipse caupo aut ejus domestici & operarii furtum commiserint, aut damnum in rebus receptis dederint, sed ille saltem casus, si hospes hospiti quid abstulit, vel damnum dedit. Unde non adeo commode de illa actione quædam leges, ut penultima & ultima, sunt sub hoc titulo positæ.

Non teneri exercitorem ad præstandum damnum ait Ulpianus *l. 7. pr. b.* si prædixerit, ut unusquisque vectorum res suas servet, neque damnum se præstaturum. Quod & applicant ad caupones &c. addita tamen in utroque casu limitatione, si hospites consenserint prædictioni. Distingvendum autem est, an prædictio facta sit ante receptionem in hospitio, an postea, & ad posteriorem casum hæc limitatio referenda. *Uf. mod. §. ult.*

Non tamen actori in hac actione præcise probandum est, quod hospes rem abstulerit, sed sufficit, si saltem probet, rem sibi furto ablatam esse, aut damnum in ea datum esse. Schöpfer. & Struv. *ibid. citatus n. 11.*

Hujus actio-
nis ratio apud
Romanos?

Quod rationem & usum hujus Edicti apud Romanos attinet, ait quidem Ulpianus *l. 1. §. 1. b. t.* magnam ejus esse utilitatem; Pomponius tamen in *l. 3. §. 1.* miratur, quare hæc actio inventa sit, cum adsint civiles, locati videlicet & depositi, & respondet id factum esse, partim, ut innotesceret, Prætores curam gerere reprimendæ improbitatis hominum ejusmodi, partim quia in locato culpa, in deposito dolus duntaxat præstatur, at hoc edicto omnino, qui recepit, tenetur, etiamsi sine culpa ejus res perit vel damnum datum est, nisi quid damno fatali contigit.

An ea recepta sit apud Germanos?

Ergo jam quæritur, utrum hæc actio, cum plane extra ordinem a Prætores Romano propter malitiam nautarum sit inventa, recepta sit in foris Germaniæ. Hic igitur non sufficit asserere, quod nemo dubitet, etiam hodie hoc edictum esse utilissimum, cum necesse non sit in eo probare culpam. Ita enim statum controversiæ mutari, jam monuimus in *historia juris §. 190.* Nec sufficit dicere, in Germania hic nihil esse mutatum, ob dicta *ibid. §. 191. Conf. Us. mod. §. 1. & 2. b.* Dn. Schilterus post multam disputationem tandem cogitur *Exerc. XII. tb. 25.* fateri veritatem. *Sed quid dissimulemus, ait, & hic mores nostros recedere a jure Romano, & diversitatem esse in vulgus notam, apud nos cauponem tunc teneri, si nominatim receperit, si diligentiam promiserit; wenn ihm die Sachen aufzuheben gegeben worden / wenn durch seine Verwarlosung Schaden entstanden. Unde formula pronunciandi ibid. Da nun berührter Wirth/ daß ihr solche Sachen zu ihm bracht / und dieselbe bey ihm auch gestohlen worden (solches auch durch seine negligenz oder Verwarlosung geschehen) geständig/ oder*

oder ihr solches / wie recht / erweisen und darthun fön-
 tet &c. Adde, quod caupones nostri ita mali non sint,
 ut extraordinaria actione adversus ipsos sit opus. Conf.
 D. Beyerum ad h. t.

LIB. V.

TIT. I.

De

Judiciis & ubi quisque agere vel conveniri debeat.

SUMMARIA.

*Differentia inter judi-
 cium ordinarium & summa-
 rium obscura. An cæcus pos-
 sit esse judex? Quæ asæ re-
 quiratur in judice? An fo-
 rum & domicilium originis
 differant? An absens in fo-
 ro contractus conveniri pos-
 sit? Forum deprehensionis
 quid? An privilegium mis-
 erabilium in Germania rece-
 ptum? An & ratione illu-*

*strium? Remediorum L. dif-
 famari & L. si contendat
 differentia & usus. Litis
 contestatio quid? L. C. gene-
 ralis cur introducta? An usus
 judiciorum Romanorum? Ju-
 dices & judicia Germano-
 rum antiqua & bodierna.
 An usus dispositionis juris
 Rom. de foro competente?
 It. de actore & reo?*

INter divisiones judiciorum occurrit & illa, quod ju-
 dicialium sit vel ordinarium, vel summarium. Sed ^{Differentia}
 utinam certa criteria traderentur a doctoribus, ut ^{inter judi-}
 judicialium summarium ab ordinario accurate quis fecer- ^{cium ordina-}
 nere possit, quam enim incerta hic sunt omnia, videre ^{rium & sum-}
 est ex traditis in *Ufu mod. §. 3.* ^{marium ob-}
^{scuro.}

Quic.

An cæcus
possit esse ju-
dex?

Quicquid porro doctores disputent de ratione legum Romanarum, an judex possit esse cæcus, vid. *Uf. mod. §. 7. Schilter. Exerc. X. tb. 23.* sufficit, quod ex veteri formula juris Germanici constitutum esse referat ipse Schilterus *d. l.* ibi contineri diserte, quod judex non debeat esse cæcus.

Qua ætate
quiratur in
iudice?

Quod ætatem judicis attinet, jure Romano major octodecim annis judex esse poterat *l. 57. de re judic.* Rari sunt hodie casus in Germania, ut illi qui sunt octodecim annorū, vel de jure respondeant, vel judicent, *Uf. mod. §. 8.* Et cum adeo inconueniens sit, ut is, qui ob lubricum ætatis moribus Germaniæ cogitur curatorem habere, sit judex, non mirandum, quod & ubi jurisdictio nobilium patrimonialis est, in ordinando judicio nobilis, qui decimum octavum annum implevit, curator adhibeatur. Adeoque id non fit ex ignorantia facultatis jure communi concessæ, sed ex scientia, quod hac parte jus Romanum in Germania nunquam fuerit receptum.

An forum &
domicilium
originis disse-
rant?

Circa competentiam fori notandum, forum originis & domicilium originis esse res plane diversas, ut ostendi in disp. Lipsiensi *de jure vagabundorum c. 1. Conf. Uf. mod. §. 21.*

An absens in
foro contra-
ctus conueniri
possit?

In foro contractus etiam absentem posse conueniri, statuunt nonnulli propter *l. 19. §. 1. ff. b. l.* sed verius est, etiam de jure civili contra absentem ibi non posse institui actionem; & ad textus obstantes responsum in *Uf. mod. §. 21.*

Forum de-
prehensionis
quid?

Forum deprehensionis esse inventum Glossatorum, latius ostendit Zieglerus in *Dicassice concl. 15. §. 35. seq. ubi l. 1. C. ubi de crimin.* exponit. Ergo cum per ejus tradita hoc forum non solum diversum sit a foro delicti,

delicti, sed ei oppositum, patet, frustra disputari a Dd. de delicto inchoato & consummato. Vid. Schöpferum *hic n. 23. 24. Conf. Us. mod. §. 25. seq.*

De privilegio personarum miserabilium certum est, illud ante introductionem juris Romani in academias Germaniæ fuisse in foris Germaniæ incognitum. Ergo etiam receptio ejus in dubio erit probanda. Cum tamen lex illa Romana singulari æquitate videretur niti, inde in multis locis ex academiis in forum ejus usus introductus est, imo varie a Dd. extensus. Nam de personis illustribus ex illis, quæ Huberus *in Praelect. ff. b. t. de virginibus* notavit, absque joco potest dubitari. Inde etiam est, quod alii Dd. privilegium hoc studiosis dederint. *Us. mod. §. 31.* Unde non potest non in hac quæstione praxis esse dubia & incerta. Adde Dn. Beyerum *ad b. t. n. 118. seq.*

An privilegium miserabilium in Germania receptum? An & ratione illustrium?

De duobus remediis ex *L. diffamari C. de ingen. manumiss.* & ex *L. si contendat 28. ff. de fidejuss.* quæ alias a practicis confunduntur, distincte agit Svendendörffer *ad process. Fibigii*, ex quo summam proponit D. Beyer *ad b. t. post. 29. seq.* Patebit vero simul hæc singula distinctius consideranti, praxin Germanorum utramque legem ex prætenfa æquitate extendisse ultra casus, de quibus in legibus agitur.

Remediorum L. diffamari & L. si contendat differentia & usus.

Litis contestatio jure Romano etiam ad actorem pertinebat, & olim certis solennitatibus fieri solebat, quas summam exponit D. Beyer. *ad b. t. post. posit. 135.* Unde etiam litis contestationis nomen ortum. Germani hic sequuntur magis jus canonicum, adeoque litis contestatio consistit in responsione ad contenta libelli; De MORIBUS autem circa eam variantibus viden-

Litis contestatio quid? L. C. generalis cur introducta?

N
dæ in-

de insuper ordinationes Camerales, & singulorum Statuum ordinationes provinciales. Cur olim in *Ordinat. Camer. P. III. tit. 13. §. 4.* generalis litis contestatio, quæ negat narrata, prout narrantur, & petita, prout petuntur, fuerit introducta, dicemus suo loco in lectionibus processualibus. Neque enim hic satisfaciunt dicta in *Uf. mod. §. 5.* item in *Introd. ad praxin forensensem cap. 10. §. 3. cap. 15. §. 2. cap. 17. §. 13.*

An usus judi-
ciorum Ro-
manorum?

Quoad USUM doctrinæ Romanæ de judiciis in genere notandum. Cum potestas judiciaria sit regale majestatis, & judicia adeo apud omnes gentes sint in usu, & sic quasi quædam essentialia & substantialia habeant, quæ apud omnes gentes obtinent, eadem etiam æque apud Germanos, quam Romanos frequentantur. Forma vero judiciorum Romana tam antiquior, ubi judex differebat a Prætorè, jus a judicio, & ubi judicium demum incipiebat a lite contestata, quam Justinianeâ, haud dubie apud Germanos, fatentibus omnibus, non est in usu. *Uf. M. b. t. §. 1. & passim. D. Beyer ad b. t. inir.*

Judices &
judicia Ger-
manorum
antiqua &
hodierna.

Judicia Germanorum quod attinet, eruditam de iis dissertationem Conringii in synopsis exhibet idem D. Beyer *ibid.* De judicibus Germanorum & eorum differentiis latius dixi in *dissertatione peculiari.* Et jam supra monitum est, praxin judiciorum hodiernam derivandam esse ex jure canonico, utpote quod in foris Germaniæ quantum ad rationem procedendi ordinariè sequimur, *Uf. mod. §. 15.*

An usus di-
positionis ju-
ris Rom. de

Porro quæ jus Romanum de foro competente ex moribus gentium & ratione naturali deducta disponit, qualia sunt pleraque de foro domicilii, rei sitæ,

fitæ, contractus, delicti, ea apud Germanos etiam *foro competente?*
 sunt in usu; At forum originis Romam communem
 patriam &c. ignorat Germania. Contra forum de-
 prehensionis & arresti ignoravit jus Romanum. *Uf.*
mod. §. 32.

Eadem dicenda de illis, quæ jus Romanum de *It. de abtore*
 auctore & reo disponit. Nam, quæ sunt juris gentium *& reos?*
 v. g. quod nemo iniuriæ cogatur ad agendum, haud
 dubie apud Germanos in usu sunt. At dispositiones
 juris civilis Romani ad statum Germanorum non qua-
 drant, v. g. quod servi non habeant personam standi
 in iudicio, quod majores magistratus durante officio
 non possint conveniri. *Conf. Schöpfer hic n. 39, 40. Uf.*
mod. §. 38.

TIT. II.

De inofficioso testamento.

S U M M A R I A.

<p><i>Legitima an juris natu- ralis? Legitima quid? An de- tur legitima viventis? An in testamento de pecunia ca- strensî & quasi castrensî re- linquenda legitima? An ex- heredatus vel renuncians hereditati computandus in favorem legitima relinquo- rum? Causa exheredationis</i></p>	<p><i>in Nov. us, quando apud Ger- manos recepta? Dissensus Dd. in doctrina de querela nullitatis. In querela inof- ficiosa cui incumbat probatio? An & cur rescisso testamen- to non corrumpat legata? An in testamento fratris inoffi- cioso etiam non corrumpat? An bat querela frequentis usus?</i></p>
---	--

CUM testamentum inofficiosum in eo consistat, ut *Legitima an*
 personæ quibus legitima debetur, rite, sed inique *juris natura*
 sint *lis?*

fini exheredate, hinc ea occasione inquirunt Dd, utrum legitima sic juris naturalis. Affirmat Gailius 2. *Obs. 122* alique; sed latius ostendit contrarium in disp. de legitima viventis cap. 3. §. 23. *seq.* Conf. B. Stryk. *Uf. mod.* §. 17. item de *success. ab intest.* diff. 1. c. 1. §. 8. & de *causel. testam.* c. 17. membr. 2. §. 23.

Legitima quid? An desur legitima viventis?

Est autem legitima portio hereditatis, quae liberis, parentibus, & fratribus germanis ac consanguineis relinqui debet. Unde quaestio Dd. disceptantium, an legitima sit portio totius hereditatis, an vero portio portionis ab intestato debitae, est inanis. Porro cum nulla etiam sit hereditas viventis, hinc etiam sequitur, legitimam viventis esse paradoxon juris; Cum tamen pragmatici erronea opinione multa de legitima viventis scribere soleant, examinata ea ac rejecta sunt *peculiari dissertatione ante citata.*

An in testamento de pec. castr. & quasi castrensi relinquenda legitima?

An filius paganus, qui de peculio castrensi & quasi castrensi testatur, relinquere debeat patri legitimam, negant nonnulli, propter *l. fin. Cod. h. t.*; Affirmant alii propter *Nau. 215. c. 4.* Dissensum Dd. vide in *Uf. mod.* §. 14.

An exheredatus vel renuncians hereditati computandus in favorem legitima reliquorum?

In quaestione, an filius legitime exheredatus aut renuncians hereditati computandus sit ad augendam vel minuendam legitimam reliquorum, iterum mirifice dissentiunt doctores, ita ut hic habeas sententiam communem contra communem; Uir. Huberus in *Pract. ad Pand. de inoff. testam. n. 14.* Willenbach. *ad Pand. P. 10. disp. 17. §. 11.* ubi asserit quidem, quod exheredatus non computetur ad legitimam augendam, ibique plures citat, sed simul tamen notat, in quaestione, an portio fratris exheredati fratri instituto debeat accre-

accrescere, an vero hic suam saltem portionem accipiat, etiam secundum ipsos Pandectarum textus decisionem esse dabiarn. Berlichius *part. 3. concl. 3. n. 7. usque ad n. 39.* historiam controversiæ de exheredatis, renunciantibus, filiabus non succedentibus &c. an partem faciant ad augendam vel minuendam legitimam præ reliquis plenissime & distinctissime tractat, & in octo diversis casibus mirum Dd. dissentium recenset. Addantur Car. dinalis de Luca de *Legitima disc. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 10.* & in summa discursibus subjecta toto §. 2. Carolus Antonius Bottilier de *success. ab intest. sororibus per fact. exist. a success. exclus. Theorem. 15.* Franciscus Censalius *Observ. ad Perègrin. de Fideicom. ad art. 36. p. 225. & p. 245. versic. Vigesimo nono observo.* Marcus Antonius Cucchus de *legitima p. 28. n. 11. seq.* Claud. de Battandier de *legitima artic. 4. n. 10. usque ad n. 28.* & innumeri alii ab his iterum citati. Ubi autem quæstiones ita difficiles sunt, & a subtilitatibus juris dependent, ut communis opinio sit contra communem, electio alterutrius sententiæ est in arbitrio iudicum, qui quamcunque etiam sententiam eligant, se communi opinione excusare possunt, atque adeo hic valet canon vulgaris: Plus valet favor in iudice, quam lex in codice. Eleganter Huberus d. n. 14. *Quam difficile sit contra communem Dd. & præjudicia contrariam, quod verè & merò juris est, obtinere, non ignoramus.* Cucchus de *legitima p. 29. n. 12.* Est, inquit, adeo ambigua hæc quæstio, ut non dubitaverit Decius dicere, quid dicit arbitrium in alterutram partem absque nota liberum esse & Fulgosius dicit, se valde ambigere, quid consulturus esset: adeo difficilem hæc quæstionem existimat. Claudius de Battandier de *legitima d. art. 4. n. 10.* quæstionem hæc

vocat spinosam, nodosam, foliis Sibylla obscuriorem, dumetis plenam, qua Delio natatore indigeat, vaporatam auram, pluteum casum ac demorsas ungues Cleantheumque laborem exposcat. Et nullum est dubium, si Justinianus non correxisset doctrinam veterum de quarta legitima, eaque absque ratione forte prægnante non extendisset ad portionem hereditatis trientem aut semissem, nullam occasionem habuisse pragmaticos, tam graviter dissentiendi in quæstione prærente. *arg. S. ult. in fine Inst. h. t.*

Causa exheredationis in Nov. 115. quando ap. Germanos recepta?

Uti ad requisita exheredationis rite factæ pertinet, ut expressa sit causa ex iis, quæ in *Nov. 115.* recensitæ sunt, ita simul notandum, Germanos jam ante receptionem testamentorum causas illas exheredationis in dicta Novella expressas recepisse, tanquam privantes successione ab intestato. Vid. *Jus Provinc. Svedic. c. 253.* quamvis jam tum quasdam causas aliter ad mores Germaniæ applicaverint, ut de filio mimos sequente & hæretico. Conf. quæ diximus in *dissert. de Noricorum causis exheredandi*, it. Schilter. *Exerc. XIV. hb. 43.*

Dissensus Dd. in doctrina de querela nullitatis,

In doctrina de querela nullitatis consentio quidem cum iis, qui eam dicunt obtinere eo casu, si exheredatio non secundum formam *Nov. 115. cap. 3.* rite facta sit, querelam autem inofficiosi ad eum casum restringunt, ubi exheredatio inique facta est, per ea quæ fusius adducuntur in *Us. mod. §. 2.* Interim tamen & hic est sententia communis contra communem; & hic iterum nullum est dubium, Justinianum per correctionem juris antiqui in hac Novella iterum mille occasiones dedisse pragmaticis, miris modis inter se dissen-

sentendi, & communes sententias contra communes
formandi, ut facile patet ex dictis in *Uf. mod. §. 3. 6. 7. 8.*

seq. usque ad 13.

Uti autem ad iniquam exheredationem pertinet, *In querela*
si causa a testatore adjecta probari nequeat, ita haud *inofficiosi cui*
dubie probatio incumbit reo, sive heredi instituto. An *incumbat*
jure veteri filius probare debuerit, se inique exhere- *probatio?*
datum esse, ut asseritur in *Uf. mod. §. 13.* valde dubito.

Porro quod Justinianus rescisso testamento volue- *An & cur re-*
rit tamen legata conservari, per hoc iterum totam inter- *scisso testa-*
tionem juris antiqui (ut rescisso testamento per quere- *mento non*
lam inofficiosi succedatur ab intestato, & ut nemini suc- *corruant le-*
cedatur partim ex testamento, partim ab intestato) tur- *gata? An in*
bavit & interpretibus crucem fixit in quaestionibus affini- *testamento*
bus. Videtur vero hæc turbatio deberi consiliis Cleri, *fratris inoffi-*
ne videlicet per querelas inofficiosi corruerent simul le- *cioso etiam*
gata ad pias causas, inprimis cum Clerus non raro per- *subsistant?*
ivaderet parentibus, ut liberos exheredarent. Hac ra-
tione supposita putarem, extendendam esse hanc dispo-
sitionem Novellæ etiam ad testamenta fratrum. Nec
video rationem, cur non & nostri Jcti dicere possint ex
l. 2. §. 5. in f. de aqu. & aqu. plu. arcend. Hoc equitas sug-
gerit, etsi jure deficiamus. Dissentit *Uf. mod. §. 6.*

Cæterum nec olim apud Romanos frequentes *An hæc que-*
fuisse querelæ inofficiosi casus, nec HODIE quoque *relæ frequen-*
insu forensi eam frequentari, dictum in *Notis ad Instit. tit. usus?*
b. t. p. 193.

TIT. III.

De hereditatis petitione.

SUMMARIA.

Contra quem instituat? An possessor edere
teneat.

teneatur titulum possessionis? An cumulari possit hereditatis petitio & rei vindicatio? Absens quando praesumatur mortuus? An huius actionis usus?

Contra quem instituat^rur hac actio?

Hereditatis petitionem institui contra possessorem, eumque vel verum, qui pro herede aut pro possessore possidet, vel fictum, qui possidere desiit, aut liti se obtulit, notissimi juris est. Nescio igitur, cur hoc tanquam speciale quid notari soleat, quod in hac actione conveniatur etiam, qui dolo possidere desiit, cum tamen hereditatis petitio etiam detur contra eum, qui bona fide possidere desiit v. g. si hereditatem venderit *l. 2. in f. C. b. t.* Interim vereor, ut in foro frequenter obviant casus, ubi adversus eum, qui possidere desiit, hereditatis petitio instituat^rur, quia actiones ad interesse in genere ob difficultatem probandi & prolixitatem processus raro in foro apparent,

An possessor edere teneatur titulum possessionis? An cumulari possit hereditatis petitio & R. V?

Uti autem qui pro possessore possidet, ille est, qui de titulo possessionis suæ interrogatus respondet: possideo, quia possideo *l. 12. & 13. ff. b. t.* ita cum interrogationes in jure moribus cessent, & etiam jure Justiniano sint sublatae, non solet in foris Germaniæ reus adigi, ut edat titulum possessionis, nisi postquam de jure petitoris quadantenus constiterit *Us. mod. §. 3.* id est, si actor probaverit suum jus hereditarium, in reprobatione reo permittitur titulum possessionis suæ probare, adeoque tum ipsi liberum est, etiam adducere titulos singulares, qui & tum examinantur, absque institutione novi processus; vel poterit etiam actor cumulare moribus hodiernis hereditatis petitionem & rei

rei vindicationem. Et ita intelligo Wurmserum *lib. 1. tit. 26. observ. 1.*

Cum autem is, qui hereditatem petit, probare *absens quando* debeat mortem ejus, cujus est hereditas, sæpius autem *do præsumo* accidere soleat, ut quis per longum tempus absit, nec *cur mortuus?* de ejus morte certa haberi possit scientia, hinc Dd. movent quæstionem, ex quo tempore quis præsumatur esse mortuus? Alii respondent, ante centesimum annum mortem non præsumi, alii vero septuagesimum pro termino ponunt. Vide *Us. mod. §. 4.*

Circa USUM forensem hereditatis petitionis ob- *An hujus* servandum. Quatenus ea ex jure hereditario fluit, *actionis usus?* eatenus poterit haud dubie etiam moribus institui. Interim cum prolixitas processuum hodiernorum sit fere immortalis, & in hereditatis petitione tanquam iudicio universali plurimæ quæstiones sint discutiendæ, puta de edendo inventario, fructibus restituendis; impensis examinandis, adeoque actor vix eventum sperare possit, inde multa quidem exempla occurrunt in foro actionis hujus institutæ ob consilia advocatorum, sed pauca exempla poterunt ostendi actionis hujus ad finem perductæ, sed potius partes ad evitanda tædia processus tandem transactionibus controversias tollunt, quod maxime intelligendum de controversiis, quæ demum post sententiam definitivam oriri solent, v. g. de computatione fructuum & impensarum, item si res quædam perierint, ubi etiam Dd. in controversiis juris maxime dissentire solent.

TIT. IV.

Si pars hereditatis petatur.

SUMMARIA.

Contra quem instituat || *reservanda partui? An usus*
hac actio? Quanta portio || *hujus doctrina?*

Contra quem
instituat
hac actio?

Actio si pars hereditatis petatur, instituitur ad-
versus tertium possessorem, controversiam de
jure hereditario moventem. Differt ergo ab
actione familiæ herciscundæ, quæ datur adversus co-
heredes, qui se pro coheredibus agnoscunt.

Quanta por-
tio reservan-
da partui?
An usus hu-
jus doctrina?

Quod *l. 3. b. t.* attinet, in qua tres partes heredi-
tatis reservantur ventri, quia tergemini nasci possint:
quam legem & hodie observandam esse putat. *Us. mod.*
§. 2. rectius quidem eos sentire arbitror, qui unam sal-
tem partem partui adjudicant, cæterum tamen puto
totam quæstionem HODIE in praxi nullum habere
usum ob prolixitatem processus. Aut enim vidua pos-
sidet, tum processus non finietur ante partum editum,
ut ante cogi possit, aliquam portionem heredibus ede-
re, aut vidua non possidet, quis tum poterit cogere
heredem, ut ante illud breve spatium viduæ portio-
nem hereditatis det.

TIT. V.

De possessoria hereditatis petitione,

TIT. VI.

De fide commissaria hereditatis
petitione.

Usus horum
titulorum.

Cum hi duo tituli uti & præcedens quartus, conti-
neant species diversas hereditatis petitionis, de
horum

horum USU forenfi eadem erunt monenda, quæ diximus ad tit. de hereditatis petitione. Adde, quoad tit. V. & VI. ea, quæ infra notabimus ad doctrinam de bonorum possessionibus & fideicommissis.

LIB. VI.

TIT. I.

De rei vindicatione.

SUMMARIA.

<p><i>An rei vindicationis fre- quens usus? Actio ad exhi- bendum quid? Pœna menda- cii quorsum referenda? Rei vindictio utilis quid? Rei vindictio an competat con-</i></p>	<p><i>tra cum, qui dolo desist pos- sidere? Probatio possessionis & nominatio autoris an ad rei vindicationem perti- neant?</i></p>
--	---

QVæ in doctrina de rei vindicatione ex natura *An R. V. fre-* dominiï fluunt, & juris gentium sunt, sunt *quens usus?* etiam juris Germanici. In praxi tamen credo vix intra seculum unicum posse ostendi exemplum, ubi rei vindictio sola fuerit instituta, & ad finem perducta, partim ob difficultatem probandi dominiï, conf. *Uf. mod. §. 2. hic*; partim ob tricas circa quæstiones de restituendis fructibus & impensis, ubi repetenda ea, quæ notavimus ad tit. de heredit. petit.

De jure Romano actio ad exhibendum erat præ- *Actio ad ex-*paratoria rei vindicationis. Unde quæ in *l. fin. b. t.* di- *hibendum* cuntur de pœna mendacii, partim pertinent ad inter- *quid? Pana*rogatorias actiones jam tempore Justiniani sublatas, *mendacii* partim ad actionem ad exhibendum, non ad hunc *quorsum re-* *ferenda?* titulum. Simul vero patet, quod illa pœna mendacii, *quæ*

quæ jure Romano ob contemptam majestatem Prætoris imponebatur, male applicetur ad mores Germaniæ. Unde facile responderi potest dissentientibus, quasi nescio quis mendaciorum patronus extiterit, qui primus juri tam aperto & saluberrime constituto non-usum opponere ausus fuerit, & quasi potius revocandæ in forum sint saluberrimæ hæc constitutiones. *Uf. mod. §. 6.*

Rei vindicatio utilis quid?

Ipia rei vindicatio autem utilis etiam appellatur, si dominium, quod vindicatur, utile saltem est, etsi quoad effectus a directa rei vindicatione non differat. *Conf. Uf. mod. §. 9.*

R. V. an competat contra eum, qui dolo desit possidere?

Quod contra eum, qui dolo desit possidere, competat rei vindicatio, dixi jam supra ad tit. *de alienat. jud. mut. causa fact.* quamvis etiam satis contorte Jctus in l. 27. §. 3. b. t. dispositionem SCti de hereditatis petitione extenderit ad rei vindicationem. Nam in hereditatis petitione juris recepti est, pecuniã succedere in locum rei, quod in rei vindicatione non est &c. *Conf. dicta ad tit. de hered. petit.*

Probatio possessionis & nominatio auctoris an ad R. V. pertineant?

Constat etiam, quod de jure Romano non pertinuerit ad officium actoris in rei vindicatione, ut probet, quod reus possideat, cum potius jure Romano pertinuerit ad actionem ad exhibendum in vindicatione rerum mobilium. Porro etiam nominatio auctoris jure Romano videtur solum pertinuisse jure Codicis ad actionem ad exhibendum super rebus immobilibus institutam, l. 2. C. ubi in rem actio.

TIT. II.

De publiciana in rem actione.

SUMMARIA.

An cesset publiciana propter malam fidem supervenientem.

nientem? An in casu si duo || rini? An cumulari possit
 agri domini eandem rem duo- || cum rei vindicatione?
 bus vendiderint & tradide-

Quanquam de jure civili publiciana non impedia- *An cesset pu-*
 tur propter malam fidem supervenientem, ex *bliciana pro-*
 doctrina tamen juris canonici, bonam fidem *pter malam*
 perpetuam in materia præscriptionis exigente, putant *fidem super-*
 nonnulli, non admittendam esse actionem publiciana- *venientem?*
 nam, si actor eo tempore, ubi rem amisit, fuit in mala
 fide. Sed verius est contrarium. Conf. *Us. mod. §. 4.*

Quod casum *l. p. §. 4. b. t.* attinet, si duo non do- *An in casu,*
 mini eandem rem duobus vendiderint & tradiderint, *si duo non*
 an tunc obtineat publiciana? consentio quidem cum *domini ean-*
 iis, qui eam non admittunt, puto tamen frustra dispu- *dem rem du-*
 tari de casu rarissimo, & qui vix intra seculum da- *obus vendi-*
 bilis est. *derint & tra-*
diderint?

HODIE ob compendium probandi hæc actio so- *An cumulari*
 let semper jungi cum rei vindicatione, & probationes *possit cum rei*
 deinde plerumque diriguntur ad solam publicianam, *vindicatione?*
 quod jure Romano non licebat. Ista vero cumulatio
 solet duobus verbis includi: Wenn denn diese Sache
 jure domini vel quasi mir eigenthümlich zustehet. Adde
 D. Beyer ad *b. t. Schilter. Exerc. XVI. tb. 66. seq.* Et quo-
 tidiana praxis docet, quod sub hoc quasi dominio in-
 telligatur dominium prætorium, non utile. Dissentit
Us. mod. §. 1.

TIT. III.

Si ager vectigalis, id est, emphy-
 teuticiarius petatur.

SUMMARIA.

An opus fuerit peculiari || contractu emphyteutico? An
 emphy-

*emphyteuta possit renunciare?
An doctrina de emphyteusi
quadret ad bona censitica &
feuda censualia Germano-*

*ram? An differant Zins-
Güter & Erbzins-Gü-
ter?*

*An opus fue-
rit peculiari
contractu em-
phyteutico?*

CUM contractus emphyteuticarius partim ad lo-
cationem, partim ad venditionem referri possit,
hinc disquirunt Dd. cur Imperator Zeno novum
hunc contractum introduxerit, sed aliam non afferre
possunt rationem, quam quod ita Imperatori placuerit,
Conf. *Us. mod.* §. 1. & 2.

*An emphyteu-
ta possit re-
nunciare?*

An emphyteuta juri suo iterum renunciare pos-
sit, negat cum Struvio Schöpferus *n. 21.* Sed verior vi-
detur sententia affirmans, per ea, quæ differit Schilte-
rus *Exerc. XVI. tb. 88.* Aliud in rusticis, qui simul sunt
homines proprii. Hi sua bona censitica invito domi-
no non possunt derelinquere. Et hi forte occasionem
dederunt sententiæ negativæ.

*An doctrina
de emphyteu-
si quadret ad
bona censiti-
ca & feuda
censualia
Germano-
rum? An dif-
ferant Zins-
Güter &
Erbsins-
Güter.*

Agros vectigales & bona emphyteutica ignorasse
veteres Germanos in confesso est, Schilter, *Exerc. XVI,
tb. 83.* In quo constiterit natura agrorum vectigalium,
summatim exhibet D. Beyer *ad b. t.* Germani habue-
runt bona censitica & feuda censualia **Zins-Güter und
Zins-Lehen** / quorum natura plane differt a bonis em-
phyteuticis, ut latius probatum est in Schilteri disser-
tatione *de bonis laudemialibus* adjuncta ejus Commeri-
tario ad jus feudale Alemannicum. Postea ex nimio
amore juris Romani doctrina de emphyteusi a docto-
ribus infelicissime applicata est ad bona censitica Ger-
manorum, & distinctio quæ sita inter **Zins-Güter &
Erbsins-Güter** / quæ antiquitus plane non differe-
bant. Vid. Dn. Beyer *ibid.* Unde in hac doctrina con-
fusio-

fusiones & contradictiones infinitæ, ut vel ex Franzkii tractatu *de Laudemio* apparet, & eruditissimus JCtus Zieglerus *ap. Beyerum d.l.* jam ea de re conquestus est, cujus dissertationem lectu dignissimam de bonis censiticis in *positionibus ad b. t.* idem summam exhibet. Neque Schilterus hac in re satisfacit, sed multa videntur notanda in iis, quæ differit *Exerc. XVI. tb. 83. seq.* Imo quamvis idem *ad jus Feudale Alemannicum* distinctionem inculcet inter bona censitica & feuda censualia *ad capit. 109. & 110.* tamen & de his adhuc videndum ulterius, an ex istis capitibus distinctio probari possit. Usus se potissimum exserit in quæstione de amissione, an scilicet ob non solum intra triennium censum expelli possit census.

LIB. VII.

TIT. I.

De usufructu.

SUMMARIA.

<p><i>Ex quo fundamento pater habeat usufructum in bonis adventitii filii? An ille tollatur morte filii? An etiam matri competat? An marito in paraphernalibus? An usufructuarius capiat sbesaurum? Usufructus apud Germanos quid? Conclusiones</i></p>	<p><i>inde deducta. Servitutium personalium origo & exiguus usus apud Romanos? An in usufructu testamentario bonis valeat jus Romanum an Germanicum tam quoad potestatem mutandi, quam quoad cautionem. De usu b. t. in genere remissive.</i></p>
---	---

Quemadmodum usufructus est vel legalis, vel conventionalis, vel testamentarius, ita ad legalem *Ex quo fundamento pa-* perti-

*ter habeat u-
sumfructum
in bonis ad-
ventitiis filii?*

pertinet usufructus patri in bonis adventitiis libero-
rum competens. Obtinet ille & jure Germanico. Sed
quæritur an ex eodem fundamento? Jure Romano pa-
tri competit vi patriæ potestatis. Jure Germanico ve-
rius est, patris usumfructum esse tutorium. Unde fa-
cile responderi potest dissentienti Carpzovio allegato
in *Uf. mod. §. 8.* Nam si ex jure patriæ potestatis com-
peteret, retineret etiam pater filium separans usum-
fructum in parte bonorum adventitiorum secundum
§. 2. Inst. per quas pers. cuiqu. quod tamen Dd. non con-
cedunt, vid. *Uf. mod. §. 13.*

*An ille tolla-
tur, morte
filii? An
etiam matri
competat?*

Ex his iterum sequitur, erroneam esse senten-
tiam Dd. qui putant (1) usumfructum patris in bonis
filii adventitiis morte filii non tolli, *Uf. mod. dict. §. 13.*
(2) eorum, qui putant, matri non competere hunc usum-
fructum, vid. D. Schilter. *Exerc. XVII. tb. 16. & 19.* quam-
vis in Saxonia Electorali post *decisionem novissimam 62.*
sententiam illam confirmantem, ea de re nullum am-
plius sit dubium. *Uf. mod. §. 14.* Confer alios pro no-
stra sententia citatos apud Schöpferum *n. 4.*

*An marito in
parapherna-
libus?*

Competit etiam marito usufructus in bonis uxo-
ris paraphernalibus jure scilicet Germanico, qui usus-
fructus iterum tutorius est. Nam jure civili id non
receptum. *Uf. mod. §. 15.*

*An usufru-
ctuaris ca-
piat thesau-
rum?*

Ratione thesauri disponitur in *l. 7. §. 12. ff. soluto
matrim.* quod ille non pertineat ad usufructuarium,
nec computetur in fructum, sed pars ejus dimidia re-
stituenda sit, quasi in alieno solo inventi. Limitant id
quidem Dd. quod nimirum quoad proprietatem usu-
fructuaris thesaurum non accipiat, bene tamen usu-
fructus ex pecunia inventa redactas, vel etiam absque usu-
ris

ris

ris ea uti possit; Verum hanc limitationem non admittit dicta l. 7. §. 12. In usufructu Germanico res alter se habet, quia hic æquipollet dominio utili.

Imo usufructus Germanicus est revera species ^{Usufructus} dominii utilis, per universam Germaniam, ubi jus Ro- ^{apud Germa-} manum non est receptum, adeoque falluntur ii, qui ^{nos quid?} ad solum jus Saxonicum id restringunt. Inde deduci- ^{Conclusiones} tur conclusio, quod si semen rastro subactum sit, fru- ^{inde dedu-} ctus tunc transmittantur ad heredem usufructuarii, ^{ta?} *Zandrecht lib. 2. art. 58. lib. 3. art. 76. Schilter Exerc. XVII. tb. 41.* Inde etiam usufructuarius Germanicus faciem fundi mutare, de novo ædificare &c. potest, in quo sita est potissima differentia usufructus Romani & dominii utilis. Ergo hoc intuitu nullum usum habet quæstio, an usufructuarius consentiente proprietario servitutem fundo imponere possit, quod negat l. 15. §. fin. b. t. *Uf. mod. §. 7.*

Quoad originem servitutum personalium ^{Servitutum} Romanos dixi *ad Institutiones b. t. p. 156.* eas ortum de- ^{personalium} bere testamentis, quod sic demonstro. Initio etiam ^{origo & exi-} in doctrina de usufructu paucissimæ leges, ut l. 3. pr. ^{guus usus} l. 6. §. 1. l. 32. de usufructu agunt de usufructu inter vivos ^{apud Roma-} constituto. De testamentario vero pleræque l. 7. pr. ^{nos.} l. 13. pr. l. 18. 19. 20. 21. 27. §. 2. l. 28. 29. 30. 34. 35. 36. 41. 42. 43. 46. 49. usque ad 55. 72. 73. 74. cod. Quod si enim & usufructus regulariter & quoad primam originem fuisset inter vivos constitutus promissionibus, non opus fuisset titulis *de usufructu accrescendo, quibus modis dies usufructus legati cedat, item quibus modis usufructus amittatur, si usufructus petatur, usufructuarius quemadmodum caveat;* sed ex ipsis conventionibus & moribus

P

contra-

contrahendi iudicatum fuisset de actione, modis usufructum extinguendi, & cautione ab usufructuario præstanda. Neque Scto opus fuisset de constituendo quasi usufructu; neque disputationi & diffidiis Jctorum locus fuisset relictus, quid sub voce habitationis, usus & operarum servilium intelligatur, *l. 2. §. 1. seq. l. 3. ad 9. l. 10. seq. de usu & habitat.* Sed hæc omnia ex legibus contractuum fuissent dijudicanda. Neque adeo compilatores Pandectarum in parvo titulo de operis servorum reliquissent triplicem antinomiam *l. 2. 3. 4. & 5. de op. serv.* Et nullus utique ostendi potest casus, ubi jure Romano quasi usufructus, usus, habitatio, aut operæ servorum fuerint inter vivos constitutæ. Et si enim operæ servorum, usus item & habitatio fuerint locatæ, commodatæ, donatæ &c. tamen ex ejusmodi conventionibus nullum oritur jus reale, vel servitus actionem realem producens. Et cui usui, constituere inter vivos quasi usufructum rerum fungibilium, cum earum jam fuerit mutuum. Et imo verosimile est, etiam usus, habitationis aut operarum servilium legata apud Romanos, post illas Jctorum dissensiones, vel non ita fuisse frequentia, vel sic circumscripta fuisse, & clarius exposita, ut scrupulositati amplius non fuerit locus. Tantum abest, ut aliæ servitutes personales in usu fuerint. Si enim ultimis voluntatibus tales fuissent relictæ, earum in corpore juris fieret mentio. Inter vivos, ut modo de operis, usu & habitatione diximus, jus saltem personale fuisset constitutum. Non dicimus, quod domini non potuerint verbis expressis tales servitutes fundis imponere. Quis enim talia negaret? Sufficit, quod natura negotiorum humanorum doceat,

doceat, eas non fuisse in usu. Quare ut pomum decerpere, ut cœnare, ut spatari in alieno liceat, quemadmodum servitus prædiorum constitui non potest *l. s. de servit.* ita personalis non solet. Æquipollent autem iis, qui de rebus utilibus in jure sunt solliciti, non posse & non solere. Unde quæstiones aliorum ea de re speculativas ut inanes transmittunt, de quibus vid. *Saher in disput. inaug. de servitute pomum decerpenti, habita Altorf 1688.*

Ut ad usumfructum revertamur, postquam testamenta in Germania recepta sunt, dubium videtur, si quis usumfructum alteri in testamento relinquat, utrum ususfructus ille jura habeat patrii ususfructus, an Romani? Distingverem formulas legandi. Vel enim legaretur, *das Gut auff Lebenszeit zu nutzen und zu gebrauchen; aut der völlige Gebrauch des Hauses/* aut etiam (si forte notarius terminis legulejisticis delectetur) *der Nießbrauch; & tum secundum jus Romanum res adjudicanda foret in quæstione de potestate mutandi. Vel legaret, das Gut zum Leibgedinge; aut dasselbige nach Belieben und Gefallen zu brauchen; & tum potestatem mutandi rem ad suum commodum usufructuario datam esse ex dictis sequitur.*

Dico autem in quæstione de potestate mutandi. Nam quod cautionem attinet, cum ea inventa sit propter usumfructum testamentarium, & postulatio cautionis habeat æquitatem naturalem, de ea major est dubitandi ratio. Pro jure patrio militat, quod verba in testamentis sint intelligenda secundum mores populi cujusvis; pro jure Romano, quod in materiis te-

testamentariis sequamur jus Romanum, & quod hodie etiam eruditi, multo magis notarii & plebeji, ignorent antiquitates patrias. Unde non mirandum, quod in quaestione: Utrum vidua nobilis post mortem mariti debeat cautionem præstare respectu dotalitii? dissentiant communiter, affirmante Carpzovio, Wesenbicio, Hartmanno Pistore, Richtero, negantibus Rauchbaro, Prückmanno, Berlichio, Simone Pistore, Hanelio &c. vid. Schilter. *Exerc. XVII. tb. 21. 22.* quæ sententia verior. Vide infra dicenda *ad tit. usufruct. quem adm. caveat.*

De usu b. t. Cæterum quoad USUM hujus tituli in genere re-
*in genere re-*pete dicta *ad Institutiones b. t.* Adde Schilterum *Exerc.*
missive. *XVII. tb. 23.* & hic in præcedentibus notata.

TIT. II.

De usufructu accrescendo.

An habeat jus accrescendi, qui partem suam amisit? An hujus quaestio- nis usus? Specialis casus de jure accrescendi illi competente, qui partem suam amisit, de quo agit *l. 10. de usufr. accresc.* quomodo conciliari debeat cum *l. 3. §. Idem Papinianus ff. quib. mod. usufr. amittatur*, exponit Schilter *Exerc. XVII. tb. 54.* Credo tamen in foro dispositionem *l. 10.* vix intra tria secula semel occurrere, etiamsi quis casum formet secundum tradita in *Us. mod. §. 3.* quamvis ille sit plane diversus a casu *l. 10.* Ergo etiam quaestio hæc magis ad cathedram, quam ad forum spectat, etsi jus Germanicum in causis testamentariis alias plerumque receperit doctrinas juris Justiniani.

TIT.

TIT. III.

Quando dies usufructus legati
cedat.

ET hic titulus agit de usufructu testamentario. *Et An hujus tituli usus?*
cum adeo decisio ejus fluat ex natura usufructus, nullum est dubium, quin eo titulo etiam in foro quis uti possit, etiam intuitu fructuum, si cunctaverit heres adeundo hereditatem. Vid. *Uf. mod. hic §. 1.* Confer Schilter, *Exerc. XVII. tb. 26.*

TIT. IV.

Quibus modis usufructus vel usus
amittatur.

SUMMARI A.

Ufus h. t. in usufructu testamentario & conventionali. Paternus an amittatur | *dignitate filii, capitis diminutione, male vel dolose utendo?*

CUm pleraque hujus tituli fluant ex natura usufructus, inde nec MORIBUS Germaniæ repugnant in usufructu legato vel per pacta constituto. *Ufus h. t. in usufructu testamentario & conventionali. Paternus an amittatur dignitate filii?*
Quod usumfructum patris vel matris attinet, ad illum non omnia applicari poterunt, quæ hic docentur. Ita v. g. doctores disputant, an patris usufructus in bonis adventitiis filii jure Romano fuerit extinctus, si dignitate quis fuerit liberatus a patria potestate. *Uf. mod. §. 1.* Quid MORIBUS? Conceditur extingui, si separata oeconomia utatur filius, *ibid.* Ego puto, id affirmandum esse simpliciter, vel certe regulariter, quia rarissimi erunt casus, ubi separata oeconomia non sit conjuncta cum dignitate liberante a patria potestate.

*Capitis dimi-
nutione?*

De capitis diminutione frustra quæritur, cum ea apud Germanos non sit in usu, per dicta *ad Instit. tit. de cap. min. p. 85.*

*Male vel do-
lose utendo?*

Nec male utendo, i. e. mutando faciem rerum perdet pater usumfructum, quia patris Germani ususfructus est species dominii utilis. Quod si dolose utatur & perdat, admitto, patri a magistratu adjungi posse curatorem, sed statim propterea amitti usumfructum, nego. *Conf. Us. mod. §. 6.*

TIT. V.

De usufructu earum rerum, quæ usu consumuntur vel minuuntur.

SUMMARIA.

<p><i>An in vestimentis festi- vis verus usufructus? An quasi usufructus frequentis usus? An cautio præstanda respe-</i></p>	<p><i>ctu fungibilium ab uxore usufructuaria? An a marito Saxonico? An uxor quasi usu- fructuaria præstet casum?</i></p>
--	--

*An in vesti-
mentis festi-
vis verus
usufructus?*

IN usufructu vestimentorum legato distinguunt Dd. inter vestimenta quotidiana & festiva, atque in his verum, in illis quasi usumfructum obtinere dicunt; Hanc distinctionem applicant ad *l. 15. §. 4. de usufructu*, eamque de vero usufructu intelligendam esse, communiter statuunt. Sed eam distinctionem non admit- tit dicta *l. 15. §. 4.* Vide jam notata ad *§. 2. Inst. de usufr.* *p. 156.*

*An quasi
usufructus
frequentis
usus?*

Cum quasi usufructus sit inventus a Romanis ad sustinenda testamenta, in quibus usufructus talium rerum, quæ usu consumuntur, relictus erat, nullum quidem est dubium, quin etiam in Germania post re-
cepta

cepta jura testamentaria hic titulus simul fit receptus, interim tamen negari nequit, Germanos rarissime solere quasi usumfructum in testamentis constituere. Inter vivos non quidem est prohibitum, pactis eum constituere. Sed uti credo, apud Romanos ejus rei exemplum non existere, ita ejusmodi etiam pactum non est ad genium Germanorum, cum vix differat a mutuo. Dicitur equidem in *Uf. mod. §. 5.* quod, si casus ille eveniat, plerumque his verbis utamur: **Daß er die Nutzung von meinen aussenstehenden Capitalien/ oder von 2000. Thlr. haben solle;** sed non ostenditur, quod unquam iste casus evenerit, unde frustra disputatur: an tum cautio sit præstanda, nec ne.

Id tamen nonnunquam evenit, ut maritus uxorem omnium bonorum usufructuariam constituat in testamento. Tum igitur uxor respectu rerum fungibilium ad cautionem a liberis adigi poterit, per dicta in *Uf. mod. §. 2.* nisi maritus & hanc cautionem remiserit uxori, per dicta in *Uf. mod. §. 4.*

An cautio præstanda respectu fungibilium ab uxore usufructuaria?

An & maritus Saxonicus, qui usumfructum habet in omnibus bonis uxoris, respectu fungibilium ad cautionem tenebitur? Non arbitror (1) quia est tutior ususfructus, (2) quia etiam jure Romano cautio hæc non exigitur ordinarie in usufructu a lege constituto *l. 8. C. de bon. qua lib.* Schöpfer. *ad tit. usufruct. quem adm. cav. n. 5.* Dissentit *Uf. mod. §. 3.*

An a marito Saxonico?

Quid si maritus uxori leget usumfructum ædium cum cella vinaria. Quæsitum hic fuit: an uxor proprietario, vini incendio cum ædibus absumti pretium restituere debeat? Præjudicium est, qualis cautio intuitu vini præstanda sit. Et hujus quæstionis præjudicium

An uxor quasi usufructuaria præstet cautionem?

dicium est, an legatum hoc sit simplex, an duplex. Si duplex legatum est, ut puto, intuitu ædium cautio veri, intuitu vini cautio quasiusufructuaria præstanda. Et tum pretium ædium quidem proprietario non restituendum, bene tamen pretium vini. Si unum est legatum, haud dubie legatum ædium pro principali est habendum, adeoque cautio saltem in vero usufructu usitata esset præstanda, & ita vini tanquam rei accessoriæ pretium proprietario non restituendum. Sane, si ex istis fundamentis uxor a restitutione pretii vini non poterit liberari, magis inconueniens est, allegare, quod in quasi usufructu usufructuarius non omnem casum præstet, utpote quæ assertio primis juris principiis evidenter repugnat. Conf. interim dissert. Dn. Bodini *de casu fortuito a quasi usufructuario non præstando*, & *Uf. mod. §. 2. in fine.*

TIT. VI.

Si usufructus petatur, vel ad alium pertinere negetur.

Actio h. t. an in usu?

Actio de usufructu in testamento aut inter vivos constituto an hodie usum habeat, distingue. Aut enim constitutus est usufructus Romanus, tunc actio hoc titulo tradita erit quidem instituenda, sed formula tamen certa Romana non erit opus, quia formulæ jam a Constantino sunt sublatae. Si vero constitutus est usufructus Germanicus, tunc dabitur ob dominium utile usufructuarii rei vindicatio.

TIT. VII.

De operis fervorum.

SUMMARIA.

Antinomia de operis ser- || vorum legatis. An apud Germa-

*Germanos legari possint operarum rusticorum & famulorum?
ra hominum propriorum, ru-*

Circa operas servorum jure Romano quærebatur, *Antinomia de operis servorum legis.* an iis legatis censeatur usufructus, an ulus servi, an tertium genus servitutis constitutum esse. Primam sententiam defendisse videtur Gajus l. 3. & 4. pr. b. s. Secundam diserte profitentur Terentius & Julianus l. 5. eod. Tertiam vero amplexi sunt Papinianus, Paulus & Ulpianus l. 1. & 2. junct. l. 2. & 7. ff. de usu & usufr. leg. In his antinomiis conciliandis sudant interpretes.

MORIBUS Germaniæ verius est, nec usumfructum, nec usum, adeoque nec operas rustici sive sit homo proprius, sive minus, legari posse, cum eæ sine prædiis non debeantur, nec alteri sine prædiis cedi, nec in præstationem pecuniariam converti possint. *An ap. Germanos legari possint opera hominum propriorum, rusticorum & famulorum?* Conf. D. Beyer *ad Pand. de usufr. posit. penult. & ult.* ut mirer, præter alios, citatos a Schöpfero *hic n. ult. & in Us. mod. §. 1.* etiã Schilterum asserere, hunc titulum commode ad operas hominum propriorum transferri posse. Et falsissima est ratio, quod hac ratione eorum conditio non reddatur deterior. Si enim hæc ratio vera esset, possent etiã cedi operæ rusticorum indeterminatæ, qui non sunt homines proprii, quod tamen negant dissentientes, vid. *Us. mod. §. 2.* Multo minus igitur cedi poterunt operæ famulorum conductiorum. Dissentit *Us. mod. §. 3.* Nam a sublocatione rerum ad sublocationem operarum non valet consequentia. Sed quicquid hujus sit, usu Germanorum non est receptum, ut per testamentum unquam legatæ fuerint operæ servorum.

Q

TIT.

TIT. VIII.

De usu & habitatione.

An hic tit. in
usu?

QUoad USUM hujus tituli repete dicta *ad Institutiones b.t. p. 158.* Confer Schilter. *Exerc. XVII. cb. 62.* & D. Beyer *ad b. t. posit. 2. & 3.* Et posito etiam, in testamentis Germanorum aliquando usurpari vocem des Gebrauchs / item zu seiner Nothdurfft / non tamen hæc legata tum ex legibus Romanis, sed ex aliis regulis interpretandi erunt exponenda, Conf. *Us. mod. §. 1. 2. 3.*

TIT. IX.

Usufructuarius quemadmodum
caveat.

SUMMARIA.

An testator remittere possit cautionem? Maritus an præstet cautionem ratione parternaturalium? Cautio quando hodie requiratur? quando cesset?

An testator
remittere
possit cautio-
nem?

TEstatorem præstationem cautionis remittere non posse usufructuario, communis est sententia, fundata in *l. 1. C. de usufructu.* Eam tamen generalibus juris principiis non convenire, ipsi Dd. afferunt. Cum enim testator proprietatem rei possit legare, nulla est ratio, cur remissio cautionis ipsi deneganda sit. vid. *Us. mod. §. 4.* Sed forte inconvenientia in eo est, quod Dd. ex casu speciali, de quo dicta lex agit (quod nimirum maritus, cui uxor usufructum omnium bonorum testamento reliquit & cautionem remisit, nihilominus eam præstare teneatur,) formarint regulam universalem ad omnes testatores pertinen-

inentem. Præterea citata lex videtur saltem loqui de cautione quasi usufructuaria, cum expresse dicatur, quod cautio secundum formam SCti, quo nimirum quasi usufructus introductus est, offerenda sit.

Maritum hodie a præstatione cautionis intuitu paraphernalium immunem esse, nullum est dubium, præstet cautionem ratio ne paraphernalium? cum ille usufructus sit tutorius, ac præterea si ex jure Romano rem decidere velis, in usufructu, qui ex lege debetur, nulla exigi possit cautio, vid. dicta ad tit. de usufr. ear. rer. qua usu consum.

Cæterum quæ hic de cautione in utroque usufructu disponuntur, cum fluant ex natura usufructus, etsi non sint essentialia, (Schilt. Ex. XVII. tb. 63.) cautio quando hodie requiritur? etiam obtinebunt apud Germanos, quoties constat, testatores aut paciscentes voluisse usumfructum Romanum constituere. Confer dicta ad tit. de usufructu.

Alia est ratio usufructus Germanici, qui se habet instar domini utilis. Unde in usufructu tutelari & dotalitia cautio locum non habebit. Schilt. d. l. tb. 21. & 22. Dissentit Us. mod. §. 1. qui tamen, dum fatetur cautionem hanc in praxi rarius exigi, eo ipso docet, praxin juris Romani apud nos non esse receptam.

LIB. VIII.

TIT. I.

De servitutibus.

SUMMARIÆ.

<p>Inutiles Romanorum servitutates in doctrina de servitutibus. An servitus con-</p>		<p>sistere possit in faciendo? Quanam servitutes a Germanis receptæ?</p>
--	--	--

Q 2

Quem-

Inutiles Romanorum subtilitates in doctrina de servitutibus.

QUAMVIS servitutum materia sit maxime practica, propterea tamen non sequitur, quod Germani omnes subtilitates Jctorum Romanorum in doctrina de servitutibus receperint. Occurrere vero tales subtilitates non paucas in jure Romano, etiam aliquando cum ipsis aliorum Jctorum doctrinis parum cohærentes, ex parte jam olim docui in disputatione Lipsiensi *de servitute stillicidii*; Adde D. Beyerum *hic*, & D. Titium *in dissert. de servitute faciendi anno 1710. mense Julio habita.* Ita (1) inutilis subtilitas est, quod servitutes debeant habere perpetuam causam, cui obstat servitus itineris, actus, viæ, pecoris ad aquam ap-pulsus, aquæ haustus, fumi, cloacæ &c. Unde & hodie usu forensi servitus foraminis in imo pariete recte constituitur, contra subtilitatem Pauli *l. 28. de S. P. U.* (2) Inutilis subtilitas est, quod servitutes omnibus fundi partibus inhæreant; (3) quod servitus non possit constitui ad tempus; (4) quod proprietarius, ne quidem consentiente usufructuario, servitutem constituere nequeat; (5) quod servitus solius utilitatis stricte dictæ, non amœnitatis, aut delectationis causa constitui possit; (6) quod servitus non consistere possit in faci-endo.

An servitus consistere possit in faci-endo?

Quod hanc ultimam subtilitatem attinet, inanis est ratio, quod prædium serviens non possit aliquid facere, altera vero, quod nemo possit tertio jus & obligationem acquirere, si crude accipiatur & secundum subtilitates Romanas, etiam petit principium. Unde videndum hic erit, quid actum sit inter contrahentes. Si enim promittam tibi, quod equis meis omneli-gnum quotannis advehere velim, quo in prædio tuo opus

opus habiturus sis, facile largior, solum obligationem personalem constitutam esse, qua non teneatur successor meus singularis, in tantum, ut dubitem, an ex hac conventionem teneatur heres meus. At vero, si promiserim tibi, quod omnes possessores prædii mei lignum possessoribus tui prædii advehere debeant, nullam causam video, cur servitus non debeat esse constituta. Ita hodie molendina & furni bannaes, jus cogendi possessores alterius prædii, ut ligna advehant in prædii mei utilitatem, aut alias operas eidem præstent, vel ut cerevisiam a possessoribus prædii mei emant, haud dubie sunt servitutes in facto consistentes. Dicta vero in *Uf. mod. §. 3. 4. & 5.* vel nobiscum consentiunt, vel non cohærent.

Quemadmodum autem ex dictis patet, quod hodie habemus servitutes Romanis incognitas, ita vice versa nec omnes servitutes Romanis usitatas usu recepimus, ut patebit ex sequentibus. Nam olim tempore speculi Sævici & Saxonici vix aliæ videntur in usu fuisse præter servitutem stillicidii & similes, tanquam in magna veterum ædificiorum simplicitate, & quia servitutes Romanorum, etiam rusticæ non quadrarent ad statum antiquum Germanorum. Postea luxu etiam apud Germanos crescente in usum pedentim venerunt aliæ quædam Romanis usitatæ.

TIT. II.

De servitutibus prædiorum
urbanorum.

SUMMARIÆ.

Cur in servitute oneris se- || rendi servienti incumbat re-
Q 3 *fectio?*

<i>fectio? An hac doctrina in usu? Servitus fluminis quid? An servitus non recipiendi fluminis vel stillicidii in usu? An servitus altius tollendi? An servitus luminum? An fenestras aperiens eas teneatur munire vel claudere? An usus servitutis lumina</i>	<i>non aperiendi, borreum non habendi, ne prospectus officiat, item prospectus, foraminis? Servitus cloaca quid in dubio involvat? An ad eam pertineat cloaca in pariete? An contra adifican-tem ex amulatione competat actio?</i>
--	--

Cur in servitute oneris ferendi servienti incumbat resectio? An hac doctrina in usu?

Quod jure Romano in servitute oneris ferendi dominus prædii servientis parietem vel columnam reficere teneretur, non provenisse ex peculiari natura hujus servitutis, sed ex solenni formula stipulandi tum recepta, probavi in dicta dissert. *de servitute stillicidii* §. 59. Interim vel ex hac dispositione juris Romani ostendi posse, quod naturæ servitutis non repugnet, ut dominus prædii servientis aliquid in suo facere cogatur, recte ostendit Dn. Titius *in dict. dissertatione*. Cum vero ista resectio pertinuerit ad dominum prædii servientis ob formulam Romanam a Germanis non receptam, patet simul, quod hujus doctrinæ nullus debeat esse usus in foris Germaniæ. Interim cum error pragmaticorum hic jus fecerit, vid. *Us. mod.* §. 2. & 3. prudentius faciet, servitutem hanc alteri constituens, si pacto peculiari sibi caveat, quod fieri posse nullum est dubium. *Us. mod.* §. 2. *in fine*.

Servitus fluminis quid? An servitus non recipiendi fluminis vel stillicidii in usu?

In servitute fluminis per flumen denotatur aqua collecta per canales instar fluminis decurrens, vel etiam aqua pluvia in canali aræ meæ collecta per alterius fundum derivata. *Us. mod.* §. 4. Moribus Romanorum servitutem fluminis vel stillicidii non recipiendi fuisse inco-

incognitam, ostendere vult Schilterus *Exerc. XVIII. tb. 18. & seq.* Nos putamus in Germania certe ejus usum rarissimum esse, & *Uf. mod. §. 4.* saltem docet usum Amstelodami & in civitatibus maritimis, quales in imperio Romano vel nullæ sunt, vel certæ paucissimæ.

Servitutis altius tollendi, ita ut vicinus id pati cogatur, concipi quidem possunt casus, de quibus vid. *Uf. mod. §. 7. 8.* Sed & hi tamen in usu forensi vix occurrunt. Similiter etiam concipi potest casus hujus servitutis, ut vicinus cogatur altius ædificare in mei prædii (ad arcendum ventorum impetum, vel ut præstet umbram) utilitatem, conf. D. Titium *dict. disp. §. 38.* sed & hic tamen casus vix occurreret in foro. Et valde miror, cur Carpzovius *P. 2. C. 41. D. 13.* verba sententiæ, quam in fine allegat, non adduxerit.

Servitute luminum apud Germanos quandoque opus est, etiam in eo casu, ut liceat lumina aperire in pariete nostro, ob statuta videlicet certo modo hanc aperitionem prohibentia. *Uf. mod. §. 9.* Cum vero jus nostrum æquitatem sequatur ubivis, verius est, etiam si statutum expresse de hac re non disponat, quod possim adigere vicinum lumina in suo pariete areæ meæ vicino, aperientem, ut claudat vel munit, ne inde mihi damnum dari possit, etsi hoc non dicat jus Romanum, quod cur magis nostrum ubique vocetur, quam mores Germaniæ, causam non video. Conf. *Uf. mod. 10.*

Servitus lumina non aperiendi a Romanis haud nominata usui quidem esse potest, *Uf. mod. §. 15.* sed tamen credo & hanc rarius apparere in foro.

Idem

Horreum non habendi?

Idem dicendum esse arbitror de servitute horreum non habendi in suo, de qua agitur *Uf. mod. §. 16.*

Ne prospectui officiat, item prospectus?

Servitus ne prospectui officiat, item prospectus, conf. Schöpf. *n. 9.* & *Uf. mod. §. 17.* ad mores nostros etiam non quadrat, non quod iis repugnet, sed quod usu non sit recepta.

Foraminis?

Servitus foraminis non infrequentis usus est apud nos etiam, magis tamen in Belgio. Conf. *Uf. mod. §. 18.*

Servitus cloacæ quid in dubio involvat?

In servitute cloacæ in dubio urinam & excrementa ejicere non licere, putat Brunnem. *ad l. 7. ff. de servit.* quod concedo, si sola servitus fluminis constituta, daß der Nachbar das Wasser von meiner Gasse schuldig seyn solle / durch seinen Hoff lauffen zu lassen; aut etiam, si servitus cloacæ determinata sit constituta: Daß ich das Spüllicht von dem Gassestein in meiner Küche in seinen Hoff kan ablauffen lassen; non vero si servitus cloacæ simpliciter constituta sit; Daß er alles unreine Wasser von meiner Gasse auffnehmen solle. Et quamvis illa etiam confundat Schöpferus *hic n. 13.* nostram tamen distinctionem hic admittendam esse docet locus der Berlinischen Bau-Ordnung ap. B. Stryk. *de jure sensuum diff. 5. n. 42.* conf. *Uf. mod.*

An ad eam pertineat cloacæ in pariete?

§. 19. Quæstio de cloacæ extruptione in suo pariete, & quousque vicinus hoc pati teneatur, ad servitutem cloacæ non pertinet. Cloaca enim de cujus servitute agitur in jure, est locus cavus, per quem fluit colluvies. Ista vero cloaca est locus cavus, in quo colligitur colluvies. Conf. *Uf. mod. §. 19.*

An contra adificantem

Porro & principiis juris Germanici, & Romani, & juris naturalis etiam conveniens est, ut liceat vicini lumina,

lumina, qui non habet servitutem ne luminibus officiatur, quocunque modo obscurare, etsi pragmatici limitationem addant, nisi id fiat ad æmulationem. Sed hanc limitationem repugnare rectæ rationi & principiis omnis jûris, ostendi peculiari disputatione, cui titulus: *Non-ens actionis forensis contra adificantem ex æmulatione.* Nec obstat, quod tamen in statuto Ulmenfi de ea ædificatione expresse dispositum sit, vid. *Uf. mod. §. ult.* Multa enim disposuerunt collectores statutorum, quæ in praxi nullum habent usum. Et quid ad illam dispositionem respondendum sit, patet ex dictis in *citata disputatione nostra §. 45.* Interim non diffidendum, per hos errores pragmaticorum jurisprudentiam nostram incertam & tantum non utroque pede claudicantem fuisse redditam.

TIT. III.

De servitutibus prædiorum rusticorum.

UTi de aquæ hauſtu, & pecoris ad aquam appulſu olim a JCris Romanis disputatum fuit, an plane ad servitutes prædiales sint referendi, an ad jura personalia, *l. Mela 14. fin. de alim. leg. Schilter. Exerc. XVIII. tb. 13;* ita ob diversitatem prædiorum Romanorum & Germanorum aquæductus, aquæ hauſtus, pecoris ad aquam appulſus rarius hodie in prædiis rusticis usu veniunt. Contra frequens est apud Germanos, ut aquæ ductus sit servitus prædiorum urbanorum.

ex æmulatione competat actio?

Aquæ ductus, aquæ hauſtus, pecoris ad aquam appulſus an apud Germanos sint servitutes rustice?

R

TIT.

TIT. IV.

Communia prædiorum tam urbanorum, quam rusticorum,

SUMMARIA.

An proprietorius in prædio usufructuario possit constituere servitutem? An vicinus item socius possit acquirere servitutem? An in servitutibus requiratur causa perpetua? An servitus totum fundum afficiat? An in præscriptione servitutum rusticarum requiratur tempus immemorabile? An differant in præxi servitutes urbanae & rusticae?

An proprietorius in prædio usufructuario possit constituere servitutem?

An vicinus item socius possit acquirere servitutem?

QUamvis in *l. 15. §. fin. ff. de usufructu* expresse dicatur, proprietarium ne quidem consentiente usufructuario servitutem imponere posse, convenientior tamen est juris principii sententia contraria. Imo nostris moribus ne quidem usufructuarii consensus requiritur, quoties res non vergit in ejus præjudicium. Vid. autores citatos a Schöpfero *loc. cit.*

QUoad acquisitionem servitutis communis est regula, quod eam nemo possit acquirere, nisi qui sit dominus, adeoque venditor fundi proprii non possit talem servitutem imponere, ut sibi & vicino, aut socio serviat *l. 5. b. 1.* Sed & casum hujus legis pertinere ad subtilitates juris Romani, nec hodie eam usum receptam esse, cum moribus etiam liceat alii acquirere, si nostra simul intersit, latius probat Schilterus *Exerc. XVIIII, th. 29, usque ad 36. Consentit Us. mod. §. 5.*

Inconveniens porro est subtilitas Pauli in *l. fora-*
men in imo 28. ff. de servitut. præd. urb. quod omnes
 servitutes prædiorum perpetuas causas habere debe-
 ant; ut mirer, Schilterum *Exerc. XVIII. lb. 13.* eam de-
 fendere voluisse, vid. disp. nostr. Lips. *de servitute*
Stillicidii §. 26. ad 35. Idem Schilterus *lb. 27. 28.* frustra
 emollire voluit subtilitatem juris Romani, quod ser-
 vitus totum fundum afficiat, *l. 6. de servit.* Sed vide
 D. Beyer. *ad tit. de servit. n. 4.*

*An in servi-
 tutibz requi-
 ratur causa
 perpetua?
 An servitus
 totum fun-
 dum afficiat?*

Ad communia servitutum pertinet etiam, quod
 præscriptione acquiri possint; In eo tamen Doctores
 a dispositione juris Romani abeunt; quod ad præscri-
 ptionem rusticarum requirant tempus immemoriale;
 Doctores illos recenset *Uf. mod. ad tit. de servitutibus §.*
6. Et si vero addatur, in foro ab hac consuetudine
 non esse recedendum, cum hæc sit optima legum in-
 terpres; cum tamen in §. 7. *ibid.* doceatur, contrari-
 um in Saxonia (ex principiis videlicet juris Germa-
 nici, disponentis, omnes servitutes triginta annis; an-
 no & die præscribi) item jure Hamburgensi & Pru-
 tenico esse receptum, etiam hæc consuetudo tanquam
 optima legum interpres erit sequenda. Ego malle
 errores pragmaticorum plane non ad consuetudinem
 referre, quam statuere optimas legum interpretes
 contradictorias.

*An in præscri-
 ptione servi-
 tutum rusti-
 carum requi-
 ratur tempus
 immemoriale?*

Quod nulla sit differentia practica inter servi-
 tutes urbanas & rusticas, jam docuimus *ad Instit.*
de servitutibus prædiorum. p. 151. seq. Quare non opus
 erit, ut studiosi student in disputationibus de defini-
 tione prædiorum urbanorum & rusticorum, aut de
 speciebus servitutum urbanarum vel rusticarum. Reli-

*An differant
 in praxi ser-
 vitutes urba-
 na & rusticæ?*

Ra qua

qua hic dicenda jam occupavimus *ad tit. de servitutibus.*

TIT. V.

Si servitus vindicetur, vel ad alium pertinere negetur.

SUMMARIA.

An inconfessoria actor servitutem? An haec actiones probare debeat dominium? in usu:

Quis in negatoria probet,

An in confessoria actor probare debeat dominium?

EX l. 16. ff. de except. colligunt nonnulli, quod actor non sit obligatus ad probandum dominium praedii dominantis, modo sit in possessione, verum id haud dubie ita intelligendum est, si actor agat in possessorio. Cæterum si ipsam actionem confessoriam instituat, etiam dominium probare debet, arg. d. l. 16. Nam & dominium in actione negatoria probandum est actori. *Us. mod. §. 4.*

Quis in negatoria probet servitutum?

Quis in actione negatoria probare debeat servitutem, diversimode decidunt Dd; sed eam reo probandam esse, principiis juris convenit, quia omnis servitus ex facto oritur, & negativæ probatio nulla est, nec a libertate personali ad realem valet consequentia. Rem ad oculos monstravit *Us. mod. §. 2.*

An actiones h. t. in usu?

Quoad USUM harum actionum repete dicta *ad libri precedentis tit. VI.*

TIT. VI.

Quemadmodum servitutes amittantur.

SUMMARIA.

An ratione amissionis differant servitutes urbanae & rusticae?

*rustica? An amittatur ser- || servetur? An hic tit. in
vitus, si modus non ob- || usu?*

INter modos amittendi servitutes est etiam non usus. *An ratione
Hic respectu temporis, quo amittuntur, nulla est amissionis
differentia inter rusticas & urbanas, Us. mod. §. 3. ex differentiant ser-
vututes urba-
na & rustica?*
ratione addita, quia, etiamsi servitutes rusticae demum
immemoriali praescriptione acquirantur, tamen jura
liberationibus magis faveant. Ex nostris principiis,
quia nec rusticae aliter acquiruntur, ac urbanae, vid.
dicta ad tit. IV.

Si quis servitute non secundum modum conven- *An amittatur
tionis utatur, non quidem amittit servitutem, non ta- servitus, si
men ei conceditur, plus quam pactum est, in servitute modus non
habere l. ii. pr. b. t. Intelligere, nisi & hoc praescriptione observetur?*
acquisiverit *arg. d. l. pr.*

USUS hujus tituli haud dubie in foro quotidianus *An b. t. in
est, cum tradita ejus fluant ex natura servitutum. usu?*

LIB. IX.

TIT. I.

Si quadrupes pauperiem fecisse dicatur.

SUMMARIA.

*An culpa cadat in bestias | usus? An b. t. in usu? Quid
item moderamen inculpata | jure Germ. obtineat, si liber
tutela? Actio de pastu quan- | homo occisus?
do locum habeat? An ejus*

UTti actio h. t. non competit ei, qui propria culpa *An culpa ca-
damnum passus est, ita l. i. §. ii. ff. b. t. id applica- dat in bestias
tur*

*it. modera-
men inculpa-
ta tutela?*

tar ad casum, si arietes vel boves commisissent, isque perisset, qui adgressus erat, tunc cessare ait Iustus actionem. Verum valde claudicat hæc argumentatio, cum in bestias non cadat dolus & culpa. Unde ridendi illi Dd. qui moderamen inculpatæ tutelæ etiam in bestiis observari ex hoc textu probare volunt, & postea fundant in danda ratione *l. Agaso ult. hic*. Dicitur: rationem utriusque legis quærendam esse in distinctione, an bestia secundum naturam generis nocuerit, an contra, de qua statim in §. seq.

*Actio de pa-
stu quando
locum habe-
at? An ejus
usus?*

Si bestia secundum naturam sui generis nocuit, tunc datur actio de pastu, in qua tamen idem petiturum est ac in actione si quadrupes, uti tradit Paulus *lib. 1. sentent. tit. 15.* Sed raro instituitur actio, quia videlicet probatio ejus est difficilis. Unde loco ejus apud Germanos recepta est inclusio animalium, conf. Thom. *denoxia animalium cap. 17. n. 4. Us. mod. §. 14. & 15. it.* Gerh. Feltn. *de inclusione animalium.*

*An h. t. in
usu? Quid
jure Germ.
obtinat, si
liber homo
occisus?*

Quoad USUM hujus tituli repete dicta *ad Instit. b. t. p. 268.* Si liber homo fuerit occisus, jure Germanico dominus tenetur ad Wergeldum, si bestiam non expulerit, hodie ad penam arbitrariam. Vide omnino Schilter. *Exerc. XIX. sb. 11.* ubi Wergeldi doctrinam erudite explicat. Ergo etiam in hoc casu de jure Saxonico non tenetur dominus, si bestiam expulerit, Schilter *ibid. sb. 31.*

TIT. II.

Ad legem Aquiliam,

SUMMARIA.

De in contumacibus etiam obtineat actio L. Aquilia?

41

An in L. Aquilia semper coërceatur culpa levissima? An b. t. in usu? An actio damni data detur contra furiosos, infantes & heredes? An usus distinctionis in actionem directam, utilem & in factum? An poena inficiationis?

Magnus veterum Jurorum dissensus est in quaestione: an in contractibus etiam obtineat actio L. Aquiliae? Inter recentiores B. Strykius *de investig. act. sect. 1. membr. 20.* in puncto juris veriorē putat esse sententiam affirmativam, negativam vero in usu fori prevalere. Conf. *us. mod. §. 14.* Mihi vero sententia posterior etiam principiis juris Romani conveniens esse, certo persuadetur, vid. disp. nostr. *de larva legis Aquil. §. 20.* & fusius dissert. altera *de usu practico doctrina de culpae praestatione c. 1. §. 27. seq.*

An in contractibus etiam obtineat actio L. Aquiliae?

Non minor dissensus fuit Jurorum Romanorum in quaestione: an in L. Aquilia semper culpa levissima coërceatur, ut in ead. dissert. *de usu doctrina de culpa cap. 1. §. 31.* probavi.

An in L. Aquilia semper coërceatur culpa levissima?

De USU tituli repetere dicta *ad pr. Inst. b. t. p. 248.* Moribus Germaniae etiam contra furiosum & infantem dandam esse actionem de damno dato, dictum in disp. *de larva L. Aquil. §. 62.* item contra heredes damnificantis §. 58. 59. 60. quamvis dissentiant citati a Schöpfero *hic n. 21.* quibus *ibidem* respondetur.

An h. t. in usu? An actio damni data detur contra furiosos, infantes & heredes?

Distinctionem in actionem directam, utilem & in factum nullum in praxi habere usum fateatur ipse *us. mod. §. 6.* item §. 20. quod usu fori inficiando illis non in duplum crescat, conf. *dict. disp. nostr. §. 63.* D. Beyer. *ad b. t.* Alia quaestio est, an praxis haec sit emendanda, ad coërcenda eo melius publica mendacia

An usus distinctionis in actionem directam, utilem & in factum? An poena inficiationis?

dacia in iudicio prolata. Ego non arbitror per dista
 ſuperius *ad tit. de R. V.*

TIT. III

De his qui effuderint vel dejecerint.

SUMMARIA.

Quomodo hac actio differat ab actione L. Aquil. An in usu? An actio de suspensio?

Quomodo hac actio differat ab actione L. Aquil?

Actio hujus tituli in eo differt ab actione L. Aquilæ, quod actor non debeat probare culpam inhabitatoris, quæ in L. Aquiliæ actione semper probanda est, & quod præterea tendat ad restitutionem damni in duplo, *l. i. b. t.* cum in altera tantum simplum præstetur, excepto casu inficiationis.

An in usu? An actio de suspensio?

De USU hujus actionis dixi jam *ad §. 1. C. 2. Inst. de oblig. qua quasi ex delicto nasc. p. 452.* Nec opus est dubitare de abrogatione dupli cum *Us. mod. §. 2.* cum quæstio sit de receptione. De non-usu actionis de suspensio consentit *Us. mod. §. ult.*

TIT. IV.

De noxalibus actionibus.

An b. t. in usu?

DE USU harum actionum vide *Notas ad Institutiones b. t. p. 267.* Consentit *Us. mod. §. 3.* intuitu hominum propriorum; At intuitu Turcarum captorum putat earum actionum usum esse *§. 2.* Non tamen credo eas hætenus in foro apparuisse.

LIB. X.

TIT. I.

Finium regundorum.

SUM-

SUMMARI A.

An usus hujus actionis? || lem & mixtam actionem?
An distinctionis in persona.

CUM actio finium regundorum, in primis qua- *An usus bu-*
 tenus jure novo dabatur de omni spatio nec *jus actionis?*
 de quinque tantum pedibus *l. s. C. b. r.* ex ipsis
 sima æquitate naturali fluat, obtinet haud dubie inter
 Germanos, quamvis apud hos etiam aliis remediis
 coërciti fuerint turbatores finium, de quibus latius
 egit D. Schilter. *Exerc. XX.*

Quæstionem: an actio hæc sit mere personalis, *An distin-*
 an mixta, in praxi non habere usum, fatetur *Uf. ctionis in*
mod. §. 3. *personalem*
& mixtam
actionem?

TIT. II & III.

Familiæ herciscundæ. Communi
 dividundo.

SUMMARI A.

Fundamentum & usus ha- *tendatur in rescissione divi-*
rum actionum. Earum dif- *sionis?*
ferentia: Qualis lasio at-

Neminem teneri invitum manere in communi- *Fundamen-*
 ne, adeoque communes res dividendas esse, ita *tum & usus*
 ut nemo locupletetur cum alterius damno, *harum actio-*
 sunt regulæ juris naturalis, ex quibus fluunt sua spon- *num?*
 te actiones & familiæ herciscundæ & communi divi-
 dundo. Unde non poterit in foris Germanorum hic
 differentia a jure Romano occurrere. Quamvis &
 propter tædium hodierni processus & propter laxum
 arbitrium judicis in his actionibus, qui res commu-
 nes dividere volunt, magis ament, forte aut amicabi-

S

li alio

li alio modo id facere. Unde rariora etiam harum actionum exempla sunt in judiciis nostris. Conf. *Uf. Mod. ad tit. fam. hercisc. §. 1. 2. 3.*

*Earum differe-
ntia.*

Differunt autem hæ duæ actiones in eo, quod familiæ herciscundæ iudicio amplius quam semel agi non possit, at communi dividendo agi adhuc poterit, si quædam res indivisæ relictæ sunt, *l. 20. §. 4. fam. hercisc.* cujus legis ratio naturalis est; Inconveniens enim est ex jure universali divisionem urgere, si semel hæreditas divisa, & in prima divisione res quædam indivisæ manserint. In praxi tamen exiguum usum habebit, quia nomine actionis in libello non est opus. Conf. *Uf. mod. ad tit. Comm. divid. §. 1.* quamvis dubitem, an formula libelli ibi allata apparuerit frequenter in foro, ut dici possit, quod soleat in hoc casu talis esse formula.

*Qualis læsio
attendatur
in rescissione
divisionis.*

Circa rescissionem divisionis ob læsionem praxis est diversa & incerta, alii enormem, alii enormissimam requirunt, alibi recepta est læsio ultra trientem &c. vid. *Uf. mod. tit. fam. hercisc. §. 8.*

TIT. IV.

Ad exhibendum.

SUMMARIA.

<i>Actio ad exhibendum quid? An in immobilibus ob- tineat? An regulariter in</i>	<i>actione noxali? An hodie in usu? Quando per mandata injungatur exhibitio.</i>
--	--

*Actio ad ex-
hibendum
quid?*

Actio ad exhibendum ex principiis juris Romani peculiaribus erat actio præparatoria rei vindicationis, Tribonianus tamen pro more aliena multa

multa immiscet de obligatione exhibendi instrumenta, aliaque ex dictamine rectæ rationis deducenda, & propterea eandem vim ubique habentia.

Secundum principia juris Romani etiam in immobilibus ad exhibendum agebatur, unde de hoc casu exponi debet assertio paradoxa doctorum, quod gleba veniat fundi nomine, vide *Programma nostr. ad disput. de protestatione jus protest. non conservante*. At in praxi, ubi tota actio ad exhibendum cessat, cessat etiam limitatio Dd. in casu speciali, ubi etiam in immobilibus ad exhibendum agi possit a filio, qui post mortem patris ab itinere reverſus agros paternos vindicare velit; Hæc enim limitatio & lege, & ratione, & exemplo destituitur. Conf. D. Beyer. *ad b. t. n. 1.*

In l. 3. §. 7. ff. b. t. est quidem casus, ubi etiam in actione noxali actio ad exhibendum necessaria esse dicitur. Verum ex speciali hoc casu non est concludendum, quasi regulariter in noxali actione ad exhibendum agatur.

Ipsam actionem ad exhibendum quod attinet, eam plane non convenire cum principiis fori Germanorum, ostenderunt jam Schilterus *Exerc. XX. tb. 91.* D. Beyer. *ad b. t.* Quæ contra afferuntur in *Uf. mod. §. 1.* repugnant experientiæ, ubi semper cumulatæ actio ad exhibendum cum rei vindicatione.

In reliquis casibus ubi non de rebus vindicandis actio instituitur, sed ubi agitur de exhibitione instrumentorum, rationum, &c. per mandata hodie injungitur exhibitio. Conf. *Uf. mod. §. 4.*

LIB. XI.

TIT. I.

De interrogationibus in jure facien-
dis & interrogatoriis actionibus.

SUMMARI A.

Quis interrogationum in jure finis? An sint in usu? Negatur contra dissentientes. || *An recte huc referatur de Crima de positionibus?* ||

Quis interrogationum in jure finis?

Finis interrogationum in jure erat, partim ut prætor sciret, an actio hereditatis petitionis, an rei vindicationis, an familiæ herciscundæ, an ad exhibendum dari deberet, partim ut actori difficultas probandi adimeretur, & ne quid damni plus petendo sentiret: &c.

An sint in usu?

HODIE nullum esse hujus tituli usum ostendit Schilter. *Exerc. XXI. tb. 2. 3.* D. Beyer. *ad b. t. Thomæ de noxia animal. c. 12. n. 24.* Exempla interrogationum varia antiquitus a Romanis usitata collecta sunt in *Usu moderno §. 3. 4. 5. 11. 12. 13. 17. 22. seq. usque ad 28.* Quod eæ etiam hodiernum in usu sint, sæpius inculcatur *ibid. §. 6. 10. 14. 16. 18. 19. 21. 29. 30. 31. 32.* Sed hic desidero probationem, cum quotidiana praxis doceat contrarium.

Negatur contra dissentientes.

Cautiones partium inter se de processu sine mora peragendo sub certa pœna, de quibus agitur *Us. mod. §. 6.* huc non pertinent. Assertio §. 14. quod actor ante actionem motam, interrogare possit adversarium, an heres sit & an possideat &c. & hic etiam ad respondendum teneatur, petit principium. Ferrarii *Practica* de qua loquitur §. 14. non est praxis, & sententiæ judiciale.

diciales reum ad responſionem adigentes, de quibus ibidem fit mentio, nusquam in foro apparent. De §. 16. ubi interrogatio in omni casu quo titulus edendus est, permiffa esse dicitur, idem monendum, quod jam diximus ad §. 14. Eadem responſio aptanda ad §. 18. ubi in rei vindicatione reum super possessione interrogari posse aſſeritur. In §. 21. pro probando usu forenſi poenæ mendacii frustra provocatur ad autoritates conſulentium & decidentium, utpote quæ ad probandum usum nihil faciunt. Quæ de ordinationibus processualibus Germanicis aſſeruntur in §. 29. satis evidenter probant, interrogationes apud nos non esse receptas. Quod vero additur, mutationem non præsumi, inferret aliquid, si leges Romanæ Germanis fuissent latae. Et cur non liceret etiam de interrogationis in hereditatis petitione usu practico disputare, cum nusquam appareat. Deinde nondum satis probatum est in §. 30. responſiones, de quibus agit Ordinatio Cameralis, ultra responſiones ad positiones in praxi extendi. Dicta §. 31. seq. de potestate interrogandi judici competente rursus petunt principium. Nobis sufficit confessio, quod actores in foro *rarius* (nos addimus *nunquam*) interrogationibus utantur. Unde jure inferimus differentiam inter jus Romanum & praxin. Praxis enim res facti est.

Denique inter positiones cum juramento dandorum & respondendorum & interrogationes Romanas intercedit quidem aliqua similitudo, sed nimis remota & dissimilitudo major tam intuitu finis, quam temporis proponendi. Conf. D. Beyer *ad h. t. & uf. mod. §. 39. 40.* *An recte hic referatur doctrina de positionibus?*

TIT. II.

De quibus rebus ad eundem
judicem catur.

*An h. t. obti-
neat? Quid
moribus ad-
ditum?*

Totus titulus ad processum pertinet, & communi æquitate nititur, atque adeo hic jure Canonico, quod est norma hodierni processus, nihil mutatum, nec moribus, nisi quatenus quædam immixta sunt ex principiis Germanis peculiaribus v. g. reconventio Germanica, quæ proprie ad hunc titulum pertinet. Refertur etiam huc ex principiis juris Romani a quibusdam actio ad exhibendum & rei vindicatio, vid. Schöpfer *hic n. 3.* sed vide, quæ jam notavimus *ad tit. ad exhibendum,*

TIT. III.

De servo corrupto.

*An h. t. in
usu?*

DE non-usu huius tituli repete dicta *ad §. 23. Instit. de actionibus p. 261.* Unde facile responderi poterit dissentientibus in *Us. mod.* Inprimis, cum confiteantur *ibid. §. 4.* non agi posse ad duplum, sed agendum esse ad interesse. Sed Resp. (1) Utinam dictum fuisset actum esse. (2) Quomodo interesse probabitur, aut quænam est norma æstimationis illius interesse?

TIT. IV.

De fugitivis.

*Hic tit. an in
usu?*

Nullum esse usum hujus tituli extra dubium est, idque fatetur Schöpfer *ad b. t.* aliique. Confer D. Beyer *ad b. t.* ubi & dispositiones juris Romani de servis fugitivis fusius exponit, & a D. Schiltero
Exerc.

Exerc. XXI. lb. 19. usum hujus tituli in requisitione subditorum fugitivorum quærente recte dissentit. Unde facile responderi potest ad dicta in *Uf. mod.* Et discrete formula libelli ex Blumio *ibid. §. 3.* adducta pro fundamento agendi non ponit hunc titulum, sed constitutiones Imperii.

TIT. V. De aleatoribus.

SUMMARIA.

An hac doctrina in usu? | que parte requiratur dubietas?
An in sponsionibus ex utra-

NUllum esse hujus tituli USUM, consentit *Ufus modernus* eo ipso, dum optat, ut praxis hujus tituli introducatur, §. 1. & 3. Forte sufficeret, si modo introduceretur praxis juris veteris Germanici, de quo agitur *ibid. §. 4.*

Sponsionum requisitum inter alia est bona fides, quod communiter ita explicant, utrumque spondentium debere esse dubium. Sed ista assertio limitationem patitur in casu, si spondentes certent de certitudine & scientia; Tunc enim nullum est dubium, sponsionem valere, etsi unus certo rem sciverit.

TIT. VI. Si mensor falsum modum dixerit.

SUMMARIA.

Cur hic titulus non in usu? | institui possit?
An loco ejus actio damni dati

CUM omnes fateantur, agri mensores nostros etiam conveniri posse actione locati, etiam ipse Dn. Schilter, *Exerc. XXI. lb. 24.* ostendi in discreta

fertatione de usu action. penal. cap. 3. §. 31. hujus tituli apud Germanos nullum esse usum. Adde D. Beyer. ad b. t.

An loco ejus actio damni dati institui possit?

Quod autem Schöpferus n. 2. putat, consultius esse hodie, actione de damno dato uti, id nec principiis Romanæ, nec Germanicæ jurisprudentiæ est conveniens. Non enim agrimensor ipse dat damnum, sed saltem occasio damni est. At in actione de damno dato supponitur, quod reus sit causa physica damni dati. Deinde actio de damno dato locum habet in damno dato citra contractum.

TIT. VII.

De religiosis & sumtibus funerum.

SUMMARIA.

<p>Quid ex hoc tit. obtineat? An dispositio de locis religiosis? Origo actionis funerariae. An ejus usus? Quid ad impensas funebres requiratur? An ornamenta defuncti? Origo distinctionis sepul-</p>	<p>tura in honestam & inhonestam. Mores variantes circa cantiones funebres. An funeralia solvenda Clericis per quorum parochiam funus ducitur?</p>
---	--

Quid ex hoc tit. obtineat?

Mortuos sepeliendos esse, dicitur jus gentium, cujus fundamenta exposui lib. 3. Inst. Jurispr. div. cap. penult. Mortui illatione alteri damnum non esse dandum, aut si datum sit, refarciendum, jus naturæ dicitur. Ergo hætenus usus hujus rei etiam in Germania est. Ceterum, quæ ex ratione peculiari status Romani & rituum funerandi hic disponuntur, fere in usu apud Germanos non sunt. Adde D. Beyer. ad b. t.

Circa

Circa locorum religiosorum constitutionem diversos esse mores Germanorum a Romanis, jam supra notavimus *ad tit. de R. D. p. 31.* Unde res ipsa docet, rariorem apud nos hodie esse casum actionis propter mortuum illatum in sepulchrum alienum invito domino. *An dispositio de locis religiosis?*

Mirum vero, cur apud Romanos peculiari edito fuerit opus, ad repetendas impensas funebres, cum jam haberent actionem negotiorum gestorum, sed verosimiliter actioni funerariae occasionem dedit subtilitas legulejorum, apices formularum captantium, aut quod dubitatum fuerit, an funerans negotium heredis aut defuncti gesserit, vel quid simile, vid. l. 14. §. 7. & 13. b. t. unde cum illas subtilitates ignoraverit Germania, non opus etiam habuit speciali actione funeraria, sed suffecit actio negotiorum gestorum. *Origo actionis funerariae? An ejus usus?*

Quid moribus nostris communiter ad impensas funebres referri soleat, expositum est in *Uf. mod. §. 59. usque ad §. 69.* Conf. Schilter. *Exerc. XXI. tb. 29. 30.* An inter impensas necessarias etiam referantur ornamenta, quibus defunctus induitur, pro dignitate personarum judicandum est. Ceterum hic mos originem debet Papatui. *Uf. mod. §. 65.* *Quid ad impensas funebres referantur? An ornamenta defuncti?*

Distinctio sepulturæ in honestam & inhonestam itidem haud dubie ortum duxit ex Papatu, uti etiam sepultura in civitate & templis. Nec confundenda est sepultura inhonesta cum minus solenni. Vide *disp. nostr. de jure principis circa solennia sepulturae §. 3. 8. 9. Uf. mod. §. 8. usque ad 16.* ubi de pluribus reliquiis Papatus apud Evangelicos; Conf. & D. Gundling. *Observ. select. 6.* *Origo distinctiois sepulturae in honestam & inhonestam.*

T

Quoad

*Mores vari-
antes circa
canones fu-
nebres.*

Quoad cantiones funebres mores etiam varian-
tes sunt. Cantiones pœnitentiales, quæ quibusdam in
locis adhibentur, non semper violenti proprecidii aut
sepulturæ parum honestæ indicium sunt; sed in ge-
nere certis in locis receptum est, ut valde pauperes,
qui ordinarie mit einer Biertheil Schule tempore an-
temeridiano sepeliuntur, nonnisi cantiones pœniten-
tiales impetrent, tanquam videlicet magni peccatores,
qui nihil relinquere potuerunt ad pias causas. Con-
tra memini, alibi receptum esse, ut divites & qui im-
pensas facere possunt ad splendidiorem sepulturam,
sepeliantur cum Te Deum laudamus. Conf. *Uf. mod.*
§. 70. Utrumque pertinet ad reliquias Papatus.

*An funeralia
solvenda Cle-
ricis, per quo-
rum paro-
chiam funus
ducitur?*

Clericis, per quorum parochiam cadaver alibi
defuncti ducitur, funeralia regulariter non solvun-
tur. Adspiciendi tamen & hic sunt mores locorum,
etsi haud dubie, ubi Clero quid persolvitur, id iterum
originem debeat Papatui. Et ita intelligo etiam *Uf. fune-*
mod. §. 20. Conf. D. Beyer *ad b. t. n. 31. seq.*

TIT. VIII.

De mortuo inferendo.

SUMMARIA.

*An usus interdicti de mor- | sit cadaver? Denunciatio
tuo inferendo? de sepulchro | funeris deducendi an juri
adificando? An arrestari pos- | Rom. cognita?*

*An usus in-
terdicti de
mortuo infe-
rendo?*

Essi Dd. interdictum de mortuo inferendo appli-
cent ad sepulchra familiaria, tamen MORIBUS
nostris vel intuitu prohibitionis casus non sunt
tam facile dâbiles, quam apud Romanos, vel intuitu
proba

probationis, quod mihi jus inferendi competat in casu dubio, res non tam cito poterit expediri propter ambages processus nostri, etiam summarissimi, ut studiosi possint sperare hujus interdicti frequentem usum practicum.

Porro, quod attinet interdictum de sepulchro *De sepulchro ædificando l. 1. §. 5. b. facile patebit legenti ea, quæ Schilterus docet Exerc. XXI. lb. 23.* illi apud Romanos originem dedisse superstitionem gentilium, ejus vero usui hodierno, Papatum, neque hoc sufficienter excusari posse per hymnum Prudentii à Schiltero adductum.

Denique quod per *Nov. 60. c. 1.* cadaver ob debitum non debeat arrestari, sub pœna tertiæ partis bonorum, haud dubie pœna hæc à Germanis non est recepta, et si etiam moribus nostris indistincte arrestatio cadaverum non soleat permitti; Conf. Schilt. *Exerc. XXI. lb. 31.* Dico, indistincte, nam si cadaver in aliquo loco pro certo locario ad tempus sit depositum, dominum loci abductionem permittere non teneri, nisi pretio soluto, docet Hahnus citatus Schöpfero *n. 5.*

Quæ ulterius moribus nostris requiritur denunciatio funeris deducendi per alterius jurisdictionem, eam repugnare principiis jurisprudentiæ Romanæ, ostendit D. Schilter. *dict. Exerc. XXI. §. 31.* *Denunciatio funeris deducendi an juri Rom. cognitæ?*

LIB. XII.

TIT. I.

De rebus creditis, si certum petatur, & de conditione.

SUMMARIA.

Inutilis divisio contractuum in consensuales, reales, verba-

verbales & literales, in nominatos & innominatos, bona fidei & stricti juris, veros & quasi contractus. Usus distinctionis in substantialia naturalia & accidentalia contractuum. Res fungibilis quid? Quibus casibus verso crediti probanda? Prohibitio contrahendi mutui Romana

an in usu? Contractus chirographarius quid? An valeat jurata renunciatio exceptionis non numerata pecunia? An ea post biennium opponi possit? An in chirographo specialis causa debendi exprimenda? Actio Germanorum ex mutuo.

Inutilis divisio contractuum in consensuales, reales, verbales & literales.

Divisiones contractuum juris Romani, quas ad hunc titulum communiter explicant, nullius apud Germanos esse usus, dictum in *Notis ad Inst. §. 2. de obligat. p. 210.* Inter eas est divisio in contractus consensuales, reales, verbales & literales. Hodie enim omnes sunt consensuales. Unde & hodie ex pacto de mutuo dando dabitur actio. Consentit *Usus modernus §. 3. & 4. hic*, ubi etiam notetur consensus cum assertionem a nobis in præcedentibus sæpius inculcata, quod in questione de usu juris Germanici forensi ab eo, qui ad usum juris patrii provocat, non sit probanda abrogatio juris Romani, sed potius ab adversa parte ejus receptio. Ex dictis autem ad *dict. §. 2. Inst. de oblig.* patet, quod etiam contractus chirographarius sua natura sit consensualis, quia videlicet etiam citra chirographum ex promissione viva voce facta æque producitur actio.

Nominatos & innominatos;

Neque etiam usum aliquem habet divisio contractuum in nominatos & innominatos, ut *ad tit. de estimatoria actione* pluribus dicitur.

Bona fidei & stricti juris;

Quod divisionem in contractus bonæ fidei & stricti juris attinet, in earum natura exponenda varie sudant

sudant interpretes *ad* §. 28. *Inst. de actionibus*, quæ summam quoad theoriam facillime ita concipi potest, ut dicatur, contractus stricti juris fuisse, ubi iudex pedaneus in actione exinde instituta verbis simpliciter inhærebat, bonæ fidei, ubi iudex ex bono & æquo æstimare poterat, quid actori restituendum sit. Et quamvis Schilterus *Exerc. XXII. §. 3.* putet, omnes contractus de re incerta esse bonæ fidei, de re certa stricti juris, atque adeo distinctionem illam inter contractus bonæ fidei & stricti juris non esse meri juris Quiritium, sed nostro quoque foro accommodam; Attamen hæc doctrina diserte repugnat *pr. Inst. de verb. oblig.* adeoque quoad usum forensem verius est, hanc distinctionem apud nos cessare, *conf. dicta a D. Beyero ad Inst. de actionibus posit. 181. f. 9.* & notata a nobis *ad* §. 28. *Inst. de action. p. 262.* Imo ipse Schilterus alibi *Exerc. XXIV. lb. 64.* fatetur; discrimen inter b. f. & stricti juris judicia fuisse Germanis ignorata ante introductionem juris Justinianei, sed necdum opus esse ista differentia ad praxin fori, quatenus nullum amplius jus Flavianum nos exercet, sed ductu naturalis aequitatis officium iudicis nobile in qualibet causa nobis implorare integrum est. &c.

De usu forensi distinctionis in veros & quasi-contractus dictum *ad pr. Inst. de Oblig. quæ quasi ex contr. s. contractus. n. 16. p. 232.*

Distinctionis inter substantialia contractuum, quæ necessario adesse debent, naturalia, quæ adesse solent, & accidentalia, quæ adesse possunt, usus forensis est maxime ratione quæstionis, quis probare debeat. In jure Romano erat etiam alius usus ratione partium adjectorum & formularum actionum inde ori-

Usus distinct. Istius Distinctionis inutilis in substantiis, quæ naturalia sunt, & accidentalia contractuum. *Observare poterant Icti, ex dictis Cujacio quæst. Papinian. l. 1. §. 2. ad l. 72. de Contral. l. 1. p. 1.*

undarum, qui usus hodie nullus est, postquam pacta quælibet per se producunt actionem, & formulas certas amplius non habemus.

Res fungibilis quid?

Quod contractum mutui attinet, de quo hic agitur, uti in eo transfertur dominium rei fungibilis, ita naturam rerum fungibilium latius exposui in dissertatione peculiari *de pretio affectionis in res fungibiles non cadente.*

Quibus casibus versio crediti probanda?

Doctrinam de probanda versione crediti in utilitatem ejus, qui mutuum accepit, ratione pupillorum, minorum, scæminarum & corporum jure minorum gaudentium, item quando in mutuo filii familias, institutoris, focii, & mariti, versio in utilitatem patris, domini, focii, & uxoris probanda, & denique quomodo ipsa versionis probatio peragenda sit, amplissime exponit *Usus modernus hic §. 16. usque ad finem.* Adde Schilterum *Exerc. XXII. tb. 53. seq.*

Prohibitio contrahendi mutui Rom. an in usu?

De jure Romano Præsides provinciarum mutuum dare non poterant *l. 33. ff. b. t.*, quod a moribus Germaniæ plane alienum est. *Us. mod. §. 13.*

Contractus chirographarius quid?

Contractus chirographarius an sit peculiaris contractus, an præsumtum mutuum, dissentiunt Dd; Posteriorum verum esse arbitror quoad usum forensem, prius de jure Romano. Repete dicta *ad Institutiones de liter. oblig. p. 225.* Adde Huberum *in positionibus ad Instit. b. t.* Schilter. *Exerc. XXII. §. 16.-32.* D. Beyer. *ad Pandectas b. t. p. 244. nov. edit.*

An valeat jurata renunciatio exceptionis N. N. P? An ea

Quoad renunciationem exceptionis non numeratæ pecuniæ iterum dissentiunt Dd. Aliqui simpliciter negant, ei renunciari posse, etiamsi juramentum accedat; alii juramento confirmatam renunciationem validam

validam esse volunt. Posteriores pro sua sententia ^{post biennium} habent regulam juris Canonici in foro receptam, (an ^{um opponi} bene, an male, hic non disquiro) quod juramenta, ^{possit?} quæ salva salute æterna servari possunt, sint servanda, quæ etiam ad renunciaciones exceptionum extenditur. Adeoque non potest non incerta hic esse praxis, uti jam notavi *ad Institutiones de liter. oblig.* Aliqui etiam post biennium adhuc illam exceptionem opponi posse putant, etsi tunc non amplius sit privilegiata, verum ista sententia est contra expressam *l. 14. C. de non num. pec.* & contra principia omnis doctrinæ Romanæ de contractu chirographario. Conf. *us. mod. §. 15.*

In chirographo porro requirunt, ut specialis ^{An in chiro-} causa debendi exprimatur, alias enim instrumentum ^{grapho specio-} non habere vim probandi; Verum & hic praxis in- ^{alis causa de-} certa est & dissentiens. Vide Schilterum *Exerc. XXII.* ^{bendi expri-} *ib. 62. seq.* ^{menda?}

De actione Germanorum ex mutuo & promiss. ^{Actio Germa-} fo de mutuo dando repete dicta *ad Instit. quib. mod. re-* ^{norum ex} *contrahitur obligatio p. 213.* & pluribus dicemus *infra ad* ^{mutuo.} *tit. commodati.*

TIT. II.

De jurejurando, sive voluntario, sive necessario, sive judiciali.

SUMMARIA.

<p><i>Scopus edicti de jureju- rando. An voluntarium fre- quentis usus? An formula jurandi per barbam? An re-</i></p>	<p><i>Est cogatur ad jurandum, quæ id pro illicito habet? An de- ferri possit juramentum con- tra matrimonium? Quando mors</i></p>
---	--

*mors fit loco juramenti? In || nonicum. Inde fluens in-
juramentis obtinet jus Ca- || condonientia.*

*Scopus edicti
de jureju-
rando.*

Non fuit propositum Prætori in edicto de jureju-
rando, nec Jctis ad id commentaria scribenti-
bus, naturam juramentorum in univèrsum per-
tractare, aut multiplicem eorum usum in societate
civili exponere, ad aliam enim eamque superiore[m]
jurisprudentiæ partem illa pertinet tractatio, Schil-
terus *Exerc. XXIII. §. 1.*

*An volunta-
rium fre-
quentis usus?*

Voluntarium juramentum, quod & extrajudiciale
appellatur, & ab una parte alteri extra judicium de-
fertur, apud nos vix apparet, vid. dicta *ad §. ii. Instic.
de actionibus p. 259.* Et fatetur etiam *Usus modernus §.
3. hic*, usum juramenti voluntarii in foro esse rarissi-
mum.

*An formula
jurandi per
barbam?*

Si alter alteri deferat juramentum, ut per bar-
bam suam juret, aut aliis ejusmodi formulis utatur,
putat valere illud *Us. mod. §. 5.* Sed hujus formulæ
haud dubie usus adhuc rarior est, quam juramenti
voluntarii in genere. Et si casus etiam existeret, vi-
dendum, an seria hic fuerit voluntas pacificentium,
quod vix crederem.

*An recte co-
gatur ad ju-
randum, qui
id pro illicito
habet?*

Juramentum purgatorium a Dd. vocatur tortura
spiritualis, verum hoc non solum, sed omne juramentum
in genere sic appellari potest, intuitu eorum, qui ex con-
scientia, quamvis erronea, putant, juramentum omne
Christianis esse interdictum, quales sunt Anabaptistæ.
Unde magis hic placet sententia Senatus Hamburgensis,
qui loco juramenti ejusmodi homini in juncti formulam
aliam inter Anabaptistas maxime religiosam admitte-
bat, quam sententia dissentiens, quæ solennem juris-
jurandi

jurandi formulam ab eo exigebat, quarum utraque adducta in *Uf. mod. §. 8.* nisi distinctione eum dissentum tollere velis, inter loca, ubi tolerantur Anabaptistæ, & ubi non tolerantur.

In matrimonialibus communiter juramentum admittunt quidem pro matrimonio, non verò contra matrimonium i. e. ut illud dissolvatur. Verum & posteriori casu deferri posse juramentum ostendit, ac præjudicio confirmat *Uf. mod. §. 30.*

An deferri possit juramentum contra matrimonium?

Si is, cui juramentum delatum, ante ejus præstationem moriatur, respiciendum est, an (1) illud acceptaverit, & (2) an post acceptationem justo tempore se ad præstationem obtulerit, morte vero præventus sit; vel (3) an per tergiversationes adversarii præstatio impedita fuerit. Hoc in casu mors loco juramenti est. Adde *Uf. mod. §. 42.* ubi variæ conclusiones impertinentes a Dd. ex hac regula deductæ.

Quando mors sit loco juramenti?

Juramenta lites finire juris gentium est. Modus juramenta deferendi, præstandi &c. a jure civili dependet. Cum igitur sæpius dixerimus, mores Germanorum in processu sequi jus Canonicum, & insuper Dd. fateantur, etiam jus Canonicum in doctrina de juramentis esse in Germania, etiam protestante, receptum, ac præterea B. Schilterus *Exerc. XXIII.* multas differentias juris Romani & Germanici in hac doctrina notaverit, tutius in hac doctrina studiosi remittuntur ad jus Canonicum & ordinationes processus Cameralis & singulorum statuum. Obiter tamen hic notanda querela Statuum imperii, quod causæ seculares sub prætextu juramentorum ad fora ecclesiastica trahantur, *Gravam. 64.* apud Schilterum *de libert. Eccles. German. l. 7. c. 2. p. 902.*

In juramentis obtinet jus Canonicum. Inde fluens inconvenientia?

TIT. III.

De in litem jurando.

SUMMARIA.

Juramentum in litem affectionis in quibus rebus locum habeat? In quibus actionibus? Juramentum in litem veritatis an apud Romanos in usu? Ejus usus apud Germanos, in specie quoad juramentum minorationis? An usus hujus tituli apud Germanos? Ejus confusio.

Juramentum in litem affectionis in quibus rebus locum habeat?

Secundum communem divisionem juramentum in litem duplex est, aliud affectionis, aliud veritatis. Quoad prius non conveniunt, in quibus rebus locum habeat, sed ostendi perspicue in disputatione de pretio affectionis in res fungibiles non cadente cap. 3. §. 32. 33. 34. illud adhiberi in quaestionibus de rebus incorporalibus etiam, non tamen de immobilibus, aut inter mobiles de fungibilibus.

In quibus actionibus?

Ostendi porro §. 17. usque ad 31. *ibid.* juramentum hoc jure Romano locum habuisse in omnis generis actionibus, etiam de dolo malo, & quod metus causa, in interdictis, in actionibus in rem, in actionibus in personam, non solum ubi res nostra nobis reddi debuit, sed & ubi dominium rei in nos fuit transferendum, etiam in emtione, etiam in judiciis stricti juris, non tamen in L. Aquilia &c.

Juramentum in litem veritatis an apud Romanos in usu?

Quod juramentum in litem veritatis attinet, probavi *ibid.* cap. 3. §. 3. 4. 5. 13. 14. 15. 16. illud de jure Romano nunquam fuisse usu receptum. Etenim ex legibus hujus tituli apparet, quod in illis casibus, ubi de vero pretio praestando agitur, judex ipse aestimet & actor plane non juret.

Contra

Contra de MORIBUS Germanorum demonstravit perspicue Schilterus *Exerc. XXIII.* olim omnem litis æstimationem non actori, sed reo fuisse permissam, eamque non secundum affectionem, sed veritatem. Et tale juramentum veritatis haud dubie est juramentum minorationis, quod reus præstat, de quo idem §. 25. seq. ostendit, quod apud omnes Germanos in usu fuerit, nec saltem obtinuerit in casu violentiæ, sed in omni litis æstimatione. Alia quæstio est, annon utilius sit introducere in praxin juramentum Zenonianum, præ juramento minorationis; *Conf. Us. mod. §. 13.* Nam, ut supra jam monuimus, usus practicus est res facti.

Ejus usus apud Germanos in specie quoad juramentum minorationis,

Ergo cum titulus præfens toto cælo differat a moribus Germaniæ, & ipsa judicia non possint exempla frequentia dare juramenti Romani affectionis in litem, patet, hujus tituli observantiam viridem non esse in foris Germanorum, nisi quis probet in specie ejus receptionem. Et *Us. mod.* etiam §. 2. dum contra urget, hoc juramentum concedi debere, ne concedatur raptoris invito domino rem justo pretio comparare, magis provocat ad observabilitatem, quam ad observantiam, ut taceam, non male notare Lauterbachium adductum *ibid.* §. 12. juramentum Zenonianum magis esse juramentum veritatis, & juramenti veritatis usum frequentissimum esse, *ibid.* §. 11. concedi, & tale etiam est juramentum, quod præstat actor, si reus edere nolit juratam specificationem, de quo vide *ibid.* §. 4. & 9. Cum vero multi pragmatici in scriptis suis voluerint mores patrios ex jure Romano explicare; non potuit non inde magna confusio doctrinæ oriri, quam simul

An usus hujus tit. apud Germanos? Ejus consuetudo.

exponit Schilterus *ibidem*. Quanquam & ipsi interpretes juris Romani, si ullum, certe hunc titulum soleant confuse exponere, ut docui in disputatione sæpius citata: *cap. 3. §§. prioribus 36.*

TIT. IV.

De conditione causa data, causa non secuta,

Cur hujus tituli nullus usus?

CUM conditio hæc præsupponat differentiam juris Romani inter contractus nominatos & innominatos, quæ jure Germanico non attenditur, inde apud nos non est USUS hujus tituli. Schilter. *Exerc. XXIV. §. 8. Us. mod. §. 1. & 3.* D. Beyer. *b. t. posit. 11.* in tantum, ut nec opus sit eo recurrere in casibus *ibid.* exceptis, v. g. si cessans modus non sit pecunia æstimabilis, (v. g. si arrha, sponsalitia largitas aut dos propter matrimonium data, hoc vero non sequatur) aut si res non detur propter finem, sed ad finem consequendum & postea cessantem (v. g. si procuratori quid datum, ut sportulas exinde solvere possit, res autem postea transactione finiatur). Ut enim taceam, apud Germanos, quoties evidens æquitas postulat, actionem dari, non respici ad formulas actionum Romanarum, sed sufficere Germanis simplicem implorationem officii judicis, ita vereor, ut in illis casibus etiam jure Romano locum habuerit conditio hujus tituli, ut potius eas actiones referrem ad conditionem sine causa. *Us. mod. §. 1. in fine.* Imo in posteriore casu puto etiam ipsam actionem mandati sufficere ad repetendam illam summam mandatario datam.

TIT.

TIT. V.

De conditione ob turpem vel
injultam causam.

SUMMARIÀ.

An turpis & injusta causa unum idemque? Quibus casibus obtineat hæc conditio? An etiam si in bona causa quid dedi, ut pro me judicetur? De turpitudine solius dantis. An frequens tituli usus? Inutilis Dd. cautela.

Quod turpis & injusta causa in effectu unum idem-
que sint, vide apud Schilterum *Exerc. XXIV. tit. 16.* Adde, quæ ex notis ad Strauchium repe-
titi in *novis Scholiis ad Huberi Praelectiones b. s. v. l.*

Obtinet autem hæc conditio illis saltem casibus, ubi solius accipientis turpitudine versatur. *l. 4. §. 2. v. g.* si quid tibi dedero, ne injuriam mihi facias, it. ut de-
positum, instrumentum reddas &c. *Quibus casibus obtineat hæc conditio?*

Si judici pecuniam dedi, ut pro me judicet, etiam si causa bona sit, cessat hæc conditio per *l. 2. §. 2. hic.* cum judicem corrumpere videar, adeoque & dantis & accipientis turpitudine adsit. Verum alia est ratio judicum pedaneorum apud Romanos, alia magistratum apud Germanos. Apud Romanos turpe habebatur, judices pedaneos corrumpere, etiam in bona causa. Dissenti-
tienti Hubero responsum in *novis Scholiis §. 4.* At intuitu magistratum hodiernorum ob concussionem tacitas turpitudine est solius accipientis. Vide elegantem textum ex speculo Svevico apud Schilterum *Exerc. XXIV. §. 20.* Deberet ergo tunc utique dari hæc actio. Quod vero non detur, facit partim potentia adverla-

rii, partim persuasio advocatorum, & nova pauperum concussio ex legibus Romanis, quasi ipsi turpiter dererint.

De turpitudine solius dantis.

Turpitude solius dantis occurrit in casu *l. 4. §. 3.* scilicet si quis meretrici quid dedit; ubi communiter impugnatur ratio Ulpiani, quod meretrix turpiter quidem faciat, quod sit meretrix, non tamen turpiter accipiat, cum sit meretrix. Unde plura de defensione Ulpiani differui in notis ad Strauchium repetitis in *notis Scholiis ad Huberum bic. §. 3.*

An frequens risuli usus?

Etsi autem hæc actio summa æquitate nitatur, non tamen est magnus ejus USUS in praxi, quia rari sunt casus, ubi solius accipientis turpitude versatur. *Usus vero modernus §. 1. bic* producit exemplum, ubi non datur condictio.

Inutilis Dd. cautela.

Unde facile patet, quid sentiendum sit de cautela, quam commendat Schöpfer *n. 2. bic* ex Brunnemanno, ut moroso debitori partem debiti remittam, ut reliquam obtineam, postea vero hac conditione partem remissam repetam. Neque enim dicta cautela fundatur in *l. 2. §. 1. b. 1.* quæ de debito pecuniario plane non loquitur, neque multum lucrabitur, qui hac cautela uti volet, propter exceptionem transactionis aut pacti de non petendo. Imo etiam in casibus de depositario commodatario &c. in *l. 2. §. 9. bic* occurrentibus (qui tamen & ipsi rariores sunt) opera danda foret, ut datio caute instituat, ne alter eadem exceptione transactionis se tueri possit.

TIT.

TIT. VI.

De conditione indebiti.

SUMMARIA.

An opus distinctione in indebitum absolute tale & secundum quid? item in errorem juris & facti? Quomodo probatio instituat in hac conditione? An usure peti possint? An frequens tituli usus? An in reconditione?

Dividunt communiter Dd. indebitum in absolute tale & secundum quid, & hoc iterum in naturale tantum & civile tantum; At Germani ignorarunt distinctiones subtiles Romanorum circa debita & indebita, & jure Germanico sufficit esse indebitum. Conf. *Uf. mod. §. 4. bis.* Et supra jam diximus, apud Germanos metu promissum ipso jure nullum esse, & pactum de non petendo apud Germanos tollere obligationem plene.

Eadem est ratio distinctionis in errorem juris & facti, qua Dd. rem magis intricant, vide Schilterum *Exerc. XXIV. §. 32. seq.* Paucis dicendum cum Beyero *ad b. t. post. 29. seq.* si modo sit indebitum errorem, & juris & facti in hac actione æque non nocere. Conf. *Uf. mod. §. 4. in fine & seqq.*

Quoad probationem in hac conditione, dicunt, actorem tam solutionem quam debitum regulariter probare debere, propter *l. 25. ff. de probat.* Sed clarius secundum dictam legem distinguitur, utrum reus negaverit solutionem, tunc actor solum solutionem probat, reus vero debet probare, fuisse debitum; vel reus solu-

olutionem fatetur, tum actor probabit indebitum fuisse, nisi sit pupillus, minor, mulier, miles, agriculator &c.

An usura peti possint?

Usuras hodie etiam in indebito peti posse, extra dubium est, ob cessantem differentiam inter contractus bonæ fidei & stricti juris, vide *Uf. mod. §. 2. Conf. Schilter. Exerc. XXIV, tb. 36. 37. 38. & supra dicta ad tit. de reb. cred.*

An frequens tituli usus?

Neminem locupletari debere cum alterius damno, & adeo indebite solventi dandam esse repetitionem, jus naturale etiam antiquitus Germanis dictavit. Sed præterquam quod rarissimi sunt hodie, qui sponte & absque coactione judiciali solvant indebita, adeoque rarissimi sint casus conditionis in praxi, multa habet insuper conditio indebiti Romana ex ratione Romanis peculiari, quæ aliter se habent apud Germanos, ut modo dictum.

An in reconventionem?

Verum quidem est, quod moribus nostris potissimum locum habeat in reconventionem Germanica; (conf. Schilter. *d. l. §. 38.*) sed hæc tamen conditio plane differt a conditione Romana. Nam in reconventionem Germanica is, qui scit aut putat se non debere, coactus sovit. Ergo hic frustra disputarem de errore facti vel juris. Deinde quia sciens & coactus solvit, etiam ob hanc causam usuræ erunt adjudicandæ repenti indebitum, quia ad hunc casum non possunt applicari leges Romanæ diversum disponentes, sed solutionem ex errore factam supponentes.

TIT. VII.

De conditione sine causa.

An usus h. t. ap. Germanos

Quia hic titulus præcedentes tanquam genus suas species

species præcipuas sub se comprehendit, de ejus USU nihil peculiariter monendum, nisi quod apud Germanos etiam in casibus hujus tituli peculiaribus fiat magis imploratio officii judicis, quam ut nomen hoc libellum ingrediatur.

LIB. XIII.

TIT. I.

De condictione furtiva.

SUMMARIA.

<i>Origo hujus conditionis.</i>	<i>quid fur teneatur? Consuetudo ut res furtiva iudicet cedat, an irrationalis?</i>
<i>Cui competat? An & commodatario? Cur in foris Germaniæ non occurrat? Ad</i>	<i>cedat, an irrationalis?</i>

ET si conditio furtiva pinguior sit rei vindicatione, contra eum, qui dolo desiit possidere, cum etiam detur contra heredes, & dominium hic non sit probandum, (vide Schilter. *Exerc. XXIV. §. 44. seqq.*) valde tamen verosimile est, eam inventam esse, antequam Cui rei vindicationem extenderent adversus dolo possidere desinentem.

Competit autem hæc conditio principaliter domino, etsi dominium non prober, quandoque etiam non-domino, si scilicet jus reale in re surrepta habeat, & tunc vocatur conditio incerti; non vero commodatario. Hic enim actionem furti instituit, utpote quæ omnibus, qui non jus reale, sed interesse saltem in re ablata habent, competit. Neque etiam ex *l. f. §. 3. C. de furt.* probatur, quod commodatarius conditionem furtivam habeat, nam dictus textus loquitur de actione

ne furti, non de conditione furtiva. Adde *Uf. mod.* §. 4. & 5.

*Cur in foris
Germania
non occurrat?*

Quicquid tamen hujus sit ad MORES Germano-
rum plane non quadrat hæc actio, partim quia here-
des jure Germanico non debent præstare obligationem
defuncti ex furto contractam, per textus utriusque
Speculi adductos Schiltero *Exerc. XIX. sb. 74.* (& quam-
vis Dd. putent, in illis locis, ubi jus Romanum rece-
ptum, fure suspensio contra heredes conditionem in-
stitui posse, illam tamen extensionem neque jus Ro-
manum admittit, cum Romani pœnam laquei igno-
raverint, conf. dissert. nostr. *de equitate cerebrina l. 2. C. de Resc. vend. cap. 1. in fine lit. rr.*) partim quia fere ina-
nis contra heredes foret actio, per tradita in *Uf. mod.* §. 7.
p. 5. in fine; partim quia moribus Germaniæ domino
pingvior competit actio, utpote qui hypothecam ta-
citam habet in omnibus bonis furis, Schilter. *Exerc.*
XXIV. §. 49. ubi respondet Lauterbachio dissentienti,
& hujus objectionem repetenti *Ufui mod.* §. 9. ut adeo
non opus sit consilio Schilteri, quod cumulari debeat
cum actione hypothecaria condictio furtiva.

*Ad quid fur-
teneatur?*

Ipsè vero fur haud dubie restituere debet rem
furtivam, imò jure Svevico, si res perierit, debebat du-
plum æstimationis restitui. Schilter. *dict. Exerc. XXIV.*
§. 56. Quid jure Saxonico Electorali obtineat, traditum
est in *Uf. mod.* §. 7.

*Consuetudo,
ut res furti-
va judici ce-
dat, an irra-
tionabilis?*

De jure Saxonico res furtiva judici cedit, si intra
annum & diem dominus eam non repetat, *Pand.*
lib. 2. art. 31. quæ consuetudo non confundenda cum
alia, qua judex res furto ablatas indistincte sibi assigna-
bat, quam constitutio criminalis *art. 207. & 218.* impro-
bat

bat & tollit. Non autem in jure Saxonico solum, sed & in Svevico talis dispositio occurrit, *cap. 204.* Adde Schilterum *Exerc. XXIV. §. 54. 55.* Nec hoc irrationabile. Vide disputationem nostram *de Statuum imperii potestate legislativa contra jus commune §. 39. 40.* Unde facile patet, quid respondendum sit dissentienti *Usui moderno §. 8.* quod in dicto *art. 218. constit. crim. lege imperii universali, consuetudo illa ut irrationabilis rejecta sit, & Saxones contra eam non fuerint protestati.*

TIT. II.

De conditione ex lege.

CUR conditione ex lege apud Romanos fuerit *Conditio ex opus, faciebant potissimum pacta nuda legibus lege cur ap. specialibus confirmata, qua confirmatione HO-* *Romanos ne-* *cessaria? Cur* *hodie cesset?* *DIE* apud Germanos non est opus, ut nec reliquis conditionum ex lege formulis, cum sufficiat, ex quacunque æquitate, inter quas præcipuæ sunt, quæ legibus expresse sunt determinatæ, implorare officium magistratus. Conf. D. Beyer. *ad b. t. Us. mod. §. 3. in fine.*

TIT. III.

De conditione triticiaria.

SUMMARIA.

Conditio triticiaria an || *pore res aestimetur? An ejus*
specialis actio? A quo tem- || *usus?*

CONDITIONEM triticiariam non fuisse nomen specialis actionis apud Romanos, sed saltem nomen generale, probavi in *notis ad positiones Hm. Specialis* *berii, & ab objectionibus Huberi vindicavi in notis Scho-* *actio?* *actio?*

liis ad praelectiones Huberi b. t. Respondi etiam ibidem ad sententiam repetitam in *Uf. mod. §. 1. in fine.* Unde suavia somnia Istorum sunt, qui certum edictum Praetorium & certam formulam hujus actionis formarunt apud Schilterum *Exerc. XXIV. tb. 58. 59.*

A quo tempore res aestimetur?

Porro circa quaestionem de tempore aestimandae rei jure Romano maximae sunt difficultates, per ea, quae dixi ad Huberum *ad Inst. quib. mod. re contrab. oblig. pos. 8. & ad hunc tit. posit. 4. §. seq.* ad quae miror nihil responsum fuisse in *Praelectionibus utroque loco.* Nam quae *ad hunc tit. Pandect.* differit, multas difficultates relinquunt.

An ejus usus?

Interim USU Germaniae istas tricas non magnum habere usum, patet ex iis, quae docet Schilterus *Exerc. XXIV. §. 62.* Imo idem Schilterus fatetur *§. 58. & 60.* moribus Germaniae subtilitatibus omnibus, quae circa hunc titulum occurrunt, non esse opus, & concurrere fere perpetuo petitionem aestimationis cum alia actione.

TIT. IV.

De eo quod certo loco dari oportet.

SUMMARIA.

In quo foro hac actio instituenda? Cur apud Germanos cesset? An ex legibus notabilibus probetur tituli usus?

In quo foro hac actio instituenda?

Dissentiant Dd. circa quaestionem, an haec actio in quocunque loco alias fori incompetentis, an vero in foro domicilii instituenda sit. Exponit hunc dissensum Schilterus *Exerc. XXIV. tb. 68.* ostenditque sententiam, quod in foro domicilii agi debeat, convenire principiis juris Germanici.

Cur ap. Germanos cesset?

Cum vero haec actio inventa fuerit propter formulas

mulas prætorias, in judiciis stricti juris, intuitu iudicis pedanei, & hæ subtilitates apud Germanos nunquam fuerint in usu, patet etiam, apud Germanos nunquam hac actione fuisse opus, adeoque ejus nullum esse usum practicum. Conf. D. Beyer. *ad h. t. Schilter. Exerc. XXIV. lb. 63. seq.* ubi etiam alias differentias juris Romani a Germanico valde notabiles tradit.

Quod leges sub hoc titulo contentas attinet, quatenus eæ continent æquitatem naturalem, eatenus utique apud Germanos etiam in usu sunt, non ob autoritatem juris Romani, sed ob autoritatem æquitatis naturalis. Conf. *Us. mod. §. 1. in fine.*

TIT. V.

De constituta pecunia.

Diximus *ad Inst. §. 9. de actionibus p. 259.* nullum hujus tituli esse USUM, cum in debito proprio ex pacto nudo oriatur obligatio, & in debito alieno constitutum coincidat cum fidejussione. Consentit *Us. mod. §. 2. & 7.*

TIT. VI.

Commodati, vel contra.

SUMMARI A.

<p><i>In contractibus beneficium Germanorum beneficium vel præstatur a domino, vel exhibetur domino. A domino vel transfertur dominium vel usus rei gratuitus. Hinc</i></p>	<p><i>mutuum, commodatum, precarium communes habent regulas. 1) res restituenda est, 2) aliter tamen fungibilis, aliter non fungibilis. Deciditur questio de restitu-</i></p>
---	---

<p><i>tionē monet. interim mutata. 3) Quando restituenda? 4) Si certum tempus adjectum, 5) si ad certum usum concessa. 6) Et culpa & periculum præstandum. Quod limitatur hodie ratione periculi in commodatario. Commodatarius re aliter</i></p>	<p><i>utens an furtum committat? An res immobilis commodata detur? Explicatur art. 60. lib. 2. Spec. Sax. Difficultas doctrina de culpa. Ejus causa. An hujus doctrina usus in foro? Culpa Germanorum unica.</i></p>
---	--

In contractibus beneficiis Germ. beneficium vel præstatur a domino, vel exhibetur domino.

Contractus Germanorum commode dividi in beneficos & onerosos, dictum *ad Instit. de oblig. p. 211.* Regulas generales contractuum beneficiorum dedimus *ibid. ad tit. quib. mod. re contrab. oblig. p. 212. seq.* Duo vero sunt genera beneficiorum. Vel enim dominus rerum intendit earum concessione gratuita alteri beneficium præstare, aut alter intendit benevolam animam præstare domino intuitu rerum ad eum pertinentium, negotia ejus gerendo, ut fit in deposito.

A domino vel transfertur dominium vel usus rei gratuitus.

Priore casu dominus vel intendit transferre gratum dominium rei suæ, ut fit in donatione, vel saltem usum gratuitum, ex quo Romani tres species conventionum formaverant, mutuum, commodatum, precarium: Germani vero nomen generis retinuerunt, & communi nomine, eine *Leihung* oder *Borgung* appellarunt, quia hic est una obligatio, quantum tamen objecti natura permittit. Ita idem est contractus emtionis, sive res fungibilis, sive non fungibilis fuerit vendita, etsi nullum sit dubium, venditorem rei fungibilis satisfacere obligationi suæ, si aliud individuum ejusdem bonitatis, quam quod fuit venditum, emtori det;

der; secus si res non fungibilis fuerit vendita. Ita in concedendo usu rei gratuito etiam res fungibiles sibi ex natura rei non postulabant peculiarem contractum, etsi nullum sit dubium, hic restituendam esse saltem eandem rem in genere.

Hoc supposito, cum jus Germanicum alias differ- *Hinc mutua*
rentias Romanis peculiare non attenderit, inde non *um, commo-*
opus habuit, ex mutuo, commodato, precario, tria *datum, preca-*
distincta negotia facere, sed communes regulas in de- *rium commu-*
finitione juris circa illa negotia adhibuit patria. *nes habent*
regulas.

Sunt vero illæ: I. Quod res utenda debeat resti- *1. Res resti-*
tui; quia in concessu usu gratuito dominus non abdi- *enda est.*
cavit se dominio, neque (morali æstimatione etiam in mutuo, ut adeo forte sententia Salmasii paradoxa facile conciliari possit cum adversariis, si distingvas inter alienationem corporis & quantitatis) alienavit rem, sed saltem concessit usum ad tempus, etiamsi tempus non fuerit expressum. Nam ubi usus rei in perpetuum fuit concessus, nec mutuum, nec commodatum, nec precarium erit, & alter minimum habebit dominium utile.

II. Quod res fungibilis debeat restitui in alio in- *2) Aliter ta-*
dividuo, ejusdem speciei & bonitatis, non fungibilis *men fungibi-*
in eodem individuo & bonitate. Unde fuit simplex *lis, aliter non*
decisio quæstionis intricatæ, de restitutione pecuniæ in- *fungibilis.*
terim quoad valorem aut bonitatem intrinsecam mu- *Deciditur*
tatæ, absque distinctione subtilitatum alias consveta- *quæstio de re-*
rum, supposito, quod, ut communiter fieri solet, in *stitutione*
quantum augetur valor monetæ majoris, in tantum *moneta in-*
diminuta sit bonitas intrinseca monetæ currentis. Hic *terim muta-*
igitur sic procede. 1) Idem mihi debet restitui, non *ta.*
plus,

plus, nec minus. 2) Pro eodem habetur ab omnibus, si secundum conventionem expressam totidem mihi restituantur corpora monetæ majoris, *so viel Stück* in specie, quot dedi: et si tempore contractus & solutionis variaverit æquiparatio monetæ currentis. 3) Quod semel idem est, semper est idem. 4) Ergo idem etiam erit, si in pecunia corrente (quando specialiter restitutio specierum promissa non est) tot mihi restituantur nummi, qui æquipollent corporibus totidem in specie solutis.

3. *Quando restituenda?*

III. Res gratis utenda, si nihil adjectum sit, debet restitui, quodcumque domino placuerit; quia sibi imputare debet alter, quod certum tempus in conventionem non determinaverit, & quia nemo invitus cogitur ad dandum beneficium.

4) *Si certum tempus adjectum.*

IV. Si rei, sive fungibilis, sive non fungibilis, usus concessus est ad certum tempus, ex natura promissi ante lapsum temporis non potest repeti, etiam si accipiens usum precario rogaverit; (Aliud subtilitate Romana l. 12. pr. de precario. Conf. autores citatos Schöpfero ad tit. de precario n. 4. sed vide tamen etiam l. 4. §. 4. eod. et videntur Jcti hic dissensisse.) nisi dominus valde indigeat re sua, ex regula, quod beneficium nemini debeat esse damnosum; *Uf. mod. hic §. 1.* Sed tamen hujus limitationis casus in foro ob varias causas raro apparent.

5) *Si ad certum usum concessa.*

V. Si res concedatur ad certum usum, sine determinatione temporis (qui casus ad res fungibiles non quadrat) tunc repeti potest eadem res a domino etiam ante finitum usum, nisi contrarium expresse conventum, quia in dubio in contractibus beneficiis interpretatio

tatio facienda contra eum, qui beneficium accepit. Unde hic iterum nulla est differentia inter precarium & commodatum, secus ac jure Romano. Unde v. g. si libri usum concesserim tibi ad conficiendam dissertationem, potero repetere, si ipse eo opus habeam. Modo aliæ circumstantiæ non svadeant contrarium, ut si fulcris tuis ædes meæ sint fulcitiæ, si in medio itinere equum, cujus usum ad hoc iter concesseris, mihi velis auferre.

VI. Si res, cujus usus gratuitus alteri concessus ^{6) Et culpa} est, pereat, aut deterior reddatur, non solum culpa ^{& periculum} commissam hic præstabit is, cui beneficium fa- ^{præstandum.} ctum, sed & plane periculum ad ipsum pertinebit, idque ex ratione plane naturali, si modo res alias non eodem modo apud me peritura fuisset, cum scilicet beneficium nemini debeat esse damnosum. Adde Puffendorff. *de J. N. & G. Lib. 5. c. 4. §. 6.* Idque observatum fuit apud Hebræos, *Exod. XXII. 14. seqq. ibique* Clericus *in Commentario*; Scotos, Schilter *Exerc. XXV. §. 17.* & Germanos, Schilter §. 14. 15. 16.

Interim hodie hæc doctrina juris patrii de periculo a commodatario præstando negligitur, nisi com- ^{Quod limi-} modatarius rem commodatam ad alium usum, quam ^{tatur hodie} de quo conventum, usurpaverit. Carpz. *P. 2. C. 26. d. 7.* ^{ratione peri-} Schilter. §. 19. At quoad præstationem omnis culpæ ^{culi in com-} observatur adhuc apud Germanos, quod nulla hic sit ^{modatario.} distinctio inter precarium & commodatum, partim quia hodiernum, ut statim dicemus, distinctio culparum Romana usu non est recepta, partim, quia quod jure Romano in precario præstabatur saltem culpa lata, ex subtilitate provenit, quod obligatio ex precario

Y

ad

ad prætorias referatur Dn. Coccejus *Collat. 2. de culp præstat. §. 25.* Nam ratio Ulpiani in *l. 8. §. 6. de precario* recte rejicitur a D. Beyero *ad tit. de precario.*

Commodatarius re aliter uteretur, quam ei concessum fuerit a domino, furtum committet? Porro jure Romano si commodatarius re aliter uteretur, quam ei concessum fuerit a domino, furtum committet, §. 6. *Inst. de oblig. qua ex del.* Aliud jure Germanico, *Landr. lib. 3. art. 22. Schilter. Exert. XXV. §. 5.*

An res immobilis commodato detur? Ulterius moribus Germaniæ rarissime fit, ut res immobilis commodato detur, & si fiat, non vocatur commodatum. Man sagt nimmer: Ich habe ihm ein Haus geliehen / sondern: eingeräumet auff Wieder-ruff oder Bittweise. Conf. Schilterum *ibid. §. 2.* In dubio tamen & talis conventio magis habebit naturam precarii quam commodati Romani, intuitu repetitionis.

Explicatur art. 60. lib. 2. Spec. Sax. Addendum & hoc. Et si Schilterus recte probaverit *ibid. §. 4. seqq.* dominium ad commodatarium non transire in Germania, verius tamen est, si quis considerat accurate textum juris Saxonici *lib. 2. art. 60.* (ubi non legitur mit jenes Willen / sed mit Willen) jure Germanico utroque rem commodatario ablatam, aut ab hoc vel a creditore & depositario alienatam, domino ita perire, ut saltem commodatarium ejusque heredes ob fidem habitam possit convenire, secus ac Schilterus opinatur, dictum textum contorte exponens de pacto adjecto. Nec tamen propterea iniquum est jus Germanicum. Conf. D. Beyerum *ad b. t. §. 8. & 9.*

Difficultas doctrina de culpis,

Doctrina de culparum divisione, quæ ad hunc titulum explicari solet, in jure Romano intricatissima est, partim ob varios terminos a Jctis Romanis adhibitos,

bitos, culpæ, culpæ latæ, latioris, magnæ, levis, levissimæ, negligentæ, diligentæ, periculi, casus &c. & diversimode usurpatos, partim ob variantes sententias eorum, quænam culpa in singulis contractibus sit præstanda. Communem sententiam interpretum exposuit D. Ludovici *ad b. t. §. 13. seqq.* (Adde Schöpferum *n. 19. seq.*) quæ tamen infinitas difficultates habet. Struvius in *Exercitationibus ad Pandectas* & in *Decisionibus Sabatbinis* ad eas evitandas supposuit: culpam levem & levissimam unam eandemque esse, adeoque in omnibus contractibus, ubi alii dicunt, culpam levem præstandam esse, alios de culpa levissima loqui. Sed ostendit, ut puto, illustris Coccejus in *dissertationibus contra Struvium editis*, hoc præsuppositum repugnare textibus, aliaque via textus obstantes conciliare aggressus est.

Causa omnium illarum difficultatum & dissensionum fuit, 1) quod frustra tentetur conciliatio dissentientium Jctorum, 2) quod frustra tentetur, rem infinitam velle certis & exactis regulis includere, atque adeo 3) si quis talia tentet, non possit non dissensus multiplicari. *Ejus causas*

Ceterum quicquid sit de sententia Jctorum Romanorum, certo persuasus sum, illam distinctionem culpæ in praxi forensi nullum habere USUM. *An hujus domine usus in foro? Culpa Germano- rum unica.* Nam (1) ut jam de commodato vidimus, & infra suo loco de pignore, deposito, precario, (de quibus maximæ difficultates sunt in jure Romano) videbimus, jus Germanicum in his contractibus satis perspicue definit, quid præstari debeat, diversum plane a dispositione juris Romani, (2) Jus Germanicum unam saltem

culpam agnovit, quæ adeo comprehendit dolum, culpam latam & levem Romanorum in abstracto, ad exactissimam vero aliquam diligentiam patrisfamilias secundum ideas Platonicas neminem adstrinxerunt. Et hoc innuit phrasis in legibus Germanicis: **Wenn es ohne seine Schuld geschehen.** Quod culpam in concreto attinet, videntur per textus a Schiltero *bic* §. 15. adductos requisivisse, ut in omni contractu, sive commodati, sive pignoris, sive depositi &c. res aliena cum majori cura custodiatur, quam propria. Cum tamen infinitæ sint circumstantiæ & negotiorum & damni dati, ut vix in genere possit definiri, 1. an aliquod damnum culpa factum fuerit, & hoc dubio non sublato, 2. frustra quærat, an sit culpa lata, levis, an levissima; apud Germanos æque ac apud Romanos semper in foro determinatio dependet ab arbitrio judicum. Unde 3. etiamsi hodie a JCrts Romanum jus amantibus regulæ Romanorum essent receptæ, in praxi tamen, & earum applicatione res semper manebit incerta. Nam v. g. judex, qui ipse est negligens, in casibus obvenientibus facillime judicabit, reum vel culpam plane non commisisse, vel saltem culpam esse levissimam, ubi alter judex diligentior judicabit, omnino subesse culpam, vel etiam culpam non ita levem esse, sed potius latam. Denique 4. in nullis judiciis Germaniæ poterunt acta proferri, ubi bis vel ter per integrum seculum distinctiones Romanorum JCrts, quomocunque etiam explicentur, aliquem insignem usum præbuerint. 5. Si vera etiam esset cautela, quam aliqui suppeditant, ut is, cui damnum ab altero, qui ex contractu ipsi obligatus est, datum est, non agat ex

CON-

contractu, sed ex L. Aquilia, quæ videlicet omnem culpam coërceat, vid. Schöpfer *ad hunc tit. n. 17.* periret sane omnis disputatio de gradibus culparum. Atque hæc singula latius demonstravi in dissertatione *de usu practico doctrina juris Romani de culparum præstatione in contractibus.* Conf. *Us. mod. b. r. §. ult.*

TIT. VII.

De pignoratitia actione, vel contra,

SUMMARIA.

<p><i>Pignus juris gentium. Securitas creditoris in quo consistat? Fiducia Romanorum. Pignus Justinianicum. Antichresis tacita an fundetur in jure Romano. Pignus Germanicum. Confusio ex</i></p>	<p><i>mixtura pignoris Germ. & Romani probatur exemplo de præstatione culpa & casus. Actio pignoratitia an præscribatur? An detur contra tertium?</i></p>
---	---

Pignus secundum principia juris gentium inven- Pignus juris gentium.
tum esse in securitatem creditoris, & adeo esse ac-
cessorium contractum inprimis mutui, ostendi
peculiari disputatione *de usu practico distinctionis inter-
ventionem cum pacto de retrovendendo & contractum pi-
gnoratitium cap. 2.*

Ulterius autem *ibidem* deduxi, securitatem cre- Securitas cre-
ditoris in
quo consistat?
ditoris consistere (1) in possessione pignoris, (2) ut pi-
gnus valeat ultra quantitatem debitam, (3) ut æstima-
tio pignoris fiat secundum tempus, quo datur, (4) &
quanti vendi possit pretio communi, (5) ut pignus
habeat pretium durable; (6) In rebus sterilibus suffi-
cere rei custodiam; (7) in non sterilibus ulterius re-
quiri,

quiri, ut fructuum perceptio relinquatur creditori, idque præsumi, nec opus esse pacto antichreseos, imo creditorem non esse obstrictum ad reddendas rationes, ubi simul responsum fuit dubiis ex arcanis politicæ papalis desumptis. (8) Si certum tempus ad reuolutionem sit determinatum, finito illo tempore rem oppignoratam in commissum cadere; atque adeo eam postea vendi posse a creditore sine restitutione pretii superantis, pendente vero tempore, etiam vendi posse jus creditoris in pignore. (9) In quæstione de impensis a creditore in pignus factis rem ex aliis principiis quam Romanis esse determinandam.

Fiducia Romanorum.

Deinde docui, quid olim fiducia fuerit apud Romanos, & in contractu fiduciæ dominium non statim transiisse ad creditorem; hanc vero fiduciam a Constantino M. esse sublatam, & a Justiniano ex corpore juris expunctam.

Pignus Justinianicum.

Porro monstravi, pignus Justinianicum in quibusdam convenire cum pignore juris gentium, in multis differre. Rationes harum differentiarum intuitu juris Justiniani esse magis subtiles quam solidas, præcipue, quod illæ differentiæ omnes eludi potuerint, per venditionem cum pacto de retrovendendo.

Antichresis tacita an fundetur in jure Romano?

Antichresin tacitam, quam ex *l. 8. ff. in quibus cautis pignus tacite contrah.* formant Dd. *Us. mod. hic §. 4.* principiis juris Romani destitui, & necesse esse, textum hic emendari cum Hotomano, dixi *ibid. §. 85.*

Pignus Germanicum.

Denique ostendi, pignus Germanicum cum pignore juris gentium plane convenisse, & adeo a pignore Justiniano fuisse diversissimum, neque confundendum esse cum fiducia Romanorum.

Ex

Ex hætenus dictis autem patet, quantæ confusio- Confusio ex
 nes & dissensiones ortæ fuerint in foro, dum pragma- mixtura pi-
 tici naturam pignoris Germanici voluerunt exponere gnoris Germ.
 ex principiis juris Romani. Sufficiat hoc loco saltem & Romani
 exemplum de præstatione culpæ. Jure Germanico, probatur ex-
 si culpa creditoris res perierit; creditor debet solvere emplo de pra-
 pretium aut interesse. Si casu perierit, liberatur qui- statione cul-
 dem a præstatione interesse, sed tamen amittit debi- pa & casus.
 tum. Schilter. *Exerc. XXVI. §. 6.* Quod primum attinet,
 putat quidem §. 7. quoad usum fori creditorem non
 amplius ita stricte obligari, ut olim; sed tamen credo,
 facile mores hodiernos conciliari posse cum jure Ro-
 mano; si quis expendat dicta de usu distinctionis cul-
 parum *ad tit. preced. Conf. disputat. de usu practico do-*
ctrina de culpis c. 1. §. 23. Quod vero alterum de casu at-
 tinet, moribus hodiernis/id plerumque est abroga-
 tum. Schilter. *dict. §. 6.* Et quidem sub prætextu evi-
 dentis iniquitatis, cum res pereat suo domino, at de-
 bitorem esse dominum pignoris, non creditorem,
 vid. *Uf. mod. §. 10.* quæ ratio prodit ignorantiam juris
 patrii, cum jure Germanico semper in pignore trans-
 latum fuerit dominium utile temporarium ad credito-
 rem, ut facile patet ex præcedentibus.

Actionem pignoratitiam ante solutionem debiti Actio pigno-
 non præscribi, ostendit *Uf. mod. §. 12.* ratio evidens est, ratisia an
 cum ante solutum debitum hæc actio nondum nata prescriba-
 sit. Unde res eodem recidit, quando alii distinguunt, tur?
 inter jus offerendi seu solvendi debitum & jus repe-
 tendi pignus soluto debito, ut Schilterus *Exerc. XXVI.*
 §. 13.

Quod hæc actio contra tertium possessorem insti- An detur con-
 tuti tra tertium?

tui non possit, de jure civili planum est l. 27. § 1. 40. b. t. ex jure canonico tamen eam debitori competere communiter asserunt, quamvis & alia eidem supersint remedia. Vid. *Uf. mod.* §. 11.

LIB. XIV.

TIT. I.

De exercitoria actione.

SUMMARIA.

Cur hac actio non in usu? An in praxi maritima obtineat? An ejus usus sperandus? Equitas sententia quod plures exercitores teneantur pro rata. Bodmeria quid?

Cur hac actio non in usu?

DE non-usu hujus tituli jam dictum *ad Institutiones* §. 2. quod cum eo qui in al. potest. est. p. 265. Et cum *Ufus modernus* §. 19. in fine agnoscat, subtilitatem juris Romani, quod alteri per alterum non possit acquiri obligatio, apud Germanos non observari, in tantum, ut hodie contra tradita juris Romani exercitor per magistri contractum acquirat jus agendi absque cessione, necesse etiam est, ut apud Germanos non opus sit actione exercitoria, quia apud Germanos nunquam recepta fuit subtilitas juris Romani, quod indistincte nemo per alterius liberi hominis factum possit obligari, inprimis cum jure novo Justiniano etiam scil. §. ult. quod cum eo & c. illud inventum Prætoris, seu illa actio exercitoria, hoc titulo exposita, nullum habuerit usum. Conf. Schilter. *Exerc. XXVII.* §. 40.

An in praxi maritima obtineat?

Miror adeo nimium amorem juris Romani, omnem curam intendentem, ut usus hujus tituli saltem quocunque modo ad praxin maritimam deduci possit,

Uf.

Uf. mod. §. 3. cum tamen in confesso fit, in legibus maritimis nullam mentionem fieri actionis exercitoriae, quia videlicet illo tempore Germani leges Romanas ignoraverunt. Imo etiam si jus civile in aliis causis jam innotuerit, nauticarum tamen legum conditores magis ad praxin legum maritimarum respexerunt, & receptos navigantium mores, quam ad leges Romanas, imo ne quidem mentionem fecerunt regressus ex facto magistri ad exercitorem, nec etiam regressus hic quadrat ad rationem legum maritimarum. *Uf. mod.*

§. 12.

Magis tamen adhuc mirandum, quod post hanc confessionem Dd. non dubitent, pro usu hujus tituli hodierno annotare, saltem hodie huic actioni locum esse debere, si rejectis moribus patriis introducantur mores Romani, & solatium in eo quærant, quod de praxi hujus actionis non dubitaverit Marquardus, & quod non negaverit, praxin illius actionis superesse, etiam si juris nautici peritissimus. *Uf. mod. §. 13.*

*An ejus usus
sermandus?*

Facilius etiam excuso magnum Grotium, dispositionem juris Romani, jubentis, ex pluribus exercitoribus singulos teneri in solidum, injustitiæ accusantem, etiam si forte ex amore erga jus patrium hic hallucinatus fuerit; quam Germanos, ex nimio amore erga jus peregrinum, accusantes mores Germanorum contrarios sub illo prætextu, quod absterrerentur homines a contrahendo cum magistro navis, si pro unius facto in tot debitores se distringi viderent, si scilicet singuli exercitores pro rata saltem teneantur, *Uf. mod.*

Æquitas sententia, quod plures exercitores teneantur pro rata.

§. 16. cum tamen praxis quotidiana negotiationum maritimarum debuisset ostendere metum hunc non

Z

cadere

cadere in virum constantem, id est, vere Germanum.

*Bodmeria
quid?*

De Bodmeria, quid sit, & quid tam ratione dantium quam accipientium tale mutuuum, observandum sit, ex instituto egit D. Beyer. *ad b. r.*

TIT. II.

De lege Rhodia de jactu.

SUMMARIA.

<i>Erronea opinio de origine L. Rhodia & juris Wisbycensis.</i>	<i>An hic titulus in usu? An opus speciali actione contra vecto-</i>	<i>res? An hic titulus recte extendatur ad casum incendiis? Scriptores huc pertinentes.</i>
---	--	---

Erronea opinio de origine L. Rhodia & juris Wisbycensis.

Antiquitatem & auctoritatem juris Wisbycensis, quod in causis ad rem nauticam spectantibus pro jure communi habetur, exposuit Conring. *de origine juris German. c. 19. circa finem.* Nolui credere, doctum esse a magno Jcto, legem Rhodiam conditam esse ab equitibus Rhodensibus. Jam talia non miror amplius, cum videam scriptum esse, quod hoc jus nauticum translatum fuerit ad civitatem Wisbycensem, postquam videlicet insula Rhodus a Turcis anno 1522. occupata esset; atque adeo ex eo tempore celebrari cœpisse jus nauticum Wisbycense. *Us. mod. §. r.* Atque adeo operam dent studiosi juris studio historiarum, & literis humanioribus, cum præsens seculum non amplius admiretur solam legum Romanarum notitiam, memoriæ magis, quam judicio inhaerentem.

An hic tit. in usu?

Cum ergo non solum legibus Wisbycensium tanquam communi jure gentium utantur omnes oceanici ac-

ni accolæ, sed & ex statutis civitatum Hanseaticarum definiantur controversiæ ad hunc titulum pertinentes, hæc autem maximam partem, præter repetitionem quarundam legum Rhodiensium, collectæ sint ex legibus Wisbycensibus aliisque regum ordinationibus; & tam in æstimatione rerum amissarum ac servatarum, quam in contributione a vectoribus facienda aliisque capitibus multis abeant a dispositione legis Rhodiæ, non video, quomodo ex dictis possit inferri conclusio, quod nullum dubium sit, titulum nostrum ob singularem æquitatem hodie esse in viridi observantia. *Us. mod. §. 1.* Potius commendandum studioso juris, ut in talibus controversiis evolvat statim statuta Hanseatica, Hamburgensia & similia; Si tempus superfit, tum demum consulere poterit convenientiam aut disconvenientiam juris Germanici & Rhodi.

Itaque jure Germanorum non opus est, ut de genere actionis simus solliciti, quæ scilicet damnum passo contra reliquos vectores competat, cum jure Hanseatico contributio ratione mercium servatarum statim fieri debeat in portu & extra judicium, Schilter. *Exerc. XXVII. §. 25.*

Extenditur etiam hujus tituli dispositio ad alios casus v. g. si domus diruatur, ne ortum incendium latius grassetur, item si tempore belli suburbia destruantur; sed cum interpretes privata autoritate suæ jus condere nequeant, in causis incendiorum & belli ante omnia ad jura municipalia & consuetudines regionis & loci erit attendendum. Schilter. *Exerc. XXVII. sb. 29. Adde Us. mod. §. 12.*

Ceterum uti varia ad illustranda jura maritima

Z 2

*Scriptores
huc perti-
nentes;*
edita

edita sunt scripta, ita inprimis huc referri solet *Quintini Weizii tractatus von Averezen*, qui e belgica in latinam linguam translatus *cum notis Simonis a Lesswen & Matthæi de Vicq Amstelod. 1672.* prodiit. Adde *Petri Peckii Commentarios in titulos Pand. & Cod. ad rem nauticam pertinentes cum notis Vinnii*, quibus subjunctæ *leges navales Rhodiorum græco-latine Amstelod. 1688.*

TIT. III

De institoria actione.

SUMMARIÆ.

Convenientia hujus actionis & exercitoria. An ejus usus? Jura mercatorum unde addiscenda? An sub institoribus comprehendantur ministri reliqui?

Convenientia hujus actionis & exercitoria.

DE jure Romano eadem, quæ in exercitoria actione observanda sunt, etiam ad institoriam quadrant; In eo saltem est differentia, quod in exercitoria exercitor etiam ex facto substituti, quem absque ipsius permissione magister præposuit, teneatur *l. 1. §. 4. de exerc. act.* In hac vero ex facto tertii ab institore substituti non obligatur principalis dominus.

An ejus usus? Jura mercatorum unde addiscenda?

Quoad USUM forenssem hujus actionis eadem quoque repetenda, quæ de exercitoria monuimus, nisi quod in foris Germanicis frequentiores sint negotiationes terrestres, quam maritimæ, & nostrorum mercatorum jura consuetudinaria magis sint, quam in scripturam relata. Unde plus discere poterit studiosus juris in his materiis ex menstrua conversatione cum mercatoribus, quam ex annua evolutione Jurorum. Solent etiam in talibus controversiis ipsi mercatores

catores iudicium suum ferre, vel consilium dare, quod *parere* vocant. Adde Schilter. & Beyer. *ad b. t.*

Moribus etiam domini non solum ex factis institutorum, sed etiam ex factis ministrorum reliquorum *An sub institute comprehendantur ministri reliqui?*
Der Jungen und Ladendiener obligari solent, quod tamen haud dubie non est extendendum ultra venditionem mercium *Uf. mod. §. 1.* & nec de hac indistincte tenebuntur domini, sed ubi minutim res venduntur, *wo man nach der Elle verkauft.*

TIT. IV.

De tributoria actione.

Nullum esse USUM hujus actionis dixi *ad Institutio- An usus titiones §. 3. quod cum eo qui in al. pot. p. 266. Neque l. 1. §. 15. b. t. de separatione diversarum tabernarum hodie usus ubique est, nec æquitas illius legis sine rationibus dubitandi. Uf. mod. §. 2.* *An beneficii quasi separationis.*

TIT. V.

Quod cum eo, qui in aliena potestate est, negotium gestum esse dicitur.

Moribus Romanorum sæpe necesse erat, cum filiis familias contrahere, quia pater filios suos majorenes poterat retinere in patria potestate, etiamsi viri essent, & magistratus gererent. At cum Germani regulariter filios suos a se separent post majorenitatem, minores autem habeant apud Germanos etiam beneficium restitutionis, si læsi sint, & præterea cum filiis familias raro contrahant alii, imo

Fundamentum hujus tituli ap. Romanos. Cur hodie cesset?

Germanis ignota fuerint, peculia filiorum, patet, nullum esse usum hujus tituli in Germania, etsi nullum sit dubium, filios familias apud Germanos ex contractu obligari. Ratio dissentientium *in Us. mod. §. 2.* patriam potestatem in Germania adhuc salvam esse, petit principium. Imo totum hunc titulum in praxi nullum habere usum, fatetur *Us. mod. §. 3.*

TIT. VI.

De Senatusconsulto Macedoniano.

SUMMARIA.

An obtineat hoc Sctum in intuitu patrum? intuitu filiorum familias? Intuitu mi- | *norum? An ejus usus esse possit propter renunciaciones juratas?*

An obtineat hoc Sctum.

Historiam Scti Macedoniani & legum id præcedentium succincte exponit Schilter. *Exerc. XXVII. §. 61. seq.* quem si cum iis conferas, quæ ad hunc titulum adnotavit D. Beyerus, & quæ modo observavimus *ad tit. præced.* constabit, hujus tituli USUM esse rariorem in foris Germanorum, quod etiam a Tuldeno jam observatum, contra quem non multum faciet allegatio præjudicii apud Carpzovium in *Us. mod. §. 1.* quia una hirundo non facit ver.

Intuitu patrum?

Adde quod, cum constet, Germanos ignorare peculia profectitia, aut potius in genere peculia filiorum familias, Germani nunquam habuerint opus hoc Scto intuitu patrum, quia regulariter filii non possunt obligare parentes, sive mutuum contraxerint, sive alium contractum celebraverint. Quorsum etiam spectat casus in *Us. mod. §. 10.* de filio nobili ad solennita-

nitatem aulicam invito parente mutuam contrahente. Ut adeo speculationes fere inanes sint, quas Dd. de usu hodierno Scti formant intuitu peculii adventitii irregularis. Vid. *Uf. mod. §. 7. seq.* Nam non entis nulla sunt prædicata.

Interim tamen quod ipsos filiosfamilias attinet, cum nec hodie plane desint homines, qui filiosfamilias non solum pecuniis mutuo datis, sed & aliis contractibus irritant ad luxuriam, legibus peculiaribus Germani huic malo prospexerunt. Ita in academiis plerumque prohibitum est, etiam merces quasvis credere filiis ultra certam summam; sed hic non est usus Scti Macedoniani.

Nec poterit ad extensionem hujus Scti referri accurate prohibitio salubris, quod minoribus sine consensu tutorum nec pecunia credenda, nec alii contractus cum iis sint celebrandi sine præscitu tutorum, vid. *Uf. mod. §. 3. & 4.* Hoc enim respicit jura minorum. At Sctum respicit mutuam filiorum familias etiam majorennum.

Adde, quod renunciaciones juratæ secundum principia juris Canonici tollerent omnem usum Scti, si quis subesset. Et quamvis etiam in hac quæstione dissentiant Dd. tamen praxis in dubio tenet cum jure Canonico. Certe distinctio, utrum bona intentione an mala mutuam fuerit datum, quam attendi in renunciacione jurata debere asserunt, vid. *Uf. mod. ad fin.* neque quadrat ad principia juris Romani, neque ad praxin intuitu probationis est applicabilis.

LIB. XV.

TIT. I.

De peculio,

SUMMARIA.

Doctrina de peculio nullus usus? An ad peculii speciem pertineat pecunia lustrica? | An ex delicto filii pater conveniri possit peculiote-nus?

Doctrina de peculio nullus usus.

DOCTRINAM juris Romani de peculio servorum & filiorum familias apud Germanos nullum habere USUM, jam notavimus *ad Institutiones §. 1. per quas pers. cuique acqu. p. 169. & §. 4. Inst. quod cum eo, qui in al. potest. p. 266.* Concedit etiam *usus mod. hic §. 1. & 2.* servorum peculium apud nos nullum esse, & *ad tit. de tribut. actione §. 1.* asseritur, peculium rarius (non errabis, si dixeris, nunquam) concedi solere filiis, sed filios, dum negotiantur, separatam instituere œconomiam, aut expresse emancipari, (imo, ut recte monet Lauterbach. *ibid.* citatus, pro emancipatis ex ipsa concessione negotiationis haberi;) Unde disputationes quæ *ad hunc tit. §. 3. & seq.* supposita peculiarium concessione instituuntur, non pertinent ad usum forensem, sed ad speculationes non magni usus.

An ad peculii speciem pertineat pecunia lustrica?

Et tamen Jcti quæstionibus ejusmodi otiosis torquentur & torquent studiosos. Ita de pecunia lustrica quatuor sunt diversæ sententiæ, ad quam peculii classem sit referenda, quas vide apud Schöpferum *n. 25.* Ejusmodi pecunia ne quidem apud Romanos ad ullum peculium pertinuisset. Nam apud Romanos non omnes liberorum aut servorum reculæ v. g. *Erindgeld* &c. pecu-

peculii nomen merebantur, sed quæ servis aut liberis darentur in administrationem, & haberent rationes a rationibus paternis aut dominicis separatas. Interim verius est, pecuniam lustricam dari parentibus & intuitu eorum. Et praxis quotidiana docet, parentes pauperes melius jura Germanica, eorumque praxin scire, quam Jctos de pecuniæ lustricæ qualitate disputantes, dum pecuniam lustricam statim expendunt. **Sie bezahlen die Gevatterstücke und Pfannfuchen mit.** Quod vero ditiores eam servant liberis, hoc ex pietate & amore fit, non ex præcepto justitiæ, & obligatione legali.

Solent etiam Dd. communiter asserere, patrem *An ex delicto filii conveniri non posse directo, post condemnationem tamen filii posse conveniri peculiotenus actione rei judicatæ, tanquam ex quasi contractu descendente.* *fit peculiotenus?* Svave somnium ob non recte intellectam *l. 3 §. 11. ff. b. t.* quam de alia omni re judicata loqui, quam quæ sequitur actionem ex delicto, facile monstrabit accuratior ejus & *§. statim sequentis 12. inspectio.* Conf. D. Beyer. *ad b. t. posit. 30.* Jure Germanico etiam pater ex suis bonis non solvit ob delictum filii, at si bonis separaverit filium minorem, ex his solvit. Schilter. *Exerc. XXVII. tb. 86.* non tanquam ex peculio, sed ex bonis filii propriis. Ita etiam emendandus D. Beyer *ad h. t. posit. 29. & statim sequente posit. 31.*

TIT. II.

Quando de peculio actio annalis est.

Actio de peculio a Germanis nunquam recepta, *An hujus tit. corruiat sua sponte & hic titulus.* Conf. *Uf. mod. usus?*
 §. 1. A a TIT.

TIT. III.

De in rem verso.

*An hac actio
obtineat? An
a negot. ge-
stione diffe-
rat?*

ET de hujus actionis non usu in Germania dixi jam *ad Institutiones §. 4. quod cum eo. p. 267.* Et quæ in contrarium adducuntur in *Uf. mod. §. 4.* pro demonstranda ejus differentia a negotiorum gestione, sunt subtilitates theoreticæ, non pertinentes ad usum practicum, imprimis cum aliquoties jam dictum sit, differentiam inter actiones b. f. & stricti juris nullum habere usum in foro.

TIT. IV.

Quod jussu.

*An hæc actio
in usu?
Qu. mda ap.
Rom. data
fuerit?*

NEC hanc actionem apud Germanos ullius esse usus, diximus *ad §. 1. Inst. quod cum eo p. 264.* ubi simul ostendimus, falsam esse explicationem communem, quasi actio quod jussu data fuerit, si pater jussum direxerit ad filium. *Uf. mod. §. 1.* Unde sufficit pro nostra sententia, quod dissentientes fateantur, in eo casu, ubi pater jussit illi, qui cum filio postea contraxit, ut contrahat, tunc subtilitati illi amplius non esse locum, sed locum habere actionem mandati. Vid. *Uf. mod. §. 2.*

LIB. XVI.

TIT. I.

De Senatusconsulto Vellejano.

SUMMARIA.

*Ratio hujus Scti an qua- || illud receperint? An Sctum
dret ad Germanos? An hi || competat femina illustri?*

An

An Judae? An renunciatio SCTi conveniat principiis juris. Sententia affirmantis || *origo. Usus SCTi exiguus & iniquus.*

Rationes politicas SCTi Vellejani summam exponit Schilter. *Exerc. XXVIII. tb. 1. 2. 3. 4.* Adde SCTi *an qual. 1. & 2. b. s.* MORIBUS Germanorum etfi mores mulierum meliores fuerint, judiciumque minus corruptum, adeoque rationes SCTi Vellejani ad eos non quadraverint, inprimis cum perpetua tutela prospexerint mulierum infirmitati, recepto tamen jure Justiniano in plurimis locis receperunt etiam SCTum Vellejanum, in quibusdam tamen non receperunt, aut abrogarunt. Schilter. §. 5. 6. disput. nostr. *de Usu exiguo SCTi Vellejani §. 6. usque ad §. 10. Us. mod. §. 2. usq. ad §. 6.*

Quoad foeminas illustres regalia & jurisdictionem habentes dissentiunt Dd. utrum ad illas etiam SCTum extendendum sit. Negativam defendi in citata *disputatione p. 11.* majori cum verosimilitudine, quam qui affirmativam tuentur, vide *Us. mod. §. 7.* Et si enim jus Romanum illam distinctionem inter foeminas jurisdictionem habentes & non habentes, ignoret, id tamen non mirandum, quia tum non erant in orbe Romano foeminae regalibus jurisdictionalibus polentes.

Judaeorum foeminis etiam beneficium hujus SCTi competere putant nonnulli, ubi scilicet publica auctoritate tolerantur. Sed & hic dissentiunt alii. Vide Schöpfer. *bic n. 3.* nec absque ratione, sive quod Judaei universi & eorum uxores credantur mercaturam exercere,

cere, sive quod Judæi indigni esse censeantur beneficiis Christianorum.

An renunciatio SCTi conueniat principis juris?

Quod renunciationem SCTi attinet, communiter quidem secundum principia juris Romani validam eam esse existimant. Multi tamen Dd. hac etiam in parte dissentiunt. Videantur Schilter. *Exerc. XXVIII. §. 8. seq.* D. Beyer *ad b. t. p. 15. seq.* Leschæserius *de renunciatione Vellejani*; nec sine rationibus prægnantissimis: partim si (1) quis consideret rationes inventi SCTi Vellejani *l. 1. §. 2. b. t.*; partim si (2) cogitetur, quod fœmina intercedens etiam solutum repetat; partim (3) quod quemadmodum minori non nocet renunciatio beneficiorum in ipsius favorem inventorum facta in minoritate, ita etiam mulieri non nocere debeat renunciatio juris ob imbecillitatem sexus ipsi concessi facta, durante illa imbecillitate, i. e. durante tota vita; partim (4) quod ita reuera non proficit tota inventio SCTi, cum fœminæ eadem facilitate possint perfvaderi ad renunciandum, qua perfvadentur ad intercedendum; partim denique (5) quia nullus textus juris hoc asserit. Nam *l. fin. §. 4.* loquitur plane de casu specialissimo, cujus ratio est, ne iudicium reddatur elusorium. Porro nec *l. 21. C. b. t.* quicquam probat, quia loquitur de remissione hypothecæ. Et quamvis fœminæ tutrices liberorum cogantur renunciare SCTo, tamen & hic casus specialis est, quia intercessio facta in negotiis pupilli ipsis regulariter non nocet.

Sententiæ affirmantis origo.

Sed tamen his omnibus non obstantibus error communis jus fecit in praxi, etsi rursus de modo renunciandi infinitæ sint dissensiones, & adeo summa juris incertitudo, vide *dict. disp. nostr. §. 16. usque ad §. 30.*

Ori-

Originem autem debet illa sententia erronea æquitati cerebrinæ juris Canonici, *ibid.* §. 31. frustra dissentiente *Ufu moderno* §. 9. Etsi enim textus juris Canonici sint speciales, tamen rationes decidendi ibi univ ersales sunt.

Atque adeo, ubi etiam receptus est usus SCTi *Ufus SCTi* Vellejani in Germania, necesse tamen est, ut ejus sit *exiguus*, exiguus usus in foris Germaniæ, quia creditores non plane stupidi curant fieri renunciationes SCTi juratas, quo pacto haud dubie inefficax redditur totus usus SCTi, cum sœminæ sic renunciantes plerumque decipiuntur a creditoribus vel debitoribus, & eadem sexus fragilitate, qua ad intercedendum persuadentur, persuaderi soleant ad renunciationem juratam.

Quod si aliquis usus superest SCTi, erit & hic ut *iniquus*. plurimum, si non semper, iniquus & irrationalis, quia tum decipiuntur creditores, etiam optimæ fidei, & minime dolosi, adeoque tum praxis repugnat non solum principiis juris naturalis, sed & ipsius juris Romani *l. 30. ff. b. t. vid. di&. dissert. nostra §. 32. 33. 34.* Adde, quod praxis nostra ansam det otiosis juramentis, nomen Dei profanantibus, & etiam multis perjuriis, item communi dissensui & incertitudini juris in multis quæstionibus, de quibus vide *Uf. mod. §. 9. 10. 11. 12. 16. 18. 23. 24.*

TIT. II.

De compensationibus.

SUMMARI A.

Quantitas, genus, species || *satio debiti naturalis tantum*
quid hic denotent? Compensatio || *an hodie occurrat? An res-*

Aa 3

sona-

cessionario opponi possit compensatio cum cedente? An fisco compensatio opponi possit? An ad retentionem requiratur debitum liquidum? An compensationis usus jure

Antejustiniano, Gallico & Germanico? An adversus debitum ex instrumento quaerentiato compensatio admittatur?

Quantitas, genus, species quid hic denotent?

Quid denotent termini quantitatis, generis & speciei in doctrina de compensationibus, distinctius exposui in notis ad *Strauchium differt. 17. tb. 10.* Scilicet compensari possunt individua ejusdem speciei fungibilis ejusdem bonitatis, v. g. tritici cum tritico; non possunt equus cum equo, equus cum hordeo, triticum cum hordeo. Compensari tamen potest quidam equus indefinite debitus cum quodam equo similiter debito.

Compensatio debiti naturalis tantum an hodie occurrat?

Secundum jus Romanum etiam quod natura debetur, seu debitum naturale tantum in compensationem veniebat *l. 6. b. t.* Eoque refertur debitor injuria judicis liberatus, ut & hic compensare teneatur, si ejus debitor postea fiam *l. 28. pr. l. 60. pr. de condict. indeb.* Schöpfer *bic n. 9.* Sed vereor, ut hic casus quadret ad mores Germanorum, quia dicti textus loquuntur de judice pedaneo. Prætor enim jus reddere dicitur, etiam cum inique decernit, *l. ult. de f. & f.*

An cessionario opponi possit compensatio cum cedente?

Cum ad compensationem instituendam requiratur, ut sint mutui debitores, disputatum fuit, an cessionario opponi possit compensatio debiti, quod debet cedens. Sed obtinuit affirmativa sententia. Vide *notas ad Strauchium diff. 17. tb. 10.* & *nova scholia ad Huberum b. t. Schilter. Exerc. XXVIII. §. 20. seq. Us. mod. §. 6.*

An fisco com-

fisco etiam opponi posse compensationem, de jure

jure Romano planum est *l. 12. ff. b. t. Us. mod. §. 7.* Vide *pensatio optamen* requisita & limitationes hujus regulæ *ibid. §. 8. poni possit?* & *9.* Sed cum fisci nostri non ubique sit eadem ratio, quæ erat fisci Romani, ante omnia considerata erit convenientia & disconvenientia utriusque. Conf. Schilter. *Exerc. XXVIII. lib. 25. seq.* & de diversi fisci stationibus eund. §. 29. 33.

Ad jus retentionis exercendum, inter alia etiam requirunt regulariter, ut debitum sit liquidum. Nonnulli tamen etiam in illiquidis retentionem admittunt. Dissensum vide in *Us. mod. §. 16.*

Compensatio nititur summa æquitate naturali, cum dolo quis petat id, quod statim restitutus est. Igitur est juris gentium quoad USUM forensem, & adeo ubique obtinet, nisi ex ratione status speciali id sit prohibitum.

Talis ratio status erat juris civilis Antejustiniani, quo in contractibus bonæ fidei compensatio ipso jure tollebat debitum; in contractibus autem stricti juris demum per exceptionem doli mali a tempore exceptionis oppositæ, quod tamen ipse Justinianus sustulit *l. 30. C. de compens. §. 30. Inst. de actionibus.* Talis ratio status est Gallorum, apud Schilterum *Exerc. XXVIII. §. 15. & 17.*

Germani secuti sunt jus gentium jam a temporibus Caroli M. Schilter. *Exerc. XVIII. §. 16.* Nec obstat textus juris Saxon. *lib. 3. art. 12.* quia loquitur vel de reconventionem, Schilter. §. 15. & 17. vel de compensationem debiti illiquidum aut specierum. Illo enim tempore, tanquam in magna veterum paupertate rarius de pecunia actiones instituebantur.

Mori-

*An adversus
debitum ex
instrum. gua-
rentigato
compensatio
admittatur?*

Moribus etiam in eo est differentia inter jus commune & Saxonicum, quod in Saxonia adversus debitum ex instrumento guarentigato non admittatur compensatio debiti cum delatione juramenti. Vide Schöpfer. *hic n. 6.* Alibi vero hæc compensatio admittitur, ut hic in Ducatu Magdeburgico. Nam debitum, quod quis per testes probare vult, ubique pro illiquido habetur. Nec obstant ea, quæ habet Schilterus *ad tit. de fide instrum. Exerc. XXXV. §. 17.* Vix enim ea obtinent, nisi in quæstione possessorii summariissimi.

TIT. III.

Depositum, vel contra.

SUMMARIA.

<p><i>Depositum juris gentium. Ejus convenientia cum mandato inprimis ratione culpa & periculi. Ejus usus. An hodie differat depositio rei immobilis a mandato? An usus distinctionis depositi in</i></p>	<p><i>simplex & miserabile, irregulare & mutuum. Actio depositi an hodie famosa? An casus cedende actionis depositi in usu? Probatio culpa cui incumbat?</i></p>
---	--

*Depositum
juris gen-
tium.*

Depositum, quatenus inde obligatio utrimque oritur, est juris gentium, ubique obligans. Quatenus vero jure Romano quædam peculia habebat, eatenus illa differentia nullum videtur habere usum in foris Germaniæ.

*Ejus conve-
nientia cum
mandato,*

Potissimum notandum, quod jure gentium mandatum & depositum quoad effectus pene coincidunt, aut saltem tanquam genus & species differant, nisi quod

quod intuitu nominis mandatum denotet saltem simplicem conventionem, depositum vero rei interventionem supponat, Schilter. *Exerc. XXVIII. lib. 71.* Jus vero Germanicum & hic sequitur simplicitatem juris gentium, non subtilitates juris Romani.

Hinc utrobique eadem culpa præstatur, id est, ^{imprimis in} & depositarius & mandatarius debent rem alienam ^{tionem culpa,} magis custodire, quam suam, (utpote quam regulam jam supra *ad tit. Commodati* notavimus, jure Germanico fuisse generalem,) vide omnino *Speculum Sævicæ, cap. 243.* Cui non contradicit *Speculum Saxonicum lib. 3. art. 5.* secus ac putat Dn. Schilter, *ibid. §. 48.* Nam jus Saxonicum saltem unam culpam novit per superius dicta.

Quod si tamen rem alienam magis quam suam ^{& periculi.} custodiverint uterque & depositarius & mandatarius, tum ulterius de periculo neuter tenetur, dict. *Specul. Sævic. c. 143.* cui non obstat *c. 247.* quod vel loquitur de locatione, vel ubi periculum pacto est susceptum, quorsum inclinant ipsa verba.

Et hoc jure adhuc hodie utimur, tanquam con- ^{Ejus usus.} veniente etiam cum principiis juris naturæ. Vid. *Puffend. lib. 5. c. 4. §. 7.* Schilter. *d. l. §. 47.* nisi ubi jus Romanum receptum esse doceri potest, uti de jure Bavarico testatur Schilterus *ibid. §. 48.*

Porro secundum jus Romanum verius est, res ^{An hodie} etiam immobiles deponi posse, & actionem depositi ^{differat de-} locum habere, nisi contractus a mandato inceperit, ^{positio rei} ut si ei, qui jam mandatarius meus est, custodiam re- ^{immobilis a} rum immobilium commendem. Notum enim est, ^{mandato &} Jctos Romanos in contractibus bonæ fidei maxime

influxisse initium contractus; confer *dicta ad Huberum b. t. pos. 1.* quamvis multi dissentiant, Schöpfer, *bic n. 9.* Secundum principia vero juris Germanici hæc quæstio nullum usum habet, cum utrobique eadem sit præstatio.

An usus distinctionis depositi in simplex & miserabile;

Distinctionem inter depositum simplex & miserabile apud nos nullum habere usum, jam ostensum in disputatione *de usu action. pœnal. C. 3. §. 32.* Unde facile jam poterit responderi dissentienti *Usui mod. bic. §. 1.*

irregulare & mutuum?

Nulla etiam amplius est differentia hodie inter depositum irregulare & mutuum. Unde compensatio quoque locum habebit in deposito irregulari. Dissentit *Us. mod. §. 2.* Et in tali deposito usuræ debentur hodie ex pacto quandocunque adjecto, & ex mora. *Us. mod. §. 3.*

Actio depositi an famosa?

MORIBUS Germaniæ insuper actio depositi non est famosa. Schilter, *Exerc. XXVIII. §. 50.* frustra dissentientibus alijs citatis in *Usu moderno §. 7.*

An casus cessionis depositi in usu?

Porro si depositarius rem depositam iterum apud alium deposuerit, moribus Germaniæ non opus est cessione, ut apud Romanos, *l. 16. ff. b. t.* Sed habeo statim implorationem officii judicis.

Probatio culpe cui incumbat?

Denique culpæ probationem incumbere deponenti, procedit quidem jure Romano, Lauterbach, *bic.* sed de jure Germanico ea probatio incumbit depositario, quod & rationi convenientius. Probat vero, culpam se non commisisse, depositarius juramento. *Specul. Sævic. & Saxonie, dictis locis.* quamvis dissentiat Schilterus *§. 49.* Quod si tamen deponens velit & possit probare culpam depositarii, hic ad juramentum non admittetur.

LIB.

LIB. XVII,
TIT. I.
Mandati, vel contra.

SUMMARIA.

<p><i>Ad quam culpam teneatur mandatarius? Quando hac actio infamet? Usus mandati. An hodie ratione culpa</i></p>	<p><i>differat a deposito & negotiorum gestione? Actio mandati an hodie famosa?</i></p>
---	---

AD culpam levem teneri mandatarium probat *Ad quam*
 D. Beyer *ad b. t. lb. 19. seq.* Dissentiunt commu- *culpam tene-*
 niter ac dicunt, etiam ad levissimam culpam te- *atur manda-*
 neri mandatarium. Schilter, *Exerc. XXVIII. lb. 85. seq.* Re- *tarius?*
 vera dissensisse J. C. Ros Romanos tum in mandato, tum
 in negotiorum gestione quoad præstationem culpæ do-
 cui in dissert. *de usu practico doctrina de culp. præstat.*
c. 1. §. 25.

Actio mandati directa apud Romanos infamat *Quando hac*
 tum demum, si ob dolum condemnatus mandatarius. *actio infam-*
 De contraria, eam indistincte infamare, asserit Schö- *met?*
 pfer. *n. 11. per l. 6. §. 5. de his qui not. infam.* Sed verius,
 dictam *l. 6. §. 5. junct. §. 7.* loqui de speciali casu, si ex
 mandato tuo pro te fidejussi, vel de simili, quia tum
 mandans perfidus est.

Mandatum, ut contractus juris gentium, hodie *Usus manda-*
 haud dubie in USU forensi obtinet. Aliud, quatenus *ti.*
 jure Romano specialiter quædam ibi recepta erant.

De differentia inter mandatum & depositum dixi *An hodie ra-*
 jam *ad tit. preced.* Idem dicendum de differentia inter *tione culpa*
 mandatum & negotiorum gestionem, eam scilicet ra- *differat a de-*

posito & ne-
gorior gestio-
ne?

Actio man-
dati an ho-
die famosa?

tionem præstationis culpæ hodie nullam esse, per ea quæ
ad tit. *Commodati & Depositi* jam notavimus.

Quare nec moribus Germaniæ actio mandati,
sive directa, sive contraria, sunt famose, per dicta ad
tit. *de his qui not. infamia.*

TIT. II.

Pro socio.

S U M M A R I A.

<p>An societas universalis frequens fuerit apud Romanos? Quam culpam præstet socius? An doctrina Romana hujus tituli apud Germanos</p>	<p>in usu? An occurrat societas universalis? An socius præstet culpam saltem latam? An obliget socium?</p>
--	--

An societas
universalis
frequens fu-
erit apud Ro-
manos?

NOta est divisio societatis in universalem, gene-
ralem & particularem. Credo tamen JCos
Romanos, dum de societate universali, seu
omnium bonorum egerunt, non tam respexisse ad ea,
quæ fieri solent, quam ad ea, quæ fieri saltem non sit im-
possibile. Neque enim puto, facile exemplum extitisse
apud Romanos societatis omnium bonorum.

Quam cul-
pam præstet
socius?

Quod culpæ præstationem in societate attinet, re-
vera dissentisse JCos Romanos, docui in disputatione
de usu practico doctrina de culparum præstationibus c. 4.
§. 24. Nam secundum l. 52. §. 2. & 3. b. r. culpam levem
præstat socius, at secundum l. 72. eod. & §. ult. *Inst. de*
societate latam tantum præstat.

An doctrina
b. r. apud
Germanos in
usu?

Leges GERMANORUM antiquæ de societate
nihil disposuerunt, ignorantes videlicet illis temporibus
societates mercatorias & quæsturias. Interim qua-

quatenus ex jure gentium pleraque in hoc titulo definita sunt a Romanis, nullum dubium, quin & ea apud nos sint in usu, quatenus tutius sit, hic recurrere ad ipsas consuetudines.

Igitur nec apud Germanos in usu est societas an occurrat universalis omnium bonorum. Adde D. Beyerum ad societas uni- *b. l. n. 12.* (nisi huc referre velis societatem conjugalem versalis? omnium bonorum Germanis non infrequentem. Sed hæc tamen meretur peculiarem dispectionem.) Unde differentia juris Romani societatis particularis & universalis, v. g. ratione communicationis bonorum, ratione traditionis, renunciationis, collationis ob delictum focii &c. hodie exiguum habebunt usum forenses.

Porro jure Germanico socius in rebus etiam an socius communibus, quæ ex parte alienæ sint, majorem de- præstet cul- bebent adhibere diligentiam, quam in rebus propriis, pari saltem per dicta *ad tit. Commodati & Depositi*, unde non ha- latam? bebent usum dispositio *§. fin. Inst. hic*, quod major quam lata culpa a socio non præstetur.

Utrum socius socii obligationem acquirat, latius an obliget exponit Schilter. *Exerc. XXIX. §. 8. seq.* Moribus mer- socium? catoris puto verius esse, ut socius nomine societatis contrahens & obliget socios, & iis obligationem acquirat, quia moribus Germanorum subtilitas juris Romani de obligatione offibus contrahentium in hærente nunquam fuit recepta.

LIB. XVIII.

TIT. I.

De contrahenda emtione & de pactis inter emtorem & venditorem compositis, & quæ res venire non possunt.

SUMMARIA.

<p><i>Arrba quid? An signum emtionis imperfecta? Cur nobiles a venditione cerevisia & mercatura prohibeantur? Emtio fructuum an emtio spei an rei? Dispositio Germanica de venditione fructuum in herbis an quadret ad fructus futuros in genere? Inutilitas questionis: utrum emtio sit an</i></p>	<p><i>permutatio, si partim res, partim pecunia solvatur. Error cui noceat? Contra quem in dubio facienda interpretatio? Pactum de retrovendendo, cur apud Romanos inventum? An in usu? Jus retractus gentilitium in quibus bonis in Saxonia locum habeat? An cedi possit? Usus & non usus tituli.</i></p>
---	--

*Arrba quid?
An signum
emtioneis
imperfecta?*

O Stendi prolixè in disputatione de arrhis emtionum, arrhas nunquam dari in signum emtionis imperfectæ, adeoque licere recedere semper ab emtione arrhis datis sub earum amissione, nisi aliud conventum sit. Simul vero ostendi, jure Germanico arrhas nihil aliud esse, quam *Neukauff* / & communiter confundi cum *Gottes Pfening* / *Weinkauff* / *Leukauff* / *Haffgeld* vel *Herdgeld*. Conf. *l. s. mod. §. 11. & 12.*

*Cur nobiles
a venditione
cerevisia &*

Quod Nobilibus hodie non concedatur jus cerevisiam vendendi, Dd. deducere solent ex *l. 3. C. de commerc. & merc. yid. Schöpfer, bic. n. 7. & 8.* quasi scilicet illa

illa lex Honorii unquam lata sit Germanis aut ab iis ^{mercaturæ} observata. Dicendum potius, quod ideo in Germa-^{prohibeantur?}nia turpe habeatur Nobilibus & indecorum, mercaturam exercere, quia primi cives urbici in Germania liberti fuerunt, & quia in Germania coctio & venditio cerevisiæ fuit antiquissimus & primus usus urbanus, hodiernum quamcunque etiam urbeculam a vico secernens. Et hæc etiam est ratio, cur Nobilibus Germanis turpe habeatur magnam mercaturam exercere, quod tamen non habetur turpe apud Belgas, Venetos, Genuenses &c. Conf. D. Beyer. *ad b. t. posit. 6.* Res vero domi natas vendere non habetur turpe Nobili Germano.

Distinctionem communiter faciunt Dd. inter ^{Emtio fru-}emtionem spei, & rei speratæ; Ad posteriorem refe-^{ctuum an}runt venditionem fructuum futurorum, utpote quæ ^{emtio spei,}tacitam habeat conditionem, si fructus ^{an rei?}aliqui nascantur, *l. 8. pr. b. t.* Verum id quidem in dicta lege non dicitur, nec probatur ex textibus Schiltero adductis *Exerc. XXX. §. 29.* Unde mallem, & hunc casum referre ad emtionem spei cum Hubero *ad Instit. b. t. posit. 12.* Videndum, quid actum sit. Nihil enim prohibet, quin de fructibus futuris eodem modo contrahi possit, uti de captura piscium. Interim casus vix dabilis est, ut plane nulli fructus sint nascituri. Et nescio, quo respexerit D. Beyerus, dum in *posit. 21. ad hunc tit.* asserit, in emtione fructuum futurorum, pretio decrescere, quod merci decrescit.

Quod autem fructus in herbis vendi nequeant, ^{Dispositio}nisi sub conditionibus in ^{Germ. de}Ordinatione politica de anno ^{venditione}1577. *tit. 19. positis*, id speciale inventum est juris Ger-^{fructuum in}manici,

*herbis, an
quadret ad
fructus futu-
ros in genere?*

manici, in odium dardanariorum pauperibus rusticis
lucrum magnum sub præstatione pretii minoris ex-
torquentium. Adde Schilterum §. 30. Nam alias jure
Romano valeret etiam hæc emtio spei. Nec exten-
denda erit illa dispositio Germanica ad venditionem
fructuum futurorum in genere, qui nondum sunt in
herbis. Et ita intelligo dicta in *Usu mod.* §. 9.

*Inutilitas
quæstionis:
num emtio
sit an per-
mutatio, si
partim res,
partim pre-
tium solvi-
tur.*

Quæstio: an in casu ubi partim res, partim pe-
cunia pro re venali datur, iste contractus permutatio,
an emtio dici debeat? in Germania nullius erit usus.
Neque enim formula certa agendi apud nos opus est,
nec poenitere possumus in permutatione. Moribus
Germaniæ etiam in omnibus contractibus una culpa
præstatur. Nec usum præstabit quæstio in doctrina de
retractu. Adde omnino D. Beyerum *ad tit. de permuta-
tione post post. finalem.*

*Error cui no-
ceat?*

De errore in emtione venditione obviente
generalis est regula: Error nocet erranti. Et hanc
regulam puto receptam esse apud Germanos, tan-
quam quæ juris gentium est. Jure Romano si accu-
ratus textus inspicias, videntur Jcti non ubique ex
iisdem principiis quæstiones decidisse, etsi interpretes
conciliationes quærant in distinctionibus circumstan-
tiarum, quæ non multum videntur ad rem facere,
v. g. quod attendendum sit, si error est circa materiam
rei venditæ, an in parte minori, an in majori parte
erratum sit &c.

*Contra quem
in dubio fa-
cienda inter-
pretatio?*

Obscuritatem pacti nocere debere potius vendi-
tori, qui id dixerit, quam emtori; quia potuit re in-
tegra apertius loqui, ait Jctus in *l. 21. ff. b.* Verum di-
cta lex intelligenda est, quatenus plerumque vendito-
res

res in suum favorem pacta adicere solent contractui venditionis. Adeoque non obstat generali regulæ: Quod in dubio interpretatio facienda contra eum, qui clarius loqui debuisset, atque ita pro ratione circumstantiarum tam contra emtorem, quam venditorem.

Quod pactum de retrovendendo attinet, ostendit in disputatione *de usu pratico accurata distinctionis inter emtionem cum pacto de retrovendendo & contractum pignoratitium cap. 3. & 4.* illud apud Romanos inventum fuisse in fraudem dispositionum Romanarum de pignore, & tamen publice approbatum. Apud alias vero gentes inter illa duo exiguam esse differentiam, adeoque apud Germanos ante receptum jus Justinianum non occurrere casum emtionis cum pacto de retrovendendo. Post receptionem vero juris Romani pragmaticos totam hanc doctrinam de differentiis utriusque contractus distinctionibus suis reddidisse confusissimam.

Pactum de retrovendendo cur apud Romanos inventum? An in usu?

Ad jus retractus gentilicium inter alia requiritur in Saxonia Electorali, ut bona immobilia quæ retrahuntur, sint avita, hoc est a venditoris avo olim acquisita, si scilicet retrahentes sint liberi venditoris. Ad alios enim illud jus non extenditur, & jus repræsentationis hoc casu cessat, nisi per statuta & consuetudines aliud introductum. Berger. *Oeconomia juris* p. 662. seq.

Jus retractus gentilicium in quibus bonis in Saxonia locum habeat?

Non etiam illud jus retractus gentilicium extra neo cedi potest; At jus protimiseos conventionale recte ceditur, quia est ad heredes transmissibile. *Uf. mod. §. 24.*

An cedi possit?

Quoad USUM hujus tituli ea in contractu emtionis

Cc

Ufus & non usus tituli.

tionis apud Germanos obtinent, quæ juris gentium sunt. At quæ jus Romanum de tutoribus disponit, item de præsidibus ac medicis, sunt juris civilis, & ad rationes status Germaniæ non quadrant, nec adeo sunt recepta. Conf. *Us. mod. §. 2.*

TIT. II.

De in diem additione.

SUMMARIA.

*An in subhaftationibus sit || in diem in usu ?
addictio tacita? An addictio ||*

*An in subhaftatione sit
addictio tacita?*

PUtat equidem Schilterus, in subhaftationibus primum licitatore non posse poenitere, si alter plus licitans non sit solvendo, cum perfecta fuerit emtio respectu prioris sub tacita additione in diem; Vid. *Us. mod. §. 2. & 4.* Sed sententia Brunnemanni, quam recenset *Us. mod. ibid.* scilicet primum licitatore non teneri, nec additionem in ejusmodi subhaftationibus post primam licitationem statim fieri, haud dubie est receptior. Quamvis nulla pene sit provincia, quæ non habeat peculiare leges de subhaftationibus. Quorsum etiam pertinent dicta in *Us. mod. §. ult.*

*An addictio
in diem in
usu?*

Cæterum hic titulus fluit ex natura promissorum, adeoque omnino, quæ hic disponuntur, apud Germanos in USU forent, si ipsum pactum additionis in diem frequentaretur. At experientia testatur, illud non apparere in emtionibus nostris, imprimis pactum additionis resolutivum, partim quia non est ex re emtorum, talia pacta permittere venditoribus, partim, quia variæ fraudes etiam clandestinæ, & quæ difficulter probari possunt, intervenire queunt,

TIT.

TIT. III.

De lege commissoria.

PActum legis commissoriæ rarius apparet in foro, *An legis commissoria usus*
quia rarius adjicitur emtionibus apud Germanos, *ap. Germanos in emtionibus*
Unde frustra quæritur, an venditor possit retinere partem pretii jam soluti, *Uf. mod. §. 5. & an usum habeat etiam in aliis contractibus, Uf. mod. §. 10. Sed ne & aliis contractibus?*
habent Germani aliud pactum affine, Romanis incognitum, quo venditor sibi dominium reservat, donec solvatur pretium, de quo vide Schilterum *Exerc. XXX. §. 55. seq.*

TIT. IV.

De hereditate vel actione vendita.

SUMMARI A.

<i>An vendi possit hereditas viventis? An hic opus cessione actionum? An venditor debeat prestare, que jure accrescendi acquisivit? An in venditione actionum cessione necessaria? An cedi possit</i>	<i>actio injuriarum æstimatoria? An usus prohibitionis de actione potentiori non cedenda, item legis Anastasiana? An Judæus cedere possit Christiano actionem contra Christianum?</i>
---	---

Non tenetur venditor hereditatis, nec ad ejus præstationem, nec ad pretii restitutionem, si alter eam tanquam spem emit, uti ex *l. 11. b. r. communitè asseritur. Notandum tamen, non intelligendum esse casum de hereditate viventis vendita, sed si venditio facta sit sub conditione, si hereditas aliqua tibi delata fuerit. MORIBUS Germanorum valet etiam venditio hereditatis hominis viventis, si judicialiter facta sit. Schilter. Exerc. XXX. §. 59. 60. 61. Conf. Uf. mod. §. 2.*

*An hic opus
cessione actio-
num?*

Quod heres venditor teneretur emtori jure Romano actiones cedere, l. 2. §. 3. l. 14. pr. b. t. id corollarium est subtilitatum Romanarum, de actionibus offibus inhærentibus, quæ moribus Germaniæ non sunt receptæ, sed actiones cum ipsa venditione statim trans-eunt. Schilter. §. 62. seq.

*An heres de-
beat præsta-
re, quæ jure
accrescendi
acquisivit?*

An heres venditor etiam præstare debeat, quæ jure accrescendi acquisivit post venditam hereditatem, in utramque partem a doctoribus disputatur; Conf. quos citat Schöpfer *hic n. 5.* ubi negativam vocat magis receptam, nec tamen diffitetur, contrariam prægnantibus rationibus defendi posse, ut faciunt Duarenus, Robertus, Wissenbach, Perez, Mantica. Schilter *Exerc. XXX. §. 68.* Convenientior tamen est moribus Germaniæ opinio, quod heres debeat restituere emtori ea, quæ jure accrescendi acquisivit. Et quamvis Schöpferus contrariam dicat esse magis receptam, tamen & ipsa assertio hæc nondum est probata, & receptio illa intelligenda magis de libris, quam de foro, ubi vix in seculo ea de re casus occurrit.

*An in vendi-
tione actio-
num cessio
necessaria?*

Circa venditionem actionum pariter nota, quod hodie ob modo dicta non amplius opus sit cessio-
ne. Conf. D. Beyerum *hic post posit. 22.*

*An cedi pos-
sit actio inju-
riarum æsti-
matoria?*

Ad actiones quæ vendi & cedi non possunt, com-muniter referunt actionem injuriarum æstimatoriam, vid. Beyerum *posit. 28. seq.* Dissentiunt tamen non pau-ci citati a Schöpfero *hic n. 12.*

*An usus pro-
hibitionis de
actione po-
tensiori non*

Porro justissime quidem constitutum, ne actiones cedantur potentioribus, & ut coërceatur redemptio li-tium per legem Anastasianam. Cum tamen non omnia mala legibus tolli possint, inde, etsi fatentibus omni-

omnibus hæc leges apud Germanos sint receptæ, & par-
 fim legantur in constitutionibus imperii & provincia-
 libus, invenerunt tamen doctores potentum amici tot
 limitationes, ut ipsa lex & ejus efficacia pene per eas
 sit sublata, & vix effectum habeat, nisi in plebejis. Pro-
 quibus forte cautela erit, si emtores cessionis non fa-
 ciant mentionem, sed agant tanquam procuratores ce-
 dentium. Sed hæc cautela tamen iterum alia indiget,
 ne reus solvat venditori actionis, aut alio modo hic
 cum illo colludat. Imo poterit etiam reus actori pro-
 curatorio nomine agenti deferre juramentum super
 cessione in fraudem legis Anastasianæ facta. Adde *Uf.*
mod. §. 8. seq. Schilter. §. 79 - 87. D. Beyer. posit. 69-90.

Quod Judæus Christiano non possit cedere
 nomen vel actionem contra Christianum, sub pœna
 amittendi debiti, hoc est inventum juris Germanici.
 Conf. *Uf. mod. §. 12.* cui tamen fere non respondet pra-
 xis, cum cambia quotidie assignentur etiam Judæis &
 ab his Christianis, *ibid.* Quod si dicere velis, hoc esse
 speciale in cambiis, habebis praxin pessime cohæren-
 tem, cur enim cambia cedi possunt, reliqua non pos-
 sent? Unde JCr Saxones in genere permittunt cessionem
 debiti non usurarii, propter clausulam Recessibus
 additam. Schilter. *Exerc. XXX. §. 72.*

TIT. V.

De rescindenda venditione & quan-
do liceat ab emtione discedere.

SUMMARIA.

Æquitas l. 2. C. de resc. || origo. An detur justum pre-
venditione cerebrina, Ejus || tium & lesio ante conven-
Co 3 || tio-

cedenda? it.
legis Anastasianæ?

Vid. omni. Disputa-
-tionem sub presidio
Austoris Rabitan
ann. 1717. De Equitate
Cerebrina et ex quo
usu practico legis
Anastasianæ.

An Judæus
cedere possit
Christiano
actionem
contra Chri-
stianum?

*tionem? Dubia dicta legis. || Negatur contra dissentientem
An ejus usus practicus? || tes.*

*Æquitas l. 2.
C. de resc.
vend. cere-
brina. Ejus
origo.*

IN dissertatione peculiari de æquitate cerebrina l. 2. C. de rescindenda venditione docui capite 2. doctores communi consensu defendere veram æquitatem & humanitatem dictæ l. 2. interim tamen nullam æquitatem subesse, cum distinctio inter dolum ex persona & ex re nulla sit, æquitas illa demum tempore Diocletiani in cerebro alicujus Jcti orta fit, & post Diocletianum mox a sequentibus Imperatoribus correctæ, imo ipsum Diocletianum jam sensitse ejus iniquitatem, & totum hunc errorem communem deberi ignorantiaæ seculi Justiniani. Porro Tribonianum falsa illa æquitate inescatum, alias leges interpolasse. Hinc autem infinitas dissensiones interpretum ortas esse in exponenda illa lege, & infinitis inde formatis quæstionibus ibidem per indicem recensitis, ostensis simul dissensionum fontibus.

*An detur jus-
tum pretium
et læsio ante
conventio-
nem?*

Ostensum etiam est a priori, pretia rebus non inesse, sed ab arbitrio hominum mero, eoque stulto magis quam sapiente dependere, adeoque esse varian- tia & incerta, ac in conventionibus ea dependere non ab arbitrio tertii, sed a solo arbitrio utriusque contra- hentium, regulariter res proprias magni, alienas par- vi æstimantium, donec mutua remissione convenient; Quemlibet tamen ex natura negotiorum humanorum desideria sua dissimulare & utrobique magis respicien- dum esse ad regulas prudentiæ, quam justitiæ & hu- manitatis. Ex dictis autem sequi, non dari justum pre- tium ante conventionem, nec læsionem ullam, multo minus ultra dimidium; atque dicta æque in emtione

æc permutatione locum habere, & pariter in civitatibus, quam in statu naturali, nec objectionem de pretio legitimo in civitate nos ferire.

Denique respondi ad dubia *legis 2.* (1) de humanitate, (2) de justo pretio (3) de minore dimidio justivel veri pretii, (4) ad commune dictum: pretia rerum non ex affectione singulorum, sed communiter fungi; (5) ad æquitatem in contractibus onerosis requisitam, (6) ad censuram Canonistarum.

In *capite 3.* monstravi, quomodo ex hæcenus dictis fluat, nullum esse usum practicum legis Diocletianæ, & fusius de secernendo legum usu practico genuino a spurio disserui, & simul docui, ad usum practicum illius legis probandum non sufficere rescissionem læsionis dolosæ; a nobis non expectandam esse probationem assertionis nostræ; frustra provocari a dissentientibus ad usum Cameræ & collegiorum Saxoniorum; experientiam quotidianam testari de non usu legis, & inde ortas esse tot variationes Dd. de probatione læsionis ultra dimidium; legis insuper dispositionem male extendi ad transactionem, quamvis hæc inepta extensio in praxi obtineat, sed cum multo dissensu Jctorum, iudicio subjuncto, quid sentiendum sit de praxi *legis 2.* in Ducatu Magdeburgico.

Quamvis igitur *Uf. mod. §. 1.* asserat, praxin *l. 2. C. Negatur con-* de resc. vendit. a quotidiana experientia iudiciorum in Germania doceri, haud dubie tamen loquitur de iudiciis occultis, ut facile patet ex iis, quæ statim ex Heigio sunt excerpta, qui asserit, quod sibi per 12. annos causarum decisioni vacanti nullum exemplum læsionis quæ probari potuerit, contigerit, & quæ de renun-

nunciacione consveta hujus legis adduntur. Unde non opus erit disquirere de usu dictorum *ibid.* §. 2. *nsque ad finem.*

TIT. VI.

De periculo & commodo rei
venditæ.

SUMMARI A.

*An etiam apud Germanos || ceptio juris Magdeburgici an
periculum sit emtoris? Ex- || in Saxoniam obtineat?*

*An etiam
apud Germa-
nos pericu-
lum sit emto-
ris?*

Regula, quod periculum rei venditæ emtoris esse debeat, est juris gentium, quoniam regula, quod res pereat suo domino, etiam secundum jus naturæ admittit limitationem, nisi sit debitor speciei. Quare etiam illa apud Germanos jam ante receptum jus Justinianicum in usu fuit. Schilt. *Exerc. XXX. §. 107.* Conf. *Us. mod. §. 1.* Neque consilium approbandum principibus *ibid.* datum, ut nescio quem rigorem hujus regulæ temperent, uti enim durities casus *ibidem in fine* formati, videtur esse valde dubia, ita casus ille est rarissimus, & pietas in præcedentibus lineis commendata pertinet ad *cap. 1.* dissertationis nostræ *de aqutate cerebrina l. 2. C. de resc. vend.*

*Exceptio ju-
ris Magde-
burgici an in
Saxonia ob-
tineat?*

Et si autem regulariter statim periculum ad emtorem transeat, postquam perfecta est emtio venditio, speciale tamen est in Ducatu Magdeburgico, quod ante resignationem judicialiter factam periculum adhuc sit venditoris. Putant id quidem nonnulli etiam in Saxonia obtinere. Sed rectius id negat *Us. mod. §. ult.* Ceterum non mirandum, singulare hoc in ordinatione nostra politica constitutum, esse, quia autores ejus quan-

quandoque singularia quædam juris principia secuti sunt.

TIT. VII.

De servis exportandis &c.

CUM pacta in servorum venditione adjici solita ad An usus tit. fori Germanici praxin nihil faciant, ideo nec in hominibus theoria hujus tituli usum habet magnum. Schil- propriis aut ter. Exerc. XXX. §. 118. Neque usus tituli esse poterit in Turcis ven- vendito homine proprio *Uf. mod. hic*, quia homines pro- ditus? prii non venduntur absque prædio; neque in Turcis venditis, ad quos provocat Schöpferus, a nostratibus talia pacta adjici solent.

LIB. XIX.

TIT. I.

De actionibus emti & venditi.

SUMMARIA.

<p><i>An tributa futura in se recipere possit venditor?</i></p> <p><i>An usus tituli? An hic diffe-</i></p>	<p><i>rat jus Rom. & Germanicum in præstatione culpa?</i></p>
---	---

NULLUM est dubium, quod venditor rei immobili- An tributa lis tributa futura in præjudicium fisci in se susci- futura in se pere non possit, quia fiscus ea a possessoribus recipere pos- exigit. Quod paciscentes attinet, est quidem hoc pa- sit venditor? ctum non absolute iniquum, sed tamen moribus ple- rorumque locorum censetur sæpius non parum iniqui- tatis habere admixtum. Conf. D. Beyer, *posit*, 28. seq. Schöpfer. n. 10.

Dd

De

An usus tituli? An differat jus Rom. & Germ. in præstatione culpa?

De USU forensi hujus tituli non dubitandum, quia contenta ejus tantum non omnia sunt juris gentium. Et quæ de præstatione culpæ in hoc contractu dicuntur, etiam non differunt ab usu Germaniæ, quia supra notavimus, Germanos unam saltem culpam in omnibus contractibus agnoscere, culpæ levi Romanorum, quæ levissimæ opponitur, correspondentem, nisi forte in eo sit differentia, quod jure Germanico venditor secundum regulam communem debeat majorem diligentiam adhibere in re vendita, quam in rebus propriis, per ibidem dicta. Conf. Jus Svevic. art. 248.

TIT. II.

Locati conducti.

SUMMARIA.

<p><i>Quid circa relocationem attendendum? Quam culpam præstet conductor? An successor singularis conductorem possit expellere?</i></p>	<p><i>An rescindenda conductio ob metum spectrorum? An doctrina Romana hujus tituli in usu? Quid apud Germanos peculiare?</i></p>
---	---

Quid circa relocationem attendendum?

Relocationis materiam communiter explicant ex l. 13. ff. b. t. atque distinctionem faciunt inter prædia urbana & rustica, item inter locationem in scriptis celebratam, & absque scriptura contractam; vid. *Us. mod. b. t. §. 68. seqq.* Conf. D. Beyer. *ad Pand. posit. 6. seq.* Verum cum nihilominus mores locorum diversos esse, omnes fateantur, *Us. mod. §. 68. circa finem, it. §. 53.* Hoppius *ad Inst. b. t. n. 1. in fine & in Usu bod.* facile patet, quid de usu dictæ l. 13. sentiendum sit; Ut de dissensu circa explicationem ipsius legis nihil dicam.

In

In locatione conductione ab utraque parte præstatatur culpa levis. Magnus tamen est veterum Jurisconsultorum in hac doctrina dissensus, ut latius docui in dissertatione *de usu pratico doctrina de culparum præstatione* c. 1. §. 22. *Quam culpam præstet conductor?*

An successor singularis conductorem expellere possit ante finitum locationis tempus, disputatum fuit inter Zollium & Zaunschlifferum, illo negativam, hoc affirmativam tanquam in foro receptiorem defendente; Totam controversiam recenset & Zollii opinionem in puncto juris potiore esse putat D. Beyer. *ad l. t. post positionem 30. Us. mod. §. 81.* *An successor singularis conductorem possit expellere?*

Quod ob metum spectrorum rescindi possit con- ductio, haud dubie est inventum, quod Clero Pontificio debetur. Unde non mirandum, quod etiam disquisitio hujus quæstionis ad judicem non laicum sed ecclesiasticum pertinere doctum fuerit, quia interfuit Cleri, ne Laici fabulas pias de spectris, aliis laicis detegerent. Ostendimus autem dissertatione peculiari *de non rescindendo contractu conductionis ob metum spectrorum*, de existentia spectrorum ædes infestantium valde dubitari, & etiamsi ea supponatur, metum spectrorum tamen non cadere in virum constantem, omnium minime vero apud Evangelicæ religioni addictos, adeoque nec ob talem metum rescindi posse conductionem ædium. Simul quoque ad dissentientium argumenta respondetur, ac rarus hujus quæstionis usus in foro indicatur, subjuncto unico exemplo sententiæ, qua metus spectrorum pro vano fuit declaratus. *Conf. Us. mod. §. 82.* *An rescindenda con- ductio ob metum spectrorum?*

Ceterum etsi locatio conductionis sit contractus ju- *An doctrina*

*Romana h. t.
in usu?*

ris gentium, multa tamen ibi sunt immixta ad jus Romanum in specie pertinentia, neque apta ad mores Germanorum. Ita quæstiones de mercede in pecunia numerata consistente, de operis locari solitis &c. jure Romano eum habebant usum, partim ut constaret, quænam formula actionis danda esset, partim ut præstatio culpæ determinari posset, partim ut constaret, an pœnitentia locum haberet, nec ne. Sed MORIBUS Germaniæ earum nullus est usus, partim, quia secundum Germanos neque in contractibus innominatis pœnitentiæ locus est, partim quia ignorant certas actionum formulas, partim quia secundum eos una culpa in omnibus contractibus præstanda. Conf. D. Bey-erum *hic post positionem 25.* Unde conductor eandem præstat culpam, quam commodatarius. Spec. Svecic. cap. 244. & 245. Schilter. *Exerc. XXXI. tb. 32. seq.*

*Quid apud
Germanos
peculiare?*

Interim Germani habuerunt etiam suas locatio- nes conductiones peculiaribus qualitatibus, Romanis ignotis, præditas v. g. *Churmede / Landsiedeley / Erb- pacht / Meyergüter / Eiseru Vieh* &c. quas Jcti Ger- mani ex nimio studio juris Romani vel ignorare cœ- perunt, vel ex jure Romano explicando corrupe- runt, & jus incertum introduxerunt. Multa de his congefferunt *Us. mod. §. 8. & multis sequentibus*, alique. Sed hic ante omnia danda opera, ut non adhibeatur nimia diligentia in colligendis locis communibus ex variis autoribus, sed potius, ut ordinentur jam colle- cta, distinguantur confusa, indicentur male distin- cta. Et postulat laborem Herculeum istud Augiæ sta- bulum.

TIT.

TIT. III.

De æstimatoria.

SUMMARIA.

An contractus innominati Romanorum & facultas pœnitendi apud nos in usu? Ad quem pertineat periculum in contractu æstimatorio, apud Romanos? Cujus sit periculum & lucrum apud Germanos?

Differentia inter contractus innominatos & nominatos orta ex jure Quiritium Flaviano atque formulario ignota fuit moribus Teutonicis, & hodiernum nondum est recepta, frustra dissentiente Carpzovio. *Us. mod. §. 2. & 3.* Igitur contractus, qui jure Romano pro innominatis & realibus habebantur, moribus Germanorum sunt consensuales, & pœnitentia in iis non habet locum, imò plerique eorum pro nominatis erunt habendi. Schilter. *Exerc. XXXII. §. 11.* D. Beyer. *ad b. t.* Ergo nec distinctio inter regulares & irregulares usum habet practicum. D. Beyer. *ibid.*

Quod contractum æstimatorium in specie attinet, mire sudant doctores in conciliandis duobus textibus Ulpiani, *l. 1. §. 1. b. t. & l. 17. §. 1. de P. V.* quarum prima generaliter periculum accipienti adjudicat, altera autem sub limitatione, si accipiens dantem rogavit. *Us. mod. §. 5. & 6.* Schilter. *Exerc. XXXII. §. 7.* Quicquid autem sit de conciliatione harum duarum legum, jure Germanico verius est, periculum furti pertinere ad accipientem, æque ut in mandato & locatione. Spec. *Svevic. c. 247. junct. cap. 245.* atque adeo etiam sine distinctione, utrum dans, an accipiens alterum rogaverit,

rit, lucrum pertinebit ad accipientem, cum utroque sit ejus periculum. Conf. *Uf. mod. §. ult.* Dissentit Schöpfer. *hic in fine.* Nulla quoque est differentia quorundam apud eundem Schöpferum *n. 12.* utrum dictum sit: vende tanti, an: cura ut tanti vendas.

TIT. IV.

De rerum permutatione.

SUMMARIA.

An permutatio Romana in usu? An eo pertineat cambium?

An permutatio Romana in usu?

Quatenus permutatio erat contractus innominatus, eatenus nullum ejus esse usum in foris Germanorum, fuit ex præcedentibus. Dissidentibus respondet *Ufus modernus §. 1. 2. 3.*

An eo pertineat cambium?

Cambium vero quod attinet, etsi quoad naturam permutationis generalem & quatenus est juris gentium, possit ad permutationem referri, revera tamen est contractus noviorum temporum ex Italia in Germaniam translatus. De ejus natura adde *Uf. mod. §. 4. seq.*

TIT. V.

De præscriptis verbis & in factum actionibus.

An actiones præscriptis verbis & in factum in usu?

Etiam ex præcedentibus fuit, quod moribus Germaniæ nullus sit usus practicus nec actionis præscriptis verbis, nec differentię inter eam & actiones in factum, ac inter varias actionis in factum species, per tradita D. Beyeri *ad b. t.* Unde facile patet, quid respondendum sit dissentientibus, quasi titulus præsens

præfens hodie in foro fit frequentiffimus, quia in omnibus actionibus hodie actio in factum inveniat locum.
Uf. mod. bic.

LIB. XX.

TIT. I.

De pignoribus & hypothecis.

SUMMARIA.

<p><i>Differentia juris Rom. & Saxonici de dominio pignoris. Cur oppignoratio immobilium judicialiter fiat in Saxonia? An sub mobilibus comprehendantur nomina? Differentia pigno-</i></p>	<p><i>ris & actionum hypothecariarum inutiles & utiles. An usus questionis de formando petito in actione hypothecaria. De usu tituli remissive.</i></p>
--	---

Dominium rei oppignoratae de jure Romano non transit ad creditorem, sed manet debitoris per ea, quæ tradit *Uf. mod. §. 2. bic.* Aliud obtinet jure Saxonico, ut clare indicant textus Speculi Saxonici, citati *Uf. mod. §. 3.* Quæ vero *ibi §. 5.* adduntur, quod in locis extra Saxoniam Electoralem verba Speculi Saxonici restringenda sint ad equos, & pecudes, non quadrant ad textum *lib. 2. art. 24.* qui in primis de immobilibus etiam est intelligendus.

Ad oppignorationem rerum immobilium in Saxonia requiritur, ut ea fiat judicialiter, *Constit. Electoral. 23. P. 2.* quod tamen non ita intelligendum, ac si hypotheca extrajudicialis non valeret intuitu creditoris & debitoris, inter hos enim obligatio omnino valet,

let, sed judicialis confirmatio necessaria est saltem intuitu prælationis in concursu. *Uf. mod. §. 11.*

An sub mobilibus comprehendantur nomina?

Si generalis bonorum omnium hypotheca constituitur, eique subjungatur mentio mobilium, quaerunt Dd. utrum & nomina tunc sub obligatione hypothecaria comprehendantur. Communem esse sententiam, eo casu nomina non obligata esse creditori, dicit *Uf. mod. §. 15.* Sed quemadmodum jure Saxonico ista sententia exceptionem patitur, ita eidem obstat, quod etiam secundum principia juris Romani jura pro diversis circumstantiis modo ad immobilia, modo ad mobilia (ut inprimis nomina) referri soleant.

Differentia pignoris & actionum hypothecariorum inutilis;

Uti autem in jure Romano variæ occurrunt pignoris divisiones, ita plurimæ in foris Germanicis nullius sunt usus. Sic cum inter prætorem & judicem apud Germanos nulla unquam fuerit differentia, non erit etiam usus forensis distinctionis inter pignus Prætorium & judiciale. Imo etiam distinctio inter pignus publicum & privatum pene absorpta est per distinctionem affinem inter pignus judiciale & extrajudiciale. Vid. Schilter. *Exerc. XXXIII. §. 8. seq.* Nullus etiam est usus practicus differentiae inter actionem Servianam & quasi Servianam, imo vix superest usus theoreticus. Vid. D. Beyer. *post post. 25.*

Et utiles.

Magis notari meretur differentia inter actionem hypothecariam summariam & ordinariam. Vid. Schilter. *Exerc. XXXIII. §. 17--27.* ubi & notabilia quoad probationem in hac actione recenset. Conf. *Uf. mod. §. 3. de distract. pignor.*

An usus actionis de for-

Magnus denique est inter Dd. dissensus, utrum in actione hypothecaria contra tertium possessorem insti-

insti-

instituenda petitem alternative (ut vel solvat, vel possessionem tradat) an vero simpliciter ad tradendam possessionem formari debeat? Verum ista quæstio non magnum habet usum in praxi, per tradita in *Uf. mod. ad tit. de distract. pignor. §. 2.* Clausula enim salutaris adjecta hunc etiam defectum sanat, si scilicet alternativa petitiõ formata sit. *mando petito in actione hypothecaria?*

Reliqua, quæ de USU hujus tituli monenda sunt *De usu tituli* repeti possunt ex supra dictis *ad tit. de pignoratitia* *remissive.* *actione.*

TIT. II.

In quibus causis pignus vel hypotheca tacite contrahatur.

SUMMARIA.

Pignoris taciti divisio. An || sint casus? Pignoris taciti le-
conventionalis frequentes || galis causa apud Germanos.

TAcitum pignus doctores dividunt in legale & *Pignoris taciti*
conventionale. Conventionale equidem non *ti divisio. An*
in totum negabo, si scilicet verba conventio- *conventiona-*
nis aliam explicationem non patiantur, quorsum per- *lis frequen-*
tinet casus in *Uf. mod. §. 1. hic* ex Mevio adductus, si de- *tes sint casus?*
bitor solutionem ex certis rebus fieri velit. Sed quo-
ties hoc non obtinet, non facile est extendendum illud
pignus tacitum conventionale. Unde dubitare licebit
de altero casu ex Brunnemanno *ibid.* adducto, quia
verba conventionis, daß Conductor wegen erweisli-
cher meliorationen &c. nicht einen Fuß breit aus dem
Gut zu weichen schuldig / sondern solches in possessione
zu behalten befugt seyn solle / etiam possunt exponi de

Ee

jure

jure retentionis, inter quod tamen & jus pignoris magna est differentia per tradita *ibid.* §. 6. Ita in differentiatione *de aequitate cerebrina l. 2. C. de resc. vendit. cap. 1. §. ult. lit. qq.* adduxi responsum Facultatis nostræ, quod noluit pignus tacitum conventionale agnoscere, quod tamen in illo casu agnoverat Facultas Juridica Giessensis, cujus responsum retulit B. Hertius in *dissert. de pign. convent. tacito.*

Pignoris taciti legalis causa apud Germanos.

Legalis taciti pignoris causa constituens non solum sunt leges, sed etiam statuta provincialia & jus consuetudinarium. *Us. mod. §. 5.* Receptit enim praxis Germanica quoad doctrinam taciti pignoris quidem jus Romanum, sed ita tamen, ut subinde nova pignora tacita Romanis incognita adjiceret. Ita liberis indulgit hypothecam tacitam in bonis paternis etiam intuitu aliorum bonorum quam maternorum. *Us. mod. §. 10.* Quod tamen ad pecuniam lustricam extendere nolim ob dicta *supra ad tit. de peculio.* Ex dictis etiam dependet decisio multarum quæstionum simpliciter ideo negatarum, quia deficiat lex, in *Us. mod. §. 7. seq.* in specie de hypotheca tacita domini in bonis furis *ibid. §. 19.* Conf. dicta superius *ad tit. de condict. furtiva;* de collegiis opificum, an in bonis administratorum tacitam hypothecam habeant, *ibid. §. 17.* conf. Schilter. *Exerc. XXXIII. §. 28;* item de rusticis intuitu pretii residui in bonis venditis. *ibid. §. 20.* Schilter. §. 39. modo consuetudo adsit notoria aut legitimo modo probata, etiam deficiente statuto.

TIT. III.

Quæ res pignori vel hypothecæ datæ obligari non possunt.

SUM.

SUMMARI A.

An convalescat oppignoratio rei aliena, si dominus rei oppignoranti succedat? An usus tituli in genere? An ratione armorum, instrumentorum rusticorum & librorum oppignoratorum?

Circa quæstionem: an pignus rei alienæ convalescat, si dominus ei succedat, qui rem ipsius pignori dedit; inter JCtos Romanos & doctores magna est dissensio. Modestinus *l. 22. ff. de pignor. utilem pignoratitiam creditori eo casu concedit*; Paulus contra pignoris persecutionem creditori non concedendam esse ait *l. 41. de pignorat. act.* Vide *Uf. mod. §. 4.* ubi & variæ recensentur conciliationes harum legum, inter quas *ibid.* imprimis approbatur conciliatio Gothofredi ex verbis ultimis *legis 41.* ita ut eorum sensus sit: *ut & suo mendacio (defunctus) arguatur, improbe resistit (heres).* Sed & hæc conciliatio est contorta, quia *suum mendacium* in verbis Pauli haud dubie ad *heredem* est referendum. Unde malo agnoscere antinomiam inter Paulum & Modestinum, quamvis Modestini sententia sit æquior, approbata etiam in *l. 5. C. si al. res pign. dat.* Vide *notata ad Strauchium diff. 13. tb. 22.*

Regula ipsa de rebus alienis & alienare prohibitis non oppignorandis haud dubie in Germania in USU est, sed in conclusionibus juri Romano propriis, vel certe in ejus rationibus variat usus practicus. Nam quod hodie v. g. milites arma non possint oppignorare, ratio est, quod milites nostri sint mercenarii, & ita arma eorum considerentur tanquam res alienæ. Ita apud nos non est recepta pœna infamiæ & quadrupli

pli dictata creditoribus in *Authent. Agricult. C. hic* instrumenta rustica in pignus accipientibus, quin potius in ea in subsidium fit executio.

*Et librorum
oppignorato-
rum?*

Unde & inepte argumentantur ab armis militum quidam doctores ad libros studioforum, quia libri studioforum non sunt res alienæ, ut arma militum nostrorum, & quia Germani magis comparant libros studioforum cum instrumentis rusticis juxta dictum vulgare, *die Feder ist mein Pfug. Conf. Us. mod. §. 5.*

TIT. IV.

Qui potiores in pignore vel hypotheca habeantur, & de his, qui in creditorum locum succedunt.

*An hic tit.
receptus? Un-
de casuum
huc pertinen-
cium decisio
petenda?*

REceperunt quidem Germani in praxi & hunc titulum. Sed cum varii sint casus, ubi interpretes in ejus applicatione dissentiunt, tutius studiosi hac parte remittuntur ad singularum provinciarum Ordinationes judiciales. *Conf. Schilter. Exerc. XXXIII. §. 32. seq. D. Beyer. ad b. t. Conf. quæ supra. de usu distinctionis inter hypothecam publicam & privatam diximus ad lib. hujus tit. 1.*

TIT. V.

De distractione pignorum & hypothecarum.

*An usus ti-
tuli jure ve-
teri Germa-
nico? An ho-
dierno?*

DE jure veteri Germanorum, ubi possessor pignoris habebat etiam dominium utile, & ubi obtinebat, *Hand muß Hand wahren* / dispositiones juris Romani de distractione pignorum plane non

non inveniebant locum, sed attendebatur saltem, utrum in constituto pignore certum tempus ad relucionem esset determinatum, an vero absque determinatione temporis ad reluendum destinati pignus traditum fuerit; priori casu finito tempore res in commissum cadebat, atque postea vendi poterat absque restitutione pretii superantis, pendente vero tempore etiam jus creditoris in pignore vendi poterat; altero vero casu licebat creditori tantum jus pignoris vendere. Vid. *Dissert. de usu pract. distinctionis inter emtionem cum pacto de retrovendendo & contract. pignoratitium cap. 2. §. 13—16. collat. cum §. 30. conf. dicta ad Instit. §. 1. quibus alienare licet vel non p. 167.* De USU autem hujus tituli hodierno idem monitum repetendum, quod dedimus *ad tit. preced. Conf. & Us. mod. bic.*

TIT. VI.

Quibus modis pignus vel hypotheca solvitur.

CUM contenta hujus tituli pleraque in evidenti naturali ratione sint fundata, haud dubie etiam ^{*An b. t. in usu?*} recepta sunt in foris Germaniæ,

LIB. XXI.

TIT. I.

De ædilitio edicto, & redhibitione, & quanti minoris,

SUMMARIA.

Ædilitium edictum de || *An in locatione locum habentibus rebus & vitis agat?* || *An in locatione locum habentibus rebus & vitis agat?* || *beat? An ejus rigor apud Ger.*

Germanos in usu? Quod negatur, tum propter non probatam receptionem & equitatem naturalem edicti, tum propter dissentientium confessionem de non usu ratione mancipiorum. An venditor

propter dolum teneatur, si vitium sit patens, & si protestetur, quod de vitio nolit teneri? Lis inanis de redditione rei immobilis ab emtore mutata. An pœna dupli in usu?

Ædilitium edictum de quibus rebus & vitiis agat?

Ædilitium edictum potissimum respicit venditionem mancipiorum & jumentorum aliarumque pecudum & quidem de morbis ac vitiis corporis, non animi, agit. Unde multis subtilibus quæstionibus sæpius æquitatem cerebrinam pro fundamento decisionis supponentibus hic operam dederunt Jcti, etiam Romani, multo magis autem hodierni, (uti inprimis videri potest ex Joh. Wilh. Rövenstrunck *meditationibus ædilitiis*) qui adeo caute usurpandi. Etsi autem in *l. 1. pr. h.* dicatur, edictum hoc etiam ad res soli seu immobiles pertinere, attamen præter duos casus *l. 49. & l. 61. hic*, si fundus pestilens vel servitute oneratus venditus sit, alii vix dabiles aut certe rariores sunt. Nam fundi & ædificia proprie nec vitiis corporis, nec morbis laborant. Historiam ædilitiarum actionum exponit Schilter. *Execr. XXXIV. §. 2.* & in summa D. Beyer *initio hujus tituli.*

Quod in locatione conductione edictum hoc non locum habeat, asserit Ulpianus in *l. 62. hic*.[†] Contrarium defendere voluit Cujacius, quem alii sequuntur. Verum esse hic saltem litem de nomine actionis docet Schilter, in *Execr. citat. §. 8. seq.* Confer. D. Beyer. *posit. 13. Us. mod. §. 4.*

An in locatione locum habeat?

¶ vid. omn. Gilbert. Regius Inanticipa. non lib. 1. Cap. 18.

Jure

Jure GERMANICO ante receptum jus Justinianeum actiones datae fuerunt intuitu equorum ob tria ^{An ejus rigor apud Germanos in usu?} saltem vitia, wenn es stetig/ starblind und haarschlechtig war / Weichbild. *art. 97.* Postea vero rigor ædilitii edicti in foris nostris nunquam est receptus, ut scilicet redhibitoria vel æstimatoria actio de quocunque vitio jure civili hic memorato, etiam quod ignoraverit venditor, locum habeat. Ergo moribus nostris prudentis emptoris erit, ut de cæteris vitiis cautionem exigat a venditore, quam si venditor detrectet, & emptor tamen emat, sibi hic imputet. Schilter. *d. l. §. 15.* D. Beyer. *posit. 1. & 2.* Adde disput. nostr. *de usu actionum pœnalarum c. 3. §. 33.* ubi & de non usu *l. 45. ff. b. t.* quæ de duplici condemnatione actionis redhibitoriae agit. Consideranda tamen erunt statuta varia & ordinationes politicae Germanorum passim excerptæ in *Uf. mod. b. t.*

Nec obstat hætenus dictis, quod in provinciis & civitatibus, ubi aliud in specie non sit constitutum, jure ^{Quod negatur, tum propter non probationem & æquitatem naturalem edicti.} communi standum sit. Nam hæc assertio petit principium, quasi omnia juris Romani hodie valeant, si non sint abrogata. Quod vero additur, ædilitium edictum ob æquitatem & justitiam se maxime commendare *l. 1. §. 2. b. t.* occurrens videlicet emtionibus fraudulentis, quod sine dubio ad artem boni & æqui referri mereatur, *Uf. mod. §. 2. & 19.* eatenus saltem verum est, quatenus coercetur dolus venditorum. At vero addit Ulpianus *d. l. 1. §. 2.* obligari etiam venditores ad vitia ignorata. Atque hoc intuitu dispositio mere civilis est, & receptio probanda.

Adde, quod ea, quæ de venditione mancipiorum ^{Tum propter}

dissentientiam confessionem de non usu ratione mancipiorum.

rum hic disponuntur, concedantur usum non habere apud Germanos, quia scilicet venditiones mancipiorum apud nos admodum raræ sint, *Uf. mod. §. 12. in fine.* Imo & homines proprii Germanorum ad alia officia adhibentur, quam servi Romanorum. Unde rideretur haud dubie, si quis actionem redhibitoriam vellet instituere, propterea quod v. g. homini proprio os oleat ex corporis vitio *l. 12. §. 4. b. t.* aut quod urinam in lecto faciat propter vitium vesicæ *l. 14. §. 4. eod.*

An venditor propter dolum teneatur, si vitium sit patens?

Hinc etiam facile judicari potest de usu assertio- nis, quod scilicet venditor etiam teneatur propter vitium patens, quia scilicet in dolo sit, *Uf. mod. §. 8.* Hic enim iterum petitur principium. Quid enim opus est dicere vitia, quæ patent? Aliud est, si dolose vitium fuerit occultatum. Ita v. g. scio Lipsiæ condemnatum fuisse venditorem equi claudi, qui ante venditionem equum concitato cursu agitaverat, ut emtor vitium non posset animadvertere.

Et si protestetur, quod de vitio nolit teneri.

Pari ratione iudicium ferri poterit de assertione, quod venditor sciens vitium, & protestatus tamen, quod de eo nolit teneri, nihilominus teneatur propter dolum. *Uf. mod. §. 10.* Neque enim ea probatur per *l. 14. §. 9. b. t.* Et casus non est dabilis de protestante venditore super certo vitio, qui tamen sit in bona fide.

Lis inanis de redhibitione rei immobilis ab emtore mutata?

Videtur etiam parum utilis esse dissensio inter Schilterum & Carpzovium de casu, an venditor teneatur recipere das verkauffte Bohnhaus / wenn es in ein Brauhaus mutiret worden / recitata in *Uf. mod. §. 20.* Ratio peti potest ex dictis supra *sub initio hujus tituli.*

An poena dupli in usu?

Alteram partem ædilitii edicti de poena dupli, de qua

qua agitur l. 40. 41. 42. b. t. jam notavimus non esse in usu ad Institutiones §. 1. si quadr. paup. fec. dic. p. 268. Conf. Us. mod. §. 53. seq.

TIT. II.

De evictionibus & duplæ stipulatione.

SUMMARIA.

An usus doctrina de evi- || tio recepta?
Etionibus? An dupli stipula- ||

PLeraque in hoc titulo fluunt ex natura negotiorum, & evidente jure naturali, unde haud dubie sunt USUS fere quotidiani. Atque adeo cum dictis aliorum doctorum conferendus erit *Usus modernus* multa præjudicia suppeditans.

Id vero peculiare erat Romanis, quod stipulatio dupli ratione evictionis posset etiam exigere perfecta jam emptione. Quæ stipulatio dupli *MORIBUS* Germanorum non est recepta, Schilter, *Exerc. XXXIV. §. 20. D. Beyer. posit. 4.*

TIT. III.

De exceptione rei venditæ & traditæ.

ET hic titulus receptus est, adeoque recessum hic a veteri jure Saxonico, quod jubebat, venditori, cui emtor litem denunciaverat, interim possessionem rei, de qua ligitabatur, in possessionem tradere. Schilter, *Exerc. XXXIV. §. 27. 28.*

Ff

LIB.

LIB. XXII.

TIT. I.

De usuris & fructibus, & causis, & omnibus accessionibus, & mora.

SUMMARIA.

<p><i>Commendatur Noodtius. Usurarum justitia probatur. Contraria opinio quomodo stabilita & in Germaniam introducta fuerit? Contractus usurarii juris Canonici. Rigor hujus juris sublatus per Recessus Imperii. Ejus reliquia apud Protestantes. An liceat a mercatoribus acci-</i></p>	<p><i>pere usuras majores? Anacostismus cur apud Romanos prohibitus? An apud nos permittatur? Usura ultra alterum tantum an contineant usurariam pravitatem? An redditus annuus ultra usuras quincunces in sortem computandi?</i></p>
---	---

Commendatur Noodtius.

Doctrinam hujus & sequentis tituli, quantum ad moralitatem & antiquitates Romanas attinet, post infinitorum doctorum confusiones infinitas (quorum pertinent etiam tractatus Salmassii tres *de usuris, de modo usurarium, & de fœnere nautico*) omnium optime exposuit Gerhard. Noodt tractatu *de fœnore & usuris* Lugd. Batav. 1698. edito.

Usurarum justitia probatur.

Scilicet quemadmodum evidens est, de rebus non fungibilibus & earum usu posse dari mercedem, ita etiam evidens est, de usurarum non fungibilium posse salvis regulis justitiæ postulari fœnus vel usuras. Quia tamen occasione fœnoris vel usurarum, si respublica non vigilet, poterunt multi abusus oriri, ut vel exemplum Romanæ reipublicæ post ejectos Reges docet, (conf.

(conf. *Uf. mod.* §. 1.) poterit conventio & præstatio usuraria variis cancellis coerceri, quod etiam legibus Romanis factum est, *l. 26. §. 1. C. b. t.*

Sed fuerunt tamen, qui omnem usuram putarunt esse illicitam, per ratiunculas & torturas textuum scripturæ sacræ, indicatas ac refutatas evidentissime a Noodtio *dict. tract. lib. 1.* Cum vero inter eos non solum ex gentilibus Cato, Aristoteles, Seneca fuerint, sed & ex Christianis Patres Ecclesiæ, Lactantius, Ambrosius, Augustinus, Chrysostomus (Noodt *lib. 1. c. 4.*) error ille postea pro articulo fidei fuit habitus & canonicizatus. Postquam igitur jus Canonicum in Germaniam introductum fuit, cœpit etiam in Germania firmiter credi, omnem usuram esse peccatum. Vide Capitulum juris Svevici adductum a Schiltero *Exerc. XXII. §. 11.*

Sed ipse tamen Clerus Pontificius ex cupiditate usuraria invenit varios contractus revera usurarios, sed palliatos, ut emtionem annuorum reddituum, mortuam (de quo vid. *Uf. mod.* §. 4. & 21.) &c. quos postea imitati sunt Laici alia adhuc genera excogitantes, quorum non pauca recensentur in Recessibus Imperii allegatis & explicatis in *Uf. mod.* §. 20. *seqq.*

Igitur Imperator & Status Imperii aliquo modo olfacientes errorem illum juris Canonici, directo concesserunt usuras, sed moderatas, *Rec. Imp. 1530. §. 26. & aliis sequentibus.* Vide Schilterum *Exerc. XXII. §. 5. usque ad §. 13.* Non tamen plane purgata fuere fora Protestantium a sæcibus Papismi, ut videre est ex iis, quæ tradit D. Beyerus *hic posit. 33. & 37.* Conf. *Usum modern.* §. 46. & 49. In Belgio Voetiani adhuc defendunt rigo-

res juris Canonici in materia usurarum, unde occasio data variis scriptis theologicis pariter & juridicis pro & contra usuras, vid. e. g. Martini Schoockii *Exercitationes varias Exerc. 28. de Usura Trapezitica. Défense des sentimens de Lactance sur le sujet de l'usure*, quæ prodiit Parisi, 1677.

An liceat a mercatoribus accipere usuras majores? Porro jure Germanico mercatores intuitu usurarum acquirendarum non possunt petere secundum dispositionem dictæ l. 26. C. usuras bestiales. Vide citatos a Schöpfero *bic n. 13.* Ab ipsis vero mercatoribus & omnibus, qui in negotiis mercaturæ affinibus offerunt usuras majores lucrum captantibus, non quidem exigi, sed accipi possunt, absque metu criminis usurarii, ut quotidiana testatur experientia, publice usuras quinquagesimas, aut paulo minores promitti & acceptari absque metu usurariæ pravitatis. Alia quæstio est, an prudenter id fiat. Unde facile responderi potest dissentienti *Usui mod. §. 14.* Nam quæ primo afferuntur, quod lex generalis non abroget legem specialem præcedentem, sapiunt hypothesin toties rejectam, quasi juris Romani abrogatio in Germania sit docenda. Quæ vero sequuntur, confundunt quæstionem de dandis a mercatoribus usuris, cum quæstione de acquirendis.

Anatocismus cur apud Romanos prohibitus? An apud nos permittatur? Porro jure naturæ anatocismus in se nihil vitii habet, sed quia tamen non mutata debitoris persona occasio nascitur, inopes re usuraria obruendi, non sine gravi causa anatocismus apud Romanos jam tempore Ciceronis fuit prohibitus, & pie etiam apud nos prohibitus esse censetur, modo non cesset ratio allata. Inde apud nos versura, id est debitum novum sub usuris con-

con-

contractum ad solvendas usuras tertio debitas, crimen non est, etsi fuerit olim apud Romanos. Inde inter mercatores quotidie anatocismus habetur pro non illicito. Inde etiam dissensus Dd. an, si mutetur creditor, ut fit in delegatione, crimen anatocismi committatur, item an separatus anatocismus etiam, an saltem conjunctus sit illicitus. Confer. Schilter. *Exerc. XXXV. §. 2. D. Beyer. hic positi. 12. usque ad 28.*

De usuris ultra alterum tantum ita tenendum, *Usuræ ultra alterum tantum an committant usurariam pravitatem?* falli doctores, qui putant, sub iis latere usurariam pravitatem, sed potius res dependet ab arbitrio principis. Hoc vero sæpe variat, uti ipse Justinianus variavit; Hinc non mirandum, quod etiam variant practici in quaestione, quænam lex Justiniani sit recepta, an *Novella 121. c. 1. an l. 10. C. b. s.* Interim simplicissima est doctrina, si dicamus, usuras ultra alterum tantum non currere, unico saltem casu, si nec debitor eas quotannis solvit, nec creditor eum de earum solutione interpellavit. Nam aliorum limitationes tollunt prope regulam, aut distinctiones adhibitas, ut prima apud Schöpferum *hic n. 18.* quod scilicet possint usuræ ultra alterum tantum peti, ut interesse, Conf. *Us. mod. §. 16. Schilter. Exerc. XXXV. tb. 11. D. Beyer. positi. 9. 10.*

Notandus etiam est fons dissensionis Dd. in quaestione, an redditus annui, qui excedunt usuras quinquunces, sint in sortem imputandi. *An redditus annui ultra usuras quinquunces in sortem computandi.* Affirmativa niti-tur ratione: quod annui redditus videantur esse inventi in fraudem usurarum prohibitarum. Negativa, quod tamen magna sit differentia inter usuras & annuos redditus. Vide Schöpfer. *n. 24.* Adde Schilter. *Exerc. XXII. §. 13. & Exerc. XXXV. §. 13.*

Ff 3

TIT.

TIT. II.

De nautico fœnore.

*Unde hodie
casus h. t. de-
cidendi?*

MORIBUS quoad usum hujus tituli neque ad jus Canonicum, neque ad jus civile, sed ad maritimas consuetudines respiciendum, *Uf. mod. §. 1.* Idem etiam dicendum de iis, quæ quoad æstimationem casus notata sunt in *Uf. mod. §. 5. & 7.* utpote quæ etiam ex moribus emporiorum & contractibus affectationis dependent.

TIT. III.

De probationibus & præsum-
tionibus.

SUMMARIA.

<p><i>Erronea explicatio probationis artificialis & inartificialis. Origo & usus hujus divisionis; Item divisionis in probationem plenam & sem-</i></p>	<p><i>plenam. Doctrina de præsumtionibus emendatio. Differentia probationis & demonstrationis.</i></p>
---	--

Erronea explicatio probationis artificialis & inartificialis. Origo & usus hujus divisionis.

DOCTORUM explicatio communis de differentia probationis artificialis & inartificialis in eo dubia est, quod etiam artificialis regulariter fiat per testes & instrumenta. Quare ita dicendum quoad USUM practicum. Vel testes & instrumenta immediate probant id, quod asseritur in libello, v. g. Titium a me mutuo accepisse centum, vel præbent saltem argumentum probationis, v. g. si asseram in libello, ædes a reo possessas meas esse, & testes probent, patrem ædes ædificasse, instrumentum vero probet, me filium esse; aut a patre in testamento heredem institutum.

Pri.

Prior probatio inartificialis est, posterior artificialis. Aliter D. Beyerus *bic post. 4. seq.* Non tamen diffidentum, Dd. hanc divisionem sumsisse a JCrus Romanis, sed eam ob non intellectas antiquitates Romanas in expositione & applicatione valde corrupisse. Vide omnino Quintilianum *Instit. Orator. lib. 5. cap. 1.* Unde, ob negligentiam artis oratoriæ veterum, fere exulat in usu forensi probatio vere artificialis, & parum aptum exemplum probationis hujus est, quod vulgo dare solent: Peperit, ergo non est virgo. Adde dissert. nostr. *de perpetuitate debitor. pecun. §. 22. lit. d.* Specimen jurisprudent. judicialis *c. 6. p. 60.*

Distinctio probationis in plenam & minus plenam *Item distinctio in jure Romano non est fundata, sed inventum: juris Canonici, in foro tamen usus quotidiani. Vide Huberum ad b. t. & ibi novas additiones. Adde Us. mod. §. 1. & 2.* *nis in probationem plenam & minus plenam.*

Denique de divisione præsumtionum in præsumtionem hominis & legis, & hujus in juris tantum & juris & de jure, etiam notandum, & hanc divisionem opus habere emendatione, quam tentavit D. Beyerus *bit post post. 46.* *Doctrina de præsumptionibus emendatio.*

De differentia usus forensis inter probationem & demonstrationem unter Beweis und Bescheinigung *Differentia probationis & demonstrationis.* vide *Us. mod. §. 5. & 6.* Scilicet solennia probationis ratione termini, articulorum, interrogatoriorum, & publicationis rotuli, in demonstratione non requiruntur.

TIT. IV.

De fide instrumentorum.

SUMMARIA.

Invocatio nominis divini || an in instrumentis Notario-

runt

rum necessaria? Publica instrumenta an recognoscenda? Vitium instrumenti in charta recenti scripti. Quo jure in foro circa banc materiam utamur?

Invocatio nominis divini an in instrumentis Notariorum necessaria?

INter requisita instrumenti a Notario confecti primum est, ut invocatio nominis divini præmittatur, per constitutionem Maximiliani de Notariis; & quamdiu hæc non est abrogata, utique postulat officium Notarii, ut eam formulam adhibeat, uti ostendimus in dissert. *de natura precum juridicarum* §. 33. ubi & cautelæ suppeditantur de non confundendis aliis quæstionibus circa necessitatem hujus invocationis.

Publica instrumenta an recognoscenda?

Instrumenta publica recognitione partis adversæ non indigent, quia per se jam plenam fidem habent. Unde observantia contraria in Saxonia Electorali merito inter otiosas refertur in *Us. mod.* §. 4.

Vitium instrumenti in charta recenti scripti.

Vitia, quibus instrumenta viciantur, varia sunt, & merito quoque ad ea refertur, si instrumentum pro antiquo venditatum in charta recenti scriptum, qualem casum adducit Struvius *Exerc. 28. lb. 33.* Ita & in Facultate habuimus casum, ubi quis apocham produxerat in charta, post datum apochæ adjectum confecta, quod probabat pars adversa ex signo papyropæi, qui demum post illud datum artificio suo operam dare inceperat.

Quo jure in foro circa banc materiam utamur?

Ceterum quæ jus civile Romanum habet de fide instrumentorum, fere sunt conclusiones ex jure gentium. At quoad USUM forensem pleraque, quæ hic tractari solent, ortum debent juri Canonico, Recessibus imperii, & moribus Germanorum peculiaribus, quorum etiam referenda doctrina de probatione librorum mercatoriorum, *Us. mod.* §. 7. Reliqua servanda ad le-

ad lectiones processuales. Confer. interim Schilter. *Exerc. XXXV. §. 17. seq.*

TIT. V.

De testibus.

SUMMARIA.

*Quod jus hic sequamur? || principia naturalia & jus Romanum
Conclusiones immerito ad || manum relata.*

ETiam in materia testium cum ad processum spectet, magis sequimur jus Canonicum, quam jus Justinianicum. *Quod jus hic sequamur?* Etsi multæ propositiones hic etiam occurrant, quæ ex natura rei profluunt, & adeo æque apud nos, quam apud Romanos in usu sunt.

Non tamen omnia pro talibus habenda, quæ vulgo ad ea referuntur, v. g. quod testi injurato non sit credendum, vid. disp. *de fide juridica §. 61.* Quædam etiam in usu sunt ex non recte percepto sensu legum, v. g. quod testes sint examinandi remotis partibus. *Conclusiones immerito ad principia naturalia & jus Romanum relata.* Qui error inde ortus fuit, quod leges dicant, testes examinandos esse in *secreto judicis*, postquam publice juraverint. Secretum enim judicis non excludit præsentiam partium. Quia tamen hæc interpretatio lucrum affert advocatis & iudicibus, ideo fuit retenta. Plura huc pertinentia exposui in citata dissertatione *de fide juridica*, ubi & de illa quæstione actum, an, quæ in legibus de fide testium traduntur, sint regulæ proprie dictæ, an saltem simplices observationes prudentiæ.

TIT. VI.

De juris & facti ignorantia.

SUMMARIA.

Casus hic obvenientes ex || doctrina morali dijudicandi.

Gg

Regula

<i>Regula, quod noceat ignorantia juris, iniquitas apud Germanos. Exceptio bujus regula, si quis certet de damno vitando, non est univer-</i>	<i>salis. An ignorantia juris excuset, quoad pœnam delicti jure natura prohibiti?</i>
---	---

Casus hic obvenientes ex doctrina moralis dijudicandi.

CUM omnes, quicumque etiam accuratissime regulas de juris & facti ignorantia tradiderunt, multas tamen limitationes ex aliis circumstantiis, iisque infinitis addere soleant, (vid. in primis Schilterum *Exerc. XXXV. §. 28. ad §. 47.*) & ipsimet adeo JCTi in legibus Pandectarum regulas suas & exceptiones formaverint ex dictamine rectæ rationis, & principiis moralibus, melius est, in hac doctrina remittere juventutem ad solidas doctrinas morales de imputatione actionum & de ignorantia aut errore vincibili & invincibili &c. quam ad auctoritates humanas, aut regulas certas, quæ in hac circumstantiarum infinita varietate dari nequeunt. Conf. D. Beyerum *ad b. t.*

Regula: quod noceat juris ignorantia, iniquitas apud Germanos.

Ita apud Germanos ad personas, quibus juris ignorantia non nocet, referuntur quidem rustici & milites, verum juris ignorantia non solum mulieribus & rusticis non deberet nocere, sed omnibus, qui juri non dederunt operam, cum maximo damno reipublicæ receptæ sint leges in idiomate peregrino conceptæ. Nec obstare deberet, quod tamen JCTorum copia non desit, cum ipsi JCTi sint de jure incertissimi, id est, infinite dissentientes. Adde *Us. mod. §. 1.*

Exceptio bujus regula, si quis certet de

Ita jam alii notarunt, eandem regulam, quod ignorantia juris non noceat, si quis versetur de damno vitando, universaliter non procedere. Nam v. g. etiam si quis

quis ignoret jus cognationis, tamen hereditatis petitionem lapsu temporis definiti amitter. *damno vicu- do, non est universalis.*

Ita regula vulgaris, quod in pœnis infligendis non profit ignorantia juris, si delictum sit jure naturali prohibitum, sed tum pœnam debere applicari, quæ vigeat in foro delicti commissi, varie vapulat. Nam *An ignorantia juris excuset, quoad pœnam deli-*

(1) alibi ostensum est, omnem pœnam, etiam delicto- *Eti jure natura prohibiti?*

(2) Succurrit casus, qui olim Lipsiæ contigit, ubi quidam mercator Hamburgensis in adulterio deprehensus & confessus condemnabatur ad pœnam capitis. Reus paululum rusticior dicebat, sententiam latam esse a viris non probis, se enim optime scire, moribus Hamburgensium pœnam adulterii esse pecuniariam. Judices agnoscentes sinceram rusticitatem hominis & ignorantiam non affectatam, primam sententiam mutarunt in pœnam pecuniariam, quamis graviorem.

LIB. XXIII.

TIT. I. & II.

De sponsalibus & ritu nuptiarum.

SUMMARIA.

<p><i>Differentia juris civilis & Canonici in doctrina matrimoniali. Quis utriusque usus? Quo pertineat tractatio bu-</i></p>	<p><i> jus doctrina? Disquisitio de pactis futurorum sponsaliorum vom Jawort.</i></p>
---	---

Certum est, & in confesso, quod in doctrina de sponsalibus, ritu nuptiarum & divortii ac re- *|| Differentia juris civilis & Canonici in doctrina matrimoniali*
 pudis maxime differat jus canonicum a jure ci- *||*
 vili. Certum etiam est, in Germania apud Pontificios *||* rece-

li. *Quis utriusque usus?*

receptum esse adhuc hodie in illis capitibus jus canonicum præ jure civili. Certum porro, apud Protestantes post reformationem in multis capitibus recessisse quidem Theologos a jure canonico, non tamen recepisse jus civile, sed substituisse jus Mosaicum & sententias Patrum Ecclesiæ, incertas tamen & variantes, ut vel ex Hieronymi Bruckneri *decisionibus matrimonialibus*, variorum item responsis in quæstionibus *de conjugio cum defuncta uxoris sorore*, item *de conjugio eunuchi*, *de polygamia* &c. apparet.

Quo pertineat tractatio hujus doctrina?

Denique certum est, capita hæc in praxi Germaniæ magis pertinere ad jus publicum ecclesiasticum, quam ad jus privatum. Inde discussio illorum trium titulorum reservanda est lectionibus peculiaribus juris canonici vel ecclesiastici. Vide interim B. Strykii dissertationem *de juribus singularibus connubiorum in Germania* & D. J. S. Strykii dissertationem *de reliquiis sacramenti in matrimonialibus*. Confer etiam dicta *ad Institutiones tit. de nuptiis p. 38. seqq.*

Disquisitio de pactis futurorum sponsaliorum vom Ja wort.

Quod pacta futurorum sponsaliorum das *Ja wort* attinet, uti communiter doctores de iis vel plane non vel confuse agere solent, ita distinctius ea consideravi in dissert. *de pactis futurorum sponsaliorum*, atque ostendi, ea consistere in conventionem mutua futuri sponsi & sponsæ, qua præcedente communiter sollicitatione ex parte sponsi vel per se, vel per alias personas, parentes sponsæ & ipsa etiam sponsa annuunt ejus desiderio, & annulos aut alias arrhas mutuo sibi tradunt, ea intentione, ut utraque pars contrahentium, subsecuta honesta conversatione, de alterius moribus certior fiat, vel etiam ut tractent de pactis dotalibus, & tum,

tum, si constiterit de morum convenientia, vel etiam si de pactis dotalibus convenerint, ut sponsalibus rite celebratis sibi invicem fidem conjugalem, suo tempore benedictione sacerdotali & concubitu consummandam solenniter promittant. Unde deduxi, hæc pacta maxime differre a sponsalibus, atque in dubio pro iis magis quam pro sponsalibus stricte dictis esse præsumendum. Effectum autem eorum consistere in libertate pœnitendi sine expositione rationis, & regulariter, absque metu pœnæ alicujus civilis. Denique originem & rationes indicavi, cur hisce tractatibus libertas pœnitendi in foris nostris ademta sit, cujus sententiæ vestigia etiam apparent in Responso in *U. M. b. r. §. 2.* verbis: und ihm der Mevius zu imputiren / daß er nicht so fort seinen Consensum ertheilet / und also durch seine repromission (per quam, uti ex contextu apparet, intelligitur das Jawort) das vinculum obligationis sponsalitæ befestiget &c.

TIT. III.

De jure dotium.

SUMMARIÆ.

<i>Dominium naturale dotis quid? An mariti dominium in res dotales sit utile? Dotis Germanorum & Romanorum differentia, & utriusque confusio. Divisio bonorum in dotalia, paraphernalia & receptitia an juris Romani?</i>	<i>An usus distinctionis in dorem profectitiam & adventitiam, it. questionis de necessitate constituenda dotis? An vidua cautionem prestare debeat ratione dotalitii? Donatio propter nuptias quid?</i>
---	---

Gg 3

Com-

Dominium naturale dotis quid?

Communis est sententia uxorem in dote durante matrimonio habere dominium naturale, marito autem competere dominium civile. Sed verius est, illud dominium naturale esse figmentum Triboniani principii juris non conveniens, nec usum practicum involvens, effectum saltem a Triboniano, ut ratiuncula aliqua palliaret decisionem, quod uxor etiam in rebus æstimato datis & pecunia dotali præferatur creditoribus, anteriorem hypothecam habentibus, *l. 30. C. b. t.*

An mariti dominium in res dotales sit utile?

Interim mariti dominium in res dotales durante matrimonio revera utile est. Etsi enim thesaurum non acquirat, in hoc tamen unico est differentia a reliquis dominiis utilibus, interim hæc differentia non est tanti, quam illa, quæ est inter jus mariti in dotem & usumfructum, utpote quæ ex natura domini fluit. Adde, quod casus de thesauro rarissime contingat. Et præterea etiam Dd. non conveniunt circa quæstionem, an dominus utilis semper acquirat thesaurum. Conf. Struv. *Exerc. jur. feud. c. 12. apbor. 5.*

Dotis Germanorum & Romanorum differentia, & utriusque confusio.

Dotem Germanorum a dote Romanorum multis modis differre, ex Schiltero summam docet D. Beyerus *ad b. t. initio*. Quod vero in fine illius observationis addit *p. 431.* jus Romanum hac parte ex plerorumque Dd. opinione & judiciorum usu nunc fere prævaluisse, non sic intelligendum, quasi doctrina de dote Romana abrogaverit doctrinam dotis Germanicæ, sed quod dos juris Romani in foro nostro simul sit recepta, & quod magni etiam Jcti ob ignorantiam juris Germanici confundere soleant diversa juris Romani & Germanici principia, adeoque jura diversa & sæpe repugnan-

pugnancia miscuerint, & ex hac mixtura in praxi & ipsis rerum argumentis confusio sæpissime oriatur, vide Schilterum *Exerc. XXXVI. §. 73. 75. 80. 86.* Inde jurisprudentia Germanica hic maxime est incerta, & maxime varians, & in quæstionibus plerisque perpetuus fere dissensus.

Distinctio bonorum uxoris in dotalia, paraphernalia & receptitia magis debetur usui forenfi, quam juri Romano. Receptitia plane ignorat jus Romanum. In paraphernalibus maritus jure Romano non habet regulariter usumfructum, vid. D. Beyer *d. l. p. 430.* Schilterum *Exerc. XXXVI. §. 66. seq. §. 81. seq.*

Etiam distinctionem dotis in profectitiam & adventitiam moribus Germanorum nullum habere usum forensẽ, recte notat D. Beyerus *post positionem 8.*

Item omnes quæstiones de necessitate dotis constitutendæ ex parte patris aut matris sponsæ pertinent ad principia juris Romani, a quibus plane discrepant principia juris Germanici. Ergo hoc jure omnes illæ quæstiones sunt otiosæ, vid. Schilterum §. 75. Adde D. Beyer. *post posit. 7.* (Dissentit *Ufus mod. §. 2 h. t.*) Nisi in fœminis illustribus & nobilibus, de quibus ad jus feudale, ubi etiam de dotalitio, morgengaba & **Mußtheil** erit agendum.

Hic paucis saltem attingenda quæstio, utrum vidua nobilis teneatur ad præstandam cautionem ratione dotalitii? Affirmant communiter, quia quilibet usufructuarius ad eam teneatur. Sed vide, quæ jam supra notavimus in contrarium *ad tit. usufructuarius quemadmodum caveat.*

De donatione propter nuptias id observandum. **Donatio pro-**
Regu-

*per nuptias
quid?*

Regulariter apud Germanos maritus dotabat uxorem, non uxor maritum. Vide jam *notata ad Inst. §. 3. de donat. p. 165.*

TIT. IV.

De pactis dotalibus.

SUMMARIA.

<i>An uxor facultatem paciscendi post dotem constitutam habeat ex dominio naturali? Pactorum dotalium</i>	<i>mixtorum origo. An valeant pacta dotis conditionem deterio- rem reddentia?</i>
---	---

An uxor facultatem paciscendi post dotem constitutam habeat ex dominio naturali?

Circa tempus, quo pacta dotalia constitui possunt, distinguunt Dd. inter extraneum & ipsam uxorem. Ille in ipsa dotis constitutione pacisci debet. Huic vero facultatem quocumque tempore pacta dotalia adjiciendi adscribunt, ea ex ratione, quia ipsi competat dominium naturale, atque adeo de re aliena non paciscatur. Sed mallem hanc rationem omittere, 1) quia dominium naturale uxoris est figmentum Triboniani, 2) quia possum etiam pacisci de re aliena volente domino, 3) quia extraneus etiam potest post jam constitutam dotem pacisci volente muliere.

Pactorum dotalium mixtorum origo.

Pacta dotalia, quæ mixta vocantur, ubi per modum ultimæ voluntatis disponitur de bonis utriusque conjugis, ortum ducunt ex principiis juris Germanici, utpote quibus semper valida fuere pacta de hereditate viventis. Conf. Schilterum *Exerc. XXXVI. §. 93. Us. mod. b. t. §. 3. & 4.*

An valeant pacta uxoris conditionem

Imo etiam usu forensi valere pacta conditionem uxoris ratione dotis deterio- rem reddentia probat Idem *d. l.*

TIT.

TIT. V.
De fundo dotali.

*ncm detcrio-
rem reddem-
tia?*

Jure Germanico maritus bona uxoris potest alienare cum ejus consensu. Vide textus utriusque Speculi adductos a Schiltero *Exerc. XXXVI. §. 95. 96. sit fundum etiam fundum dotalem, Hoppius ad pr. Inst. quibus al. lic. dotalem?* Confer quæ jam ibidem notavimus p. 167. & Schöpferum *bic n. 4. Dissentit Us. mod. bic §. 2. ubi tamen simul observat, jure Borussico contrariam dispositionem obtinere.*

*An maritus
alienare pos-
sit fundum
dotalem?*

LIB. XXIV.

TIT. I.

De donationibus inter virum & uxorem,

SUMMARI A.

<p><i>Donationes inter virum & uxorem cur apud Romanos prohibita? An eadem dispositio jure Canonico & Germanico recepta? Ingens</i></p>	<p><i>hujus doctrina confusio post receptam testamentifactionem & ex jure Canonico. Donationes conjugum reciproca an valeant?</i></p>
---	---

Historiam legum, donationes inter virum & uxorem jure Romano prohibentium & rationes vide apud Schilterum *Exerc. XXXVI. tb. 97. & 98. Conf. D. Beyerum bic post positionem 1. Adde, quod moribus Romanorum multæ essent causæ divortiorum, eaque frequentia, adeoque sæpe unus conjugum, postquam alteram partem fraudulentis amoris signis decepisset, & bonis emunxisset, ex improvise causadivortii arrepta donantem in paupertate relinqueret.*

*Donationes
inter V. & U.
cur apud Ro-
manos pro-
hibita?*

Hh

Cum

*An eadem di-
spofitio jure
Canonico &
Germanico
recepta?*

Cum autem Pontifex in jure canonico Roma-
num jus approbaverit, cum jure canonico etiam hoc
capitulum in Germania receptum fuit, imprimis cum
& olim propter communionem bonorum, & prohi-
bitam alienationem bonorum in fraudem heredum ab
intestato, donatio uxoris marito facta nullum habuerit
effectum, *Landr. lib. 1. art. 31.* nec morte confirmata
fuerit.

*Ingens hujus
doctrina con-
fusio post re-
ceptam testa-
mentifactio-
nem & ex ju-
re Canonico.*

Introduc[t]a tamen testamentifactione in fora Ger-
manorum, quoad hoc capitulum in multis circum-
stantiis impertinens mixtura facta fuit, v. g. quod do-
natio judicialis conjugum valeat, quod mulier marito
geradam donare possit in præjudicium proximæ co-
gnatæ, aut quod eadem marito vendatur, quovis,
etiam vilissimo, pretio, quod tamen postea marito
redditur &c. Schilter. *Exerc. XXXVI. §. 98. 101. 102. Us. mod.
§. 11.* Accedit, quod ex jure canonico tota vis legum
civilium de prohibita donatione per adjectionem ju-
ratæ promissionis infringatur, uti per autoritates Dd.
magno numero adductas ostenditur in *U. M. b. §. 7.*

*Donationes
conjugum re-
ciprocæ an
valeant?*

Circa donationes reciprocas adde formulam ve-
terem Francorum apud Schilterum *d. l. §. 100.* & simul
observa, illum antiquum modum donandi videri oc-
casionem dedisse testamentis reciprocis conjugum.
Adde: per quam donationem jure Germanico nullum
fit præjudicium heredibus, ea hodie valet, ut donatio
mobiliū marito facta in Saxonia, Schilter. *§. 103.*

TIT. II.

De divortiis & repudiis.

*An usus titu-
li?*

JUS civile etiam circa hanc materiam non esse rece-
ptum, dixi ad titulum *de sponsalibus*, quem vide.

TIT.

TIT. III.

Soluto matrimonio dos quemadmodum petatur.

SUMMARIA.

An usus dispositionis Romana de dote profectitia? it. de actione rei uxoria & ex stipulatu? Quid jure Saxonico & plerisque statutis obtineat?

Dispositiones juris Romani de dote profectitia soluto matrimonio ad patrem pertinente principiis juris Germanici plane non conveniunt, ut pote quo jure pater nunquam repetit, nisi ut heres. Confer Schilter. *Exerc. XXXVI, §. 120. D. Beyer. ad tit. de jure dotium post post. 8.*

Porro subtilitates juris Justiniani de actione rei uxoriae & ex stipulatu ad Germanos nihil attinent, partim quia apud eos nullus usus formularum, partim quia nullus usus distinctionis inter actiones b. f. & stricti juris.

Imo in Saxonia sive liberi adsint, sive non, maritus dotem capit integram, si illa in mobilibus consistat. Carpzov. *Part. 3. Const. 23. def. 8. & 42. Us. mod. hic plerisque statutis obtineat?* Et per statuta plerorumque locorum soluto matrimonio dos in portionem statutariam imputatur, & sic ejus portionem semper lucratur maritus. Vid. *Us. mod. §. 2. seqq.*

LIB. XXV.

TIT. I.

De impensis in res dotales factis.

Hh 2

SUM-

SUMMARIA.

*An maritus ratione impensarum utilium jus retentionis in re dotali habeat? Quid juris maritus habeat ratione impensarum de jure Germanico? An usus tituli cesset propter communionem bonorum? Quid in Marchia obtineat? Vera ratio non-
usus.*

An maritus ratione impensarum utilium jus retentionis in re dotali habeat?

IN *l. un. §. 5. C. de rei ux. act.* sublata est antinomia in Pandectis relicta, inter Ulpianum & Paulum, de qua dixi *ad Huberum b. t.* Disponitur autem in *dicta l. unica*, quod maritus intuitu impensarum utilium jus retentionis in rebus dotalibus exercere non possit. Hujus dispositionis usus asseritur in *U. M. §. 2.* verum ex toties rejecta ratione, quod juri Romano tamdiu standum sit, donec contrarium probetur; Et quod subjungitur, *neque etiam hodie marito permissum esse debere, invita muliere, impensas utiles in fundum dotalem facere, ex quibus cogeret substantiam suam vendere, cum in genere onerosus creditor in hujusmodi casibus non sit audiendus, l. 25. ff. de pignor. act.* plane a statu controversiæ alienum est. Quæritur enim an maritus exercere possit jus retentionis; & respondetur in modo citatis verbis, ejusmodi maritum non esse audiendum h. e. non habere *actionem*, quam tamen ipsa lex cujus usus vindicatur, marito non denegat, & quidem eo etiam casu, ubi non intercessit mulieris voluntas. Obiter & hoc noto, male huc applicari *dictam l. 25. de pignor. act.* Si enim verba antecedentia jungas: *Igitur hac a judice erunt dispicienda, ut neque delicatus debitor, neque onerosus creditor audiatur*, vereor, ut magnum exinde argumentum pro uxoribus deduci possit, utpote quæ
ut

ut plurimum delicatæ sunt, in æstimandis & refundendis impensis, debitrices. Atque adeo dum ibidem iudicis dispectioni res relinquitur, salva manet Schilteri sententia *Exerc. XXXVI. §. 21.* iudicem posse etiam maritum ob utiles impensas in detentione rerum tueri.

Secundum principia juris Germanici maritus nec compensationem, nec retentionem, nec actionem in tuitu impensarum quarumcunque habere deberet, sed solum jus tollendi eas, arg. Jur. Saxon. provinc. l. 2. art. 21. & lib. 3. art. 38.

Quid juris maritus habeat ratione impensarum de jure Germanico?

An usus tituli cesset

propter communionem

bonorum?

Quid in Marchia obtineat?

Grönwegen tituli hujus' ideo vult nullum esse usum, quia bonorum communio obstat, quæ est inter conjuges. *Us. mod. §. 3.* Attamen illa non est ubivis recepta, sicut de Marchia testatur Kohlius in *declar. const. March. qu. 1. n. 3.* Hinc licet mortua uxore maritus in Marchia capiat dimidiam bonorum omnium, salvum tamen ipsi est beneficium abstinendi, sive hereditatem uxoris repudiandi, quo casu dotem quidem restituit, sed impensas omnino detrahit. Quod si maritus portionem statutariam elegerit, bona in eo, quo sunt itatu dividuntur, & ita impensarum ratio cessabit. *Us. Mod. §. 4.*

Cum vero in plurimis locis Germaniæ obtineat portio statutaria, & rariores sint casus, ubi maritus repudiet hanc portionem, inde iterum concluditur, tituli hujus rariorem etiam esse observantiam forensam, scilicet, si moriatur uxor. Quid si maritus? vide dicta *ad tit. preced.*

Vera ratio non-usus.

TIT. II.

De actione rerum amotarum.

Actio hæc MORIBUS nostris nullum usum habet, partim quia actio furti, ob quam erat inventa, nullum

Cur actio h. r. non in usu?

nullum usum habet, partim ob rariorem licentiam divortiorum. Quod vero citra pœnam & infamiam conjux rem ablatam a conjuge repetat, id juris gentium est *l. 25. ff. b. t. Schilter. Exerc. XXXVI. §. 122. D. Beyer. bic.*

TIT. III.

De agnoscendis & alendis liberis.

SUMMARIA.

Non-usus SCti de agnoscendis liberis. Nimia extensio regula de demonstratione liberorum per justas nuptias. Iniquitas assertionis de non alendis liberis incestuosis.

Non-usus SCti de agnoscendis liberis? **S**Ctum de agnoscendis liberis facto divortio apud nos nullius est usus, quia videlicet ad causas nostras divortiorum applicari nequit. *Schilter. Exerc. XXXVI. §. 123. D. Beyer. bic, Us. mod. §. 1.*

Usus dispositionis de alendis liberis. Nimia extensio regula de demonstr. lib. per justas nuptias. Caput de alendis a parentibus liberis est juris gentium, adeoque & apud nos indubitati usus est. *Schilter. §. 124. D. Beyer. b. t.* Interim pragmaticos nimis extendere assertionem de demonstratione liberorum legitimorum per justas nuptias, jam notavi *ad tit. de his, qui sui vel alieni juris sunt p. 20.* Exemplum adduxi in *notis ad Huberum b. t.*

Iniquitas assertionis de non alendis liberis incestuosis. Porro si assertio juris civilis de non alendis liberis incestuosis vim legis haberet, haud dubie non recepta esset apud Germanos, quia repugnat æquitati naturali. *Schilter. d. §. 124.* Sed verius est, mentem Triboniani non fuisse, hic legem ferendi. *Conf. Histor. juris §. 127.*

TIT.

TIT. IV.

De inspiciendo ventre custodiendo-
que partu.

MORIBUS Germanorum nec hunc titulum ha-
bere usum, etiam in viduis nobiles, sed in his
sufficere solam denunciationem agnatis factam,
ex jure provinc. Saxonico *l. 1. art. 33.* distinte osten-
derunt D. Beyer *bic*, & Schilter. *Exerc. XXXVI. §. 125.*
Quod casum in *U. M. bic §. 1.* attinet, si mulier corpo-
rali pœna plectenda, se prœgnantem esset asserat, ille
ad hunc titulum plane non pertinet, uti nec reliqui in
§. 2. recensiti.

TIT. V.

Si ventris nomine muliere in posses-
sionem missa, eadem possessio dolo malo
ad alium translata esse dicatur.

DE hoc titulo idem dicendum, cum sit appendix
præcedentis. Et MORIBUS Germaniæ vidua
gravida potius in possessione manet, quam ut
in eam mittatur. Dispositio vero *l. 1. §. 1. b. t.* si dolo
mulieris vel ejus, in cujus potestate est, alius in posses-
sionem mittatur, ut adversus eos actio detur, quanti
interest, est conclusio juris naturalis ex capite de da-
mno dato refarciendo. Apud Romanos vero potissi-
mum sermo erat de uxore, quæ divortium fecerat.
Conf. dicta *ad tit. 3.*

TIT. VI.

Si mulier ventris nomine in posses-
sione, calumpniæ causa esse dicatur.

Ergo

*Cur hic quo-
que titulus
non in usu?*

ERgo & hic titulus cessat, partim quia hæc actio famosa est, partim quia ejus ratio applicari non poterit ad eam, quæ possessionem retinuit secundum mores Germaniæ, etsi Schilterus id faciat *Exerc. XXXVI. §. 128.* cum secundum naturam processus hodierni, etiam summarissimi, vidua non possit, si nolit, ante tempus, intra quod de graviditate ejus constare potest, exmitti.

TIT. VII.

De concubinis.

SUMMARIÆ.

Pellex & concubina differunt. Cur doctrina b. t. inutilis.

*Pellex & con-
cubina differunt.*

Pellex quomodo alias a concubina differat, vide Huberum in *Prælectionibus hic ab initio.*

*Cur doctrina
b. t. inutilis?*

Quamvis concubinatus cœlibum nec repugnet juri naturæ, nec legibus divinis, cum tamen abrogatus sit per constitutiones imperii, & imprimis apud Protestantes non toleretur, inde frustra quoad usum practicum de intellectu hujus tituli essemus solliciti.

LIB. XXVI.

TIT. I.

De Tutelis.

SUMMARIÆ.

Tutela Romana an in usu? | riam legitimam & dativam?
An differat hodie tutela & | it. dispositionis Rom. de tu-
curatela? An usus distinctio- | tore Judæo.
nis in tutelam testamenta-

*Tutela Ro-
mana an in
usu?*

Materiam tutelæ etiam apud nos in usu esse, & natura-

turalis ratio & quotidiana experientia docet; Ea vero quæ circa eam jus Romanum peculiaria habet, apud nos non obtinent. vid. *Notas ad Instit. b. r. p. 72. seq. & tit. quibus modis tut. finitur.* Putat quidem *Uf. mod. §. 1. hic* dispositionem juris Romani in plerisque locis adhuc obtinere paucis exceptis, quæ vel in recessibus imperii, vel statutis mutata, vel juri Romano superaddita sint. Verum ea quæ *ibid.* in sequentibus afferuntur, & quæ a nobis *ad Institutiones* dicta sunt, satis ostendunt, pauca illa excepta totam doctrinam juris Romani fere absorbere.

Ita dictum est *ad Institutiones p. 73.* nullam esse differentiam apud Germanos inter tutelam & curatellam, in quo & consentit *Uf. mod. §. 5. usque ad 12.*

An differat hodie tutela & curatela?

Ita apud Germanos corrumpitur usus distinctionis tutelæ in testamentariam, legitimam & dativam, vid. *Notas ad Instit. p. 74. & 75.* Nec obstat quod in *U. M. hic* tutelam testamentariam, legitimam & dativam, §. 13. asseritur. Nam quod (*n. 1.*) attinet, posse tamen & hodie patrem in testamento tutores dare, & etiam legitimos admittendos esse, nihil facit ad demonstrandum usum hujus distinctionis, nam illi testamentarii & legitimi non simpliciter admittuntur, sed in magistratus arbitrio est, an velit eos confirmare, adeoque in effectu sunt dativi, & falsum est, quod judex alium ex justa causa deligere non possit, si adsint testamentarii & legitimi. Quod (*n. 2.*) affertur, quod scilicet in ipso Recessu Imperii *de 10. 1577.* (ex quo probatur, unicum saltem esse tutelam nempe dativam,) itidem trium harum specierum mentio injiciatur, exigui momenti argumentum est, nam cum legislator usum illarum differentiarum tollere & omnes ad unam speciem referre vellet, utique necesse erat, earum men-

An usus distinctionis in testamentariam, legitimam & dativam?

tionem injicere, illa vero mentio usum earum non involvit. Quod vero subjungitur de differentia constitutionis & confirmationis, ad id *tit. 3.* respondebimus. Neque etiam ratio (3) usum aliquem legitimæ & testamentariæ tutelæ probat. Nam etsi quis sciat, se testamento tutorem nominatum, vel etiam se pupilli proximum consanguineum esse, ideo tamen non scit se esse tutorem constitutum, cum in iudicis arbitrio sit alium facta inquisitione constituere; adeoque nec mora ratione suscipiendæ tutelæ ipsi imputari potest, nisi eo casu, si a magistratu ad suscipiendam tutelam commonefactus sit, tunc vero periculum ipse est, non ob hanc rationem, quia scivit se testamentarium & legitimum tutorem esse, sed quia jussui iudicis non obtemperavit, cujus officium est curare, ne bona pupillorum neglecta administratione tristem sentiant exitum. Rationi (4) quod quædam sint, quæ ante confirmationem gerere possint, vehementer obstat generalis constitutio dicti Rec. Imperii, quod ante decretum magistratus nemo tutorum administrationem suscipere possit; Quam & repetit *Ordinatio politica Magdeb. c. 43. §. 10.* Unde (n. 5.) frustra ad hanc & aliorum statutorum auctoritatem provocatur, quod scilicet in iis differentia tutelarum stricte retenta sit. Sola enim mentio, ut supra dictum, usum ejus non involvit, inprimis si verba contraria adsunt uti in dicto §. 10. *Ord. polit.* quod ante magistratus confirmationem nec testamentarius, nec legitimus administrationem tutelæ suscipere debeat.

Ita nec usum hodie habebit dispositio l. 15. §. 6. de
dispositio- *Ita nec usum hodie habebit dispositio l. 15. §. 6. de*
nis Romana *excus. tut.* quod Judæus dari possit tutor. Nam quis
de tutare Ju- Christianus hodie Judæum daret tutorem, & si maxi-
deo? *me da-*

me daret, quis magistratus eum confirmaret? Adde Schilter. *Exerc. XXXVII. tb. 15. seq. it. Us. mod. hic. §. 20.*

TIT. II.

De testamentaria tutela.

QUoad USUM hujus tituli repete jam notata *ad An usus titu. tit. preced. & ad Institutiones de tutelis, & qui te- li? An in tes- tamento tutores dari possunt p. 75. seq. Quæstio testamena. de tutela principum & Electorum testamentaria, quæ ria illu- tractatur prolixè in Us. mod. b. §. 3. usque ad 11. pertinet ad strium? jus publicum.*

TIT. III.

De confirmando tutore vel curatore.

SUMMARIA.

An hic tit. in usu? An de- cretum magistratus hodie concurrat etiam ad constitu- tionem tutoris? An tutor testamentarius confirmatus pro dativo habendus?

NEC hunc titulum hodie USUM habere ostendi in *An hic tit. in Notis ad Institutiones tit. de tutelis circa finem, usu?* quia omnes tutores a magistratu sunt confirmandi.

Et quamvis *Us. Mod. MSC.* dicat, hodie decreta ma- *An decretum gistratuum esse magis decreta administrationis, quam magistratus confirmationis, ea tamen assertio nondum est proba- hodie concur- ta. Video quidem eam repeti in edit. post b. U. M. b. t. rat etiam ad §. 5. differentia 1. Sed in idem probatio deficit; Adeoque constitutio- nem tutoris? isti sententiæ admodum obstat, quod magistratus hodie potestatem habeat inquirendi, an tutor testamento datus, aut legitimus sit idoneus. Dixi *ad Institutiones de Atiliano tutore; & sic decretum magistratus etiam**

ad constitutionem seu confirmationem concurrat. Aliæ adhuc indicantur differentiæ inter confirmationem hodiernam & Romanam *ead.* §. 5. quas hac occasione paululum considerabimus. Prima, ut jam dictum, corrui. Secunda, quod confirmatio Romana etiam in honorario tutore necessaria sit, hodierna non æque; etiam fundamento destituitur, nam certum est, jure Romano tutorem ejusmodi non ideo confirmatum fuisse, quia honorarius erat, sed quia administrationis regulariter particeps erat, quod patet ex *l. 14. §. 1. de solutionibus & l. 49. de A. & O. H.* honorarius vero apud Germanos regulariter non administrat. Et sic quidem est differentia inter honorarium Romanum & Germanicum, non vero inter confirmationem, nam & apud Germanos, si honorarius administrationem attingere vult, confirmatione opus habet æque ut apud Romanos. vid. *Lauterbach. Diff. de honor. tut. §. 29.* Differentia tertia, quarta & septima ex iis, quæ modo ad differentiam primam & supra *tit. de tutelâ.* occasione quæstionis de usu distinctionis tutelæ in testamentariam, legitimam & dativam monuimus, refutantur. Differentia quinta & sexta ostendit quidem diversitatem excusationis apud Romanos & Germanos, quam in *Notis ad Instit. tit. de excusation. p. 116.* itidem indicavimus non autem differentiam inter confirmationem Romanam & hodiernam, nam & hodierna confirmatio est decretum, per quod inquisitione habita tutor datur. Sola differentia octava, quod Romana confirmatio tantum in testamentario, hodierna vero in quovis necessaria sit, fundamento suo gaudet. Ea autem quæ sequuntur, scilicet ex his differentiis apertum esse, confir-

confirmationem Romanam adhuc superesse, meo quidem iudicio non recte concludunt. Si enim hodiernæ confirmatio a Romana differt, uti ibi demonstrare intendit *Ufus Modernus*, sequitur potius, Romanam non superesse; alias enim nulla esset ratio differentiae. Sed hæc quidem obiter. Nobis sufficiat ostendisse, confirmationem magistratus æque ad constitutionem quam ad administrationem tutoris pertinere.

Unde etiam cadit usus quæstionis, an tutor testamentarius confirmatus sit pro testamentario habendus, an pro dativo. Quamvis etiam ex principiis juris Romani placeat assertio posterior, quia testamentarii ipso jure erant tutores. Certe intuitu morum Germaniæ, ubi omnes sunt dativi, posterior sententia erit præferenda.

TIT. IV.

De legitimis tutoribus.

SUMMARIA.

<p><i>An hic titulus in usu? Cur apud Germanos mater ad tutelam admittatur? Si ad secunda vota transeat, an tutelam tunc retineat? An vitricus? An renunciatio se-</i></p>	<p><i>cundarum nuptiarum in usu? An renunciatio S Cti Vellejani opus initio tutela? An usus quæstionis de prælatione inter matrem & avum paternum &c.</i></p>
--	---

Quoad tutelam legitimam jure Germanico multa se habere aliter, quam jure Romano, ostendit *An b. t. in usu?*
ad Institut. titulos de legitima agnatarum, patronorum & parentum tutela, de tutela fiduciaria.

Porro MORIBUS Germaniæ videbatur equidem *Cur apud Germanos*
 inpro-

*mater ad tu-
telam ad-
mittatur?*

inprimis quoad jus Saxonicum esse inconueniens, ut mater ad tutelam admittatur, cum ipsa sit in perpetua cura. Sed nihilominus tamen mater mortuo patre jam antiquitus etiam ad tutelam fuit admissa; Jus Saxon. provinc. lib. 1. art. 2. ita tamen, ut videatur ipsi semper proximus agnatus vel alius esse consilii causa adjunctus *arg. d. l. 1. art. 23. in fine.* Conf. Schilter. *Exerc. XXXVII. tb. 56. seq. Us. mod. §. 9. & 10.* Ratio forte fuit, quod moribus Germaniæ mater etiam suo modo in potestate habeat liberos, & præsumatur eos maxime amare, & quod adeo tutela ibi pro officio præcise virili non fuerit habita.

*Si ad secunda
vota transeat,
an tunc tute-
lam retineat?
An vitricus?*

Durat tamen & moribus Germaniæ tutela matris, donec ad secunda vota transeat, ubi communibus Germaniæ moribus alius tutor solet dari, vel tutela tutoribus matri adjunctis solis relinqui, *arg. d. l. 1. art. 23.* Et cum in omnibus tutelis magistratus superiorem tutelæ directionem habeat, non solet vitricum vel dare tutorem, vel, si jam tutor sit, ei tutelam relinquere, etsi nec ulla lege magistratui injungatur præcise, ut vitrico tutelam adimat, & jure Germanico intuitu rationum a tutore reddendarum non tantum sit pupilli periculum, ut apud Romanos.

*An renuncia-
tio secunda-
rum nuptia-
rum in usu?*

Cum vero renunciatio secundarum nuptiarum nec olim in Germania fuerit recepta, nec ullum usum habeat, quia effectu destituitur, inde hodie non solet observari, nisi in iis locis, ubi hæc inanis cautela ab amasiis juris Justiniani fuit introducta. Hoppius *ad §. 1. Inst. de legit. agnat. tut. it. Us. mod. §. 35. 36.*

*An renuncia-
tione S.Cri*

Ita & S.Cri Vellejani renunciatio in multis locis convenientius naturæ negotiorum non initio, cum tutelam

telam mater recipit, sed quoties pro pupillo suo inter- *Vellej. opus*
 cedit, fieri solet. Hoppius *ibid.* Confer supra dicta ad *initio tutela?*
tit. de Scto Vellejano. Vide tamen & *Uf. mod. §. 37.*

Matrem secundum principia juris Romani ipsi *An usus qua-*
 avo paterno præferri, ostendi in *Notis ad Strauchium*, *stionis de*
differt. s. tb. 10. ubi etiam de aviæ jure excludendi avum *pralatione*
 & de concursu aviæ paternæ & maternæ. (Conf. *Uf. inter matrem*
mod. §. 31. seq.) MORIBUS tamen Germaniæ puta- *& avum pa-*
 rem, per dispositionem Recessuum imperii omnes has *ternum?*
 quæstiones dependere ab arbitrio magistratus confir-
 mantis.

TIT. V.

De tutoribus & curatoribus datis
 ab his, qui jus dandi habent, & qui & in
 quibus causis specialiter dari possunt.

SUMMARIA.

An tutela legitima locus || *nuit? An usus tituli?*
fit, si testamentaria obti- ||

Controvertunt interpretes, an tutor legitimus fit *An tutela legi-*
 admittendus, si testamentaria tutela quidem ob- *gitima locus*
 tinuit, tutor autem vel excusatus, rel remotus *fit, si testa-*
 fuerit &c. Negativam defendi in *Notis ad Strauchium* *mentaria ob-*
diff. s. & in novis additionibus ad Huberi Prælectiones tit. *tinuit?*
Inst. qui testam. tut. dari possunt, ubi illa doctrina vindica-
 cata fuit ab objectionibus.

De non-usu hujus tituli repete dicta ad *Instit. de An usus ti-*
Attiliano tutore p. 92. seq. ubi & de ordine hodierna tu- *tuli?*
 torum testamentariorum, legitimorum, & dativorum.
 Adde D. Beyer. *p. 443. seq.*

TIT.

TIT. VI.

Qui petant tutores vel curatores,
& ubi petantur.

SUMMARIÆ.

An pœna juris Romani obtineat in matre & avia tutorem non petentibus? || *An in cognatis? An in libertis?*

An pœna juris Rom. obtineat in matre & avia tutorem non petentibus?

MORIBUS Germanorum si non petat mater aut avia, censentur ipsæ tutelam gerere voluisse. Conf. Wissenbach *ad Pandectas b. t. tb. 21.* Neque adeo Carpzovii sententia de pœna amittendæ hereditatis & responsum Scabinorum adductum a D. Beyero *hic posit. 3.* & ab *Usu mod. hic §. 1.* videtur facere usum practicum, inprimis cum D. Beyer *posit. 6.* recte moneat, moribus nostris magistratum magis adstrictum esse, ut prospiciat pupillis de tutoribus, quam jure Romano.

An in cognatis? An in libertis?

Ex dictis jam facile judicari potest de quæstione, utrum in cognatis omittentibus petitionem, pœna juris Romani locum habeat. De libertis jam notarunt alii, quod dispositio juris Romani apud nos non sit in usu.

TIT. VII.

De administratione & periculo tutorum &c.

SUMMARIÆ.

An tutor inventarium non conficiens fiat infamis? || *& juratoria exigatur a tutoribus?*
An hodie cautio fidejussoria ||

Tutor

Tutor inventarium non conficiens hodie non fit infamis, quia sæpe monitum, jure Germanico per actiones civiles neminem fieri infamem. *An tutor inventarium non conficiens fiat infamis?*

Reliqua de USU forensi hujus tituli vide *ad Institutiones tit. de satisfat. tut. p. 106.* Ubi ostendi, id omnino ratione constare, quod contra diserta verba Recessuum imperii in praxi nec satisfatio, nec juramentum soleant exigi, inprimis cum moribus & jure Germanico in omni tutela locum habeat inquisitio magistratus, secus ac putat D. Beyer. *p. 444.* cui responderi potest ex iis, quæ ipse habet statim *sub initium pagine.* *An hodie cautio fidejussoria & juratoria exigatur a tutoribus?*

TIT. IIX.

De autoritate & consensu tutorum & curatorum.

Quæ in hoc titulo ex natura officii tutorii fluunt, apud nos etiam obtinent; Reliqua cessant. *Di- xi ad Institutiones b. t. p. 94.* *An b. t. in usu?*

TIT. IX.

Quando ex facto tutoris vel curatoris minores agere, vel conveniri possunt.

SUMMARIA.

Actio b. t. est tantum utilis. An ejus usus?

Recte monet Schilterus *Exerc. XXXVII. t. b. 127. seqq.* Actio b. t. est titulum hunc duas continere regulas cum suis exceptionibus. Scilicet regulariter tutorem fa-

cto suo nec acquirere pupillo actionem, nec eum obligare, nisi alias pupillus aut is, qui cum tutore contra-

xit damnum sentiat, ubi utrobique actio, sed utilis saltem concedatur.

An ejus usus?

Hoc vero præsupposito recte notat idem, hunc titulum apud Germanos exiguum habere USUM. Scilicet, quia differentia inter actiones directas & utiles hodie nullum præstat usum practicum, & quia Germani regulæ Romanæ, quod actiones personales offibus cohæreant, subtilitatem nunquam receperunt, adeoque exceptione hujus tituli ab illa regula non habuerunt opus.

TIT. X.

De suspectis tutoribus & curatoribus.

SUMMARI A.

An actio hujus tituli in usu? Negativa Bachovii defenditur. An usus probetur || *ex Speculo Saxonico & Sovenico?*

An actio b. t. in usu?

NULLUM esse apud Germanos USUM actionis de suspectis tutoribus vel curatoribus, dixi ad *Institutiones b. t. p. 119.*

Negativa Bachovii defenditur.

Notavit etiam Bachovius ad *Wesfenbecium b. t. n. 8.* quod ob Ordinationem politicam imperii hodie suspecti postulatio non amplius habeat locum. Sed hoc non admittendum esse dicitur in *Us. mod. bic §. 1. & 3.* Quantumvis enim in *Reformatione polis. 1577. tit. 32. in fine* dicatur, quod unusquisque magistratuum ex officio in negligentiam tutorum inquirere, eorumque commissa vindicare debeat, inde tamen non sequi, ergo privato tutorem suspectum postulare non licere;

Alias

Alias enim nemini etiam accusationem in criminalibus permittendam esse amplius, quia & de illis magistratus ex officio inquirere debeat *l. 13. de offic. prasid.* Sed Resp. 1) falsum esse, quod processus inquisitorius cognitus fuerit jure Romano; & in dicto textu inquirere denotat *auffsuchen* non *untersuchen*. vid. *Diss. de orig. proc. inquisitorii. §. 40. lit. i.* 2) Etiam hodie accusationes desierunt, postquam processus inquisitorius in usu esse ubi vis cœpit. 3) Accusationes olim etiam Germanis erant receptæ, suspecti postulatio nunquam. Ergo multo minus receptio probabitur post constitutiones imperii allegatas.

Voluit equidem Schilterus probare, quod ante *An usum pro-* receptionem juris Romani in usu fuerit apud Germa- *betur ex Spec.* nos suspecti postulatio *Exerc. XXXVII. §. 135. 136.* Sed si *Saxon. C.* accuratius rem inspicias, jus Saxonicum loquitur de *Sveu.* tutore adultæ virginis & viduæ. Postea juris Svevici collector impertinenter id extendit etiam ad pupillos quosvis. Vide loca apud Schilterum *ibid.* Sed intuitu adulatorum etiam hæc actio non erit popularis *argumento dictor. textuum.* Et in Germania æque nullus est usus actionum popularium, ac pœnarium. Adde, quod hodie actio tutelæ possit etiam institui durante tutela. Conf. D. Beyer *ad Inst. b. t. posit. 7. seqq.*

LIB. XXVII

TIT. I.

De excusationibus.

SUMMARIA.

Divisio excusationum. An tituli usus?

Kk 2

Divi-

*Diviso excu-
sationum.*

Dividunt excusationem communiter in propriam seu voluntariam, & impropriam, seu necessariam. Sed adde, quæ diximus *ad princ. Inst. b. t. p. 108.* ubi ostensum, dari etiam mixtas excusationis causas, quæ diverso respectu voluntariæ partim, partim necessariae sunt, quod in notis ad sequentes §§. fusius est declaratum.

An tituli usq?

Quoad USUM excusationum juris Romani vide *Notata ad Institutiones b. t. passim*, ubi abunde explicata est mens nostra de rariore usu plerarumque causarum excusationis.

TIT. II.

Ubi pupillus educari vel morari debeat, & de alimentis ei præstandis.

*In quibus hic
tit. obtineat?
In quibus
cesset?*

Quæ ex principiis communis æquitatis hic deductæ sunt assertiones, haud dubie etiam obtinent apud Germanos. At quæ rationes peculiariter ad Romanos spectant, non sunt in usu. Ita v. g. Præses hodie non decernit in hac materia, sed quilibet iudex competens. Ita quæ de insidiis pudicitiae memorantur in *l. 5.* ad mores Germanorum non quadrant, sed respiciunt vitium Romanis peculiare, de quo & Apostolus conqueritur. Ita nec hodie regulariter excluduntur ab educatione proximi successores. Ita & vitrico solet committi educatio, si vir probus sit. *Carpz. P. II. Const. 11. def. 42.*

TIT. III. & IV.

De tutelæ & rationibus distrahendis, & utili curationis causa actione.

De

De contraria tutelæ & utili actione.

S U M M A R I A.

Germani intuitu rationum reddendarum olim distinguebant inter tutorem, qui erat heres pupilli, & extraneum. Qua distinctio post Rec. Imp. 1548. ab interpretibus prætermissa. Ejus vestigia in tutelis principum. Quando actio tutela insti-

tui possit? Quam culpam præbet tutor? Erronea doctrina de culpa lata ab heredibus tutorum præstanda? An actio pœnalis de rationibus distrabendis in usu? Salaria tutorum an sint juris Romani?

Circa rationes a tutore reddendas distinguebant Germani in Germani, utrum heres pupilli esset tutor, an alius. Ille nullas rationes reddebat pupillo, cum ad eum pertineret ususfructus bonorum pupillarium; Jus provinc. Saxon. lib. 1. art. 23. in fine; Schilter. Exerc. XXVII. tb. 16. eodemque beneficio multo magis gaudebat mater. Schilter. Exerc. III. tb. 11. Et quamvis quidam putent, id saltem obtinuisse de jure Saxonico, non de Alemannico seu Svevico, Schilter. dict. Exerc. XXVII. tb. 16; contrarium tamen mihi videtur verius. (Jus Prov. Svec. c. 23. Er ist auch argwöhnig / wer der Kinder Gut von Jahr zu Jahr nicht wieder rechnet der Kinder nächsten Freunde). Debebant equidem restituere bona pupillis finita tutela, sed non reddebant rationes de fructibus & expensis.

At si extraneus tutor esset, debebat singulis annis reddere rationes, etiam de fructibus & expensis heredi proximo pupilli, (per dict. sextum,) quod an originem debeat dispositioni juris canonici Clement. 2.

§. 1. de relig. domib. (uti putat B. Hopp. ad §. ult. de Attil. tut.) inquirendum ulterius.

*Qua distin-
ctio post R. J.
1548. ab in-
terpretibus
prætermissa.*

Cum autem Recessus imperii jusserint, ut tuto- res singulis annis magistratibus reddant rationes, si id postuletur, R. J. 1548. Tit. von Pupillen §. 3. postea ve- ro etiam præceperint, ut tutores singulis annis ratio- nes sponte offerant, interpretes recessuum non con- siderarunt, an hic saltem repetitum fuerit jus Ger- manicum, sine abrogatione distinctionis memoratæ, sed potius illa verba secundum principia juris Romani ex- posuerunt, ut adeo in praxi hodie omnes tutores de- beant rationes reddere quotannis magistratibus, etsi non semper id postuletur. Sæpe tamen rationes dif- feruntur post finitam tutelam, in primis, si tutores sint proximi heredes pupillorum, quibus hodie ex bene- ficio veteri id saltem relictum est, ut rationes post fini- tam tutelam reddant. Hoppius ad §. ult. de Attil. tut.

*Ejus vestigia
in tutelæ
principum,*

Remanserunt tamen vestigia juris Germanici in administratione principatum, quoties proximi here- des tutores sunt. Conf. Schilter. Exerc. XXVII. th. 16. Et simile quid de moribus Anglorum antiquorum ex Po- lydoro Vergilio annotat Huberus dissert. fundam. 20. th. 16.

*Quando
actio tutela
institui possit?*

Interim nullum est dubium, jure Germanico posse institui actionem nondum finita tutela, aut tuto- rem ex officio posse a magistratu urgeri. Conf. Schil- ter. Exerc. XXXVII. th. 174.

*Quam cul-
pam præstet
tutor?*

Porro cum jure Germanico in tutoribus nihil peculiare quoad culpam constitutum sit, manemus in regula, quemlibet in rebus alienis debere majorem di- ligentiam adhibere, quam in propriis,

Quod

Quod vero jure Romano heredes tutoris teneantur saltem de culpa lata, communiter ita exponitur, ut etiam heredes conventi de facto tutorum culpam latam saltem præstent. Sed ostendi peculiari dissertatione *de culpa ab heredibus tutorum præstanda*, hanc sententiam esse erroneam, & textus loqui de heredibus conventis ex facto proprio. Interim doctores practici hæcenus secuti sunt sententiam erroneam. Vide Carpzov. *P. II. C. 11. def. 35.* quamvis in præjudicio ibi subjuncto etiam alia desiderari possint, quod nimirum casus ibi relatus non pertineat ad culpam levem, sed latam.

Actio pœnalis de rationibus distrahendis in *l. 1. An actio pœnalis de rat. distr. in usu?* §. 20. *b. t.* moribus Germaniæ non habet usum. D. Beyer. *b. t. posit. ult.*

Quod tutores in actione contraria possint salariam petere, magis ex moribus Germanorum deducendum, quam ex principiis juris Romani. Schilter. *Salbria tutorum an sint juris Rom?* *Exerc. XXXVII. §. 177. D. Beyer. ad b. t. ab init. & lit. c.*

TIT. V.

De eo, qui pro tutore, prove curatore negotia gessit.

Nec hic titulus magnum habebit USUM in foro, non quod ille, qui pro tutore se gessit, non sit conveniendus, sed partim, quod in Germania *Cur hujus tituli nullus usus?* omnes tutores per magistratus confirmari debeant, adeoque rariores sint casus protutorum, Schilter. *Exerc. XXXVII. §. 185. D. Beyer. hic p. 455.* partim, quod ubi tales casus obvenerint, hodie nihil interfit, si actionem hujus casus, vel similis, dicas actionem protutelæ,

tutelæ, five negotiorum gestorum, five implorationem officii judicis.

TIT. VI.

Quod falso tutore autore gestum esse dicatur.

Cur hac actio non in usu? An usq[ue] actionis pœnalis Germ. adversus tutorem pupillam stuprantem?

HÆc actio jure Romano aliquo modo pœnalis erat, in dolum videlicet falsi tutoris concepta, l. 7. b. t. Et hætenus moribus Germanorum eam non fuisse receptam docui *de usu action. pœnal. c. 3. §. 36.* quanquam etiam ob dicta *ad tit. preced.* casus falsorum tutorum apud Germanos non possint esse ita frequentes, ut apud Romanos. Occurrit alia actio pœnalis in jure Germanico adversus tutorem pupillam suam stuprantem, quam *ead. §. 36. ex Speculo Svevico art. 322.* adduxi, cujus tamen usus propter nimium juris Romani amorem non observatur.

TIT. VII.

De fidejussoribus & nominatoribus & heredibus tutorum & curatorum.

Cur hic tit. non in usu?

CUM magistratus hodie tutelæ officium his tantum conferat, qui immobilia possident, ut in *Notis ad Instit. de Satisfat. tut. p. 106.* diximus, inde sua sponte fluit, non magnum superesse fidejussorum USUM in materia tutelæ, quod etiam recte annotavit Lauterbach in *Colleg. Theor. pract. §. 1. b. t.* Contrarium quidem defenditur in *Us. mod. hic §. 1.* Verum ipsius assertio fundat se in inani persuasione, quasi etiam tutores dentur, qui immobilia non possident. Et posito, quod etiam casus fidejussorum existeret, cessat tamen apud nos diffe-

differentia Romanorum, quæ inter hanc & alias fidejussionem intercedebat, item differentia inter nominatores & affirmatores per dicta *ibid.* §. 1. & 5. adeoque tituli hujus nullus est usus.

TIT. VIII.

De magistratibus conveniendis.

Hanc actionem in usu esse dicunt Hahn. *ad Wesen. An usus habet. b. t.* Carpzov. *P. II. C. 11. def. 41.* Sed ostendatur exemplum. Aliud est, an in usu esse debeat. Dixi latius *ad Inst. de satisf. tutor. circa fin. p. 107.*

TIT. IX.

De rebus eorum, qui sub tutela vel cura sunt, sine decreto non alienandis, vel supponendis.

ID peculiare moribus nostris notat *Us. mod. b. §. 4.* An confirmatio Comitum Palatini sit loco decreti? quod, cum jure Justiniano decretum non habeatur pro necessario, si alienatio per rescriptum principis sit approbata, hodie loco hujus rescripti consensus Comitum Palatini adhiberi soleat, cum huic inter privilegia concedatur, alienationes tales confirmare. Sed aliud est, an talia privilegia extent in comitivis, quod non negamus; aliud, an eadem in praxi usum habeant, quod negamus. Et ostendatur vel unicum exemplum alienationis ejusmodi confirmatæ a Comite Palatino. Nullus enim prudens JCrus talem confirmationem svadebit partibus, ob rationes facile dividendas. Adde dicta superius *ad tit. Inst. & Pand. de Adoptionibus.*

TIT. X.

De curatoribus furioso & aliis extra
minores dandis.*An hic tit. in
usu?*

CUM in præcedentibus titulis plerumque doctrina de cura doctrinæ de tutela fuerit immixta, hic vero separatim de curatoribus agi incipiat, poterit quoad USUM forensem de curatoribus hic inspicere, quod jam allatum fuit *ad tit. Inst. de Curatoribus p. 104.* ubi dictum, pleraque se hodie habere diversimode.

LIB. XXVIII.

TIT. I.

Qui testamenta facere possunt, &
quemadmodum testamenta fiant.

SUMMARIA.

*De usu doctrina de testam-
entis in genere. Usus pa-
trorum successorum etiam
post receptam testamentifa-
ctionem. Doctrina de suc-
cessionem conventionali consu-*

*so. An testamentum facere
possint captivi, homines
propriis, peregrini, banniti,
fustigati, damnati ad mor-
tem, filii familias minore-
nes, venefici?*

*De usu do-
ctrina de te-
stamentis in
genere.*

*Usus patro-
rum succes-
soriorum etiam
post receptam*

CAURELAS præliminares circa doctrinam de USU forensi materiæ testamentariæ apud Germanos. vide in *Notis ad Institutiones de testam. ord. p. 108.*

Ante testamentorum usum Germani jam olim sub certis tamen requisitis & limitationibus, per pacta poterant transferre hereditatem suam ad alios heredes. Quare non mirandum, quod post recepta testa-
menta

menta antiquum illum morem non plane abrogaverint, etsi alias secundum principia juris Romani mixtura conventionum inter vivos & ultimarum voluntatum plane non procedat. *testamentifactionem.*

Interim non est diffidendum, doctrinam de successione conventionali in Germania magna adhuc indigere emendatione, cum multa in ejus propositione diversa & contraria principia fuerint confuse tradita, ut etiam non sit mirandum, quod hic in definitione questionum specialium non paucae occurrant dissensiones. *Doctrina de successione conventionali confusa.*
 Hartmannum Pistoris *l. 4. q. 1. seq.* præ aliis commendat & sequitur Schilterus *Exerc. VIII. tb. 35. seq.* Plura huc facientia collegit B. Strykius *de Success. ab intestato diff. 8.* Maximopere illud tenendum, quod in *dict. dissert. 8. c. 12. §. 36.* ex Hahnio & Cothmanno monet: Valorem & justitiam pactorum successoriorum non ex jure Romano, sed moribus, locorumque statutis esse repetendum; Ei vero, qui contra hæc pacta scholastice disputat, ignoscendum, & condolendum potius esse, quod, quæ quotidiana sunt, non didicerit, & jus, in quo versetur, ignoret.

Quod personas attinet, qui testamenta facere possunt, de captis ab hostibus jam *ad §. ult. Inst. quib. non est permitt. fac. test. p. 184.* ostensum, cum principiis juris Germanici non convenire sententiam communem, quasi hodie captorum ab hostibus testamenta valeant. *An testamentum facere possint captivi?*

Homines proprii in Germania testamenta facere possunt, & faciunt, quia acquirunt bona & alienant. *Homines proprii?*

Peregrinos, bannitos a Statibus, damnatos ad triremes, fustigatos habere testamentifactionem probavi *ad Inst. tit. de capit. dimin. p. 86.* *Peregrini &c.*

Damnati ad mortem?

De damnatis ad mortem probavit Schilterus *Exerc. XXXVIII. §. 25 - 28.* eos habere testamentifactionem, conf. Carpzov. *Part. III. Const. 6. def. 1.* Nec eorum poterit esse deterior ratio, quam peregrinorum & fustigatorum. Respondet etiam Schilterus dissentientibus, quasi scilicet saltem non valeat testamentifactio, si non habeant cognatos in tertio gradu, per *Autb. Bona damnatorum C. de bon. proscript.* inter quos sunt *Uf. mod. hic §. 10.* & D. Beyerus *ad b. t. posit. 1.*

Filii familias minores?

Circa filios familias tamen, si sint minores, adhuc hodie observatur, quod testamentifactionem non habeant; (Etsi enim patriam potestatem Romanorum in genere non recepimus, recepimus tamen in materia testamentaria.) Dico, si sint minores, nam de majorennibus casus non est facile, dabilis, ut apud Romanos, quia tum vel dimittuntur ex patria potestate, vel non habent, de quo testari possint.

Venefica?

An veneficæ testamentum facere possint, late disputat Schilterus *Exerc. XXXVIII. §. 29. seq.* Et quamvis omnia conquirit, ut sententiam affirmativam defendat, ea tamen omnia facile dilui possunt, quia supponunt fundamenti loco, quod veneficæ pactum faciant cum diabolo, quod hactenus nondum est probatum.

TIT. II.

De liberis & posthumis.

An usus tituli?

DE USU hujus tituli repete dicta *ad Institutiones de exhered. liberorum. p. 186.*

TIT.

TIT. III.

De injusto, rupto, irrito facto
testamento.

SUMMARIA.

<i>Antestamentum cum clausula derogatoria indistincte rumpatur per posterius? An sola repetitio testamenti e</i>	<i>nem? An usus dispositionis Rom. de rupto testamento it. de irrito per capitis diminutionem testatoris.</i>
<i>judicio involvat revocatio-</i>	

Circa testamentum cum clausula derogatoria diversæ sunt opiniones, utrum illud per posterius rumpatur, nec ne? Vide *Uf. mod. b. t. §. 1. & Cant. clausula derogatoria in- distincte rumpatur per posterius?* *Antestamentum cum clausula derogatoria indistincte rumpatur per posterius?* Ego distingverem. Si testator simpliciter dixit, posterius testamentum non valiturum, tamen valebit posterius. At si dixit, posterius non valiturum, nisi certis verbis in priore testamento declaratis incipiat, aut nisi signum certum aliud illi sit appositum, præsumitur subsequens vi vel dolo extortum, nisi illa verba vel signa in eo deprehendantur. Conf. *D. Beyer. hic post posit. 10.*

Rumpi etiam dicitur testamentum, quod revocatur. An vero pro revocatione pronunciandum sit, si testamentum publicum e judicio repetitur absque nova heredis institutione, negat *Carpzov. P. 3. c. 3. def. 30.* & *Uf. mod. §. 8.* affirmat *Finckelthaus Obs. 12.* Verum in Saxonia Electorali quidem expresse illa sententia definita est, quam *Carpzovius* defendit, sed tamen extra Electoratum sententia affirmativa verosimilior, per rationes *Schilteri di&f. Exerc. XXXVIII. §. 74.* *An sola repetitio testamenti e judicio involvat revocationem?*

An usus dispositionis Rom. de rupto testamento,

De cessante USU hujus tituli inprimis ratione decennii, quod olim requirebatur, si revocatio effectum habere deberet, dixi *ad Institutiones tit. quib. mod. test. infirm. p. 192.* Et fatetur etiam *Us. mod. §. 7. bic.* per statuta variorum locorum lapsum decennii non amplius requiri.

It. de irriso per cap. dimin. testatoris.

Porro caput de irrito testamento per capitis diminutionem testatoris moribus Germaniæ non habet usum, cum ibi nulla capitis diminutio sit recepta per tradita *ad Inst. de capit. dimin. p. 85.* Unde facile responditur dissentienti *Us. mod. §. 11.*

TIT. IV.

De heredibus instituendis.

SUMMARIA.

Institutio captatoria quid? An jus Rom. de ea disponens in usu? An usus tituli ratione servorum, Judæorum, mulieris intra tempus luctus nubentis, item in genere conjugum ad secundas nuptias transeuntium?

Institutio captatoria quid? An jus Rom. bic in usu?

Institutio heredis voluntaria, quæ h. t. tractatur, est, ubi heredis institutio voluntati testatoris permittitur. Hanc permissionem cessare dicunt Dd. si institutio sit captatoria, sed varie dissentiunt in explicanda illa captatoria institutione. Hinc ostendi in dissertatione peculiari *de captatoriis institutionibus* anno 1696. habita, non aliam esse institutionem captatoriam, quam quæ extat in *l. 1. ff. de his, quæ pro non script. hab: Quæ ex portione Titius me heredem scriptum in tabulis suis receperit, ex ea parte heres esto;* & simul dissentientibus respondi, ac distincte indicavi, hac parte jus Romanum a nobis haud esse receptum *§. 41. seq.* Plura pro hac sententia confirmanda suppeditabit disputatio alia *de jure injusto hereditætarum* anno 1695. habita.

Cessat

Cessat & illa heredis institutio ex persona eorum, *An usufructu-*
 qui instituuntur, si scilicet illi lege specialiter sint pro- *li ratione ser-*
 hibiti. Verum HODIE pleræque illæ prohibitiones *porum?*
 non obtinent. De servis repete dicta *ad Instit. pr. b. t.*
conf. Us. mod. §. 2.

Porro jure Romano Judæos singulos heredes in- *Judæorum?*
 stituere licebat, *arg. l. 8. C. de Judæis.* Sed quoad usum
 hodiernum dubitare licebit, an id liceat, etsi toleren-
 tur, quamvis vix castus sit dabilis. Dissentit Schöpf, *hic n. 3.*

Dispositionis de muliere intra tempus luctus nu- *Mulieris in-*
 bente hodiernus non usus inde apparet, quia jam supra *tra tempus li-*
de bis, qui nos. infam. notatum, eam moribus nostris non *ctus nubentis,*
 fieri infamem.

Quod conjuges ad secundas nuptias transerentes, *it. in genere*
 novo conjugii non plus relinquere possint, quam uni *conjugum ad*
 ex liberis prioris matrimonii, etiam in Germania non *secundas nu-*
 obtinet. Vide *Us. mod. §. 3.* Adeoque frustra asseritur *ptias trans-*
ibid. quod ex praxi plurium locorum contraria non *cuntium?*
 possit colligi, illam praxin esse universalem; Quod
 enim de Saxonia dicitur, hanc dispositionem juris Ro-
 marum numquam ibidem esse receptam, id etiam exten-
 dendum erit ad Germaniam in genere. Expressè qui-
 dem etiam dissentit Schöpferus *n. 9.* qui scilicet vult
 probari abrogationem pœnarum secundarum nuptia-
 rum. Verum potius receptio probanda. Nisi dicere
 velis, eam præsumendam esse in dubio in materia te-
 stamentaria. Sed vide tamen *Nor. ad Instit. §. 5. b. e.*

TIT. V.

De vulgari & pupillari substitutione

SUMMARIA.

An usus substitutionis vul- || *gari & pupillari?* *An sub-*
stitu-

stitutionis breviloqua, item || & impotentia?
questionis de casu voluntatis ||

An usus substitutionis V. & P.?

DE USU pratico substitutionis vulgaris & pillaris repete dicta *ad Institutionum titulos duos huic parallelos p. 189. seq.* ex quibus facile judicari potest de iis, quæ habentur in *Uf. M. bic.*

An substitutio brevis loqua?

Cur substitutio reciproca vel breviloqua apud Romanos olim fuerit inventa, vide apud D. Beyerum *ad b. t. ab initio.* Sed jure Justiniano noviore jam non habuit usum, quia & citra eam locum habet jus accrescendi.

Item questionis de casu voluntatis & impotentia?

Et quoniam ostendimus *ad Institutiones*, substitutionis vulgaris hodie rariora esse exempla, inde non magnum usum forensem habebit quæstio: an casus voluntatis comprehendat casum impotentiae & vice versa, etsi quoad decisionem quæstionis affirmativam veriorum putem, ut fuse ostendi in *novis addit. ad Prælectiones Huberi b. t. §. 1. Conf. Uf. mod. §. 3.*

TIT. VI.

De conditionibus institutionum.

SUMMARIA.

An recte referatur ad conditionem impossibilem conditio turpis? Derisoria? Perplexæ? Conditionum genuina divisio. Sub quibus conditionibus institui possit si- || liusfamilias? An etiam in legitima conditio potestativa adjici possit? An conditio potestativa habenda sit pro impleta, si casu impediat?

An recte referatur ad

Prima divisio conditionum est, qua dividuntur in possibiles & impossibiles. Has rursus subdividunt in

in natura & lege tales; atque ad posteriores referunt *conditionem*
 communiter conditionem turpem, sed ostendi in di- *impossibilem*
 sputatione Lipsiensi *de filiofamilias sub conditione institu-*
so cap. 2. §. 15. 16. 17. conditionem turpem ex male intel- *conditio tur-*
 lecta *l. 15. b. t.* male haberi pro impossibili, cum sit sal- *pis?*
 tem non potestativa. Dixi etiam *ad Institutiones p. 188.*

Huc quoque referunt conditionem derisoriam; *Derisoria?*
 Sed ostendi in diff. *de jure injusto heredipetarum §. 18.* cir-
 ca ejusmodi condiciones multa subesse dubia, an ad im-
 possibiles, an vero ad turpes aut difficiles, vel etiam
 stultas referendæ sint. Exemplum dedi *ibid.* si quis
 heredem instituit sub conditione, si cadaver testatoris
 oleo unctum nudis humeris extulerit.

Ad impossibiles porro referunt conditionem per- *Perplexa?*
 plexam. Sed uti præter exemplum *l. 16. b. t. : Si Titius*
heres erit, Sejus heres esto: Si Sejus heres erit, Titius he-
res esto; vix aliud occurrit in legibus, ita decisio Julia-
 ni in *dicta l.* partialis est & valde dubia; Sensus enim ver-
 borum & hic esse potest, quod uterque Titius & Sejus
 conjunctim & neuter sine altero hereditatem adire de-
 beant; & sic nulla in conditione latet impossibilitas,
 vide, quæ dixi in *Historia juris §. 186.* Item in *Praxi Lo-*
gica c. 3. §. 78. Alia tamen perplexitatis exempla vide in
Instit. jur. div. lib. 2. c. 12. §. 42.

Quoad divisionem conditionum possibilem no- *Conditionum*
 tum quidem est, Justinianum in *l. un. §. 7. c. de caduc. genuina di-*
soll. tres earum facere species, potestativam, casualem *visio.*
 & mixtam. Sed ostendi in ead. disp. Lipsiensi *de filio-*
famil. sub condit. instit. C. 2. §. 18. seqq. accurate loquendo
 non nisi duas esse species, potestativam & casualem,

Mm

mixtam

mixtam vero a potestativa non differre, nisi modo considerandi.

*Sub quibus
conditionibus
institui possit
filius? An
etiam in legi-
sima conditio
potestativa
adjici possit?*

Quod institutionem filii attinet, poterat ille jure Pandectarum institui sub conditione temporis præteriti, necessaria, tacita, impossibili, (quamvis de hac communiter dissentiant; vide Schilter. *Exerc. XXXVIII. §. 101.*) non tamen sub turpi, vel casuali, sed sub potestativa, vid. *ibid. §. 35--40.* An & sub mixta? Negant communiter. Ostendi tamen contrarium magis convenire Jurisprudentiæ Romanæ *ibid. §. 42.* Hoc supposito jam quæritur, an, quod jus Pandectarum de conditione potestativa disposuit, jure Codicis etiam valeat intuitu legitimæ, propter *l. 32. C. de inoff. testam.* Et communiter id sublatum esse statuunt, vid. *Uf. mod. §. 3.* Mihi tamen & hic contrarium placet, ex ratione, cur olim licuerit filium instituere sub potestativa, nisi sit potestativa damnum in patrimonio filio afferens.

*An conditio
potestativa
habenda sit
pro impleta,
si casu impe-
diatur?*

De potestativa conditione magna quoque est disceptatio inter Jctos, utrum scilicet ea pro impleta habenda sit, si implementum ejus casu fortuito impediatur, an vero ipsa heredis institutio evanescat? Priorem sententiam defenderunt Papinianus, Ulpianus, Pomponius, posteriorem Africanus, Hermogenianus & Paulus. Dixi de hac antinomiam & modis eam conciliandi latius in *cit. disputatione c. 2. §. 25. seq.* ubi & §. 32. ostendi, Tribonianum in Codice videri approbasse sententiam Pauli.

TIT. VIII.

De jure deliberandi.

SUMMARI A.

*An jus deliberandi in usu? || cii inventarii?
An obtineant effectus benef-*

Putat

PUtat quidem *Ufus mod. §. 2, b.* jus deliberandi non posse dici hodie abrogatum esse, cum nihil obstat, quo minus heres, omisso beneficio inventarii, eo uti queat. Sed (1) frustra dicitur, quod non sit abrogatum, cum nondum fuerit probata istius juris receptio. Apud Germanos enim nunquam fuit introductum illud Romanorum principium, quod heres omnia defuncti debita solvere debeat, vid. *Nos. ad Inst. tit. de hered. qual. & differ. p. 194.* & (2) ab usu potentiali ad usum actualem non valet consequentia, prout ostensum *ibid. p. 239.*

In eo vero nobiscum consentit *Uf. mod. §. eod.* quod etiam effectus beneficii inventarii, quos recenset D. Ludovici *ad b. t. §. 4.* hodie plerumque cessent, ubi jurata specificatio est recepta. Hanc enim iisdem dicit gaudere effectibus, quibus inventarium. Repetendum tamen ex dictis *ad Inst. p. 195.* quod mixtura juris Romani cum jure patrio valde incertam reddiderit hodie jurisprudentiam practicam.

LIB. XXIX.

TIT. I.

De testamento militis.

SUMMARIA.

<i>An jus Romanum de testamento militis in usu? Causa dissensionum circa testamentum parentum, circa te-</i>	<i>stamentum tempore pestis, circa testamentum ad pias causas, circa testamentum rusticorum.</i>
--	--

An jus Rom.
de test. mili-
tis in usu?

IN applicatione privilegiorum testamenti militaris Romanorum ad mores Germanorum, caute procedendum esse, dixi *ad Institutiones b. t. p. 182.*

Causa dissen-
sionum circa
testamentum
parentum;

Causa dissensionum doctorum in doctrina de testamento parentum inter liberos, quarum potiores sunt: an liberi ingrati possint in tali testamento exheredari, item an duo testes sufficiant intuitu personarum extranearum, quæ simul instituuntur; inde provenit, partim quod multiplices novæ constitutiones Codicis & Novellarum non ubique bene cohærentes sæpe occasionem dent collisioni jurium, partim quod Maximilianus I. Imperator in constitutione de testamentis de dispositione parentum loquatur paululum obscurius. Vide Schilterum *Exerc. XXXVIII. §. 122-131.*

Circa test.
tempore pe-
stis;

Peperit etiam mixtura juris Romani, canonici & imperii Germanici, dissensiones doctorum circa testamentum tempore pestis conditum; Plenius id declarat Schilter. *ibid. §. 132. 141. Conf. us. mod. MSC. ad tit. qui testam. fac. & poss. §. 6.*

Circa test. ad
pias causas;

Controversias circa testamentum ad pias causas peperit, quod Dd. in exponendo jure canonico alii testamentum ad pias causas ad normam testamenti rusticorum, alii vero ad normam militaris explicare voluerint; Conf. Schilter. *d. l. §. 115-118.* Rursus alii ad normam dispositionis paternæ inter liberos. Conf. *us. mod. MSC. d. l. §. 7.* Jam olim status imperii de fraudibus Cleri captantis testamenta ad pias causas conquesti sunt *gravam. 93.* apud Schilterum *de libert. Eccles. Germ. p. 220.*

Circa testam.
rusticorum.

De testamento rusticorum repetenda observatio, quam modo dedimus de testamento tempore pestis condito. Adde Schilterum *d. §. 115--118.*

TIT.

TIT. II.

De acquirenda vel omittenda
hereditate.

SUMMARIA.

An divisio heredum Justiniana in usu? An hodie non valeat repudiatio hereditatis ante conditionem existentem? An possessio absque apprehensione transferatur in heredem? An hereditas non adita transmittatur? An semel adita repudiari possit?

DE distinctione Triboniani inter heredes necessarios, suos & necessarios & extraneos, jam occupavimus dicere ad *Instit. de hered. qual. & differ. p. 194.* Hodie enim omnes heredes sunt voluntarii.

Regulam, quod possit hereditatem repudiare, qui potest adire, nimis subtiliter extendebant. Ceteri Romani, v. g. quod non valeat renunciatio ante conditionem existentem, etsi potestativam, l. 13. b. t. Sed hanc subtilitatem in Germania non esse receptam, docet Schilter, *Exerc. XXXVIII. §. 157--161.*

Possessio hereditatis de jure Romano apprehendenda erat, & sola aditione non transferebatur; At secundum principia juris Germanici apprehensione non opus est; Add. D. Beyer, *ad b. t. §. 2. seq.* quod & jure Magdeburgico obtinet.

Porro apud Romanos quidem non transmittatur ad heredes nondum adita hereditas; ista regula tamen tot limitationibus obnoxia erat, ut exiguus ejus superesset usus. Apud Germanos vero etiam extraneus

neus hereditatem non aditam transmittit, ut ostendunt Colerus, Richter & Carpzovius citati *Us. mod. §. 6.* Et consentit etiam ipse *Us. mod. cod. §. in fine*, dum dicit, hodie non requiri aditionem solennem, sed sufficere qualemcunque voluntatis declarationem. Dissent. D. Beyer. *ad Instit. de hered. qual. & differ. §. 10.*

An semel adita repudiari possit?

De repudiatione hereditatis semel aditæ vid. D. Beyer. *ad b. t. posit. 7. seq. & Us. mod. §. 12.*

TIT. III

Testamenta quemadmodum aperiuntur, inspiciantur, & describantur.

An & quando solennis apertura, it. publicatio testamenti oblineat?

Non confundenda est solennis apertura, de qua agit hic titulus cum publicatione testamenti. MORIBUS enim solennis apertura fere nunquam, publicatio fere non nisi in testamentis judicialibus fieri solet. Adde D. Beyer. *ad b. t. Schilter. Exerc. XXXVIII. th. 166—174.*

TIT. IV.

Si quis omiſſa causa testamenti ab intestato, vel alio modo possideat hereditatem.

Cur hujus tit. exiguus usus?

USUS hujus tituli in praxi rarius occurrit, partim quia non adeo frequenter soli heredes ab intestato instituuntur, partim, si instituuntur, non solent causam intestati præferre causæ testamentariæ, cum sciant, id nulli usui ipsis futurum esse,

TIT. V.

De Scto Siliano & Claudiano, quorum testamenta ne aperiuntur,

De

DE sententia horum duorum Sctorum & edicti *Sententia prætorii vide Huberum in Prælectionibus ad b. t. & usus tituli.*
 prætorii vide Huberum in *Prælectionibus ad b. t.*
 USU Germanorum hunc titulum non esse re- *An heres de-
 beat denun-
 ciare morsem
 testatoris vio-
 lentam?*
 ceptum faterur *Uf. mod. bic §. 2.* Quod vero *ibid.* & apud
 Schöpferum *n. 4.* additur, quod heres debeat saltem
 magistratui denunciare cædem testatoris, non proba-
 tur ex *Ordinatione Crimin. art. 214.* Et vellem saltem ca-
 sum ostendi, qui in praxi obtinuerit.

TIT. VI.

Si quis aliquem testari prohibuerit
 vel coegerit.

S U M M A R I A.

Sensus tituli. Quid bo- | *sineat? De blanditiis remis-*
die circa prohibitionem ob- | *sive.*

CUm multi Dd. in explicatione hujus tituli cõ- *Sensus tituli.*
 fundant pœnam prohibentium & cogentium,
 etiam Huberus, ut monui ad ejus *positiones* & in
nov. addition. ad prælect. h. t. etiam Schilterus *Exerc.*
XXXVIII. §. 181. seqq. ante omnia sensus verus tituli est
 notandus. Scilicet si testator prohibetur, id fit, vel ab
 herede legitimo aut in priore testamento scripto, &
 tum hujus portionem aufert fiscus, reliquis vero co-
 heredibus id non nocet; vel a tertio, & tum iterum
 prioribus non nocet; Si cogitur, testamentum istud est
 ipso jure nullum, & hereditas manet legitimis aut in
 priore testamento scriptis.

Porro observanda dissensio Dd. quoad USUM *Quid hodie
 obtineat circa*
 practicum portionis ad fiscum jure Romano pertinen-
 tis, ubi verior videtur sententia D. Beyerii *p. 475. pass. 10. prohibitio-*
 Scili- *nem?*

Scilicet hodie etiam in casu prohibitionis (quamvis & hæc rarissime contingat) portionem illam pertinere ad coheredes, excluso fisco, contra doctrinam Schilteri §. 182. Conf. *Us. mod. §. 1. bic.*

*De blanditiis
remissive.*

De blanditiis dixi in disputatione *de jure injusto hereditarum §. 32. seqq.*

TIT. VII.

De jure codicillorum.

SUMMARIUM.

Historia codicillorum & fideicommissorum. Inepta extensio clausula codicillaris. || *An ejus usus in testamento, ubi frater præteritus & turpis persona instituta.*

Historia codicillorum & fideicommissorum.

Inepta extensio clausula codicillaris.

O Riginem & progressum codicillorum & fideicommissorum apud Romanos, vide apud D. Beyerum *b. s.*

Clausulam codicillarem a pragmaticis etiam in Germania nimis esse extensam contra principia juris Romani, erudite docet Huberus *ad Instit. b. s.* ubi etiam de ineptitudine clausulæ consuetæ Notariorum, quod debeat testamentum valere in vim testamenti nuncupativi, aut donationis inter vivos, & de illo abusu practicorum, quasi scilicet clausula codicillaris etiam non expressa censeatur tamen indistincte adesse tacite.

An ejus usus in testamento fratris, qui turpem personam instituit?

De dissensu Dd. circa quæstionem, an clausula codicillaris conservet testamentum, ubi frater præteritus & turpis persona instituta est, vide apud Schöpferum *bic n. ult.* Sed tamen ejus usus practicus erit rarissimus, cum ejusmodi casus vix in seculo contingat.

LIB.

LIB. XXX. XXXI. XXXII.

De legatis & fideicommissis.

SUMMARI A.

An viridis observantia || *na? it. quoad jus accrescen-*
bujus doctrina in genere? || *di inter conjunctos.*
An quoad legatum rei alie- ||

QUamvis Dd. communiter doceant, hic omnia esse *An viridis*
 in viridi observantia, ostendent tamen dicta *ad observantia*
Institutiones b. t. p. 196. seqq. passim, multas limi- *bujus doctri-*
 tationes pati hanc assertionem. *na in genere?*

Credo etiam rarissime hodie occurrere casus, ubi *An quoad le-*
 quis leget rem alienam, multo minus ubi rem suam, *gatum rei*
 quasi alienam, aut legatarii. Quod si tamen res alie- *aliena &c.?*
 na legata fuerit, ostendi *ad §. 4. Instit. de legat.* haud ma-
 gnum esse posse usum practicum doctrinæ, quod lega-
 tarius probare debeat, testatorem scivisse, rem alie-
 nam esse.

Rarissimus etiam erit usus quæstionis de jure ac- *it. quoad jus*
 crescendi, si concurrant re vel verbis, vel utrimque *accrescendi*
 conjuncti. *niter conjun-*
ctos?

LIB. XXXIII.

TIT. I.

De annuis legatis & fideicommissis.

SUMMARI A.

Observationes generales || *titulorum. An annui legati*
de usu bujus & sequentium || *frequens usus?*

QUæ jam hoc & pluribus sequentibus titulis tra- *Observatio-*
 duntur, maximam partem continent expositio- *nes generales*
 nem *de usu bujus*

*Et sequen-
tium titulo-
rum.*

nem mentis testatoris, adeoque continent conclusiones ex regulis bonæ interpretationis desumptas. Et hætenus haud dubie sunt in usu, si modo 1) possint applicari ad idioma Germanicum, 2) si modo etiam frequens sit usus ejusmodi legatorum apud nos. Quod si 3) decisiones JCtorum sapiant nimiam subtilitatem JCtorum Romanorum, de earum usu in Germania merito dubitari potest. Unde pro declarandis his tribus observationibus in sequentibus exempla quædam adjiciemus.

*An annui le-
gati frequens
usus?*

Ita v.g. asserit quidem *Uf. mod. hic §. 1.* peculiararia quæ legatum annuum præ aliis legatis habet, omnia in praxi quoque observanda esse; Mihi tamen hætenus haud licuit frequentem ejusmodi legati usum observare.

TIT. II.

De usu & usufructu &c. per legatum vel fideicommissum datis.

*An usus di-
stinctionis in-
ter legatum
fundi simpli-
citer & de-
ducto usu-
fructu?*

EXhibet quidem Carpzovius præjudicium Scabiorum Lipsiensium *P. 3. Const. 13. def. 7.* quod secundum *l. 19. ff. b. s.* sit pronunciatum in casu, ubi quis uxori usumfructum omnium bonorum legaverat, Cajo vero hortum (non addita clausula *deducto usufructu.*) Sed valde dubito, an subtilitas juris Romani distinguentis inter legatum fundum simpliciter & deducto usufructu, apta sit ad mores Germanorum simplices. Nec præjudicium apud Carpzovium poterit facere usum forensem per dicta in *Historia juris P. 198.*

TIT.

TIT. IV.

De dote prælegata.

AN MORIBUS Germaniæ prælegatum dotis *Dissensus cir-*
 uxori sit utile, dissentiunt pragmatici. Vide Schil- *ca usum præ-*
 terum *Exerc. XXXIX. tb. 77.* Adde D. Beyerum *legata dotis.*
p. 480. §. 6. & 7. B. Hopp, *ad §. 15. Inst. de legatis,* item
lls. mod. b, t.

TIT. V.

De optione vel electione legata.

SUMMARIA.

<p><i>An valeat legatum gene- ris si testator id non reli- quit? An hic usum habeat distinctio inter genus a na- tura & facto hominis deter-</i></p>	<p><i>minatum? An gleba veniat fundi nomine? An differen- tia inter legatum vindica- tionis & damnationis abro- gata?</i></p>
--	---

SI testator legatum generis constituit, in bonis vero *An valeat le-*
 ejusmodi genus non reliquit, distinguunt Dd. *gatum gene-*
 utrum genus naturalem habeat determinationem, *ria, si testa-*
 ut equus &c. an vero facto hominis determinationem *tor id non re-*
 acceperit, ut domus, fundus &c. Prius dicunt valere, *liquit? An*
 posterius derisorium esse. Verum etsi pro sententia *hic usum ha-*
 priore allegentur *l. 37. pr. de legat. 1. l. 24. §. 3. ff. eod. vid.* *beat dist. in-*
 Schöpfer *hic. n. 38.* illi textus tamen nec quicquam pro- *ter genus a*
 bant; Imo etsi in *l. 24. §. 3. eod.* expresse dicatur, fun- *natura & fa-*
 dorum & domus nomina nostra destinatione, non na- *cto hom. de-*
 tura constitui, non tamen ibi applicatio hujus distin- *terminatum?*
 ctionis ad quæstionem præsentem facta est. Et non
 video, quomodo dici possit, v. g. equos habere deter-
 minationem naturalem, cum equus generosissimus,

Nn 2

& equus

& equus nihili, eine Schindmehre / Karngaul / æque sint equi. Ergo simpliciter dicerem, si testator non habeat equum, legatum esse derisorium, *arg. l. 71. pr. de leg. 1.* Conf. dicta *ad Institutiones §. 22. & 23. de Legatis p. 199.* Et profecto si legatum domus derisorium est, si domum nullam habeat testator, multo magis derisorium erit legatum equi, nam minima etiam domus, imo saltem ejus area plus valebit, quam eine Schindmehre.

An gleba veniat fundi nomine?

Ceterum quid ad rationem, cur legatum generis facti hominis determinati derisorium sit, quod scilicet etiam gleba fundi nomine veniat, respondendum sit, docui in *programme peculiari* adjecto disputationi *de protestatione jure protestantis non conservante.*

An differentia inter legatum vindicationis & damnationis abrogata?

In doctrina de electione heredis & legatarii in legato generis, quæstio præjudicialis est, an per exæquationem legatorum in legibus Codicis & Institutionibus, illa differentia antiqua inter legatum vindicationis & damnationis incaute in Pandectis relicta, sit abrogata. Pragmaticos dissentire docet Schilterus *Exerc. XXXIX. §. 81.*

TIT. VI.

De tritico, vino, vel oleo legato.

SUMMARIA.

Quid intelligatur sub legato vini? ut. cerevisia?

Quid intelligatur sub legato vini?

Vino legato continetur omne, quod ex vinea natum, & vinum mansit, nisi testator & alia v.g. acethum, zythum &c. vini nomine habuerit, *l. g. pr. b. t.* quod ultimum MORIBUS nostris non procedit.

cedit. Hic enim & in sequentibus titulis similibus cujusque regionis mores & idioma respiciendum. Schilter. *Exerc. XXXIX, tb. 85.* Huberus *hic.*

De differentia zythi & cerevisiæ vide Schilterum *It. cerevisiæ?*
d. l. Putem tamen, si testator alle sein Bier legaverit, comprehendi etiam *Brenhahn.*

TIT. VII.

De instructo, vel instrumento legato.

SUMMARIA.

Instructi & instrumenti denominationes varia apud Germanos. An hodie legatum instrumenti interdum consideretur ut principale?

Jure Romano fundus instructus continebat fundum cum instrumento, non vice versa. **MORIBUS** Germaniæ ad idiomatis sensum respiciendum erit. Aliud ergo est ein Gut mit dem Inventario und Hofwehre / aliud, mit völliger Einrichtung; aliud, mit aller Zugehör / wie es stehet und lieget. Schilter. *Exerc. XXXIX. §. 85. seq.* a quo aliquo modo dissentit D. Beyer. *ad Institutiones de legatis post. 118. seq.* non sine ratione asserens, ultimum horum plenius esse reliquis, adeoque plus continere, quam legatum fundi instructi. Unde facile judicandum, quid sentiendum sit de Carpzovio *Part. 3. Const. 13. def. 22.* In his & similibus quæstionibus maxime commendandi Wehnerus, Befoldus, Speidelius, qui multa collegerunt in *observationibus practicis, thesauro practico, speculo observationum variarum,* ad interpretationem idiomatis Germanici facientia.

Puto etiam subtilitatem *l. 5. b. t. de differentia im-* *An hodie legatum instru-*

*menti confi-
deretur inter-
dum ut prin-
cipale?*

ter legatum fundi *cum* instrumento, & legatum fundi
& instrumenti, apud nos non habere usum, sed utro-
bique inventarium haberi pro accessorio fundi, sive le-
getur, das Gut und Inventarium, sive das Gut mit
dem Inventario.

TIT. IIX.

De peculio legato.

*An b. t. in
usu?*

HUjus tituli hodie nullus USUS est, cum tantum
agat de peculio servorum; nisi forte quis eum
extendere velit ad peculium filii profectitium
a patre alteri legatum, qui tamen casus vix in praxi
occurret. Confer Schilterum *Exerc. XXXIX. §. 90.* Adde,
quod supra *ad tit. de peculio* ostenderimus, doctrinam
de peculio servorum & filiorum apud Romanos plane
non quadrare ad mores Germanorum,

TIT. IX.

De penu legata.

*Legatum pe-
nus quomodo
denominatur
ap. Germa-
nos?*

IN idiomate Germanico circa legatum penus iterum
respicendum erit, quid testator dixerit; utrum:
alle Speise und Trank / utrum: alles / was in der
Speise-Kammer ist &c. Neque enim solemus legare
die Speise-Kammer. Aliud jure Germanico das
Müßtheil / Hoff-Speise. Conf. Schilter, *Exerc. XXXIX.*
§. 91. seq.

TIT. X.

De supellectile legata.

*Varia acce-
ptio supelle-
ctilis apud
Romanos &
Germanos.*

Variationem juris Romani circa significationem
supellectilis docte exponit Schilter. *Exerc. XXXIX.*
§. 94. Germanice dicimus Hausrath / Meublen,
Mobi-

Mobilien. Unde cave, ne putes, necum Mobilien legi-
ret seyn / intelligi omnes res mobiles. Adde Weh-
nerum, Besoldum, Speidelium, voce Haustrath.

LIB. XXXIV.

TIT. I.

De alimentis, vel cibariis legatis.

SUMMARIA.

Legatum alimentorum || *exiguus hujus tituli usus?*
quid comprehendat? Cur

Legatis alimentis cibaria & vestitura & habitatio- *Legatum ali-*
nem deberi, non vero quæ ad disciplinam per- *mentorum*
tinent, habetur in *l. d. b. t.* cujus expositionem *quid compre-*
vide apud Schilterum *Exerr. XXXVII. §. 164. seq.* *hendat?*

Ceterum apud nos in testamentis rarius alimen- *Cur exiguus*
ta ita generaliter legantur, sed plerumque certa sum- *b. t. usus?*
ma ad alimenta destinata. Unde rarior erit hujus ti-
tuli usus.

TIT. II.

De auro, argento, mundo, orna- mentis, unguentis, veste vel vestimen- tis & statuis legatis.

SUMMARIA.

Cautela de usu tituli in | *mundo?* *Gerada an hoc*
genere. Quid hodie devo- | *pertineat? Legata unguent-*
setur per aurum, argentum, | *torum & statuarum raro.*

Si in ullo titulo, certe in hoc ad idiomata lingua- *Cautela de*
rum respiciendum, & cum leges hic recensitæ nil *usu tituli in*
aliud genere.

aliud exponant, quam quid in idiomate latino intelligatur sub his rebus legatis, non consulendum studioso juris, ut se torqueat in applicatione legum illarum ad jura Germanorum, cum citius id discatur ex idiomate Germanico, quod & ipsum tamen pro diversitate seculorum, regionum &c. variat.

*Quid hodie
denotetur per
auram, ar-
gentum;*

Ita **Gold** æque apud nos, ac *or* apud Gallos, magis nummos aureos denotat, quam aurum factum, quod appellamus *golden Geschirr*. Contra *argent* apud Gallos nummos argenteos denotat, non argentum factum. Apud nos **Silber** non nummos, sed *Silbergeschirr*. Ita sub **Gold** non credo apud nos comprehendi annulos aureos, gemmis pretiosis ornatos.

Mundum.

Cum mundo affinitatem aliquam habet *Nachtzeug / Nachttisch / Badezeug*. Sed tamen ad nullam harum classem pertinebit *marula*.

*Gerada an
huc perti-
neat?*

Gerada affinis quidem est mundo & ornamentis, sed plura tamen continet, & ob varietatem morum circa geradam, singulis seculis, solent scabini sæpius novas sententias declaratorias formare, &c. Conf. Schilter, *Exerc. XXXIX. §. 97. seq.*

*Legata un-
guent. & sta-
tuarum rara.*

Unguentorum & statuarum legata apud nos rariora sunt; hinc de usu *l. 21. 25. it. l. 1. pr. l. 12. & 14. b. t.* frustranea foret disquisitio.

TIT. III

De liberatione legata.

*Obscuritas l.
25. b. t. &
Schilteri eam
explicantis.*

Obscurior est pro more Paulus in *l. 25. b. t.* circa quæstionem, an valeat legatum, si testator dixerit: *Heres meus centum aureos, quos mihi Titius*

stus debet, damnas esto ei dare; Titius autem nihil debeat. Nec multo clarior Schilterus, in hujus textus Paulini explicatione, *Exerc. xxxix. tb. 105. seq.* Unde vacillat etiam decisio Schilteri in casu *tb. 106.* circa finem.

TIT. IV.

De adimendis, vel transferendis legatis, vel fideicommissis.

AD ademptionem & revocationem legati sufficere nudam declarationem testatoris in scheda factam, sine testium adhibitione, putat Carpzovius *P. 3. C. 13. def. 19. n. 1.* licet alibi contrarium statuatur. Et sententia affirmativa etiam placet B. Strykio in *Uf. Mod. hic §. 2.* quia videlicet nuda voluntatis declaratio ad revocationem legatorum sufficit, *l. 3. §. 11. b. t.*

An revocari possit legatum in nuda scheda?

TIT. V.

De rebus dubiis.

SUMMARIA.

<p><i>An in testamentis pecuniarum requirantur regulæ interpretandi? An illa ex b. t. petenda? An neutri de-</i></p>	<p><i>beatur legatum si duo sint ejusdem nominis legatarii? De simul mortuis remissive.</i></p>
--	---

DE interpretatione rerum dubiarum in testamentis Doctores multas tradunt regulas, quas magno volumine collegit Mantica *de conjecturis ultimarum voluntatum* it. Simon de Prætis *de interpretatione ultimarum voluntatum* &c. Sed magis hic imbu-

An in testamentis pecuniarum requirantur regulæ interpretandi?

O o endi

endi sunt discentes sanis doctrinis de interpretatione in genere.

De illa ex h. a. petende? Unde facile patet, quid sentiendum sit de merito, quod pariter & ad hunc titulum recurrendum sit, quoties dubium aliquod circa legata occurrat, *Uf. Mod. hic §. 1.* Nam uti nullæ leges obligant intellectum, ita nec legum Romanarum ullus est usus practicus in definitionibus, divisionibus, regulis interpretandi & similibus.

An neutri de. beatur legatum, si duo sint ejusdem nominis legatarii? Sequitur *ibid. §. 2.* illustratio dictorum per casum *l. 3. §. 7. de adim. leg.* quam tamen verbis *Uf. Mod. MSCri* hic repetere malo. Ita vero B. Autor: *Unde si Titio cognato relicto legatum, & duo sint ejusdem nominis, neutri ob incertitudinem debetur, per l. 3. §. 7. de adimend. leg. l. 27. b. Nec admittendum est, quod Grænewegem utriusque hoc legatum hodie præstandum, vel inter utrumque dividendum esse contendit. Testator enim id legatum uni tantum, & quidem in solidum id præstari voluit. Sed facilis erit pro Grænewegio responsio: In dubio testamentum explicanda esse, ut voluntas testatoris effectum habeat; Si alter Titius non contradicat, legatarius heredi opponet exceptionem de jure tertii; Si contradicat, prudentia suadebit utrique, ut se uniant contra heredem, quam ut dissensu mutuo neuter aliquid accipiat &c.*

De simul mortuis remissive. Qualis interpretatio obtineat in casu de simul mortuis, qui in *l. 9. it. l. 9. hic* occurrit, latius dixi in disputatione Lipsiensi *de prioritare ac posterioritate temporis dubia, cap. 3. Conf. D. Beyer hic, Schilter, Exerc. XXXIX. §. 11. seq.*

TIT. VI

TIT. VI.

De his, quæ poenæ causa relin-
quuntur.

SUMMARIA.

Correctio legati pena causa. An ejus usus? Legatum ambitiosum.

Historiam legatorum poenæ causa erudite expo-
suit Schilterus *Exerc. xxxix. §. 116. seq.* Jure no-
vo legatum hoc non conditionale est, Schilter-
§. 110. sed alternativum, D. Beyer bic.

Et si autem correctio juris veteris in Codice facta
hodie usum habeat, quia se fundat in æquitate natura-
li, tamen apud Romanos hanc correctionem facere
erat opus ob subtilitatem juris antiqui. Et opus adeo
habet juris veteris & novioris collationem scire stu-
diosus juris Romani. Studiosus praxeos juris Ger-
manici scientia illa juris veteris non habet opus.

De legato ambitioso vid. Schilter, *ibid.* Exemplum
est in Svetonii *Domitiano*, ubi Ruscus Cæpio caverat,
ut heres suus Senatoribus curiam ingredientibus quot-
annis certam summam viritim præstaret. Quod le-
gatum tamen irritum fecit Domitianus.

TIT. VII.

De regula Catoniana.

SUMMARIA.

Doctrina hujus regula un- de petenda? An ea perti- neat ad legatum hæretico || *relictum sub conditione si orthodoxus fiat?*

Doctrina hujus regulae unde petenda?

UTi regulæ Catonianæ sensum exhibent omnes Pandectarum interpretes, ita doctrina de ejus extensione ad varias juris materias, de restrictione ejusdem & usu exiguo hodierno optime addisci potest ex iis, quæ habet D. Beyer. p. 483. seq. qui notabilia ex Baldini *Commentario ad reg. Caton.* & Gothofredi *Comm. ad l. 29. 201. & 210. de R. J.* excerptis.

An ea pertineat ad legatum hæretico relictum sub conditione si orthodoxus fiat?

Ad conditionales institutiones non pertinere regulam Catonianam ait Ulpianus in *l. 4. hic.* Unde dicunt Dd. hæreticum institui posse heredem, vel etiam legatum ei relinqui posse, sub clausula, si orthodoxus factus fuerit. Sed quæstio præjudicialis est, an ex alio capite hujusmodi institutio valeat, & annon potius hæc conditio turpitudinem involvat; de qua & similibus quæstionibus dixi in *Programmate præmissis notis ad positiones Huberi in Pandectas.* Huc pertinet etiam ratio prohibiti legati ambitiosi, de quo *ad tit. præcedent.*

TIT. VIII.

De his, quæ pro non scriptis habentur.

SUMMARIÆ.

An usus tituli in deportatis? An in casu si quis sibi? || quid adscripsit in testamento scripto, it. nuncupativo?

An usus tituli in deportatis?

CUM MORIBUS nostris deportatio non sit in usu, hinc nec dispositio Romana, quod legatum deportato relictum propter ipsius incapacitatem pro non scripto habeatur, ad instituta patriæ nostræ quadrat.

An in casu, si quis sibi quid

Neque etiam credo, quod pœna legis Corneliæ apud

apud nos teneatur, qui sibi aliquid adscriptit in testa- *adscriptit in*
 mento. Id vero recepimus, ut pro non scripto ha- *testamento*
 beatur, nisi testator in subscriptione hujus rei mentio- *scripto?*
 nem fecerit, se volente hoc adscriptum esse; Carpz.

P. 3. C. 3. Def. 10.

Dubia tamen Carpzovii opinio est, quam habet *It. nuncupa-*
d. 1. Def. 3, n. 6, ubi putat, nec in nuncupativo testa- *tivo?*
 mento sibi aliquem quid adscribere posse. Hujus
 enim testamenti fides non a scriptura, sed a depositio-
 ne restium dependet, *Uf. mod. §. 2. bic.*

TIT. IX.

De his, quæ ut indignis auferuntur.

SUMMARIA.

Ad quem hodie spectent res indignis relicta? Quis habeatur pro indigno?

MORIBUS multorum locorum res indignis reli- *Ad quem ho-*
 ctas non fiscus aufert, sed heredes retinent, *D. die spectent*
 Beyer. p. 484. pos. 17. Conf. Schilter. *Exerc. res indignis*
 XXXVIII. §. 179. Dissentit *Uf. Mod. bic §. 1. ad Mevium relicta?*
P. 5. Dec. 154. aliosque provocans, it. §. ult.

Videndum etiam, an hodie omnes pro indignis *Quis habea-*
 habeantur, qui tales erant jure Romano, de quibus *tur pro indi-*
 vid. *Uf. mod. §. 2. seqq.* Contrarium enim jam notavi- *gno.*
 mus de casu S^ci Silaniani *ad illum titulum.* Ita etiam
 v. g. tutor hodie non amplius prohibetur pupillam
 ducere, ut supra in materia nuptiarum notavimus.
Consentit Uf. mod. §. 4. & 6. bic.

LIB. XXXV.

TIT. I.

De conditionibus & demonstrationibus &c.

*De usu tit.
remissive.*

DE USU hujus tituli forensi repete dicta superius
ad lib. XXXIX, tit. 7. de condit. institution.

TIT. II.

Ad legem Falcidiam.

*Usus & non
usus L. Falcidie?*

Detractio Falcidiæ apud nos post receptam doctrinam testamentariam Romanorum sine dubio obtinet, uti & ea quæ de deducendo ære alieno & impensis funebribus in jure Rom. disponuntur, vid. *Notas ad Instit. §. 3. b. t. p. 201.* Neque etiam cessat jure Germanico detractio Falcidiæ, etsi heres inventarium non fecerit, iis scilicet in locis, ubi specificatio jurata est recepta. Vide supra notata *ad tit. de jure deliberandi.* Notat tamen Schilterus *Exerc. XXXIX, tb. ult.* alicubi in Germania & in aliis Europæ regnis nec Falcidiam legem nec Trebellianicam attendi.

LIB. XXXVI.

TIT. I.

Ad Sctum Trebellianum.

SUMMARIUM.

An in fideicommissis verba imperativa habeantur proprecativis? Quando valeat fideicommissum absque testibus? An liberi detrahere possint legitimam & Trebell-

Trebellianicam simul? An fi- deicommissa familia consti- tuti possint per pacta? An || *actio fideicommissarii speciale habeat nomen?*

Fideicommissum fiebat apud Romanos verbis pre-
 cativis regulariter, sed tamen & imperativa ver-
 ba a veteribus JCtis ad precaria referebantur,
 vide Notas ad §. ult. Inst. de sing. reb. per fideicommiss. reb. p. 203. Confer. Schilter. Exerc. XL. §. 40. qui etiam ibid. §. 3. ad §. 16. originem & progressum SC^Ti Trebelliani erudite exponit.

Etsi porro de jure Romano in fideicommissis con-
 stituendo præsentia quinque testium requiratur, valet
 tamen etiam eo casu, si præstatio fideicommissi præ-
 senti heredi injuncta, quod etiam ad fideicommissa par-
 ticularia & legata extenditur. Dixi in Notis ad §. ult.
 Inst. de fideic. hered. p. 202.

De jure Romano liberi, qui legitimam detrahunt,
 Trebellianicam non detrahere possunt; at de jure ca-
 nonico utriusque detractio eis permessa est. Et quamvis
 communiter dicant, moribus non admitti detractionem
 utriusque in fideicommissis puro, sed saltem in con-
 ditionato & ex die relicto; Hanc praxin tamen non
 esse universalem, sed in multis locis sententiam juris
 canonici simpliciter esse receptam docet Schilterus Ex-
 erc. XL. §. 16. ad 22. ubi & §. 23. agit de prohibitione de-
 tractionis Trebellianicæ.

Nullum etiam dubium est, quin hodie per pacta
 & conventiones inter vivos fideicommissa familiae con-
 stitui possint. Vide Schilter. Exerc. XL. §. 47. it. *Uf. mod.*
hic §. 40.

Actio.

An actio fideicommissaria speciale habeat nomen?

Actio, quæ fideicommissario competit adversus fiduciarium, jure Romano speciale nomen non habet, & nos eo minus hodie de eo debemus esse solliciti, quo magis certum est, actionum nomina hodie non exprimi, sed implorationem officii judicis esse remedium generale. Unde nec solliciti esse debemus de actionis nomine, qua petatur fideicommissum per pacta constitutum, de qua disputat Schilterus. *Exerc. XL. §. 50.*

TIT. IV.

Ut in possessione legatorum vel
fideicommissorum servandorum causa
esse liceat.

An frequens tituli usus?

ET si *usus modernus* §. 1. hic asserat, hodie non esse supervacuum immisionem ex hoc titulo legatario & fideicommissario competentem, adde Brunnem. *ad l. 5. b. t.* item Schilter. *Exerc. XL. 2b. ult.* non disfitendum tamen, rariorem hujus tituli hodie esse USUM, conf. D. Beyer, *p. 489.* Lauterbach. *ad hunc tit.* Neque etiam video, ex quo fundamento utilior possit dici hæc immissio, nam plures sibi impensas causaret legatarius eam impetrando, cum enim illa nec possessionem, nec dominium transferat, sed conditione existente de novo adeundus sit iudex, satius sine dubio est, statim actione hypothecaria uti.

LIB. XXXVII.

TIT. I.

De bonorum possessionibus.

SUMMARIA.

An petitio bonorum possessionis hodie necessaria? An utilis?

An

AN bonorum possessiones hodie in praxi abrogatæ sint, an vero adhuc obtineant, disquiritur. *An petitio bonorum possessionis hodie necessaria?* Hic duæ quæstiones separandæ; (1) An bonorum possessionis petitio in praxi adhuc sit necessaria; & (2) si non necessaria, annon tamen in praxi utile sit, ad hæc remedia prætorum confugere. Quoad primam quæstionem dicimus, non tantæ necessitatis hodie esse bonorum possessionem, ac erat tempore Jctorum, cum jus succedendi ex testamento per *Nov. 115.* & ab intestato per *Nov. 118.* maximam partem, immutatum, & illa scrupulosa subtilitas, quam suis bonorum possessionibus temperare voluerunt prætores, per ipsum Imperatorem Justinianum sublata, ut hinc successuris per remedia juris novissimi satis sit consultum. Superfunt tamen adhuc casus, quibus nonnisi ex prætorio beneficio ad successionem quis promoveri potest, ut adeo hoc intuitu bonorum possessio sit necessaria.

Utilitatem bonorum possessionis quod attinet, illa *An utilis?* hodie non cessat, sed interdum consultius est, bonorum possessionem petere, quam hereditatem. Citius enim bonorum possessio conceditur, cum summarie hic procedatur, & faciliores probationes, quam in hereditatis petitione admittantur, exceptiones vero, quæ altioris sunt indaginis, ad petitorium judicium remittantur &c; Ita differit *Uf. mod. b. r. §. 5.* Quænam sit nostra opinio, jam indicavimus in *Notis ad Instit. b. t. p. 207. seq.* Unde facile satisfieri poterit dubiis modo recensitis. Ut taceam, dubium ultimum de remissione exceptionum ad petitorium, satis aperte confundere bonorum possessionem cum remediis possessorii.

TIT. II. III

Si tabulæ testamenti extabunt.
De bonorum possessione furioso,
infanti, muto, surdo, cæco competente.

*An hi tituli
in usu?*

E Adem de USU forensi horum duorum titulorum dicenda sunt, cum sint appendices tituli primi; nisi quod in *tit. 2.* contineatur regula juris naturalis, non solum in bonorum possessione, sed & in hereditate civili valitura.

TIT. IV.

De bonorum possessione contra
tabulas.

*Cur hic tit.
hodie non ne-
cessarius?*

Hic titulus hodie necessarius non est, cum omnibus illis, quibus prætor contra tabulas succurrit, scilicet liberis præteritis, vel non legitime exheredatis *l. 1. §. 1. 8. §. 2. b. t.* abunde tam contra testamentum patris, quam matris fuit consultum per *Novell. 115.* per quam Novellam insuper emancipatorum & suorum differentia sublata, ut sic emancipati, quibus tamen in hoc titulo præcipue consulere voluit Prætor, hodie non amplius indigeant remedio prætorio. Ita *Ufus modernus MSC. bic.* (Obiter nota, in *edit. postb. Uf. mod. b. §. 1.* sensum dictorum admodum turbari per sphalma typographicum verbis: *non exæquatos esse &c.* quod ex contextu & dictis *ibid. p. 776.* corrigendum.) Ad objectiones contra hanc sententiam jam respondi in *Notis ad Institutiones de B. P.* Dubitanter pro hypothesis sua loquitur Schilterus *Exerc. XLI. §. 12.*

TIT.

TIT. V.

De legatis præstandis contra tabu-
las bonorum possessione petita.

Quamvis dici possit, per *Nov. 115.* huic titulo non esse derogatum, cum agat de testamento re-
scisso juris civilis, non prætorii, vid. B. Brun-
nem. *Exerc. 16. ad Inst.* contraria tamen sententia in pra-
xi obtinet. Ita *Ufus mod. §. 2. h. t.*

TIT. VI. & VII.

De collatione. De dotis collatione.

Hodie quidem collatio liberorum est in USU, sed non collatio illa prætoriam, quam intendit Præ-
tor in hoc titulo. De collatione tamen hodie-
na doctores varie dissentiunt, vide *Uf. mod. tit. 6. & 7. cam.*
Carpz. *P. 3. Consil. 11.* Brunnem, pec, tract. de bonorum
collationibus.

TIT. IIX.

De conjungendis cum emancipato
liberis.

Cum per *Nov. 118.* filii prærogativa præ nepotibus concessa, & filius adeo indistincte liberos ex se
natos ab avi successione excludat, hinc nullum
hodie USUM habet hic titulus. Consent. *Uf. mod. hic.*

TIT. IX.

De ventre in possessionem mitten-
do, & curatore ejus,

An hic tit. obrineat?

QUAMVIS communiter hujus tituli usum hodiernum asserant doctores, vide præter *Uf. mod. hic* §. 2. Schöpferum *hic in fine*; facile tamen contrarium defendi potest per dicta superius *ad tit. de ventr. inspiciendo*.

TIT. X.

De Carboniano edicto.

An tit. usus?

HUJUS tituli USUS hodie non quidem nullus, sed tamen rarissimus est, cum rarissime apud nos impuberibus moveatur status controversia.

TIT. XI.

De bonorum possessionibus secundum tabulas.

SUMMARI A.

An hodie babeamus bonorum possessionem pratoriam? || An ejus casus frequentes?

An hodie babeamus B. P. pratoriam?

ITA quidem est, dispositio legum in casibus, in quibus hodie bonorum possessionem dicunt esse in usu, obtinet; sed tamen accurate loquendo hodie non amplius est bonorum possessio prætoriam, per dicta *ad Institutiones tit. de bon. poss. p. 207. seq.*

An ejus casus frequentes?

Imo etiam casus, quibus necessaria dicitur hodie bonorum possessio, sunt rarissimi, alii vix dabiles, ut casus, si testator capitis diminutionem passus, ac postea restitutus sit, item si duo testamenta inveniantur, nec appareat, utrum sit posterius, vel si heres sub conditione potissimum casuali sit institutus, & pendente conditione hereditate frui velit. Neque enim credo, casum

casum afferri posse, quo heres in Germania sub conditione casuali sit institutus. Vide *Uf. mod. hic* §. 6. & 7.

TIT. XII.

Si à parente quis manumissus est.

Pater si a filio emancipato præteritus esset, ex hoc titulo bonorum possessionem contra tabulas con-
 sequebatur. Quo remedio hodie non habet opus, *An hodie hoc titulo opus sit?*
 cum & filius emancipatus patrem heredem, aut ex
 justa causa exheredem scribere teneatur. Quod si eun-
 dem præterierit, testamentum est ipso jure nullum, per
Nov. 115. c. 4. Uf. mod. b. r. §. 1.

TIT. XIII.

De bonorum possessione ex testa-
 mento militis.

Prætor concedit bonorum possessionem ex testa-
 mento militis secundum tabulas, sed non contra
 tabulas. *An b. t. in usu?*
 HODIE hac bonorum possessione non
 est opus per dicta *ad Institutiones de B. P*

TIT. XIV.

De jure patronatus.

Hic titulus apud Germanos non habet USUM, *Cur hujus ti- tuli nullus usus?*
 quia intuitu hominum propriorum jus patro-
 natus non est receptum. Unde etiam cessat ti-
 tulus sequentis usus quoad patronos.

LIB. XXXIIIX.

TIT. I.

De operis libertorum.

An hic tit. quadret ad operas militares & rusticorum?

ET hic titulus male applicatur a pragmaticis ad operas militares & rusticorum, cum hæ toto cœlo differant ab operis libertorum, & operarum rusticorum determinatio magis ex consuetudine, quam a lege scripta petenda sit. *Us. mod. hic §. 1.* Schilter. *Exerc. XLI. §. 40. seq.* D. Beyer *de statu hominum & ad b. t.*

TIT. II. III. IV. V.

De bonis libertorum. De libertis universitatum. De assignandis libertis. Si quid in fraudem patroni factum sit.

An hi tituli in usu?

HI tituli cum sint appendices tituli primi, etiam hodie nullum habent USUM. Et fere consentit *Usus modernus.*

TIT. VI. ad XVII.

Si tabulæ testamenti nullæ extabunt unde liberi. Unde legitimi, Unde cognati, &c. &c.

An successio intestata prætoriana in usu? in primis ratione conjugum.

ET de non usu horum titulorum consentit *Usus modernus.* Quæ vero hinc inde inferuntur de aliquo eorum usu, ad ea responderi potest per dicta ad *Institutiones de bonor. possession.* Ita quoad usum *tit. XI. Unde vir & uxor* asseritur quidem ejus usus, si conjuges velint succedere in universa bona. Sed quæstio præjudicialis est, an hoc casu jus Romanum sit receptum. Cum enim de successione conjugum disponent mores & leges Germanorum, non potest dici, quod deficiant, ut jure subsidiario sit opus.

Successio ab

Quod successionem novam Justinianeam, quam loco

loco priorum titulorum hic explicant interpretes, at- *intestato ho-*
 tinet, ab ea in multis discrepavit successio antiqua Ger- *dierna unde*
 manorum, cujus rudera cum adhuc passim occurrant *addiscenda?*
 in foro, & nulla sit provincia, quæ non peculiaria ca-
 pita de successione ab intestato in Ordinationibus politi-
 tis contineat, inde tutius studiosi quoad usum practi-
 cum eo ablegantur. Confer interim autores, quos ci-
 cat D. Beyer *ad tit. quis ordo in bon. possess. servetur*, &
 dicta a nobis *ad initium lib. III. Institutionum.*

LIB. XXXIX.

TIT. I.

De operis novi nunciatione.

SUMMARIA.

Nunciatio realis quid? | usufructuarius nunciare poss-
Quomodo apud Germanos | fit?
feri debeat nunciatio? An

Nunciationem novi operis privatam Dd. dividunt *Nunciatio*
 in verbalem & realem, & ad posteriorem refer- *realis quid?*
 runt eam, quæ fit per lapilli jactum *l. 5. §. 10. b. t.*
 Schilterus tamen *Exerc. XVIII. lb. 37. & Exerc. XLII. §. 16.*
& seq. hanc nunciationem a reali, id est, quæ manu
 seu vi justa fit, distinguit. Et faterur etiam *Us. mod.*
hic §. 3. in legibus ei nunciationis vocabulum vix tribui,
 sed saltem prohibitionis per manum factæ.

De praxi juris Germanici latius egit Schilterus *Quomodo*
Exerc. XLII. §. 18. ad 27. ubi docuit, etiam eam, quæ fit *ap. Germa-*
 per Notarium, parum operari, atque in genere prim- *nos fieri de-*
 cipiis juris patrii repugnare, ut absque judicis officio *beat nuncia-*
 privata nunciatio effectum habeat; Et hunc modum *tio?*

nun-

nunciandi per implorationem officii iudicis, in praxi obtinere, consentit *Us. mod. §. 4.* & Mevius *ibid.* citatus.

An usufructuarius nunciare possit?

De usufructuario dissensisse Jctos Romanos, an ille novum opus nunciare possit, erudite docet Schilterus *ibid. §. 8. & 9.* atque Juliani sententiam in *l. un. de remiss.* usufructuario concedentis nunciationem, principis juris Germanici, utpote a subtilitate juris Quiritium remotioris, esse magis conformem.

TIT. II.

De damno infecto, & desuggrundiis & protectionibus.

SUMMARIA.

An cautio a vicino necessario petenda? An usus missio- nis ex primo & secundo decreto?

An cautio a vicino necessario petenda?

PUtat equidem Schilterus *Exerc. XLII. §. 28. seq.* vicinum, etiam ommissa cautione, teneri de damno per ædes ruinosas dato refarciendo; sed tamen verius, nullam obligationem hic subesse. Consentit *Us. mod. hic §. 2.*

An usus missionis ex primo & secundo decreto?

Ceterum, quæ jus Romanum hic de missione in possessionem ex primo & secundo decreto disponit, (quas missiones communiter doctores cum missionibus, quæ hodie in executione fiunt, confundere solent) in usu fori Germanici non apparent, secus ac putat Schilterus *Exerc. XLII. §. 36. seq.* Conf. D. Beyerum *hic posit. ult.* Neque formulæ germanicæ utriusque decreti, quas citante *Us. mod. §. 7.* Hahnus recensuit, testimonium de usu forensi earum perhibent, uti nec ea, quæ ex Hubero adducuntur, quod quis missionem

nem in possessionem, si velit, impetrare possit.

TIT. III.

De aqua & aquæ pluvie arcendæ.

CUM ipsa l. 1. §. 17. b. t. ostendat, actionem negatoriam generalem esse, verosimile est, actionem aquæ pluvie arcendæ datam fuisse a lege *Actiois bugatorum tit. origo. An ejus usus?*

XII. Tab. cum nondum inventa esset actio negatoria. Qua inventa, illius amplius nullus erit USUS, certe in foris Germaniæ. Vid. disput. Lipsiens. de servitute *Stillicidii §. 39. seq. D. Beyerum hic.*

TIT. IV.

De publicanis, & vectigalibus & commissis.

An hic tit. applicari possit ad quæstiones juris publici de vectigalibus? An usus actionum contra publicanos? Ratio vectigalium bo-
dierna. An nobiles ab iis immunes?

IN hoc titulo secernendæ quæstiones juris publici ab actionibus juris privati. Illæ non tuto ex jure Romano solvuntur, de quo alias. Interim de iis variæ attulerunt Schilter. *Exerc. XLII, Us. mod. ad b. t.* *An hic tit. applicari possit ad quæstiones juris publici de vectigalibus? An usus actionum contra publicanos?*

Actiones juris privati adversus publicanos ad duplum & triplum MORIBUS Germanorum non sunt receptæ, frustra dissentiente Schiltero, vid. D. Beyer. *hic, & quæ diximus de usu action. pœnal. cap. 2.*

Ira hodie etiam vectigal non amplius est octava pretii, sed pro diversitate provinciarum variat. Nec nobiles hodie generaliter a vectigalibus sunt exempti, sed quoad illas res tantum, quas ex suo fundo percipiunt *Ratio vectigalium bo-*
dierna. An nobiles ab iis immunes?

perunt, vel quibus ad sustentationem familiæ indigent,
von ihren Zuwachs / oder was sie zu ihrer Küche be-
dürffen. Köppen decis. 50. n. 34. Us. mod. hic §. 10.

TIT. V.

De donationibus.

SUMMARIÆ.

*An valeat remissio debiti
absque acceptatione? An insinuat
io donationis sit voluntaria
jurisdictionis? Quam
nam donationes insinuatio
ne indigeant? Quando re
vocari possit donatio inoffi
ciosa. An ob supervenien
tiam liberorum? An & ob
paupertatem? An revocatio
ni ex causa ingratitudinis re
nunciari possit? Rarus usus
donationum & doctrina de
revocatione. Differentia ju
ris Germanici a Romano circa
donationes tam immobilium
quam mobilium. Inconve-*

*niens applicatio doctrina de
insinuatione donationum ul
tra 500 solidos; Quæ ostendi
tur tum ex indole populi &
juris Romani a Germanico
diversa, tum ex raritate ejus
modi donationum. Eadem ra
tio donationis omnium bo
norum. An repetitio doctri
na de insinuatione in consti
tutionibus principum & sy
stematibus probet ejus usum
practicum? Mutatio juris pa
trii per hanc repetitionem
Donatio gerada. An hodie
valeat donatio inter patrem
& filium?*

*An valeat re
missio debiti
absque acce
ptatione?*

CUM in omni donatione ex parte donatarii requi
ratur acceptatio; hinc omni fundamento desti
tuitur sententia, quod remissio debiti etiam sine
acceptatione valeat, neque illa probatur per l. 23. §. 53.
de solutione.

*An insinua
tio donatio*

Petit etiam principium assertio communis, quod
insinuatio donationis sit actus voluntariæ jurisdictionis,
atque

atque adeo illa coram quocunque iudice fieri possit, *nis sit voluntaria jurisdictionis?*
vid. Us. mod. hic §. 5. Imo hæc sententia repugnat iis, quæ Dd. addunt de officio iudicis ante confirmationem donationis insinuatæ, quod scilicet & ad personam dantis & donatarii respicere debeat, utrum hic honestæ vitæ sit, ille vero necessaria vivendi subsidia retineat; Hoc enim officium non alius quam competens iudex exercere potest. Unde etiam si ex errore alicubi hodie dispositio juris Romani de insinuandis donationibus sit recepta, ut mox videbimus, tamen ex eo nihil poterit inferri adversus doctrinam supra *ad tit. de jurisdictione* inculcatam, quod moribus Germaniæ voluntaria jurisdictionis non sit in usu.

Variationes juris Romani de insinuandis donationibus vide apud Schilterum *Exerc. XLII. §. 5. seq.* & summam apud D. Beyerum *hic ab init.* Ipse Justinianus primo eam fieri voluit, si donatio excederet trecentos aureos, postea eam summam ad quingentos extendit. An & remuneratoria & reciproca indigeat insinuatione, tractat Schilterus *§. 12. 13.* *Quanam donationes insinuatione indigeant?*

Communem & erroneam doctorum opinionem inofficiosa donationis ostendi in disputatione *de legitima viventis c. 2. & 3.* ubi simul dixi, fundamentum inofficiosa donationis esse donationem in fraudem querelæ inofficiosi testamenti factam, adeoque revocationem non esse permissam, si fraus desit, & si solo eventu liberi in legitima læsi sint; porro revocationem non dari ipsi donatori, sed liberis, & quidem post mortem patris; querelam inofficiosa donationis competere non tantum pro quantitate legitimæ, sed ad rescindendam donationem integram. Conf. D. Beyer *hic posit. 13. 14.* *Quando revocari possit donatio inofficiosa?*

Qq 2

Quæ

An ob supervenientiam liberorum?

An ob paupertatem?

*An revocationi ex causa ingrati-
tudinis renunciat
si possit?*

*Rarus usus
donationum
& doctrina
de revocatio-
ne.*

*Differentia
juris Germa-
nici a Rom.
circa dona-
tiones tam
immobilium,
quam mobi-
lium.*

Quæ doctores tradunt de revocandis donationibus ob supervenientiam liberorum, veniunt ex errore interpretationis usualis, D. Beyer *possit. 11. 12.* De revocatione ob paupertatem vid. Schilter. *Exerc. XLIII. §. 23.*

Revocationi ex causa ingrati-
tudinis non posse re-
nunciari, neque simpliciter, neque per juramentum,
ex ea ratione putant Dd. quia ejusmodi renunciatio
invitaret ad delinquendum. Verum putarem potius,
l. fin. C. de revoc. don. simpliciter etiam absque juramen-
to renunciare licere, quia tota hæc actio vindictam
spirat, & non possum videre, quomodo dici possit,
quod renunciatio actionis ad delinquendum invitet,
inprimis, cum salva maneat donanti actio injuriarum,
& judici jus puniendi. Conf. Schöpfer *hic n. ult.*

De USU forensi hujus tituli repete dicta in *Notis
ad Institutiones ad §. 2. de donat. p. 163. seq.* Ante omnia
supponendum: rarissima hodie esse exempla donatio-
num inter vivos magni momenti, unde non poterit
non esse exiguus usus practicus doctrinæ hujus tituli,
etiamsi usu receptus esset. Hinc rarissime occurrunt
quæstiones de revocandis donationibus ob superve-
nientiam liberorum & ingrati-
tudinem.

Quatenus autem donationes Germanis olim fue-
re receptæ vel adhuc hodiernum usurpantur, valde dif-
ferunt principia juris Germanici a fundamentis juris
Romani. Jure Germanico distinguebatur olim inter
bona mobilia & immobilia. Immobilia donari non
poterant sine heredum consensu & extra judicium.
Jus Provinc. Saxon. *lib. 1. art. 52.* Mobilia vero quæ-
cunque donari poterant, quamdiu quis nobilis equum
ascendere, aut plebejus mansum arare, aut fœmina in

tem-

templum ab ædibus ejus notabili spatio distans ire poterant; *ibid.* & *Glossa ibi Germanica*. Quod si ob senectutem quis ea facere non posset, neque mobilia sine heredum consensu donare poterat *arg. d. art. 52*. Eadem est ratio ægrotantis, *ibid.* Quod glossa addit, & hæc licere donare, wenn er die Sachen über das Bett reichen möge / absque fundamento dicitur. Atque huc trahunt etiam *l. 4. §. 1. de dol. mal. & met. except.* ut Schöpfer, *ad illum tit. n. 1.* sed perperam. Ratio decidendi ibi est, quod donationes inter virum & uxorem sint prohibitæ.

Unde demonstratur, quod ad principia juris Germanici non quadret dispositio juris Romani de insinuatione donationis quingentos solidos excedentis. Nam si immobilia sint, nec donatio valet, etiamsi res sint minoris pretii. Si mobilia, etiam donatio majoris quantitatis valet, si modo donans sit sanus & vegetus *dict. art. 52. verb. alle fahrende Hab.*

Adde, quod insinuatio donationum a Romanis ideo fit inventa, ut rigor juris veteris corrigeretur. Nam pactum nudum donationis olim non producebat actionem, neque donatio per epistolam declarata vim stipulationis habebat. Postea vero cum jure novo ad donationis efficaciam non amplius requireretur stipulatio, sed sufficeret voluntas quomodocumque declarata, opera simul danda erat, ut falsa & fraudes evitarentur in donationibus potissimum majoris momenti, inprimis cum Græci & Itali ad alios decipiendos valde proni fuerint. At Germani semper olim ob firmitatem & tenacitatem fidei laudati fuere, apud quos adeo promissiones quocumque modo declaratæ perpetuo

tuo valuerunt, ita ut cautione a fraudulentia ei, cui aliquid promittitur, non fuerit opus. Ut taceam, insinuationes apud Romanos in donatione pecuniæ tum demum fuisse utiles, si nummi donati non statim traderentur, aut donatarius eam summam jam apud se nondum haberet. Unde non opus insinuatione erat, si debitum quingentos solidos excedens acceptilatione tolleretur.

*Tum ex rari-
tate ejusmodi
donationum.*

Tales vero donationes rerum mobilium aut pecuniæ inter vivos raro apud Germanos occurrunt. Nescio an apud Romanos frequentius usurpatæ fuerint. Nam nisi me omnia fallunt, videntur apud Romanos ejusmodi casus potissimum obtinuisse in donationibus mortis causa, antequam eæ a Justiniano exæquarentur legatis.

*Eadem ratio
donationis
omnium bo-
narum.*

Rarissime etiam apud Germanos occurrunt donationes omnium bonorum, ut adeo dispicere non sit opus, an in Germania usum habeant, quæ jus Romanum de his disposuit. Imo pariter inquirendum esset, annon apud Romanos etiam donationes omnium bonorum saltim mortis causa factæ fuerint.

*An repetitio
doctrina de
insinuatione
in constitui-
onibus prin-
cipū & syste-
matibus pro-
bet ejus usum
præcticum?*

Interim doctores pragmatici ex amore juris Justiniani doctrinam de donationum insinuatione tanquam maxime practicam non solum solent commendare in systematibus, sed & principibus persuaserunt, ut eam inseruerint constitutionibus suis. *Constit. Saxon. 12. Part. 2. & ibi* Carpzovius. Sed tamen efficere non potuerunt, ut casus ipsi circa donationes rerum, potissimum mobilium in ipsis rerum argumentis frequenter occurrant, ob dictas rationes.

Mutatio ju-

Id tamen effecerunt, ut apud Germanos hodie, etiam

etiam ab ægrotis æque ac a sanis donari possit, adeo-^{vis patrii per}
que mores prudentes patrii hac parte sint abrogati, ^{hanc repeti-}
quia videlicet non consistere poterant cum recepta ^{tionem.}
testamentifactione & interesse Cleri Pontificii ægrotan-
tibus maxime per metum purgatorii incussum pluri-
mas donationes excutientis. Conf. Schilter, *Exerr. XLIII.*

§. 15. seq.

Idem Schilterus §. 14. recte monet, in Saxonia ^{Donatio ge-}
etiam invitis principiis juris patrii esse introductum ab ^{rida.}
interpretibus, ut gerada donari possit.

Interim quæ leges Romanæ de prohibita donatio- ^{An hodie va-}
ne inter patrem & filium tradunt, fluunt ex jure pa- ^{leat donatio}
trix potestatis Romanæ, quia ibi pater & filius habe- ^{inter patrem}
bantur pro una persona. Quia vero supra notavimus, ^{& filium?}
Germanos ignorare patriam potestatem juris Roma-
ni, inde etiam jus nostrum in hac conclusione a jure
Romano discrepat, quod scilicet pater filio mobilia do-
nare possit, & filius majorennis patri. Carpzovius *d. h.*
defin. 22. & l. 6. Resp. 118. n. 14. seq.

TIT. VI.

De mortis causa donationibus & capionibus,

SUMMARIA.

Differentia legati & mor- | *tionis obgeneret in donati-*
tis causa donationis. An hac | *onem inter vivos? An mor-*
per renunciationem revoca- | *tis causa donationes in usu?*

ET si in *l. 15. & l. 37. pr. b. t.* dicatur, mortis causa
donationes ad exemplum legatorum revocatas
esse, variæ tamen adhuc inter utrumque nego-
tium

tium intercedunt differentiæ, quas summatim vide apud D. Beyerum *b. t. post. 2. seq.*

*An hæc per
renunciatio-
nem revoca-
tionis dege-
neret in do-
nat. inter vi-
vos?*

*An m. c. do-
nationes in
usu?*

Donationem mortis causa degenerare in dona-
tionem inter vivos, si quid ita donatur, ut nullo casu
revocetur, ait Marcianus in *l. 27. b.* verum manet &
hoc casu mortis causa donatio intuitu transmissionis,
nam & hic donatarius supervivere debet donatorem.
D. Beyer. §. 5. *seq.*

De USU mortis causa donationum dixi jam in
Not. ad §. 1. Inst. de donat. quod scilicet post receptum
jus Justinianæum quoad testamenta, & hæc simul rece-
ptæ sint.

LIB. XL.

*Cautela in
questione de
usu hujus li-
bri.*

CAventa hic sunt duo extrema, (1) ne committa-
mus confusionem usus theoretici cum practico
& ex nimio amore juris Romani defendamus
cum paucissimis usum juris Romani hodiernum in
doctrina de manumissionibus, quibus satisfacit D. Beyer
bic. (2) ne in fatendo non usu practico demus falsam
asserti causam, quasi scilicet apud Germanos omnis
setvitus sit sublata, cujus contrarium docuimus *ad In-
stitutiones.* Ergo quoad USUM hujus libri repetenda,
quæ latius notavimus *ad Instit. lib. 1. tit. 3. usque ad 8.*

LIB. XLI.

TIT. I.

De acquirendo rerum dominio.

*De usu tituli
remisive.*

CUM & de hujus tituli USU forensi fuisse actum
sit in *Notis ad Lib. 2. tit. 1. Instit. de R. D. & A. E. D.*
non

non opus est, ut quicquam hic adjiciamus. Confer interim Schilterum *Exerc. XLV.*

TIT. II.

De acquirenda vel amittenda
possessione.

SUMMARI A.

*An hic tit. in usu? Causa || lum. Explicatio doctrine de
diffensionum circa hunc titu- || possessione naturali & civili.*

Titulus hic cum contineat doctrinas ex ipsa natura possessionis profluentes, inde non potest non esse in USU. Interim causa duplex est, quod interpretes ad hunc titulum miris modis sibi contradicant, (1) quod magis verba legum Romanarum consideraverint, quam naturam possessionis & jus gentium, quorsum tamen respexerunt plerumque, si non semper, Jcti Romani, (2) quod non consideraverint, leges Pandectarum collectas esse ex variis Jctis, sæpe eosdem terminos in diversis plane & sæpe oppositis significationibus usurpantibus. Quod maxime factum est in divisione possessionis in naturalem & civilem. Hoc vero pacto non potuerunt non sudare in conciliandis textibus, in quibus tamen nulla esset contradictio, si varietas illa significationis attenderetur.

Observandum itaque, quatuor modis supponi terminos possessionis naturalis & civilis. (1) *Naturalis* possessio vocatur nuda detentio rei physica, absque animo sibi habendi, *civilis* vero seu juridica possessio strictè dicta nudæ detentioni opposita, conjuncta cum animo sibi habendi. Atque hæc posterior (2) dicitur

Rr

vel

vel *naturalis*, m. f. possessoris, id est, absque opinione dominii, vel *civilis*, domini vel b. f. possessoris conjuncta cum opinione dominii. Quodsi omnes has quatuor species considerem ratione conservandæ possessionis, vocatur (3) possessio *naturalis*, si quis actualiter rem detineat corporaliter; *civilis*, si quis actu rem non teneat, sed animo possideat. Denique, quoniam possessio est modus, a quo incipiunt, & per quem conservantur jura in re, hæc vero non uno eodemque modo res incorporales afficiunt, hinc dicitur (4) possessio *naturalis* illius rei, in qua prætendo vel habeo jus in re dominio ignobilius, v. g. servitutis, pignoris; *civilis* autem, cum quis possidet animo dominii, quæ significatio ultima est quidem affinis primæ, sed tamen cum ea non confundenda.

TIT. III.

De usurpationibus & usucapionibus.

SUMMARIÆ.

<p><i>Historia & differentia usucapionis & præscriptionis. Cur in praxi obtineat perpetuitas bona fidei ex jure canonico? An ea recte extendatur ad præscriptionem actionum personalium? An præscriptio actionum personalium ericanaria sit juris gentium?</i></p>	<p><i>um? An præscriptio viginti annorum pertineat ad absentiam extraordinariam? An rogalia a subditis præscribi possint? De usu tituli remisive. An titulus pro heredes peculiaris titulus usucapionis?</i></p>
--	--

Historia & differentia

Historiam juris de usucapionibus & præscriptionibus sæpe mutati vide ap. illustrem Coccejum

iii

in disputatione *de præscript. extraordin.* Adde Schil-
 terum *Exerc. XLV. §. 48.* & summam ex Rævardo *usucapionis & præscri-*
 apud D. Beyerum *ad b. t. ab initio*, ubi & differentias *ptionis.*
 hodiernas inter usucapionem & præscriptionem an-
 necit.

Jus canonicum bonam fidem in præscriptione per- *Cur in praxi*
 petuo requirens fuit per seculum ante jus Justinianum *obteneat per-*
 in Germania receptum. Unde non mirum, id in pra- *petuas b. f.*
 xi servari præ jure civili. Cæterum alibi locus erit *ex jure cano-*
 ostendendi, æquitatem, quæ in disputatione juris ca- *nico?*
 nonici vulgo subesse creditur, forte tantam non esse.
 Adde D. Coccej. in disputatione prima *de finibus bona*
fidei in præscriptionibus juris canonici. Conf. Schilter, *Ex-*
exerc. XLV. §. 57.

Quod vero doctores aliqui dispositionem hanc *An ea recte*
 juris Canonici extenderint etiam ad præscriptionem *extendatur*
 actionum personalium, id nec rationi nec intentioni *ad præscri-*
 juris canonici convenire, latius probavit D. Coccejus *ptionem*
 in utraque disputatione *de finibus b. f. & c.* Adde Schil- *actionum*
 terum *§. 48. in fine.* *personalium?*

Alia quæstio est, an præscriptio tricenaria actio- *An præscri-*
 num personalium fluat ex jure gentium, & locum ha- *ptio tricena-*
 beat inter principes imperii, quod negavi, & latius *ria act. persf.*
 probavi in dissertatione *de perpetuitate debitorum pecu-*
niariorum. *si juris gen-*
tium?

Circa præscriptionem viginti annorum, quæ in- *An præscri-*
 ter absentes obtinet, videtur in *Nov. 119. cap. 8.* Justi- *ptio 20. anno-*
 nianus aperte confudisse absentiam ordinariam, ad *rum perti-*
 quam hæc præscriptio pertinet, cum extraordinaria, *neat ad ab-*
 de qua agitur in titulo *ex quibus causis majores.* Nihilo- *sentiam ex-*
 minus interpretes dispositionem hujus Novellæ in *traordinari-*
am?

computatione annorum absentiae in praescriptione bona fide repetunt vid. B. Hopp. *in Comm. ad pr. Instit. b. t. ad verba: inter presentes.*

An regalia à subditis praetempore possint praescribi, ostendi peculiarari disputatio scribi possint? ne: de praescriptione regalium ad jura subditorum non pertinente.

De usu tituli remissive. De USU practico hujus tituli repetenda simul sunt, quae dixi in *Notis ad Inst. b. t. p. 159. seq.*

An tit. pro herede sit peculiaris titulus usucapionis? In sequentibus titulis recensentur varii tituli usucapionis, v. g. pro soluto, pro emtore, pro herede &c. Verum quod titulum praeter herede attinet, etsi hic in Pandectis & Codice reperiatur, distincte tamen probavi in *novis scholiis ad Huberum: pro herede*, hunc titulum nunquam esse novum, sed saltem prioris continuationem.

LIB. XLII.

TIT. I.

De re judicata, & de effectu sententiarum & de interlocutionibus.

SUMMARIA.

An usus tituli? An in collegiis juridicis jurare debeat is, qui sententiam suam suscipit? Quid obtineat, si nota sint paria? Quomodo hodie fiat publicatio sententiae? An sit casus dabilis sententiae contra jus in thesi prolata? An usus actionis iudicati?

An usus tituli?

CUM singulae fere provinciae in ordinationibus processualibus doceant, quid intuitu hujus tituli in

in U S U fit, hinc ad eas potius quam ad hunc titulum ablegandi sunt studiosi juris.

Hodie pleræque sententiæ feruntur a collegiis ^{An in colle-}juridicis, ad quæ acta transmittuntur. Unde patet, ^{giis juridi-}quod l. 36. ff. b. t. non habeat usum in foro, quod scilicet ^{jurare debeat}judex præsens, si sententiam non dicere velit, ju- ^{is, qui sen-}rare debeat, sibi non liquere. In collegiis enim juri- ^{tentiam su-}dicis juramento non est opus, sed poterit quis simpli- ^{am suspen-}citer sententiam suam suspendere. ^{dit?}

Si paria judicum vota sunt, disputant Dd. quæ ^{Quid obtine-}nam sententia sit anteferenda? Pro reo, item pro mino- ^{at, si vota}re summa plerique dicunt esse pronuncian- ^{sint paria?}dum, vid. ^{Uf. mod. §. 12. hic,} sed moribus in plerisque collegiis tum ^{director}director habet votum decisivum. Martini in *Comm. ad* ^{tit. 34. ord. Jud. Saxon. n. 19.}

Neque etiam obtinent, quæ jus Romanum de sen- ^{Quomodo}tentia ab ipso iudice & quidem sedente non stante præ- ^{hodie fiat pu-}legenda disposuit, sed MORIBUS vel prælegere eam so- ^{blicatio sen-}let actuarius iudicii sive Secretarius, vel etiam in scri- ^{tentia?}ptis sententia communicatur partibus declarantibus, quod sententiam pro publicata haberi velint.

Inter exceptiones, ob quas sententia non transit ^{An sit casus}in rem iudicatam, est etiam illa, si contra jus in thesi ^{dabilis sen-}prolata; ^{Uf. mod. §. 14. in fine.} Sudant tamen Dd. in in- ^{tentia contra}veniendo genuino casu huc pertinente, qui etiam fit ^{ius in thesi}dabilis. Sic memini, aliquando L. fuisse laram senten- ^{prolata?}tiam, quod maritus patri defunctæ uxoris deberet restituere quartam legitimam, a qua sententia neutra pars appellaverat. Sed postea tamen sententia ex officio corrigebatur, & loco quartæ ponebatur tertia.

Actionem rei iudicatæ juris Romani, quam re- ^{Abusus acti-}gula- ^{onis iudicati?}

gulariter adhibuit ante executionem, forum Germanicum ignorare docet Schilterus *Exerc. XLVI. §. 2. seq.* ubi ostendit convenientias & disconvenientias actionis judicati & executionis Germanicæ. Putarem tamen, adhuc hodie actione judicati opus esse, si sententia v.g. lata sit in foro contractus a iudice, a quo iudex domicili, ubi executio fieri debet, non dependet, vel non est sub eodem iudice superiore cum iudice sententiam ferente, v.g. si sententia lata sit Hamburgi, & executio debeat fieri Halæ.

TIT. II.

De confessis.

SUMMARI A.

An confessio extrajudicialis faciat probationem plenam? An usus distinctionis inter confessionem in jure & in iudicio factam?

An confessio extrajudicialis faciat probationem plenam?

QUAMVIS in *l. 1. ff. b. t.* simpliciter dicatur, quod confessus pro iudicato sit, & quodammodo sua sententia damnetur & Dd. inde concludant, eandem rationem esse confessionis tam extrajudicialis quam judicialis; ostendit tamen *l. un. C. bic.* saltem sermonem esse de confessione *in jure* facta, & quicquid etiam sit de legibus Justinianeis, putarem tamen ex natura rei, quod extrajudicialis faciat saltem indicium, non probationem plenam.

An usus distinctionis inter confessionem in jure

Porro Dd. distinctionem inter confessionem *in jure* & *in iudicio* factam ejusque diversum effectum applicant ad confessionem vel ante vel post litis contentationem factam; sed vide, quæ hic notavit D. Beyer

ad

ad h. t. & dicta in *Uf. mod. hic §. 3. circa finem*, scilicet *& in iudicio*
 quod hodie utroque casu iudicis decreto opus sit. *factam?*

TIT. III.

De cessione bonorum.

SUMMARI A.

Historia beneficii cessionis bonorum. Ejus & beneficii competentia rarus usus. | *Frequentia rescriptorum moratoriorum.*

Antiquitates Romanorum & Germanorum ut & *Historia beneficii cessionis* Justinianeum cum moribus hodiernis erudite hic comparat D. Beyer. *p. 522. seq.* Conf. Schil-
 terus *Exerc. XLVI. tb. 8. seq. it. Potgieser de conditione fervorum lib. 1. cap. 3. §. 53. seq.* nis bonorum.

Interim experientia docet, cessionem hanc bono- *Ejus & bonorum. Ejus & bonorum. Ejus & bonorum.*
 rum, (ut etiam ipsam doctrinam de beneficio compe- *nes. compet. rarus usus.*
 tentiæ) rarissime in foro comparere. Rationem pete-
 ex iis, quæ habet D. Beyer. *d. l. p. 524. verso. solet vero hodie & c.*

Cur vero apud nos ita facile debitores sibi fuga *Frequentia rescriptorum moratoriorum.*
 vel rescriptis moratoriis consulere possint, facit irre-
 gularis reipublicæ Germanicæ status, ac æmulatio Sta-
 tuum imperii, cum facillime possit quis in aliud ter-
 ritorium aufugere, & nummis inique acquisitis patro-
 rum quærere.

TIT. IV.

Quibus ex causis in possessionem
 eatur.

MORIBUS Germaniæ missio ex primo & secun- *An missio ex primo & secundo decreto ob contumaciam rei non est recepta,*
 do decreto ob contumaciam rei non est rece-
 pta,

*Secundo decre-
to in usu?*

pta, sed alius procedendi modus est in usu, quem exponit D. Beyer. *ad b. t.* Simulacrum tamen ejus est in executione & immissione hodierna post rem judicatam. Ut adeo quæstio, an missio primi & secundi decreti fundetur in jure Justiniano, sit otiosa, de qua tamen non sine ratione dubitant accuratiores Jcti.

TIT. V.

De rebus autoritate judicis possi- dendis, seu vendundis & de privilegiis creditorum.

*Unde peten-
da doctrina
de privilegiis
creditorum?*

QUoad USUM doctrinæ de privilegiis creditorum, potissimum notanda differentia juris communis & Saxonici, tum & inspiciendæ sunt singularum provinciarum ordinationes processuales, cum nulla fere sit provincia hodie in imperio, quæ non quoad hoc caput circa dissensum Jctorum in quæstionibus occurrentibus peculiare quid disposuerit.

TIT. VI.

De separationibus.

*An post separa-
tionem de-
tur regressus
ad bona he-
redis?*

QUemadmodum beneficium separationis datur creditoribus defuncti debitoris, eum in finem, ut ex hujus tantum bonis solutionem accipiant, nec cum creditoribus heredis itidem obærat conjungantur, ita postulata separationem, si bona prioris debitoris non sufficiant, non datur regressus ad bona heredis, nisi ex capite justissimæ ignorantæ *l. 1. §. 17. b. t.* Unde cautela Brunnemanni de protestatione est frustranea, Schilter. *Exerc. XLVI. §. 43.*

TIT. VII.

TIT. VII.

De curatore bonis dando.

Quamvis curator bonorum proprie detur ad curanda œconomica debitoris, eique contradistinctus sit contradictor, qui judicialia curat, in praxi tamen plerumque curatori bonorum utrumque committitur. Contradictor etiam vocari solet curator litis, qui non confundendus est cum fœminarum curatore ad litem, Conf. Schilterum *Exerc. XLVI. §. 50.*

In quo consistat officium curatoris bonorum. Et contradictoris?

TIT. IIX.

Quæ in fraudem creditorum facta sunt, ut restituantur.

SUMMARIA.

An actione Pauliana revocentur etiam alienata antequam immiffionem? Unde probetur dolus possessoris?

Actione Pauliana, quæ creditoribus ex hoc titulo competit, revocantur bona alienata tam antequam post immiffionem, & in eo differt ab actione hypothecaria. Dissentit D. Beyer. *posf. 4. bic*, propter l. 6. §. 7. b. t. quæ loquitur de creditoribus fraudis non conficius. Vide *Notas ad Strauchium Exerc. XXII. tb. 3. p. 295.* & ad *Huber. Inst. de action. posf. 28.* Confer Schilter. *Exerc. XLVI. §. 51.*

An actione Pauliana revocentur etiam alienata ante immiffionem?

Quemadmodum autem intuitu alienantis fraus non præsumitur sed probanda, ita eadem multo magis probanda est intuitu novi possessoris, titulo oneroso rem accipientis. Non tamen hujus dolus inde probatur, quod sciverit, debitorem adhuc alios creditores habere, D. Beyer. *bic posf. 7.* Si tamen sciverit,

Unde probetur dolus possessoris?

S s

eum

eum non amplius esse solvendo, tunc censetur fraudis fuisse particeps.

LIB. XLIII.

TIT. I.

De interdictis.

SUMMARIA.

Unde usus interdictorum addiscendus? Differentia petitorii & possessorii. Origo processus inhibitorii & man- | *datorum. An usus distinctionis possessorii in ordinarium & summarissimum?*

Unde usus interdictorum addiscendus?

DE interdictis quoad principia juris Romani & usum hodiernum varia monet hic D. Beyer. *ab initio & post posit. ult.* Confer Schilter. *Exerc. XLVII. §. 5. seq.* Quoad USUM fori Germanici utilius est consuluisse commentatores in Ordinationes processuum.

Differentia petitorii & possessorii.

Origo processus inhibitorii & mandatorum.

An usus distinctionis possessorii in ordinarium & summarissimum?

Id certum est, petitorium & possessorium processum maxime differre. At processus inhibitorius in Saxonia, item mandata cum vel sine clausula in Camera recepta melius deducuntur ex jure Germanico, quam Romano.

Distinctio possessorii in summarissimum & ordinarium, etiam omnes pragmatici ea utantur, non magnum tamen habet usum, quia ordinarium rarissime instituitur, D. Beyer *d. l. p. 543.* Et diuturnitas processus nostri tanta est, ut non sint rara possessoria summarissima centum annorum, imprimis in Camera.

TIT.

TIT. II.

Quorum bonorum.

ETfi hujus interdicti USUS forensis communiter *An usus boni
jus interdicti?* afferatur, vid. *Uf. mod. §. 1. b.* qui & consentientem adducit Schilterum; ostendit tamen D. Beyerus *bic*, secundum principia juris Romani interdicta adipiscendæ possessionis ratione processus a judiciis petitoriis parum differre, nisi quis ex hypothesi juris Germanici de possessione ipso jure in heredes transeunte illud referre velit inter interdicta retinendæ possessionis.

TIT. III.

Quod legatorum.

HODIE interdicti hujus usum vel nullum esse, ob *An tit. usus?* possessionem ipso jure in heredes transeuntem, vel certe rarissimum esse, ob requisita juris Romani non facile in eodem casu concurrentia, succincte docet D. Beyer. *bic*.

TIT. IV.

Ne vis fiat ei, qui in possessionem missus erit.

NEC hujus interdicti USUM hodie esse demon- *An tit. usus?* strat D. Beyer *bic*, & fatetur etiam *Uf. mod. b. t. §. 2.* dum hodie plerumque mandata pœnalia decerni, eumque, qui vim passus est, manu militari adjuvari dicit.

TIT. V.

De tabulis exhibendis.

HUJUS interdicti usus non est nullus, sed rarior ta- *An tit. usus?* men. D. Beyer *bic*.

TIT. VI. -- XV.

Ne quid in loco sacro fiat &c. &c.

*Cur horum
titulor. nullus
usus?*

Non habent *tit. VI. & sequentes* magnum USUM in Germania, partim quod non habeamus ulla actiones populares, partim quod pleraque, de quibus agunt illi tituli, pertineant ad curam magistratum, non privatorum. Quod si privati hic interesse habeant, possunt commode eorum querelæ ex reliquis interdictis deduci, ut recte Lauterbachium contra querelas Pagenstecheri defendit D. Beyer *p. 548.* Porro negotia, de quibus agunt hæc interdicta, magis deducenda sunt ex jure gentium & principiis politicis quam ex jure Romano, & pertinent fere ad jus publicum. Quamvis nec desint etiam principia juris Germanici peculiaria, de quibus egit Schilterus *Exerc. XLVII. ad hos titulos passim.* Quod notandum potissimum ob ea, quæ Schöpferus docet *hic n. 7. 12. 15 & 17.*

TIT. XVI.

De vi & vi armata.

SUMMARIA.

Cur hujus interdicti nullus usus? An amittat dominus || um, qui res proprias private || autoritate occupat?

Cur hujus interdicti nullus usus?

Cum remedia juris canonici sint haud dubie pinguiora interdicto *unde vi*, quod ea contra quemvis possessorem rei sive immobilis sive mobilis alterum violenter dejicientem adhiberi possint, per tradita *in Us. mod. hic §. 1.* & jus canonicum per seculum receptum sit in foris Germaniæ ante jus Romanum, patet, nullam subesse rationem, ut Germania postea

postea reciperet usum hujus tituli in foro. Conf. disputat. nostr. de usu action. penal. c. 3. §. 40.

Unde verius est etiam, usum remedii ex l. 13. ff. An amittat quod met. causa, quod ille, qui res proprias invito possessore occupat, dominium earum amittat, non esse receptum, nisi ubi receptio probetur, quia jam antiquitus jure Germanico in tales poena arbitraria est statuta. Vide Noric. ad Finn. Inst. de vi bonor. raptor. §. 1.

TIT. XVII.

Uti possidetis.

SUMMARIA.

An in hoc interdicto attendantur vitia possessionis? | possessorio qualitas possessionis probanda?
An etiam in summarissimo |

ET si per l. 1. pr. b. t. necesse sit, ut actor, qui hoc interdicto uti vult, nec vi, nec clam, nec precario possideat, ostendunt tamen ipsa verba Prætoris: alter ab altero possidetis; id tantum attendi, an actor possessionem vitiose ab adversario suo acceperit, nam id non nocet; si ab alio vi vel clam vel precario possideat, l. ult. de A. & A. P.

Quemadmodum vero MORIBUS possessorium retinendæ possessionis vel ordinarium vel summarium est, ita communiter asserunt, qualitatem possessionis, quod scilicet actor eam nec vi nec clam nec precario acquisiverit, probandam esse saltem in ordinario possessorio, non vero in summarissimo. Sed limitationem patitur assertio ratione summarissimi, in quo etiam ista probatio admittitur, si in continenti fieri possit.

fit, atque tunc etiam admittuntur probationes per testes coram Notario examinatos. Unde simul patet, differentiam quæ inter possessorium ordinarium & summariissimum intercedit, non tam in necessitate probandi qualitatem possessionis, quam præcipue in controversia de antiquiore possessione consistere.

TIT. XIII.
De superficiebus.

SUMMARIA.

*Superficies quid? An bu- | tatur superficies ob non solu-
jus interdicti & juris super- | tum solarium?
ficiarii usus? Cur non amit-*

*Superficies
quid?*

Quod emphytheusis in prædiis rusticis, id superficies est in prædiis urbanis.

*An hujus in-
terdicti &
juris superfi-
ciarii usus?*

Quid opus fuerit hoc interdicto apud Romanos, docet, D. Beyerus *hic*. Unde apparebit, ejus nullum hodie esse USUM practicum apud nos, tanquam separati interdicti a præcedente. Neque ipsius juris superficiarii in prædiis urbanis apud nos tam frequens usus est, non tamen plane nullus. Exemplum ejus est Lipsiæ in Collegio majori princip.

*Cur non a-
mittatur su-
perficies ob
non solum
solarium?*

Quod vero domini superficiarii non amittant superficiem ob cessationem solutionis solarii, (quamvis dissentiat Struvius in *Jurispr. forens.* vid. D. Beyer. *d. l.*) hoc maxime convenit cum moribus Germaniæ, utpote secundum quos nec rusticis auferuntur bona censitica, ob cessationem solutionis canonis vel census. Vide *Nov. ad tit. si ager veſtigalis*.

TIT.

TIT. XIX - XXIII.

De itinere actuque privato &c. &c.

POterat unicum interdictum sufficere ad tuendam possessionem rerum quarumvis corporalium & incorporalium, immobilium & mobilium; uti etiam juris studioso de praxi sollicito id nosse sufficit. Sed cum apud Romanos hæc res pedetentim diversis interdictis & per diversos etiam Prætores processerit, & secundum hæc edicta formulæ denominarentur, hinc olim opus erat, illa diversa nomina nosse. Tempore Justiniani amplius opus non erat, formulis diu sublatis. Sed maluit Justinianus non corrigenda, aut etiam jam correctæ per Novellas suas & alias constitutiones corrigere, quam ea, quæ emendationem desiderabant. Confer. Schilter. *Exerc. XLVII. §. 63. seq. D. Beyer. ad tit. Uti possidetis §. 7. seqq. & ad tit. de Interdictis in fine.*

TIT. XXIV. XXV.

Quod vi aut clam. De remissionibus.

DE USU horum titulorum vide jam supra nota-
ta ad tit. de novi operis nuntiatione, cujus hi duo
tituli sunt quasi appendices. Confer. Schilter.
Exerc. XLVII. §. 69. seq.

TIT. XXVI.

De precario.

SUMMARIA.

Qua culpa praestetur in precario apud Romanos?
Quæ

Quæ apud Germanos? Cur || *caria quid?*
hujus tituli nullus usus? Pre- ||

*Quæ culpa
præstetur in
precario ap.
Romanos?*

ORiginem hujus interdicti subtilitatibus juris Romani deberi, docet D. Beyerus *hic post posit. ult.* & illustris Coccejus in *Collationibus cum Struvio*, ubi simul docent, cur in precario jure Romano præstetur solum culpa lata.

*Quæ ap. Ger-
manos?*

MORIBUS Germaniæ cum supra *ad tit. Commodati* ostenderit, in omnibus contractibus unam culpam præstari, præstabitur etiam eadem in precario.

*Cur hujus tit.
nullus usus?*

Porro quia autores a Schöpfero *hic n. 4.* citati fatentur, hodie precarium, cui certum tempus adjectum, non posse repeti ante tempus illud, in quo & consentit *Us. mod. §. 2. b. t. conf. disput. nostr. de natura prec. juridic. §. 21. seq.*; satis demonstratum est, moribus Germaniæ commodatum & precarium plane non differre, adeoque nullum esse USUM practicum hujus tituli. Adde disput. nostram *de usu practico doctrina juris Romani de præstat. culp. in contractibus.*

*Precaria
quid?*

Occasione hujus tituli mentionem injiciunt DD. precariæ, quæ in jure Canonico fundatur & nihil aliud est, quam contractus a Clero inventus ad decipiendos & deplumandos laicos sub spe lucri ab ecclesia captandi, aut sub falsa promissione usufructus rerum propriarum Ecclesiæ datarum, sed ab hac pro lubitu revocandarum; de qua intentione & artibus Cleri fraudulentis dixi in disputatione *de natura precum juridicarum §. 25. seq.*

TIT. XXVII. De arboribus cædendis,

Jure

Jure communi Germanico, ante receptum jus ci- *Dispositio ju-
vile, licuit jure domini arbores vicini in aërem ris Germ.
meum pendentes cædere, unde titulus hic nul- quoad b. tit.
lum habet USUM. Confer Schilterum Exerc. XLVII.
§. 75. D. Beyer, hic, Schöpfer. in fine b. t. Us. mod. §. 2.*

TIT. XLIX.

De glande legenda.

EX dictis *ad tit. preced.* sua sponte fluit, nec hujus *An tit. usus?*
tituli USUM practicum apud Germanos esse.
Conf. Us. mod. §. 1. bic.

TIT. XXIX.

De homine libero exhibendo.

SUMMARIA.

An hujus interdicti usus? || Trotтина?
An probetur exemplo de Eva

Liberum hominem non debere detineri, sed im- *An hujus in-
plorari posse judicem, ut liberetur, juris gen- terdicti usus?*
tium est. At interdictum de libero homine ex-
hibendo non habet USUM, partim, quia nullæ dan-
tur actiones populares apud Germanos, partim quia
interdicti casus in territoriis nostris vix dantur. Dn.
Beyer. *bic.*

Exemplum apud Schilterum *Exerc. III. tit. 23. de* *An probetur*
instituto ab agnatis Evæ Trottinæ hoc interdicto ad- *exemplo de*
versus Henricum Brunsvicensem nihil probat. Nam *Eva Trotti-
na?*
1) Eva Trotтина non detinebatur invita; (conf. ta-
men *l. 3. §. 5. b. t.*) 2) Actores erant cognati, non qui-
vis ex populo; 3) Ipsi quidem ita nominarunt actio-
nem institutam, sed quid obtinuerunt? 4) Non sunt

T t

de

de nihilo: exceptiones Henrici recensitæ ab Hortle-
dero *de causis belli Germ. lib. 4. c. 29.*

TIT. XXX.

De liberis exhibendis.

SUMMARIÆ.

An locus sit huic interdi- || filio? An ejus usus?
cto, si detentio fiat volente

*An locus sit
huic interdi-
cto, si deten-
tio fiat volen-
te filio?*

Interdictum hoc competit patri adversus eum, qui
filium in patria potestate existentem detinet, &
quidem invitum. Quid ergo si volentem detineat?
Inutile esse interdictum, dicit *l. fin. b. t.* Sed intelligo,
si quis patrem non impediatur ducere filiam. Aliud,
si filium etiam volentem occulter; *arg. d. l. fin. junct.*
l. 3. §. 3. eod.

An ejus usus?

MORIBUS nostris, quatenus æquitas subest, his
casibus fit imploratio officii judicis.

TIT. XXXI.

De migrando.

SUMMARIÆ.

An hoc interdictum com- || ratione inquilini?
petat colonus? An ejus usus

*An hoc inter-
dictum com-
petat colono?*

*An ejus usus
ratione in-
quilini?*

Colonus non datur hoc interdictum, sed illi officio
judicis celerrime subvenitur *l. 1. §. 1. & 2. h. t.*

Ergo cum hodie non utamur formulis interd-
ctorum, sed inquilini implerent celerrimam opem ju-
dicis, patet, nec interdicti de migrando, qua interd-
cti, hodie esse U S U M practicum. Conf. D. Beyer. *hic.*
Quod autem imploratio officii judicis sit modus anti-
quissi-

quissimus agendi in foro Teutonico, probat Schilterus
Exerc. XLVII, post thes. 78.

TIT. XXXII.

De Salviano interdicto.

Non solum nomen hujus interdicti esse inauditum, *An ejus usus?*
sed etiam ipsam rem in USU forensi cessare, do-
cet D. Beyerus *hic*, Conf. dicta *ad tit. preced.*

LIB. XLIV.

TIT. I.

De exceptionibus, præscriptioni-
bus & præjudiciis,

SUMMARIA.

<p><i>An exceptio involvat con- fessionem? An usus distin- ctionis inter exceptionem juris & facti? Cur exceptio- nes dilatoria hodie simul op-</i></p>	<p><i>ponenda? Jusque annexen- da eventualis litis contesta- tio? It. cur exceptiones peremptoria simul opponen- da?</i></p>
---	--

Exceptio est exclusio intentionis actoris per asser- *An exceptio
involvat con-
fessionem?*
tionem contrariam. Ista autem contraria asser-
tio non involvit confessionem intentionis acto-
ris, quia exceptiones opponuntur regulariter per
modum conditionis, si actor fundamentum actionis
suz probaverit. Disputat quidem Schilterus *append.*
ad Exerc. XLVII, §. 6, seq. contra hanc sententiam subti-
liter, sed tamen fatetur, contrariam in praxi esse re-
ceptam. Nec desunt etiam, quæ pro sententia com-
muni ipsius rationibus opponi possunt.

T t 2

Distin-

An usus dist.

Distinctionem inter exceptiones juris & facti nec inter except. quadrare ad naturam processus Germanici, nec usum juris & facti esse receptam, dixi ad *Institut. quib. mod. toll. oblig. in princ. p. 235.* Conf. Schilter. in *dict. appendice §. 12.* D. Beyer. *hic post posit. 4. §. 14.*

*Cur exceptio-
nes dilatoria
hodie simul
opponenda?*

Ceterum uti in toto processu magis sequimur jus canonicum, quam Justinianum, ita & in capite de exceptionibus. Sic cum alias exceptiones jure communi distincte proponi possint una post aliam, jure canonico per *cap. Pastoralis 4. X. h. t.* receptum, ut judex possit certum terminum præfigere, intra quem exceptiones dilatoriæ una vice proponi debeant, quod postea in Imperio generaliter receptum per *Ordin. Cameral. P. 3. tit. 24.* ut scilicet mox in primo termino reus teneatur omnes exceptiones dilatorias proponere, quod pariter probatum in *Recess. imp. de anno 1654. §. 38.* Conf. *Uf. mod. hic §. 1.*

*Isque anne-
llenda even-
tualis L. C?
It. cur except.
peremptoria
simul oppo-
nenda?*

Id quoque MORIBUS originem debet, quod cum exceptionibus dilatoriis jungatur eventualis litis contestatio; vid. *dict. Recess. imp. de a. 1654. §. und hat der Beklagte.* Conf. *Uf. mod. §. 3.* Item, quod exceptiones etiam peremptoriæ in uno termino & simul sint opponendæ *Ord. Camer. P. 3. tit. 27. Recess. imp. noviss. §. Es soll auch hinführo &c.* vid. *Uf. mod. §. 6.*

TIT. II.

De diversis temporalibus præscriptionibus, & de accessionibus possessionum.

SUMMARI.

Infrima ratio de præscriptione hereditatis petitionis.
Quenam

Quanam delicta quinquen- || *currat præscriptio? De*
vio præscribantur? An in || *usu tituli remissive. Præscri-*
quibusdam delictis nulla || *ptio adulterii Saxonica.*

Hereditatis petitioni triginta annis præscribi *Infirma ratio*
 certum est; Vacillat tamen ratio, quam com- *de præscri-*
 muniter suppeditant, quod scilicet hereditatis *ptione here-*
 petito non pure realis sit, sed mixta propter præsta- *dit. petitionia.*
 tiones personales concurrentes; Nam & rei vindica-
 tio præstationes personales habet, æque ut rei vindi-
 catio, & tamen minori temporis spatio ei præscribi-
 tur.

Quoad accusationes criminales communis est sen- *Quanam de-*
 tentia, quod illæ, quæ ex delictis carnis oriuntur, *licta quin-*
 quinquennio elapso expirent regulariter, sed ostendi *quennio præ-*
 in dissertatione Lipsiensi *de præscriptione bigamia §. 24. scribantur?*
seq. non omnia delicta carnis, sed ea saltem, quæ le-
 ge Julia de adulteriis notarentur, jure Romano quin-
 quennio præscribi, & eo ex errore a Dd. referri ince-
 ptum etiam solum; & bigamiam etiam secundum
 principia juris Romani præscribi quinquennio.

Erronea quoque est opinio, quod in quibusdam *An in quibus-*
 delictis nulla plane currat præscriptio, quo referunt *dam delictis*
 crimina suppositi partus, parricidii, læsæ majestatis *nulla currat*
 &c; quem errorem ostendi in *dicta disputatione §. 16. præscriptio?*
seqq. ac simul indicavi, neque istam sententiam, neque
 ejus extensionem a Doctoribus factam ex allegatis
 textibus juris probari. Unde facile judicari poterit,
 quid sentiendum sit de doctrina Schöpferi *hic n. 7.*
 quod nec homicidium dolosum præscriptionem admit-
 tere pie statuat Brunnemannus.

*De usu tit. re-
missivo. Pra-
scriptio adul-
terii Saxoni-
ca,*

Quæ quoad USUM hujus tituli notanda sunt, re-
pete ex dictis *ad Instit. & Pand. de usucapionibus & pre-
scriptionibus.* Jure Saxonico Electorali adulterium
duplicatum præscribitur vicennio; simplex quinquen-
nio, quanquam olim quoad posterius dissensio inter
Jctos Saxonicos fuerit. *Conf. dict. disputat. §. 37.*

TIT. III.

Quarum rerum actio non datur.

Lapsus Triboniani circa hunc titulum.

Propriæ actio non datur, quæ est ipso jure nulla, sed hic non dari dicitur, quia exceptione peremptoria eliditur, ex ratione *l. 112. de R. J.* Ita Huberius *ad hunc tit. pos. 1.* Dic potius, Tribonianum hic fecisse rubrum minus correspondens nigro. Nihil enim hic continetur, quam tres exceptiones speciales, scilicet juramenti extrajudicialis, stipulationis onerandæ liberratis causa, & de eo quod in alea gestum est. Verum quidem est, in effectu nihil interfuisse, ipso jure quis actionem non habeat, an ope exceptionis elidatur, multum tamen interest ratione conceptuum & modi procedendi, item intuitu interpretationis.

TIT. IV.

De litigiosis.

An hodie valeat alienatio rei litigiosa?

Moribus Galliæ & Belgicis exceptio litigiosi non datur. Etiam apud nos valet alienatio rei litigiosæ, si alienans paratus sit judicium pati. *D. Beyer. hic §. 18. 19.*

TIT. V.

De obligationibus & actionibus

SUM-

SUMMARIA.

Inutilis divisio actionum in nativas & dativas. Explicatio actionis arbitraria. An dentur actiones rei persecutoria ex delicto? Distinctio obligationis in natura-

lem, civilem & mixtam an alicujus usus? An usus actionum penalium? it. actionum b. f. & stricti juris? De usu tituli remissive.

UTi permultæ sunt actionum divisiones, quarum summarius index videri potest apud D. Beyer. *Inutilis divisio actionum in nativas & dativas.* ita alii addunt divisionem in actiones nativas & dativas, vide Schöpfer *bic n. 11.* sed ea rectius omittitur, cum nec in legibus sit fundata, nec usum in praxi habeat.

Communitè se torquent interpretès circa explanationem actionum arbitrariarum, propter §. 31. *Inst. de act.* Simpliciter ita videtur dicendum esse: Tribonianum voluisse ostendere, quod omnes quidem actiones bonæ fidei sint arbitrariæ, non vero omnes arbitrariæ sint bonæ fidei. Id est, non-arbitrariæ actiones sunt solæ actiones stricti juris. Arbitrariæ vero, in quibus judicis pedanei arbitrium laxum fuit, sunt partim judicia bonæ fidei, partim illæ, quæ recensentur in *di. §. 31.* Ita non debemus sudare in applicanda definitione communi (quod in arbitrariis duplex sit condemnatio) ad omnia exempla ibi contenta. Ita etiam apparet, quam parum apte actionem arbitrariam & bonæ fidei confuderit Tribonianus, dum §. 28. hereditatis petitionem retulit inter judicia bonæ fidei, cum sit saltem arbitraria.

De divisione actionum in rei persecutorias, penales & mixtas dixi in *disputatione de usu action. pen. cap. 1.* *An dentur actiones rei* ubi

persecut. ex delicto? ubi latius egi de quæstione, an dentur actiones rei persecutoriæ ex delicto. Confer dicta in *Notis ad Institutiones §. 18. de Action. p. 260.*

Distinctio obligationis in nat. civ. & mixtam an alicujus usus? Distinctio obligationis in naturalem tantum, civilem tantum, & mixtam MORIBUS est otiosa, quamvis prolixus sit B. Hoppius in *Comment. ad pr. Inst. de obligat.* in ejus explicatione. Moribus obligatio est vel imperfecta, quæ venit ex debito amoris, vel perfecta, quæ ex debito justitiæ. Ad obligationes perfectas pertinet etiam obligatio ex pacto. Obligatio civilis tantum est frustranea per *l. 112. de R. I.* Confer supra dicta *ad tit. quod met. causa* & D. Beyerum *bic post positionem 11.*

An usus actionum panalium? Actiones pœnales Romanorum, item actiones in duplum, triplum & quadruplum a Germanis in foro non esse receptas, ostensum peculiari disputatione *de usu act. pœn.* & notatum in singulis titulis eo pertinentibus.

It. actionum b. f. & stricti juris? Nec usum habere distinctionem actionum in bonæ fidei & stricti juris, diximus *ad §. 28. Inst. de action. p. 262.* & supra *ad tit. de reb. creditis.* Consentit *Usus mod. bic §. ult.*

De usu tit. remissive. Reliqua quæ de USU hujus tituli notanda sunt, repete ex *Notis ad Instit. titulos de obligat. & tit. de actionibus.*

LIB. XLV.

TIT. I.

De verborum obligationibus.

SUMMARIA.

An hujus tituli usus practi- || *rum acquiratur obligatio?*
cus? An hodie alteri per alte- || *Cum*

CUM jam supra dictum sit *ad tit. de pactis*, pacta *An hujus tituli*
 quævis apud Germanos producere actionem, & *si usus practi-*
 stipulatio sit contractus peculiaris juris Romani, *cui?*
 inventus potissimum ad confirmationem pactorum,
 quæ alias nuda futura fuissent, patet, quod titulus
de V. O. quatenus stipulatio erat contractus civilis, nul-
 lum habeat USUM in foris Germaniæ. Consentit *Us.*
mod. hic §. 1. Quia vero in hoc titulo multa repetun-
 tur, quæ pertinent ad naturam promissionum in ge-
 nere, & repetita sunt ex jure naturæ & gentium, eo-
 rum non exiguus est usus theoreticus. Nam quoad
 practicum ea, quæ juris gentium sunt, fuere in usu
 apud Germanos, antequam jus Romanum recipe-
 rent

De obligatione alteri per alterum acquirenda, *An hodie al-*
 vel minus, similiter observa. Quatenus jus Roma- *teri per alte-*
 num hic fundatum est in jure gentium, quo quilibet *rum acquiri-*
 regulariter curat negotia sua, non aliena, eatenus *tur obligatio?*
 haud dubie observatur in praxi, & huc pertinent ea,
 quæ notavit *Us. mod. hic §. 2.* de promissione facti alieni,
 item quæ alii observant de acceptatione promissi ab-
 senti facti. Quatenus vero Romani hanc regulam ni-
 mis subtiliter extendebant, ut olim per liberos homi-
 nes nulla valeret acquisitio, ut tutor non posset no-
 mine pupilli hereditatem adire, ut in cessione actio-
 num etiam necessaria esset procuratio in rem suam &c.
 eatenus verior est sententia *Mevii Part. 4. decis. 112.*
n. 5. hodie alteri per alterum obligationem acquiri
 statuentis. Conf. *D. Beyer. ad tit. de autor. tut.*

TIT. II.

De duobus reis constituendis.

Uu

SUM-

SUMMARI A.

*Quomodo hodie constituuntur correi? An ad eos re-
cte applicetur beneficium di-
visionis? An opus renuncia-* *tione hujus beneficii? An for-
mula: alle vor einen opere-
tur obligationem in solidum?*

*Quomodo
hodie consti-
tuuntur cor-
rei?*

Jure Romano correi fiebant per solennitatem sti-
pulationis. MORIBUS Germanorum, quibus sti-
pulatio non est in usu, si duo promittant eandem
summam, pro correis non habentur, quia regulari-
ter ex natura promissæ quantitatis plures obligantur
pro rata. Confer. Schilter, *Exerc. XLVII, §. 15. & 19.*
Ergo moribus nostris necesse est, ut si correi debeant
constitui, debeat id fieri certis & expressis verbis, ut
apud Schilterum *d. §. 15.*

*An ad eos re-
cte applicetur
beneficium
divisionis?*

Quod beneficium divisionis attinet, an Justinia-
nus in *Nov. 99. c. 1.* ex principiis juris Romani id pru-
denter ad correos applicaverit, alii viderint. Suffi-
cit nobis, quod id beneficium male communiter ap-
plicetur ad correos debendi Germanorum. Nam
cum correi apud nos non sint, nisi qui verbis per-
spicuis se in solidum obligaverunt, ineptum esset, iis,
qui hoc fecerunt, dare beneficium divisionis.

*An opus re-
nunciatione
hujus benefi-
cii?*

Quare nec moribus nostris renunciatione hujus
beneficii opus est. Sed citra specialem obligationem
in solidum compromittentes ipso jure divisim sunt obli-
gati, non vero demum beneficio divisionis. Qui ve-
ro expresse se in solidum obligaverunt, si non possunt
uti beneficio divisionis, etiam si ei non renunciaverint.

*An formulas
alle vor einen
operetur ob-*

Id tamen constat, si promittant, quod velint
obligari einer vor alle / non se obligasse in solidum.
Schilter, *Exerc. XLVII, §. 16.* qui tamen adfuetus com-
muni

muni sententiæ erroneæ, erronee dicit, hoc casu ex-
 presse correos in solidum præmississe, sed non expres-
 se renunciaſſe beneficio divisionis. Confer *Notas ad In-*
stit. b. t. p. 216.

TIT. III.

De stipulatione fervorum.

Hunc titulum hodie nullum habere USUM, dixi. *antit. usus?*
Institut. b. t. p. 217.

LIB: XLVI

TIT. I.

De fidejussoribus & mandatoribus.

SUMMARIA.

<p><i>An fidejussionis romana usus? An uxor accipere pos- sit fidejussorem pro dote? Actio ex fidejussione hodie- na. An fidejussori competat a-</i></p>	<p><i>ctio antiquam solvit? De usu beneficii excussionis, divisio- nis & cedendarum actio- num.</i></p>
--	--

Fidejussionis materia usu forensi quidem non in-
 frequens est, nullus tamen USUS est fidejussio-
 nis Romanæ, quæ solennem stipulationem re-
 quirebat. Vide *Notas ad Institut. b. t. p. 223. seq.* Adde
 D. Beyerum *bic.*

De varia expositione prohibitionis, quod uxor
 non debeat accipere fidejussorem a marito pro dote
 restituenda, & utrum moribus ea observetur, vide D.
 Beyer. *posit. 7. seqq.*

Actio ex fidejussione moribus nostris est implora-
 tio officii judicis, aut actio ex pacto. An fidejussor age-
 re possit adversus debitorem, si nondum solverit, com-

*jussori com-
petat actio,
antequam
solvit ?*

munitur negatur, sed ostendi peculiari disputatione Lipsiensis *de actione fidejussoris antequam solvit*, inter JCtos Romanos hanc quæstionem in utramque partem disputatam fuisse.

*De usu benef.
excussionis,
divisionis ;*

An Justinianus beneficium excussionis & divisionis prudenter concesserit fidejussoribus, dubito. MORIBUS tamen ea sunt recepta, exceptis causis mercatoriis. De jure antiquo Germanorum vide Schilterum *Exerc. XLVIII. §. 21. seqq.*

*Et cedendarum
actionum.*

Beneficium cedendarum actionum etsi moribus nostris non videatur esse necessarium, tutius tamen est, eo uti. Hodie tamen peti potest & impetrari post solutionem, D. Beyer. *posit. 24.*

TIT. II.

De novationibus & delegationibus.

Antit. usus ?

DE non-usu novationis Romanæ repete dicta *ad Instit. §. 3. quib. mod. toll. oblig.* Adde Schilterum *Exerc. XLVIII. §. 34.*

TIT. III.

De solutionibus & liberationibus.

SUMMARI A.

Beneficium dationis in solutum quid? Difficilis decisio quæstionis de mutatione pecunie. Ejus explicatio. Per quot testes probetur solutio?

*Beneficium
dationis in
solutum
quid ?*

BENEFICIUM dationis in solutum, quod fundatur in *Nov. 4. c. ult.* & per *Recess. Imp. de anno 1654.* confirmatum est, vid. *Us. mod. b. t. §. 12.* id involvit, ut creditor loco pecuniæ sibi debitæ, aliam rem accipere

pere teneatur. Quibus casibus locum habeat, exponit D. Beyer. *bic posit. 12. seqq.*

Disputationem de mutatione pecuniæ in mutuo *Difficilis de- ciso questio- nis de muta- tione pecu- nia.* difficilem reddit, quod Dd. in explicatione etiam, quidnam significet respicere tempus solutionis vel contractus, dissentiant. Vid. *Not. ad Strauch. diff. 13. tb. 10. p. 152.* Conf. Schulzium *ad Institutiones quib. mod. re contr. oblig. lit. a.* ibique Adr. Beier. item Dd. *ad Part. 2. Const. Saxon. 28.* ex quorum lectione patebit, distinctionem inter mutationem monetæ intrinsecam & extrinsecam, item inter tempus contractus & solutionis esse obscuriorem, nec rem dubiam perspicue explicare.

Videamus igitur, an eam possimus sensibilibiter *Ejus explica- tio.* exponere absque usu illorum terminorum. Ubi initio supponendum, monetam majorem & minutam regulariter proportionem ad se invicem habere debere, ita ut v. g. thalerus æquiparetur 24. grossis, ducatus 48. Deinde communiter mutatione monetæ tempore necessitatis minutam monetam solere deteriore fieri quoad materiam, itaque necesse esse, ut tum moneta major secundum proportionem istius deteriorationis augeatur quoad valorem, v. g. si grossorum 48. tanta sit bonitas ratione materiæ, quanta olim erat grossorum 24. necesse est tum, ut thalerus valeat 48. grossos monetæ currentis, ducatus 96. Tertio in mutuo semper debet reddi tantundem, non plus, etsi plus sit promissum. Igitur si in illo casu mutationis mutuo dati sint centes 24. grossi, qui tum æquipollebant 50. thaleris monetæ majoris, non valebit pactum adjectum de reddendis 100. thaleris monetæ majoris, imo ne quidem de

reddendis 60. quia hoc saperet usurariam pravitatem, Jam in eo consentiunt Dd. omnes, si mutuo dati sint 100. thaleri monetæ majoris, & pactum sit adjectum de reddendis in moneta majore, quod tum reddendi sint tot numero, quot mutuo dati sunt, quæcunque etiam monetæ minutæ mutatio postea facta fuerit, si- ve in melius, si ve in deterius. Et recte; quia credi- tor tum accipit in genere, quod dedit. Quodsi pa- ctum tale non sit adjectum, est quidem liberum debi- tori, utrum solutionem velit facere in moneta majo- re, an corrente, sed non liberum est, utrum velit minus reddere, quam accepit. Itaque si velit solutionem face- re in moneta majore, necesse est per modo dicta, ut reddat tot corpora, quot accepit. Ergo si velit sol- vere pecuniam debitam in moneta corrente, tot num- mos debet solvere, quot tum æquipollent 100. thale- ris monetæ majoris, id est, in casu deterioratæ mo- netæ currentis, ducenties 24. grossos. Vice versa, si tempore contractus mutuo accepit centies 24. gros- sos, qui tum temporis valebant 50. thaleros monetæ majoris, solvet etiam, si postea nulla mutatio monetæ currentis facta fuerit, vel 50. thaleros in speciebus, vel 100. thaleros monetæ currentis. Et si interea mone- ta currens depravata pristino valori fuerit restituta, ut 24. grossi proportionem habeant cum thalero in specie, restituet etiam 50. thaleros in moneta corrente.

*Per quot te-
stes probetur
solutio?*

Denique hodie moribus solutio probatur per du- os testes, non præcise per quinque, ut vult *l. 18. C. de testibus*, quæ moribus Germaniæ non est recepta.

TIT. IV.

De acceptilatione.

Acce-

A cceptilationis nullum esse USUM, dixi *ad Instit. An hujus tit. quib. mod. toll. oblig. §. 1. & 2. p. 236.* Confer. D. Beyer. *usur?*
erum bic, Schilterum Exerc. XLVIII. §. 40.

TIT. V.

De stipulationibus prætoriiis.

D E non-usu hujus tituli repete dicta *ad Inst. de di. An tit. usur?*
vis. stipulat. p. 218. Adde Beyer. *bic, Schilterum*
Exerc. XLVIII. §. 41. 42.

TIT. VI.

Rem pupilli salvam fore.

H ODIE nec hæc cautio exigitur, Schilter. *An tit. usur?*
 §. 43.

TIT. VII.

Judicatum solvi.

C autio judicatum solvi hodierna non docet USUM *An tit. usur?*
 hujus tituli; Schilter. *Exerc. XLVIII. §. 44. seq.*
 Neque reus hodie in civilibus ad cautionem re-
 gulariter tenetur, *Us. mod. §. 1. bic, Adde dicta ad Instit.*
de satisfact. p. 270.

TIT. VIII.

Rem ratam haberi.

D iffert & cautio rati hodie in multis a cautione Ro- *An tit. usur?*
 mana, Conf. D. Beyer. *bic in fine.*

LIB. XLVII.

TIT. I.

De privatis delictis.

An usus distinctionis inter || it. inter delicta publica &
verum & quasi delictum? || privata it, extraordinaria
& po.

*Et popularia? An detur a. || liſſo privato? Examinatur
pud nos actio pœnalis ex de- || criterion delicti privati.*

*An usus di-
ſtinct. inter
verum &
quasi deli-
ctum?*

*It. inter deli-
cta publica
& privata.
it. extraordi-
naria & po-
pularia?*

Distinctionis inter verum & quasi delictum hodie nullum esse USUM in praxi, probatum jam fuit in *Notis ad Instit. de oblig. qua quasi ex del. nasc. p. 253. seq.*

Quod distinctionem inter delicta publica & privata, item crimina extraordinaria & actiones populares attinet, docui in disputatione Lipsiensi *de crimine abigeatus*: crimina esse vel publica, vel privata. Illa vel publica stricte dicta, vel extraordinaria; Hæc vel privata stricte dicta, vel popularia; ubi latius respondi illis, qui extraordinaria referunt ad privata. MORIBUS nostris hæc distinctio exiguum habet usum, cum apud Germanos omnia crimina sint publica, & in pœnis imponendis, si lex fundamentalis, id est, constitutio Carolina vel ordinatio politica specialis deficiat, determinatio pœnæ relinquatur arbitrio judicis. Populares actiones nullæ apud Germanos sunt receptæ.

*An detur ap.
nos actio pœ-
nalis ex deli-
cto privato?
Examinatur
criterion de-
licti privati.*

Ex privatis delictis juris Romani non datur actio pœnalis apud Germanos, quod latius ostensum *ad initium Inst. de oblig. qua ex delicto nascuntur p. 238. seq.* Excepta actione injuriarum, quamvis & in multis locis injuria consideretur ut crimen publicum, ita ut judex ex officio inquireat. Ut mirer, D. Beyerum *ad b. tit. pos. 1. & 2.* asserere, delicta, quæ carcere & multa puniuntur, esse privata, quia scilicet non sint *peinlich*. Uti enim aperte miscetur causa civilis cum delicto privato, ita vel ea, quæ Schottelius ab ipso citatus habet, docere possunt, etiam carcer & relegationem quandoque

doque pertinere ad causas criminales zu peinlichen Fällen.

TIT. II,
De furtis.

SUMMARI A,

Furtum ad qua delicta referatur? Ejus pœna. An actiones furti Romana in usu?

Furtum apud Germanos considerari ut delictum publicum, in confesso est. Pœna ex legibus Germanorum antiquioribus & constitutione Carolina, item ex ordinationibus provincialibus petenda.

Furtum ad qua delicta referatur? Ejus pœna.

Actionem furti sive manifesti, sive non manifesti apud Germanos nunquam esse receptam, non obstante dispositione ipsius constitutionis Carolinae, ostendi in dissertatione *de usu action. pœnal. c. 3. §. 41. 42.* & latius in *Notis ad Inst. §. 4. seq. de oblig. qua ex del. nasc.* Unde facile removentur, quæ habet *Usus mod. hic §. 1.* Confer D. Beyer, *hic p. 599.* Schilter, *Exerc. XLIX. §. 6.*

An actiones furti Romana in usu?

TIT. III,

De tigno juncto.

Actionem de tigno juncto non habere USUM in foris Germaniæ, partim quia est in duplum, partim quia tignum est res fungibilis, docui, & simul confusionem hujus doctrinæ, ac quod hoc supposito quæstiones varix (v. g. an actio in duplum de tigno juncto sit mere pœnalis an mixta? item an b. f. possessor se liberare possit a pœna dupli eximendo tignum? &c.) sint otiosæ, ostendi in dissert. *de usu action. pœnal.*

Cur hujus actionis nullus usus?

pœnal. c. 3. §. 43. & de pretio affectionis in res fungibiles non cadente c. 3. §. 59. seq. Adde D. Beyerum hic.

TIT. IV.

Si is, qui testamento liber esse iustus post mortem domini ante aditam hereditatem subripuisse, aut corrupisse quid dicetur.

An hujus actionis usus?

Hanc actionem hodie non habere USUM fatentur doctores, sed non ex justa ratione, quasi nimirum hodie servitus sit sublata. Ostendi, etiam non habere usum in Turcis captis, disp. de usu act. pœn. c. 3. §. 44.

TIT. V.

Furti adversus nautas, caupones, stabularios.

Cur tit. nullus usus?

Nec hanc actionem hodie in USU esse, cum actio furti in genere non obtineat, probatum *ibid.* §. 45.

TIT. VI.

Si familia furtum fecisse dicetur.

Cur tit. nullus usus?

Cum supra ad tit. de noxal. action. docuerimus, eas non habere usum in servis Germanorum; sequitur, quod nec hic titulus tanquam appendix actionum noxalium hodie USUM habeat. Conf. D. Beyer. *hic.*

TIT. VII.

Arborum furtim cæsarum.

An hujus actionis usus?

Hæc actio nunquam a Germanis est recepta, adeoque nullus ejus USUS practicus. dict. disp. de usu act.

act. pen. c. 3. §. 46. D. Beyer. bic. Nec probat contrarium constitutio criminalis art. 168, adducta a Schöpfero bic n. 5.

TIT. VIII.

Vi bonorum raptorum, & de turba.

NEc hanc actionem USU obtinere dixi *ad Institu- An h. t. in tiones b. t. p. 247. item dict. disp. §. 48. 49. D. usu? Beyer. bic.*

TIT. IX.

De incendio, ruina, naufragio, rate, nave expugnata.

NEquē hic titulus USUM habet in praxi; *dict. disp. An hujus titi. usu? §. 49. D. Beyer, bic.*

TIT. X.

De injuriis & famosis libellis.

SUMMARIA.

<p><i>Actio injuriarum an in usu? An etiam propter osculum detur? An cumulari possit estimatoria & criminalis? An pœna determinari possit in actione criminali? An per declarationem rei ante L. C,</i></p>	<p><i>collatur injuriarum actio? Actio ad palinodiam an sit pœnalis? An retorsio iudicij insinuari possit? An per usum sacra cœne remittatur injuria?</i></p>
---	---

Actio injuriarum haud dubie USU recepta vid. *Actio inju- dict. disp. de usu act. pœnal. c. 3. §. 50. & 56. Confer riarum an in dicta ad Institutiones b. t. p. 251. seq. Adde Simo- usu? nis disput. de actione injuriarum contra sacerdotes.*

Etiam ob osculum virgini invitæ datum actionem An propter inju- osculū detur?

injuriarum dari, noat Schöpferus *bic n. 29.* quod tamen hodie non habet usum, quia non præsumitur animus injuriandi, nisi forte persona vilis fœminam honestam osculetur. Dixi & responsum Scabinorum attuli in *Notis ad Strauchium Exerc. 19. ep. 14.*

An cumulari possit æstimatoria & criminalis?

Erst autem certum sit, actionem injuriarum æstimatoriam & criminalem non posse cumulari; *Conf. Us. mod. b. t. §. 21.* poterit tamen judex ex officio punire etiam injuriantem, inprimis si injuria gravior sit, unde non vitiabitur libellus, si actor in æstimatoria adjuncta petitionem pœnæ generalem secundum arbitrium judicis.

An pœna determinari possit in actione criminali?

Male in actione injuriarum criminali permittitur petitio pœnæ determinatæ, v. g. relegationis, fustigationis &c. cum potius deberet determinatio pœnæ judici relinqui. Et talis petitio plerumque nova injuria afficit reum, & occasionem dat variis inconvenientiis. Ita respondit Facultas nostra ante aliquot annos, cum is, qui sic conventus erat, in exceptionibus suis iterum gravioribus injuriis affecerat actorem ob tale petrum.

An per declarationem rei ante L. C. tollatur injuriarum actio?

Actio ad palinodiam an sit pœnalis?

Reus per declarationem honoris sponte factam non liberatur ab injuriarum actione extra Saxoniam, bene tamen in Saxonia, modo ea fiat ante litem contestatam, & agatur ad palinodiam, non vero, si ad æstimationem. *Conf. Us. mod. bic §. 31.*

Origo actionis ad palinodiam est incerta, Schilter. *Exerc. XLIX. §. 31.* Ea communiter dicitur esse rei persecutoria. At natura rei inspecta verius est, esse pœnalem; vid. disp. *Lips. de philosophia juris §. 176. cap. 2.* Unde jex veriore hac hypothese, quod sit famosa & pœnalis, non potest cum æstimatoria cumulari, & ita hodie

hodie plerumque in praxi obtinet. Confer Schilter. *diſt.* §. 31.

Retorſio eſt remedium extrajudiciale, adeoque *An retorſio* judex eam non tenetur accipere. Schilter *ibid.* §. 34. *judici infirma* Qui retorſionem actis inſcribit judice non permittente, *ari poſſit?* arbitrarie punitur, vid. Beyer. *ad finem bujus tituli.*

An injuriatus ſacra cœna utens habeat actionem *An per uſum* injuriarum, affirmant aliqui, quos vide apud Schö- *S. cœna re-* pferum *hic* §. 36. *ſeq.* Verior negativa, quia eſt pœnalis *miſtatur in-* ad vindictam adſpirans. Aliud dicendum, ſi eſſet rei *juris?* perſecutoria. Conf. *uſ. mod.* §. 36.

TIT. XI.

De extraordinariis criminibus.

Differentiam inter crimina publica & extraordi- *An hodie dif-* naria nullius apud Germanos eſſe USUS, ſupra *ferant crimi-* jam diximus *ad tit. de privat. delict.* Adde omni- *na publica &* no D. Beyerum *hic ab initio*, qui eandem ſententiam *extraordina-* adverſus doctrinam Schilteri *Exerc. XLIX.* §. 36. latius *ria?* adſtruit.

TIT. XII.

De ſepulchro violato.

SUMMARIA.

An hac actio recte referatur ad crimina extraordinaria? An ejus uſus? Cur apud || *nos ceſſet prohibitio ſepulchra in civitate?*

Actionem de ſepulchro violato, cum popularis ſit, *An hac actio* parum convenienter a Triboniano eſſe inter *recte referatur, ad crim-* crimina extraordinaria relatam, & quamvis ſe- *extraordina-* pulchro-

via? An ejus
usus?

pulchorum violatores hodie puniantur arbitrarie, propterea tamen exinde non probari receptionem juris Romani, ostendi in disput. *de usu act. poenal. cap. 3. §. 51.* contra doctrinam Schilteri *Exerc. XLIX. §. 37.* Conf. D. Beyer. *ad b. t.*

Cur ap. nos
cesset probi-
bitio sepultu-
ra in civita-
te?

Porro jure Romano qui cadaver humanum in civitate sepeliebat, puniebatur quadraginta aureis *l. 3. §. 5. b. t.* Sed nec hoc est receptum a Germanis propter jus canonicum diu ante jus Justinianeum receptum. Sed alibi ostendimus, dispositionem juris Romani esse principiis juris naturalis maxime convenientem, & contrariam consuetudinem ortum debere avaritiæ & ambitioni cleri papalis.

TIT. XIII.

De concussione.

An concussio
crimen publi-
sum?

Verius est, & hoc crimen hodie esse publicum, etsi poena arbitraria puniatur. Nam & crimen falsi punitur poena arbitraria, Dissentit Schilter. *Exerc. XLIX. §. 38.*

TIT. XIV.

De abigeis.

An poena abi-
geatus hodie
arbitraria?

DE abigeatu egi peculiari disputatione Lipsiensi, ubi simul docui, MORIBUS Germaniæ poenam hujus delicti a judice posse exasperari. Conf. D. Beyerum *hic*, Schilter. *Exerc. XLIX. §. 39.*

TIT. XV.

De prævaricatione.

Quomodo
hodie punia-
tur prævari-

IN poena prævaricationis publicæ HODIE jus Romanum non observatur, ut scilicet accusator eadem poena

pœnâ adficiatur, quâ reus tenebatur, sed extraordinaria coërcitio locum habet; Conf. D. Beyer. *bic n. s. seq. ca?* An ea quamvis hodie rariores sint casus prævaricationis publicæ ob cessantem fere processum accusatorium. *frequenter occurrat?*

TIT. XVI.

De receptatoribus.

Hic recessere MORES hodierni à jure antiquiore Germanico, quod cum jure Romano consentiebat, Schilter. *Exerc. XLIX. §. 40.* *An hic tit. in usu?*

TIT. XVII.

De furibus balneariis.

Ergo nec hujus tituli USUS. Consentit Schilter. *Exerc. XLIX. §. 41.* *Uf. mod. bic. An hic tit. in usu?*

TIT. XVIII.

De effractoribus & expilatoribus.

Nequè hujus tituli pœna hodie obtinet tam ratione effractoris, quam custodis carcerum. Conf. *Uf. mod. bic, §. 2. & 4.* Adde Schilter. *Exerc. XLIX. §. 42-47.* De expilatoribus vide *Uf. mod. §. ult.* ubi rectè notatur adversus Schilterum, hodie eos ut alios fures vel raptores considerari. *Ant. tit. usus?*

TIT. XIX.

Expilatæ hereditatis,

MORIBUS Germaniæ hoc delictum non est levius furto, sed gravius, adeoque & adversus heredes gravius coërcetur. Conf. D. Beyer. *bic, ubi satis accuratè disputat contra doctrinam Schilteri Exerc. XLIX, §. 17. seq.* *Pœna expil. hered. hodierna?*

TIT.

TIT. XX.

Stellionatus,

SUMMARIÆ.

Qua delicta huc referantur? An hoc crimen infamatur? An tituli usus?

Qua delicta huc referantur?

Non male D. Beyerus *ad hunc tit.* arguit, crimen stellionatus saltem obtinere in delictis intuitu contractuum commissis,

An hoc crimen infamatur?

Crimen stellionatus infamat *l. 13. §. ult. de bis, qui not. infam.* imo non infamat *l. 2. b. t.* Conciliationem novam dedi *ad Huberum b. t. posit. 19.* Adde *novas additiones ad Huberi prælectiones hic.*

An tituli usus?

MORIBUS hæc extraordinaria persecutio non est recepta, adeoque hic titulus nobis ignotus. Potest tamen à magistratu quis talia committens puniri ex officio.

TIT. XXI.

De termino moto.

An hoc crimen hodie sit extraordinarium?

ET si motores terminorum hodie arbitrariè puniuntur, propterea tamen hodie hoc crimen non est extraordinarium. Pœnas juris Germanici recenset D. Beyerus *hic. Conf. Schilter. Exerc. XLIX. §. 52.*

TIT. XXII.

De collegiis & corporibus.

Collegium illicitum quando dicitur?

MORIBUS collegia omnia, etiam quæ honestatis prætextum præ se ferunt, pro illicitis habenda post interdictum principis, jure Romano vero, si non essent approbata, *l. 85. 175. de V. S.*

TIT.

TIT. XXIII.

De popularibus actionibus.

Populares actiones a Germanis non esse receptas, *An usq̄ actio-*
 docui in disput. *de usu action. pœnal. c. 2. §. 12. 17. num popula-*
 & illustrant doctrinam hanc dicta *ad tit. de ju-*
risdictione de actione albi corrupti, *it. ad tit. de his qui*
effud. vel dejec. &c. Conf. D. Beyer. bic. Nec obstant
 ea, quæ habet Schilterus *Exerc. XLIX. § 58. 59.* Nam
 denunciatio & inquisitio non probant usum actionum
 popularium. Per modum actionis autem eas posse
 institui, est petitio principii.

LIB. XLII.

TIT. I.

De publicis judiciis.

SUMMARIA.

Differentia inter judicia publica & privata. Funda-
mentum. differentia inter causas civiles & criminales,
it. peinliche und bürgerliche Fälle.

DE differentia inter modum procedendi apud Romanos in publicis & privatis judiciis vide
 summam D. Beyerum *bic.*

A differentia publicorum delictorum & privatorum suo modo jure Romano dependet differentia inter causas civiles & criminales. Hæ germanice dicuntur *peinlich* / illæ *bürgerlich*. Quamvis, si accurate loqui velimus, apud Germanos *peinlich* illud nomen, ubi pœna est capitalis vel corporis afflictiva; Ubi vero relegatio vel carcer, ibi refertur zu *bürgerlichen*

Y y

then

den Klagen / scilicet si cognitio criminis pertineat ad eum, qui habet jurisdictionem inferiorem die *Untergerrichte*. Nam distinctio in *peinliche und bürgerliche Fälle* dependet a distincto officio des *Vogts und des Schultheißens* / vel potius a distincta jurisdictione magistratuum urbicorum a jurisdictione Sculteti & Advocati, qua de re dixi in disputatione *de divisione jurisdictionis secundum mores Germanorum*. Ut adeo frustra circa hanc quæstionem se torqueant Dd. qui sine antiquitatibus Germanicis ex autoritate pragmaticorum eam definire voluerunt, ipse etiam Schilterus, quem vide *Exerc. XLIX. §. 60--65*. Confer notata supra *ad tit. de privatis delictis*.

TIT. II.

De accusationibus & inscriptionibus.

SUMMARIA.

An usus tituli ratione accusationis, ratione inscriptionis? Origo inquisitionis.

An usus tituli ratione accusationis?

Accusatio cujusvis de populo apud Germanos nunquam est recepta, ut recte contra communem sententiam defendit D. Beyerus *hic*. Accusatio eorum, quorum interest, non quidem prohibita est, sed & ipsa tamen rarius fit, cum plerumque denuncient læsi rem ad inquirendum. Quodsi a principe Fiscalis constituatur ad accusandum, uti in non paucis locis id est receptum, tum quoad processum singulæ fere provinciæ suas peculiare observantias, aut ordinationes. Ut adeo & hujus tituli exiguus sit **USUS** in foris Germaniæ.

Inscri-

Inscriptio accusatoris nunquam a Germanis fuit usu recepta, ut fatentur omnes. *Ratione inscriptionis?*

Inquisitio vero omnino Romanis erat incognita, (minimum ut processus criminalis ordinarius,) sed in Germaniam mediante jure canonico fuit introducta, ac postea constitutione criminali, quamvis per indirectum, confirmata. Vide disputationes *de origine processus inquisitorii & de occasione & conceptione constitutionis criminalis*. Habent tamen & singulæ provinciæ sua specialia. Communia exponuntur a Carpzovio in *Criminalibus*. Confer Schilter. *Exerc. XLIX. §. 68. 71--78.* *Origo inquisitionis.*

TIT. III.

De custodia & exhibitione reorum.

SUMMARIA.

Ratio custodiae apud Romanos? Cur apud nos carcer degeneraverit in pœnam?

Olim temporibus liberæ reipublicæ apud Romanos, ubi gravissima pœna erat aquæ & ignis interdictio, ut ex Livio, Cicerone aliisque apparet, non opus erat squalidis carceribus, sed sufficiebat rei qualiscunque custodia, imo plerumque cognati & amici cum cautione custodiebant reos. *Ratio custodiae apud Romanos.*

Quod squalidi apud nos sint carceres, & quod carcer pœna sit, videtur in Germaniam introductum partim per jus canonicum, & usum cleri pontificii, apud quem carcer haud dubie pœna est, partim per carceres nobilium in pagis, etiam magis ad pœnas, quam ad custodiam rusticorum seu hominum propriorum inventos. Unde postea, cum ex domini exercitio fieret jurisdictio patrimonialis, facilius ejusmodi *Cur apud nos carcer degeneraverit in pœnam?*

carceres squalidi transferunt etiam in usum civitatum & municipiorum. Confer de praxi hodierna carcerum succincte D. Beyer. *hic.*

TIT. IV.

Ad legem Juliam majestatis.

SUMMARIA.

<p><i>Observatio generalis de usu hujus & sequentium titulorum. Mores gentium diversi circa pœnam criminis majestatis. Blasphemia</i></p>	<p><i>an hoc pertineat? An pœna l. 5. C. b. in usu? Singularia circa processum hujus criminis examinata.</i></p>
---	--

Observatio generalis de usu hujus & sequentium titulorum.

CIRCA USUM hujus & sequentium titulorum in genere notandum, quod non videndum sit, utrum crimina apud nos sint in usu, sed utrum pœnæ. At quoad pœnas notum est, primario hic respiciendam esse constitutionem criminalem Carolinam, tum ordinationes politicas provinciales. Quid ergo opus est ambagibus, & tædiosa comparatione juris Romani cum moribus? inprimis cum ex ista collatione perspicue appareat, juris Romani & morum Germaniæ esse perpetuam fere discrepantiam.

Mores gentium diversi circa pœnam criminis majestatis.

In specie, quod legem Juliam majestatis attinet, singulæ gentes habent suas pœnas in hoc crimine, suos etiam diversos de eo conceptus. Apud Romanos quid obtinuerit, non melius cognosci potest, quam si legantur Livius, Tacitus, Cicero &c. ubi deprehendes variationes multas casuum ad hanc speciem relatorum, (quas postea Tribonianus in consarcinatione corporis juris non eleganter confudit) item abusus accu-
fatio-

fationum, & artes tyrannicas sub larva harum accusationum occultatas, (confer. Ziegler. *de juribus majestatis* l. 1. c. 2. §. 13. *seq*; Schilter. *Exerc. XLIX, tb. 79. 80. 81.*) quarum reliquæ etiam sunt in codice juris Justiniani, v. g. lex de crimine in statuas commisso. Germani vero, ut olim prodicionem puniverint, legendus Tacitus. De constitutionibus imperatorum Germanorum vide Schilterum *Exerc. XLIX. §. 82. 83.*

Blasphemiam esse quidem delicti publici speciem, nequaquam tamen ad legem Juliam majestatis spectare, docet Anton. Matth. *de criminibus ad l. Jul. majest. c. 1. n. 2.* De pœna eorum, qui sacramentis maledicunt, notabilia habet Schilterus *Exerc. XLIX. §. 84.* Plura dicentur in expositione juris ecclesiastici.

De justitia l. 5. C. b. t. latius disserui in *Notis ad Struachium Exerc. 29. th. 4. p. 440. seq.* ubi in fine adjectum, hanc pœnam hodie in imperio non observari.

Quæ doctores communiter, & inter illos Schöperus n. 15. *Et seq. hic*, tanquam singularia in hoc crimine & ejus processu recepta notant, ea succincte & erudite examinat D. Beyerus *ad b. t. posit. 8--32.*

TIT. V.

Ad legem Juliam de adulteriis
coërcendis.

SUMMARIUM.

<p><i>An persona serviles jure Romano committant adulterium? Differentia juris Romani & Germanici quoad adulterium. An pater &</i></p>	<p><i>maritus impune possit occidere adulterum? An usus juris Romani intuitu fornicationis, intuitu stupri violenti, it. stupri simplicis. Origin-</i></p>
--	--

Y y 3

go doctrina de ducenda aut incestus, Pœna capitis in crimine Onanitico injusta. Exusus? An usus juris Romani positio doctrina de lenocinio in pœna Sodomie, bigamie,

An persona serviles jure Rom. committant adulterium?

CUM adulterium de jure Romano fit violatio thori alieni, ergo & isto jure adulterium non committitur, nisi inter liberos homines, & servi ob violatum contubernium adulterij crimine accusari non possunt *l. 23. pr. C. b. t.* Sed tamen notabilis est locus Flavii Vopisci in *Aureliano c. 49. p. 601: Ancillam suam, que adulterium cum servo suo fecerat, capite punivit.*

Differentia juris R. & G. quoad adulterium.

Diversitas juris Romani & Germanici quoad crimen adulterii in eo potissimum consistit, (1) quod jure Romanano adulterium tantum committatur in uxorem alienam, non a marito in solutam; Jure vero Germanico etiam a marito: (2) quod jure Romano tantum certæ personæ haberent jus accusandi; apud nos quilibet potest denunciare: (3) ratione pœnæ ipsius. Inde etiam distinctio inter adulterium simplex & duplicatum est juri Germanico, vel potius canonico, unde Germanicum jus id hausit, propria.

An pater & maritus impune possit occidere adulterum?

Jure Germanico etiam verius est, occisionem adulteri a patre & marito factam non esse plane impunem. Vide omnino *D. Beyerum post posit. 27.*

An usus juris Romani intuitu fornicationis?

Intuitu fornicationis, juris Romani, secundum quod impune licebat cum meretricibus libidinem explere *l. 22. C. de adult.* nullus etiam est USUS, respectu legum Germanicarum, certe apud Protestantes. Dico respectu legum; Nam intuitu judiciorum tene regulam: Dant veniam divitibus & potentibus, vexant judicia pauperes & viles.

Quoad

Quoad stuprum violentum equidem mores nostri conveniunt cum jure Justiniano, saltem cum noviore §. 8. *Inst. de publ. jud.* Hoppius ad §. 4. *ibid.* Sed tamen ita capitaliter puniverunt jam ante receptum jus Justinianicum, etiamsi meretricem quis vi compresserit; *Jus Saxon. provinc. lib. 3. art. 40.* quod & adhuc hodie observatur in Saxonia. D. Beyer. *hic §. 30.* De pœna auxiliatorum vide Schilterum *Exerc. XLIX. §. 103.*

Ex dictis ad initium *tit. de L. Jul. majest. junct. §. 4. It. stupri Inst. de publ. jud.* patet, quod etiam intuitu stupri simplicis, jus Romanum non sit USU receptum. Stuprata enim hodie alternative potest agere, ut stuprator ipsam ducat, aut dotet. Ortum ducit hæc dispositio ex jure canonico, quod jus Mosaicum ad rempublicam Judaicam in specie pertinens ex ratione status clericalis ad respublicas Christianas applicavit, pro lubitu tamen hinc inde mutando, ut hic exemplum habes, cum jure Mosaico stuprator & ducere & dotare teneretur fœminam stupratam, *Exod. XXII. v. 16.* Id tamen jam obiter observes, rarissime ob tædium & ambages processus nostri hic tradita obtinere USUM in praxi. Si enim stupratores sunt pauperes & viles, non consultum est fœminæ stupratæ, ut eam ducat stuprator, dotare vero non potest: Si sunt divites & potentes, vix stupratæ in facto, occulto inprimis, sperare possunt eventum favorabilem. Ergo plerumque res per transactionem tollitur.

Pœna capitalis Sodomiz, uti recepto Christianissimo introducta fuit apud Romanos, ita eadem obtinuit diu ante receptum jus Justinianicum in Germania. Porro cum constitutio criminalis hac de re diserte disponat,

Intuitu stupri violenti?

It. stupri simplicis? Originis doctrina de ducenda aut dotanda stuprata. An ejus usus?

An usus juris Rom. in pœna Sodomiz?

sponat, cui usui cum lege Germaniæ comparare legem Romanam?

Bigamia?

De pœna bigamiæ jure Romano latius egi in disputatione Lipsiensi de crimine bigamiæ §. 46. item §. 64. seq. Ex constitutione criminali & de jure Saxónico recentiori pœna gladii in bigamos constituta est *ibid.* §. 72. ubi simul dictum, quibus casibus illa pœna mitigetur.

Incestus?

Incestus jure Romano puniebatur quidem ut adulterium *l. 38. pr. ff. b. t.* Sed lex Julia non coërcebat adulterium pœna capitali, vide dict. disp. *de crimine bigamia* §. 64. seq. Ergo hic iterum exiguus erit USUS juris Romani.

Pœna capitis in crimine Onanitico injusta.

Crimen Onaniticum olim, ob male intellectum textum scripturæ sacræ de Onane agentem, a Scabinis capite fuit punitum, ut refert Beatus *in fasciculo de matrimonialibus & criminalibus.*

Expositio doctrina de lenocinio.

Differentiam juris Romani & Germanici circa crimen lenocinii (cujus doctrina alias confuse proponitur & multis difficultatibus est obnoxia, *Not. ad Strauch. Exerc. XIX. 5. p. 242. & XXVI. 7. p. 393.*) latius & distincte exposuit D. Beyer. *hic posit. 43--56.*

TIT. VI. & VII.

Ad legem Juliam de vi publica & privata. SUMMARIA.

Dissensus Actorum circa differentiam inter vim publicam & privatam. An ea distinctione opus? Alia di- *visio ex moribus Germaniæ. Quomodo differant raptus & stuprum violentum? Pœna raptus hodierna.*

Quo-

Quomodo jure Romano differat accurate vis publica & privata, vix constat inter interpretes. Vide *J. C. Schilterum Exerc. XLIX. §. 109. 110.* qui ad eorum conciliationem varia genera vis publicæ effingit *d. l. §. 111.* Mihi videntur ipsi *J. C. Romani* in expositione legis Juliae dissensisse, si quis absque præjudicio leges horum titulorum perlegat, adeoque Tribonianus incaute dissensiones illas inferuit Pandectis. Confer. Huber. *ad Inst. de publ. jud. posit. 43. 44. & ad Pandect. b. t. posit. 1. & 2.* Nihil interesse putat D. Beyerus *bic ab initio*, cum pœna sit arbitraria. Sed hoc de moribus Germaniæ verius est, quam de jure Romano. Conf. §. 8. *Inst. de publ. jud.*

Ego putem tutius quoad MORES Germaniæ omitti distinctionem vis publicæ & privatæ, & his convenientius distingui vim in *Land- Burg- und Haus- Friedebruch.* De ultimis duabus speciebus vide D. Beyer. *posit. 2. & 3.* De origine violationis & constitutionis pacis publicæ apud Germanos non vulgaria habet Schilter. §. 106. 107. 108.

Porro communiter ab interpretibus confunditur raptus & stuprum violentum (etiam aperte a Schiltero §. 100. 101. *Exerc. XLIX.*) cum tamen differant. Stuprum violentum potest esse absque raptu: raptus partim absque stupro, partim absque violentia, si puella consentiat. Adde, quod jam notatum sit *ad tit. preced.* stuprum violentum jure Germanico etiam committi in meretricem.

Quoad pœnam raptus magis apud Germanos jus canonicum observatur, quam jus Romanum. Conf. Schilter. §. 98. - 105. ubi tamen ex iis, quæ habentur

§. 105. apparebit, quomodo Jcti Germaniæ se torquere inceperint, quam primum jus patrium ex legibus Romanis interpretati sunt. Conf. D. Beyer, *hic. post.*, 6. 7. 8.

TIT. VIII.

Ad legem Corneliam de sicariis & veneficiis.

SUMMARIA.

<p><i>An etiam apud nos animus interficiendi puniatur ut homicidium? Pœna homicidii varia. An ejus pœna capitalis apud nos sit ex jure Romano? An lethalitas vulneris semper ex inspectione dijudicanda? An attendenda absoluta lethalitas vulneris? An princeps dispensare</i></p>	<p><i>possit in pœna homicidii? An castratio hominum & ejus pœna in usu apud nos? Assassini origo. An usus juris Romani in pœna veneficii? An dentur pœna veneficarum cum diabolo? An usus juris Rom. quoad pœnam incendii?</i></p>
---	---

An etiam apud nos animus interficiendi puniatur ut homicidium?

L Ex Cornelia eadem pœna coërcet non solum eum, qui dolo malo hominem necat, sed &, qui cum telo ambulat hominis interficiendi causa; Germani vero homicidium præcise commissum considerant, animum absque homicidio commissum ut homicidium non puniunt, unde maxime solliciti sunt de lethalitate vulneris, quod Romani non curabant. Vide *l. 1. ff. b. t. Not. ad Strauch. XXIX, 7. p. 447. Schilter. Exerc. XLIX, §. 113. 118 - 123. D. Beyer. §. 4. seq.* Unde & hujus tituli USUS forensis non est magnus.

Pœna homicidii varia. An ejus pœna

MORES Germanorum circa homicidii pœnam variantes diligenter exposuit Schilter, §. 114 - 117. & §. 124.

§. 124. Id tamen notam meretur, quod, cum Schilte-^{capitalis ap.}
 rus *in fine* §. 11. docuisset, jure Saxonico & Svevico pœ-^{nos fit ex ju-}
 nam capitalem in homicidas jam fuisse observatam,^{re Romano R.}
 subjungat: *coque jure eo magis in foro hodierno utimur,*
postquam jus Romanorum in foro recepimus; cum potius
ad constitutionem Carolinam provocare debuisset,
quam ad jus Romanum, oblitus videlicet eorum, quæ
ipse docuerat de jure Romano dicto §. 113.

Inspectioni cadaveris nimis stricte inhærent quæ-^{An lethalitas}
 dam collegia, adeoque omiſſa vel non rite facta inspe-^{vulneris sem-}
 ctione extraordinariam pœnam dicunt, etsi sensu com-^{per ex inspe-}
 muni constat, defunctum ex vulnere esse mortuum.^{ctione disjudi-}
 Contra nos in hoc casu pœnam ordinariam dicere^{canda? An ac-}
 solemus, & ita respondimus in casu, *da einer den an-*^{soluta leth-}
dern hinter den Tische mit Schrote geschossen / daß^{alitas vulne-}
nach Aussage der Zeugen dadurch in der linken War-^{ris?}
ze eine Wunde eines Thalers groß verursacht wor-
den / & vulneratus post horam mortuus esset, sed absque
inspectione sepultus. Unde etiam non considerari
solet, an vulnus sit absolute lethale, modo intuitu cir-
cumstantiarum præsentium lethale fuerit, etsi & hic
quædam collegia nimis stricte inhærerere soleant abso-
lutæ lethalitati vulneris. Imo cum & medici hic valde
dissentiant, ut patet ex Welschii & Bohnii tractatibus
de lethalitate vulnerum, Jcti debent hic magis sensum
communem adhibere, non tamen indistincte & sine
justa causa a sententiis Medicorum recedere.

Principem dispensare posse in pœna homicidii ^{An princeps}
 etiam dolosi, respondit Facultas nostra, quam senten-^{dispensare}
 tiam peculiari dissertatione *de jure aggratiandi principis* ^{possit in pœna}
evangelici in causis homicidii, & in Notis ad Huberum de ^{homicidii?}

juro civitatis defendi. Confer. Schilter. Exerc. XLIX, §. 112, in fine.

*An castratio
hominum &
ejus poena in
usu?*

Castrationes hominum apud nos non sunt in
USU. Si tamen contingerent volentibus, vereor, ut
poena juris Romani sit recepta, cum apud Italos, unde
jus Romanum ad Germanos transit, quotidie ejusmo-
di castrationes soleant fieri. Nec obstat *art. 133. consti-
tut. crimin.* ut qui loquitur de poculo sterilitatis & abor-
tionis, & in foemina additur: *wenn sie es auch selbst
thäte / non vero in mare.*

*Assassinii ori-
go.*

Assassinium ejusque poenam miror, cur docto-
res a Parthis deducant, (conf. D. Beyer. *hic pos. 11.*) cum
tamen jus Romanum illud non ignoraverit *l. 7. de
parricid.* ubi & disponitur, quod eadem poena punien-
dus sit, qui sciens pecuniam accepit.

*An usus juris
Rom. in po-
ena veneficii?*

Differt etiam in poena veneficii jus Romanum a
Germanico. Illud tam veneficium perfectum quam
imperfectum, seu animum veneno aliquem occiden-
di, capitali poena adficit. Apud Germanos vero poste-
riore casu mitior poena obtinet, Huber *in pralect. hic
n. 14.* Ipsa etiam poena vivicomburii, quam Schilterus
jure Germanico in hoc delictum statutam dicit *Exerc.
XLIX. §. 125. seq.* Romanis incognita erat, uti & poena
rotæ masculis, & suffocatio in aqua foeminis dictata per
art. 130. Constit. crimin.

*An dentur
pacta cum
diabolo?*

Veneficarum pacta cum diabolo facientium ex-
istentiam nondum probatam esse, docui in differ-
tatione *de crimine magia*, & fusius ostensum in disp. *de
origine & progressu processus inquisitorii contra sagas.* Quæ
Lipsiæ contra priorem disputationem scripta sunt, non
merentur responsionem, sed autor ad scholam remit-
tendus

tendus & doctrinam syllogisticam. Præmarium ejus fundamentum hoc est: Qui potest corpus assumere, potest agere in corpus; Diabolus potest agere in corpus, ergo potest assumere corpus. Est vitium in forma, ac idem est, ac si quis diceret: Quicumque potest pingere, potest agere in corpus; Infans potest agere in corpus; (v. g. excrementa projiciendo in lintea) ergo potest pingere. Sed cacatum non est pictum. Facile etiam satisfieri potest ex dissertatione nostra prolixo responso pro sententia communi, quod refert Schilterus *Exerc. ad Pand. Tom. III. in appendice.*

Differentia juris Romani & Germanici quoad *An usus jur.*
pœnam incendii constat ex *l. 1. pr. junct. l. 3. §. 5. ff. b. t. Rom. quoad*
Imo de pœna incendiariorum jam disposuerunt Specu- *pœnam in-*
la Saxonicum & Svevicum. *cendii?*

TIT. IX.

De lege Pompeja de parricidiis.

SUMMARIÆ.

Ratio pœnæ parricidii || jure Germanico veteri & re-
ap. Romanos. An ejus usus || centiori?

Rationes pœnæ parricidis apud Romanos dictatæ, Ratio pœnæ
ut scilicet culeo insuantur, vide apud autores *parricidii ap-*
Dionysio Gothofredo *ad l. 9. pr. hic citatos, Vin. Romanos.*
nium *in Comm. ad §. 6. Inst. de publ. jud. Huber. in Præ-*
lect. ibid. Conf. Gloss. ad jus provinc. Saxon. lib. 2. art. 14.

Pœna Romana parricidii sive late sive stricte di- *An ejus usus*
cti jure Germanico non fuit simpliciter & absolute re- *jure Germ.*
cepta. Jus vetus Germanicum pœnas parricidii spe- *veteri & re-*
ciales non habet, *d. lib. 2. art. 13. Constitutio crimina-* *centiori?*

lis *artic. 131, 137.* de parricidio specialem pœnam, sed a jure Romano diversam dictavit. At postquam JCI Saxonici observassent, Glossatorem suum *ad dict. art. 14.* ut modo dictum, illam pœnam juris Romani adduxisse, incepterunt pedetentim etiam suis responsis eam inferere, (vide Schilter. *Exerc. XLIX. §. 128. 129.*) & ita occasionem dederunt *Part. 4. constitutioni tertie.* Quamvis postea diu hæc pœna intermissa fuerit, intercessione, ut ferunt, Electricis Annæ, ne rei in desperatione de salute æterna moriantur. Sed nostris temporibus Lipsiæ iterum pœna suffocationis fuit infanticidæ dictata, sed additis saltem animalculis quibusdam in separato sacco,

TIT. X.

De lege Cornelia de falsis.

SUMMARIÆ.

*Quæ falsa ad banc legem || jure Romano it. Germanico
pertineant? Pœna falsi de || antiquo & hodierno.*

*Quæ falsa ad
hanc L. per-
tinent?*

Dubium est, an ea omnia, quæ in hoc titulo a JCtis Romanis ad crimen falsi referuntur, sint expresse notata per legem Corneliam, utpote quæ duo falsi genera respiciebat, circa testamenta & rem nummariam, vide Schilter. *Exerc. XLIX. §. 131.* & Beyer. *ad init. b. t.*

*Pœna falsi de
jure Romano.*

Ceterum apud Romanos uti crimen falsi infinitas ac varias species sub se continebat, sic & variæ & diversæ erant pœnæ. Vide Huberum *hic*, Schilterum *d. Ex. §. 132. seqq.*

*It. Germani-
co antiquo &
hodierno.*

Quemadmodum autem pœnæ Romanæ falsi apud nos non sunt in usu, sic coercitionem hujus criminis apud Ger-

Germanos pro diversitate variarum specierum variantem, ex principiis jurisprudentiæ veteris explicat Schilter. §. 135. seq. Quoad MORES hodiernos adde D. Beyer. *bic.*

TIT. XI.

De lege Julia repetundarum.

SUMMARIA.

Quomodo pœna h. s. dicatur extraordinaria? Quid moribus obtineat?

POena legis Juliæ repetundarum dicitur jure Romano extraordinaria l. 7. §. fin. *bic.*, quomodo? *Quomodo pœna h. s. dicitur extraordinaria?* cum sit judicium publicum. Distinguendæ sunt variæ pœnæ diversis temporibus huic crimini a Romanis dictatæ, quas curate docet Schilter. §. 139. 140.

MORIBUS nostris pœna est arbitraria. Id. *in fine Quid moribus obtineat?* d. §. 140. Certe actio in quadruplum, de qua vide Huberum *bic.*, apud nos non est recepta. Utinam vero mores nostri non ita essent corrupti, ut & hæc pœna arbitraria in foro appareret. Jam vero corruptio judicium fere ubivis impune regnat.

TIT. XII.

De lege Julia de annonâ.

APud nos fraudatæ annonæ crimen extraordinarium punitur, adeoque hujus tituli nullus USUS est, imprimis cum differentia hac parte inter jus Romanum & Germanicum non solum sit ratione monopoliorum, quæ jure Romano sunt prohibita, sed & quod apud Romanos pretium annonæ statuere non fuerit apud magistratus municipales, apud Germanos vero *An usus tituli? Differentia juris Romani & Germanici.* jam

jam temporibus Speculi Saxonici apud illos ea potestas fuerit. Schilter. *Exerc. XLIX. §. 141.* Si verum fatendum, etiam pœna extraordinaria apud nos raro apparet, & potentiores fere impune annonam flagellant.

TIT. XIII.

Ad legem Juliam peculatus, & de sacrilegis & de residuis,

SUMMARIA.

Sacrilegii significatus bo- || tuli in usu?
diernus? An pœna bujus ti- ||

*Sacrilegii si-
gnificatus bo-
diernus.*

QUoad conceptum sacrilegii MORES Germanorum, secuti jus canonicum, diversi sunt a legibus Justinianeis. Apud Romanos sacrilegium committebatur per ablationem rei sacræ vel religiosæ e loco sacro vel religioso. Hodie etiam furtum rei non sacræ e loco sacro, item ablatio rei sacræ e loco non sacro ad sacrilegium refertur, per *art. 171. Constit. criminalis.*

*An pena h. t.
in usu?*

Quoad pœnam etiam in omnibus tribus criminibus hujus tituli inter jus Romanum & MORES nostros differentiam esse, jam observarunt alii vid. *us. mod. ad b. t. Conf. Schilter. Exerc. XLIX. §. 142. seq. & D. Beyer. hic.*

TIT. XIV.

De lege Julia ambitus.

SUMMARIA.

Crimen ambitus quid? Cur || An tituli usus?
in Monarchiis non occurrat? ||

Leges

LEges Romanorum varias de ambitu distincte exponit Schilter. *Exerc. XLIX. §. 144. seq.* ostenditque ambitus crimen esse, quando quis largitionibus populi suffragia in conferendis honoribus & officiis publicis conquirat. Simul etiam subjungit differentiam ambitus a constitutione de suffragiis, §. 146.

Quod vero ambitus crimen non adeo conveniat statibus monarchicis, latius ostendit D. Beyer. *Exercit. monarchia non variat. 10. tb. 7.* Unde patet, assertum Hahnii *ad We. senbecium hic n. 5.* (hodie adhuc in civitatibus, in quibus honores per suffragia conferuntur, in usu esse hanc poenam) niti sola hypothesis, quod jus Romanum non sit abrogatum.

TIT. XV.

De lege Fabia de plagiariis.

SUMMARIA.

<i>Disputatio de differentia inter furtum & plagium</i>	<i>plagii ap. Romanos. Poena Germanorum an sit ex jure Romano?</i>
<i>servi an alicujus usus? Poena</i>	

Quomodo differat plagium servi & furtum, intricata quaestio est, quam occasione *l. penult. §. 2. b. t.* explicare intendi in *Notis ad Strauch, XIX. §. 5. p. 217 -- 228.* & in *novis additionibus ad Pralect. Huberi super Institutiones p. 434. seqq.* Sed ea hodie in foris nostris nullum habebit USUM. Schilter. *Exerc. XLIX. §. 147.*

Historiam legum Romanarum de plagio liberi hominis tradit idem §. 147. 148. 140. D. Beyer *hic.* Negat tamen Schilterus legi Corneliae successisse Fabiam, quod defendit Beyerus. Primum pecunia illud cri-

men coërcebatur, post damnatione in metallum, item crucis supplicio, vel etiam in honestioribus relegatione & ademptione dimidiæ bonorum partis. A Justiniano gladii pœna dictata fuit.

*Pœna Ger-
manorum an
sit ex jure
Romæ?*

A Germanis jam diu ante receptum jus Justinianeum pœna capitalis itidem observata fuit, quod exemplo illustrat uterque *loc. cit.* adeoque istius pœnæ usus non deducendus ex jure Romano. Conatus punitur fustigatione. Schilter. §. 149. *in fine.*

TIT. XVI.

Ad S^CTum Turpillianum & de
abolitionibus.

SUMMARI A.

*An hic titulus in usu? || tio quomodo differant?
Abolitio publica & aggrati-*

*An h. t. in
usu?*

CUM apud nos usu non frequententur accusatio-
nes, patet etiam, nec hujus tituli posse esse
USUM frequentem. Imo etiam ubi accusatio
adhibetur, vel certi advocati fisci ad accusandum sunt
constituti, tamen nullus usus tituli præsentis est, ob
pœnas diversas, imprimis cum cessent rationes juris
Romani quoad hoc S^CTum, de quibus vide Schilter,
§. 150 -- 154.

*Abolitio pri-
vata an in
usu? Aboli-
tio publica
& aggrati-
tio quomodo
differant?*

Quid apud Romanos fuerit abolitio criminum,
scilicet privata, differens ab indulgentia seu aggrati-
atione publica, exponit idem §. 151. 154. Unde patet,
quæ Brunnemannus tradit *ad l. ult. C. de abol. n. ult.*
quod hodie raro utamur abolitionibus, intelligenda
esse de abolitione privata, nam abolitio publica non ad-
modum

modum rara est, & differt ab aggratiatione, quod hæc sit remissio pœnæ jam dictatæ, illa vero deletio inquisitionis nondum absolutæ.

TIT. XVII.

De requirendis reis vel absentibus damnandis.

S U M M A R I A.

Cur tituli nullus usus? Finis annotationis bonorum hodierna. Eam precedere debet sententia. Processus banni Germanicus.

CUM Dd. fateantur, bona absentium apud Germanos non amplius confiscari, conf. *Us. mod. hic nullus usus?* §. 1. patet & hujus tituli exiguum esse USUM practicum in Germania.

In annotatione bonorum usum ejus communiter quidem superesse asserunt, verum annotatio hodierna ad alium scopum adhibetur *art. 206. const. crim.* Ita Dnn. Jenenses pronunciarunt 1702. mense Julio in causa homicidii: *Finis annotationis bonorum hodierna.* *Diweil H. A. R. um sicher Geleit angesucht / als ist ihm solches gegen Vorstand auff 800. Thl. zu ertheilen / und unterdessen seine Güter zu annotiren / ihm auch eine rechtliche Frist zu Bestellung des Vorstandes zu setzen. Daferne er aber diese Frist vergeblich vorbeÿ gehen läffet / ist mit dem Uchts-Process wider ihn zu verfahren. Reus protestatus est contra salvum conductum specialem, & annotationem bonorum, urgens saltem salvum conductum generalem. Pronunciarunt iidem 1703. mense Febr: Daß des von R. Suchen wegen eines gemeinen sichern Geleits nach*

Gelegenheit dieses falls nicht statt findet / auch bleibt es bey der erkanten und bereits vorgenommenen annotation seiner Güter nochmahls billich / und weil aus allen Umständen erhellet / daß der von R. zu Bestellung des nachgelassenen Vorstandes sich nicht verstehen / und noch weniger erscheinen / sondern zu Abwendung des Achts-Processus, darauff in Unterlassung des Vorstandes allschon gesprochen worden / mit vergeblichen Ausflüchten sich auffhalten werde / so wird nunmehr ohne weitem Verzug damit billig verfahren &c. Sed reus postea cautionem præstitit. Ergo annotatio bonorum apud nos est remedium adigendi fugientes, ut se sistant & cautionem præstent.

Eam præcedere debet sententia.

Ceterum cum ante aliquod tempus alius quidam iudex in crimine minori rei ex carcere fugientis reculas, vix ad sustentationem uxoris & liberorum relictorum sufficientes, sine præcedente sententia annotasset, respondit Facultas nostra, quod annotatio debeat cassari, præstita prius ab uxore relicta cautione juratoria, quod marito nulla vivendi subsidia amplius mittere velit.

Processus banni Germanicus.

De processu Germanico banni scripsit quidam Keyferus integrum tractatum, quo nec meliorem habemus. Sed videntur tamen pragmatici, quotquot inspicere licuit, nondum habere distinctum conceptum de circumstantiis omnibus & requisitis illius processus, videlicet ob neglectum jus patrium & nimium studium juris Romani. Ergo processus Germanicus banni erudendus est ex Speculo Saxonico, sed absque ineptiis glossæ, de quo alibi. Confer. Schilter. *Exercit. XLIX. §. 157. 158.* qui & ipse tamen frigide hic differit.

TIT.

TIT. XVIII.

De quæstionibus.

SUMMARIÆ.

<p><i>An usus tituli? An tortura in republica toleranda?</i></p> <p><i>Ejus origo & progressus ap. Romanos & Christianos.</i></p>	<p><i>Qua ratione & quo tempore pervenerit ad Germanos?</i></p> <p><i>An in Germania abroganda?</i></p> <p><i>Origo processus inquisitorii.</i></p>
---	---

USUM legum Romanarum sub hoc titulo contentarum exiguum esse, inde patet, cum fere omnia, quæ tam ad indicia eam præcedentia, quam ad torturam ipsam pertinent, haurienda sint ex constitutione Carolina & moribus. Conf. *Uf. mod. ad b. t.* *An usus tituli?*

De moralitate torturæ conf. D. Beyer. *hic ab initio*, *An tortura in rep. toleranda?*
 Schilterum *Exerc. XLIX. sb. 159. Uf. mod. bic §. 1. & peculiarem dissertationem inauguralem, sub præsidio meo habitam, cui tamen jungenda epistola mea ad Respondentem.* Paucis ita tenendum. In republica sana, ut Hebræorum, antiquorum Germanorum &c. nullus locus torturæ. Ubi ergo recepta est, est indicium reipublicæ valde ægrotantis, & dubium, annon melioribus remediis possit obveniri istis nævis, ad quos tollendos tortura adhibetur.

Originem & progressum torturæ in republica Romana diligenter notavit Schilter. *d. l. §. 160 -- 166.* *Ejus origo & progressus ap. Romanos.*
 unde patebit, jure Justiniano usum torturæ in liberis hominibus fuisse rarissimum. Sed deberet continuari illa historia, & ostendi, applicationem torturæ indistinctam ad liberos homines & legibus confirmatam debet potissimum consiliis cleri pontificii, crudelitatem principibus commendantis, sub specie zeli

divini in crimine hæreseos, magiæ, & aliis similibus, & ita viam monstrantis laicis, similiter læviendi in criminibus aliis, maxime occultis.

*Qua ratione
& quo tem-
pore perve-
nerit ad Ger-
manos?*

Atque adeo, postquam idem clerus in Germa-
nia abrogaverat purgationes vulgares, paulatim etiam
ex Italia diu ante receptum jus Justinianum torturæ
usus in Germaniam pervenit, non demum cum jure
Romano, ut vult Schilterus *d. l. §. 164.* quod ostendit
differentia generum torturæ Germanicæ in plurimis
circumstantiis a quæstionibus juris Justiniani.

*An in Ger-
mania abro-
ganda?*

Interim postquam torturæ usus in Germania tam-
diu viguit, non facile properandum ad ejus abroga-
tionem, per rationes allegatas in *epistola citata.*

*Origo proces-
sus inquisito-
rii unde?*

Huc etiam pertinet quæstio de origine processus
inquisitorii, qui pene unanimi Jctorum sententia non
solum ex jure Romano, sed & ex jure divino & Mosaico
deducitur. Cujus contrarium tamen probavi pecu-
liari disputatione *de origine processus inquisitorii*, ubi
ostendi, soli juri canonico & clero pontificio id inten-
denti, ut sub specie justitiæ imperium in laicos variis
artibus diu quæsitum confirmaretur, hanc originem
deberi.

TIT. XIX.

De pœnis.

SUMMARI A.

*Quid intelligatur per pœ- ne pœnarum? An ratione
nam an Haut und Haar? || pœnarum civilium? An quoad
An usus juris Romani ratio || tempus pœna?*

*Quid intelli-
gatur per pœ-*

I Nepta est explicatio glossæ *ad lib. 2. art. 13. juris pro-
vinc. Saxon. circa denominationem pœnæ, die an
Haut*

Haut und Haar gehet / quod scilicet capilli mediante *penam an*
 fuste complicati extorti fuerint ex capite deliquentis; *Haut ur. b*
 nec mihi etiam satisfacit explicatio altera, quod Ger- *Haar?*
 mani olim detonderint furibus capillum prolixum,
 ut ab aliis cognoscerentur. Sed potius dicendum, quod
 apud antiquos Germanos, fortiores & duriores ac magis
 viriles communiter homines in dorso etiam, in
 quo fustigationem patiebantur, hirsuti fuerint.

In nostris foris verum est, quod ad poenas legum *An usus juris*
 Romanarum inferendas iudices non sint obstricti, tum *Romani ra-*
 quod illa poenarum genera nunquam usu sint recepta, *tione pena-*
 tum quod nostrae leges aut certas poenas criminum *rum?*
 definiverint, aut arbitrio prudentum reliquerint de-
 terminandas. Schilter. *Exerc. XLIX. §. 173. 174.*

Hinc & poenae civiles, id est, quae actoris com- *An ratione*
 modum apud Romanos respiciebant, ut hactenus per *poenarum ci-*
 inductionem probatum fuit, apud nos non sunt in *vilium?*
 USU, excepta actione injuriarum. Nec mors civilis
 in usu est. Vide supra dicta *ad tit. de capite minutis.*

Jure Romano poena differebatur olim in diem de- *An quoad*
 cimum, noviori jure in mensem *l. 20. C. b. t.* Quod nec *tempus pa-*
 hodie apud nos receptum, sed dispositio constitutio- *na?*
 nis criminalis & mores cujusque loci hic attenduntur.
Conf. Us. mod. §. 9. 10.

TIT. XX.

De bonis damnatorum.

DE jure Romano quoad confiscationem bonorum *Confiscatio*
 vide Schilterum *Exerc. XLIX. §. 173. D. Beyer. hic,*
 ubi etiam disquirat, an MORIBUS nostris da- *ap. Romanos.*
 mnati ad mortem habeant testamentationem. *De testamen-*
tatione
damnato-

TIT. *rum ap. nos.*

TIT. XXI.

De bonis eorum, qui ante sententiam vel mortem sibi consciverunt, vel accusatorem corruerunt.

*An hac confiscatio obit-
neat?*

HODIE bona eorum, qui ante sententiam mortem sibi consciverunt, regulariter non confiscantur. Conf. *Us. mod. bic* §. 1. Differentia juris Germanici a Romano nititur jure provinciali Saxoni-
co *lib. 2. art. 31.* Wer durch Urtheil und Recht oder von Gerichts wegen seinen Leib verlust / und wer ihm selber den Tod anthut / sein nächster Erb nimt sein Gut. Sed & hic tamen præjudicia contraria sibi retulit Schilter. *d. l. §. 176.*

TIT. XXII.

De interdictis & relegatis & deportatis.

SVMMARIA.

*An usus deportationis in || dictio sit relegatio? De ur-
relegatis? An omnis inter- || pbda remissive.*

*An usus de-
portationis
in relegatis?*

DEportationem Germani non receperunt, per dicta *ad tit. de cap. minut.* Germanorum relegatio cum fiat ex certo loco, Romana vero ad certum locum, magis est interdictioni similis. Conf. D. Beyerum. *bic.*

*An omnis in-
terdictio sit
relegatio?*

Interdictio etiam vel justa emigratio est; si fiat ob opiniones religionis suspectæ, er soll das Land räumen / quæ proprie non est pœna, nec infamat; Adeoque vacillat assertio *usus mod. §. 2. bic*, quod, si alicui

alicui certus locus interdicator, tunc vocetur relegatio.

De urpheda notabilia habet Schilterus *Exerc. XLIX. De urpheda*

§. 178 - 181,

remissive.

TIT. XXIII.

De sententiam passis & restitutis,

SUMMARIA.

An restitutio fieri possit a comite palatino? Quando relegatio & fustigatio a ju- *dice mutari possit in mul-* *tam? An recuperatio bono-* *rum obtineat?*

AN comites palatini possint restituere sententiam passos? recte negat Schilter. *dis. Exerc. §. 182.* *An restitutio fieri possit a*

In nonnullis tamen locis receptum, ut magistratus inferior pœnam fustigationis & relegationis possit mutare in pœnam pecuniariam. *Id. ibid.* Alias id non permittitur, nisi in sententia a collegio lata pœna relegationis & pecuniaria disjunctive sit dictata. *Com. Pal. Quando relegatio & fustigatio a ju-*

Effectus restitutionis plenæ apud Romanos etiam pertinebat ad recuperationem bonorum *l. 4. C. de bon. An recuperatio bonor. ob-* *proscript. quod hodie cessat, ob cessantem confiscatio-* *nem bonorum.* *sineat?*

TIT. XXIV.

De cadaveribus punitorum.

Quod hodie quorundam cadavera non sepeliantur ad terrorem incutiendum delinquentibus, sit, cadaver haud est injustum. Dissidentibus, inter quos est etiam aliquo modo Schilterus *Exerc. XLIX. §. ult.* *An justum sit, cadaver delinquentium non sepeliri?*

Bbb

situm,

fitum, quasi scilicet sepultura debeatur jure naturæ, aut lege divina universalis.

LIB. XLIX.

TIT. I.

De appellationibus & relationibus.

SUMMARIA.

<p><i>Doctrina de appellationibus unde haurienda? An in criminalibus appellatio admittenda? Notatur Schilterus. An iudex ad quem acceptis re-</i></p>	<p><i>verentialibus rejicere possit appellationem? An in appellatione nova exceptiones & probationes indistincte admittantur?</i></p>
---	---

Doctrina de appellationibus unde haurienda?

IN capite de appellationibus, quatenus jus canonicum principia juris Romani in multis repetit, hoc etiam in usu est. Quatenus vero jus canonicum discrepat, magis sequimur jus canonicum, uti in genere in processualibus, nisi quatenus in ordinatione Camerali & recessibus imperii aliquid ex jure Romano repetitum. Unde tutissime quis in hoc capite ad singulorum locorum ordinationes processuales & observantiam respicere debet.

An in criminalibus appellatio admittenda? Notatur Schilterus.

De appellationibus in causis criminalibus nota est controversia inter Oldekopium & Carpzovium. Sed verior sententia negativa, cum in processu inquisitorio loco appellationis recepta sit rei defensio, ut adeo appellatione non sit opus, in primis, cum non ipsi magistratus, sed collegia ferant sententias. Ergo non opus habuit Oldekopius, ut fluctus moveret in simpulo. Ex fontibus tam juris Romani quam Germanici hanc quæstionem tractat Schilter, in *append. ad Exerc.*

XLIX.

XLIX. §. 1. -- 5. ubi tamen in §. 4. textum juris Svevici sine causa opponit dispositioni juris Saxonici, cum aperte ille textus non loquatur de appellatione, sed de infeudatione jurisdictionis criminalis. Vid. dissert. nostr. de jurisd. differ. sec. mores German.

An iudex superior ad quem, acceptis apostolis reverentialibus, tamen possit appellationem rejicere, late tractat Schilter, in *appendice ad Exerc. XLIX. §. 9. 10. 11.* ac quæstionem negative decidentibus assentitur. Nobis tamen videtur, affirmativam non simpliciter esse rejiciendam.

An iudex ad quem acceptis reverentialibus rejicere possit appellationem?

Nec illud ubique observatur apud nos, ut in instantia appellationis novæ exceptiones & probationes admittantur, scilicet ubi oppositio exceptionum peremptoriarum & probationes jam habent sua fatalia, ut in Saxonia. D. Beyer. *hic posse. 87.* Adde Schöpfer. *n. 49. 50.*

An in appellatione nova except. & probat. indistincte admittenda?

TIT. XIV.

De jure fisci.

SUMMARI A.

Cui competat jus fisci? | | perium habenti? Origo erroris.

JUS fisci proprie est regale majestaticum, pertinens ad principem. Hoc vero supposito inferiori magistratui id non potest competere, nisi quatenus ejus exercitium speciali concessione a principe impetravit.

Cui competit jus fisci?

Ceterum cum olim in Germania tam de jure Saxonico *lib. 1. art. 28. & lib. 3. art. 80.* quam Svevico *cap. 38. & 42.* magistratus, id est, comes vel scultetus acquir-

An magistratui merum imperium

*habent? Ori-
go erroris.*

verit bona vacantia, quod & jure Slavico fuisse receptum, patet ex Mevio *ad Jus Lubecens.* P. 2. tit. 2. art. 14. n. 64. postea professores juris Romani inepte concluserunt, magistratui, qui haberet merum imperium, competere jura fisci Romana, cum tamen ab hoc speciali jure ad reliqua jura fisci non ubique valeat consequentia. Conf. D. Beyer, *bic*, Schilterum *Exerc. L. sbeibus prioribus novem.*

TIT. XV.

De captivis & de postliminio.

SUMMARIA.

<p><i>Occupatio bellica an modus acquirendi? An capti jure Germanico fiant servi?</i></p>	<p><i>Fictio legis Cornelia inepta. An ejus & juris postliminii usus? Anusus l. 2. C. b. t.</i></p>
---	---

Occupatio bellica an modus acquirendi?

An capti jure Germ. fiant servi?

Quatenus occupatio bellica secundum jus gentium & mores Germaniæ sit modus acquirendi, dixi *ad §. 17. Inst. de R. D. & A. E. D. p. 129.*

Porro in *Notis ad Inst. de jure personarum p. 15.* ostendi, quod jure Germanico quidem capti ab hostibus revera fiant servi, & quod falsa sit hypothesis communis de servitute inter Christianos legibus sublata, quod repetendum adversus dicta in *Us. mod. bic §. 1.* Interim quia servi apud Germanos potuerunt acquirere, non amittunt res suas.

Fictio L.

Corn. inepta. p. 62. & 65. An ejus & juris postliminii usus?

Similiter *ad §. 5. Inst. quib. mod. jus patr. pot. tollitur p. 62. & 65.* monstravi, male a doctoribus fictionem legis Corneliæ fuisse introductam, apud Germanos neque fictione juris postliminii neque lege Cornelia unquam opus fuisse. Confer. Schilter. *Exerc. III. §. 2. & Exerc. L. §. 10.* Sed nec postliminium juris Romani, quale,

tale, intuitu rerum v. g. in navibus, equis &c. apud nos receptum. Schilter. *diff. Exerc. §. 11.*

Nec dispositio *l. 2. C. b. t.* apud nos recepta est, ut *An usus l. 2* redemptus ab hostibus pignoris nexu maneat obligatus redemptori. *G. b.*

TIT. XVI.

De re militari.

UTi in genere peccant, qui ea, quæ sunt juris publici apud Germanos, ex jure Romano volunt deducere, ita res militaris Germanorum & Romanorum maxime differt, consentientibus omnibus. *An b. t. tit. 1. 2. l. 2. ad mores Germ?*
Schilter. *Exerc. ult. §. 12. seqq.*

TIT. XVII.

De castrensi peculio.

NULLUM USUM doctrinæ de peculio castrensi esse apud Germanos, monstravi supra *An b. t. usus?* ad tit. de peculio & ad Institutiones p. 169. Dissentit *Uf. mod. bic.*

TIT. XVIII.

De veteranis.

Consentiunt Dd. privilegia Romana veteranorum hodie non esse recepta. *An b. t. usus?* Mevius *P. 3. decis. 72.*
D. Beyer. *bic.* Schilter. *§. 16. Uf. mod. bic.*

LIB. L.

TIT. I.

Ad municipalem & de incolis.

SUMMARIA.

An adhuc hodie dentur || doctrina hujus tituli in usu?
vires nativitate tales? An || Bbb 3 De

An adhuc hodie dentur ciues & nativitate tales?

DE jure Romano civis erat, qui ex patre cive nascatur, sequebatur autem filius civitatem, ex qua pater naturalem originem ducebat *l. 6. §. 1. hic*; HODIE respici ad locum domicilii paterni, putat Carpzovius *Dec. 1. n. 18. Schöpfer. hic n. 6.* Verum praxi Germanicæ convenientior est assertio, cives hodie non nasci. Vide D. Beyer. *hic pos. 2. seqq.*

An doctrina h. t. in usu?

Habemus quidem etiam apud nos municipes, colonos, incolas, cives, sed & conceptus & jura de his multum differunt, secundum differentiam juris publici Germanici a Romano. Conf. D. Beyer. *hic*, Schilter. *Exerc. ult. §. 16--21.*

TIT. II.

De decurionibus & filiis eorum.

Cur tituli nullus usus?

CUM hic iterum adsit diversitas status publici Romani, & mores ac privilegia cujusque loci attendi debeant, patet, nullum etiam hujus tituli esse USUM. Consentit *l. f. mod. hic*. Adde D. Beyerum, Schilterum *§. 22. 23.*

TIT. IV.

De muneribus & honoribus,

SUMMARIA.

An hujus tituli usus? An || lectandi? hic recte agatur de jure col- ||

An hujus tituli usus?

DISTINCTIO inter honores & munera, tam personalia quam realia, tanquam a natura rei desumpta ad nostra etiam munera applicari potest. Sed species sub istis generibus contentæ longe aliæ sunt jure Roma-

Romano, aliæ moribus Germanorum. Confer. Schilter. *Exerc. ult. §. 24. 25. 26.*

Quæstiones de jure collectandi, cui id competat, *An hic vesta de modis illud exercendi &c. quæ tractantur in Us. agatur de mod. hic §. 4. seqq.* pertinent ad doctrinam juris publici Germanici, nec possunt deduci ex jure Romano. *An hic vesta jure collectandi?*

TIT. V. & VI.

De vacatione & excufatione munerum. De jure immunitatis.

Quemadmodum munera & honores municipum *Cur hujus do. apud Romanos a Germanis non sunt recepta, Etrina nullus ita nec causæ vacationum & immunitatum, de usus?* quibus hoc & sequenti titulo agitur, Schilter. §. 27.

TIT. VII.

De legationibus.

Cum hodie deputati Germanorum non habeant *An usus titu- idem jus cum legatis proprie dictis, quod ex li in legatis singulari status ratione Romani talibus deputa- principum?* tis concedebant, nullus est USUS hujus tituli, & adeo parum pertinenter a doctoribus sub hoc titulo agitur de juribus Legatorum verorum. Vid. *Us. mod. §. 2. seqq. b. t.*

TIT. VIII.

De administratione rerum ad civitates pertinentium.

SUMMARIA.

Qua ex hoc titulo in usu? || dendum?
Quid in hac doctrina atten-

Quæ

Quæ ex h. t. in usu?

Quæ in hoc titulo sunt juris gentium, haud dubie obtinent apud Germanos, quæ juris Romani, ut v. g. administratores teneantur ob dolum ad duplum, *l. fin. §. 4. b. t.* non sunt recepta.

Quid in hac doctrina attendendum?

Plura quoad USUM hujus tituli vide in disputatione B. Strykii *de rationibus civitatum*. Mallem tamen in quæstionibus eo pertinentibus sequi æquitatem naturalem, quam interpretes juris Romani aut scriptores similes, qualis est v. g. Munoz de Escobar *de rationibus administratorum*.

TIT. IX.

De decretis ab ordine faciendis.

Decreta ordinum & statuta differunt. An usus tituli?

Decreta ordinum valde differre a Statutis civitatum, recte observat Schilter. *Exerc. L. §. 34.* MORIBUS Germanorum magistratus municipalis decreta & statuta dependent ab arbitrio principis, neque adeo obtinet apud nos præcise dispositio hujus tituli v. g. in *l. 2. & 3.* quod valeant decreta, si facta sint duabus partibus decurionum adhibitis, *it. l. 5.* quod ea, quæ semel ordo decrevit, non debeant rescindi, nisi propter utilitatem publicam &c.

TIT. X.

D operibus publicis.

An usus tituli?

ET, quæ hic tractantur, in multis se aliter habent apud nos, ex principiis juris publici diversis. Frustra itaque recurrendum existimat *Uf. mod. hic*, ad præsentem titulum. Etenim leges, quas usum habere dicit, sunt principia politica generalia, non juri Romano propria. Dispositio autem *l. 8. C. h. t.* quod cura-

curatores operum publicorum & heredes reipublicæ teneantur de vitio operis usque ad annos quindecim, ipso consentiente non obtinet, quia cum Schiltero commendat ejus imitationem,

TIT. XI.
De nundinis.

QUæ ab interpretibus hic de nundinis differuntur, *An doctrina magis spectant ad usum juris publici hodierni, de nundinis quam ad jus Romanum, vide dicta in Us. mod. b. t. Et alibi jam notavimus in dissert. de injusta oppositione super petenda. terris. & reser. imper. male in quæstionibus, v. g. an Status imperii possint instituire nundinas solennes; provocari ad jus civile,*

TIT. XII.
De pollicitationibus.

DE cessante USU practico & doctrinæ de pollicitationibus & de votis succincte tradit D. Beyer *bic. An usus doctrina de pollicitation. & votis?*

TIT. XIII.
De extraordinariis cognitionibus, & si judex litem suam fecisse diceretur.

SUMMARIA.

Cur tituli nullus usus? An obtineat ratione judicis litem suam facientis?

NUllum esse USUM practicum hujus tituli, partim *Cur tituli nullus usus?* ostendit differentia status Romani a nostro, (confer. Schilter. *Exerc. L. §. 38.*) partim aperta discrepantia eorum, quæ sub hoc titulo continentur, a moribus nostris, v. gr. quod Philosophi salarium non petere debeant, *l. 1. §. 4. bic.*, imo nec juris civilis professores, *ibid. §. 5.*

Ccc

Nec

An obtineat ratione iudicis aut facientis? Nec ea, quæ sub hoc titulo traduntur de iudice litem suam faciente, hodie magnum USUM in praxi habere, docui in *notis ad Inst. pr. de oblig. qua quasi ex del. nascuntur p. 253.* Et quamvis dissentiens Schöpferus provocet ad recessum imperii *de an. 1654. §. 157.* nil amplius tamen ex hoc textu probatur, quam quod sæpe in legibus imperii ab amasiis juris Romani Legatorum in comitiis personas sustinentibus fuerint inserta, quæ in praxin deduci ex regulis prudentiæ non possunt. Nam si vel ea ipsa addas, quæ Schöpferus *n. 9. & 10.* tradit de casibus cessantis actionis adversus iudicem, statim apparebit, dispositionem recessus imperii intuitu Germanorum esse plane inanem.

TIT. XIV.

De proxeneticis.

An tituli usus?

MORIBUS Germaniæ proxenetæ nihil exigere possunt, nisi quod ipsis præmissum, aut in ordinationibus mercatoriis, sicubi sunt, destinatum.

TIT. XV.

De censibus.

An hic obtineat jus Romanum?

NON dubium quidem est, nonnulla, quæ ex jure gentium & communibus principiis politicis jus Romanum repetiit, apud nos etiam in usu esse, quorum pertinent ea, quæ Schilterus de usu hujus tituli notat *ib. ult.* quod multa hinc ad rem nostram steuralem & cameralem applicari prudenter possint. Pleraque tamen se aliter habent. Et quod hodie Principes in indictione capitationum se primo loco ponant, non fit ob *l. un. C. de capit. civ.* & ne nobiles ad eam provocent, ut putat Schöpferus, sed ex alia ratione status.

TIT. XVI. & XVII.

De verborum significationibus,

&

De diversis regulis juris antiqui.

Horum tit. abusus.

DE abusu doctrinæ horum duorum titulorum vide omnino D. Beyerum *hic.*

FINIS.

INDEX RERUM.

Litera I. significat Institutiones, litera P. Pandectas.
Numerus major librum, minorum prior titulum, posterior paginam indicat.

A.

Abigeatus

pœna an hodie arbitraria P. XLVII, 14, 348.

Abolitio

publica & aggregatio quomodo differat, P. XLVIII, 16, 368.

Absens

an obligari possit I. III, 20, 222.
an in foro contractus conveniri possit. P. V, 1, 96. quando præsumatur mortuus, P. V, 3, 105. an absentis bona confiscentur. P. XLVIII, 17, 369.

Absentia vid. *prescriptio. rebitutio.*

Reip. causa, an etiam de ablegatis civitatum municipalium prædicari possit? P. I, 25, 110.

Acceptatio vid. *debitum.*

Acceptilatio vid. *stipulatio*, an in usu? I. III, 30, 236. P. XLVI, 5, 341.

Accessio vid. *dominium.*

Accrescendi jus

ratione servi communis, an

hodie in usu I. II, 7, 166. an illud habeat, qui partem suam amisit, & an hujus quaestio- nis usus, P. VII, 2, 116.

Accusatio

an in usu, P. XLVII, 2, 352.

Acquirendi modus, vid. *dominium.*

Donatio an sit modus acquirendi, I. II, 7, 163. an occupatio bellica, I. II, 1, 129. P. XLIX, 15, 378.

Acquisitio

Misfilium & rei derelictæ an pertineat ad occupationem, I. II, 1, 149. an obtineat acquisitio per servos, I. II, 9, 171. it. per extraneam personam, I. II, 1, 149.

Actio. Actiones.

Æstimatoria I. IV, 4, 252. P. XLVIII, 10, 364. Arbitrarie an in usu? I. IV, 6, 263. Arborum furtim cæsarum actio an in usu? P. XLVII, 7, 344. Bonæ fidei & stricti juris an usum habeant, I. IV, 4, 253. de dejectis & effusis an hodie detur?

Ccc 2

I. IV,

INDEX RERUM

I. IV, 5, 254. P. IX, 3, 134. E-
jus differentia ab actione L.
Aquilæ. I. & P. ibid. Ejus de-
finitio inconueniens. I. IV, 6,
256. de depositis vel suspen-
sis. I. IV, 5, 254. de eo, quod
certo loco. I. III, 15, 213. quod
jussu. Ejus usus apud Roma-
nos & Germanos. I. IV, 7, 264.
P. XV, 4, 184. ex mutuo qua-
lis detur actio it. ex promisso
de mutuo dando. I. III, 15,
213. in nativas & dativas an re-
cte dividantur. P. XLIV, 5,
333. noxales an in usu. I. IV,
8, 267. P. II, 9, 52. P. IX, 4, 134.
Perpetuæ actiones quid, I. IV,
12, 271. Distinctio in personales
& mixtas an in usu? P. X, 1, 135.
Populares an in usu? P. XLVII,
23, 251. item pœnalis de ratio-
nibus distrahendis, P. XXVII,
4, 261. pœnalis ex delicto pri-
uatio an apud nos detur. P.
XLVII, 1, 342. Prætoriz pœ-
nales an in usu. I. IV, 6, 259. P.
XLIV, 5, 334. quænam pœnales
ex delicto transeant ad here-
des. I. IV, 12, 272. præjudicia-
les de libertate & de ingenui-
tate an obtineant. I. IV, 6,
259. & 260. Præscriptis verbis
& in factum an in usu. P. XIX,
5, 212. rei persecutoriz an
dentur. I. IV, 6, 260. P. XLIV,
3, 241. de tigno juncto apud

Germanos exulat. I. II, 138.
P. XLVII, 3, 343. Ejus confu-
sio a Triboniano facta. I. ibid.
139. Utilis & in factum an
recte separentur. I. IV, 3, 250.
P. IX, 2, 133. *Reliquas vide sub
speciali nomine.*

Actor.

an ad ejus constitutionem o-
pus confirmatione magistra-
tus, I. I, 23, 104. inutilis di-
sputatio de possessore actoris
partes sustinente, I. IV, 6,
256. an opus habeat veniz
petitione. P. II, 4, 49. dispo-
sitio jur. Rom. de actore an in
usu, P. V, 1, 99.

Addictio in diem

an in subhastatione sit addi-
ctio tacita. P. XVIII, 2, 200.
an in usu. P. ibid.

Aditio vid. hereditas.

Administratio

rerum ad civitates pertinen-
tium an hodie applicari pos-
sit. P. L, 8, 382. quid in hac
doctrina attendendum. P. ib.

Adoptare. Adoptio.

Adoptans debet plena puber-
tate adoptandum præcedere,
I. I, 11, 52. Nova constitutio
Justiniani de effectu adoptio-
nis ab extraneo factæ. I. I, 11,
49. ejus occasio I. ibid. Ejus
incon-

INDEX RERUM.

inconvenientia tam propter exinde secutam cessationem totius adoptionis extraneorum, quam propter veterem ceremoniam ejus tum temporis adhuc usitatam. I. I, 11, 52. fœminis concessa per modum privilegii singularis, an ex jure trium liberorum deducenda. I. I, 11, 53. ejus exempla rarissima. I. I, 11, 53. P. I, 7, 27. Varix sententia de ejus usu in Germania. I. I, 11, 54. Verior sententia, quod non sit in viridi observantia, etsi non sit prohibita. I. I, 11, 54. Non probat ejus usum (1) antiqua Longobardica, neque (2) adoptio per matrimonium. I. I, 11, 55. neque (3) textus ex capitularibus Caroli & jure Saxon. I. ibid. neque (4) exempla I. I, 11, 56--59. neque (5) Comitum Palatinorum diplomata. I. I, 11, 59. an conferat nobilitatem, P. I, 7, 26.

Adulter.

an impune a marito & patre occidi possit. P. XLVIII, 5, 356.

Adulterinus.

an recte dicatur legitimari. P. I, 6, 21.

Adulterium.

Transactio de eo an valeat, P. II, 15, 70. præscriptio ejus Saxonica, P. XLIV, 2, 332. an à personis servilibus jure Rom. committatur. P. XLVIII, 5, 356. Differentia jur. Rom. & Germ. quoad illud. P. ibid.

Adventitia bona, vid. Pater.

Advocatus.

Potestas advocatorum fisci unde petenda. P. I, 19, 36. invitus an cogi possit, ut patrocinium suscipiat. P. III, 1, 72. promissum in casum victoriae an ei debeatur, etiamsi partes transigant. P. ibid. 73. an salarium integrum anno nondum finito. P. ibid. an in propria causa exigere possit salarium. P. ibid. 74.

Edificans vid. servitus.

in solo alieno, I. II, 1, 136. ex materia aliena. I. II, 1, 138.

Edictum edictum

de quibus rebus & vitiis agat P. XXI, 1, 220. an habeat locum in locatione. P. ibid. an ejus rigor apud Germanos in usu. P. XX, 1, 221, 222. actio ex hoc edicto an hodie in usu, I. IV, 9, 268.

Elia Sentia, vid. lex.

Æqua

INDEX RERUM.

- Æqualitas.*
- regula de ea custodienda, P. II, 2, 46.
- Ær.*
- an detur ejus usus absolutus, I. II, 1, 122. in cujus dominio, I. ibid.
- Æs alienum*
- an in computanda Falcidia deduci hodie possit. I. II, 22, 201.
- Æstimatio vid. damnnum.*
- Æstimatorius contractus.*
- ad quem pertineat periculum in illo apud Romanos, P. XIX, 3, 211. cujus sit periculum & lucrum apud Germanos, P. ibid.
- Æstimatoria actio,*
- Quæstiones circa eam. I. IV, 4, 252. æstimatoria injuriarum an cædi possit. P. XVIII, 4, 202. an cumulari possit cum criminali. P. XLVII, 10, 346.
- Affinitas vid. gradus.*
- Aggratiatio vid. abolitio.*
- Agnatus vid. tutela.*
- Album corruptum,*
- hujus actionis usus, P. II, 1.
- Al.*
- Aleator,*
- Doctrina jur. Rom. de aleatoribus an in usu, P. XI, 5, 141.
- Alienatio,*
- a commodatario & creditore pignus possidente facta jur. Germ. subsistit. I. II, 1, 148. Mariti ratione immobilium uxoris jure Rom. & Germ. an valeat. I. II, 8, 166. an hodierno jure. I. ibid. 167. judicii mutandi causa facta. P. IV, 7, 88. an hæc actio pinguior rei vindicatione utili, P. ibid. 89. ejus usus apud Germanos, P. ibid. rei litigiosæ an valeat, P. XLIV, 4, 332.
- Alimenta,*
- Super futuris an liceat transigere, P. II, 15, 67. Legatum alimentorum quid comprehendat, P. XXXIV, 1, 285. cur hujus doctrinæ exiguus usus. P. ibid.
- Allodialia vid. traditio.*
- Alluvio,*
- Quis ejus dominus, I. II, 1, 130.
- Alter,*
- an alteri acquirere possit, P. II, 14, 64. P. XLV, 1, 335.
- Alterum tantum vid. usura.*
- Alius tollendi servitus,*
- an in usu, P. VIII, 2, 125.
- Alveus,*
- inconveniens explicatio juris Ger-

INDEX RERUM

Germanici ex Romano ratione alvei, I. II, 1, 133.

Ambitus

crimen quid, P. XLVIII, 14, 367. cur in monarchiis non occurrat, P. ibid. an ejus pœna in usu. P. ibid.

Anotarum rerum vid. *actio*.

Anastasiانا lex, vid. *cessio*.

Anatocismus

cur apud Romanos prohibitus. P. XXII, 1, 226. an apud nos permittatur. P. ibid.

Animal,

columbæ an animalia fera an mansueta I. II, 1, 128.

Annona,

Differentia jur. Rom. & Germ. circa eam, P. XLVIII, 12, 365.

Annotatio bonorum,

Quis annotationis hodiernæ finis. P. XLVIII, 17, 369. Eam præcedere debet sententia. P. ibid. 370.

Anticbresis

tacita an fundetur in jure Romano, P. XIII, 7, 172.

Antinomia,

Controversia de iis probe tenenda, I. procem. pag. 4. inter Julianum & Papinianum intuitu manumissionis, I. I, 6, 23. inter Ulpianum & Tribonianum

ratione quæstionis, an servus alienus possit esse tutor. I. I, 14, 76. An sit inter §. 8. & l. 6. §. ult. de excus. tutor. vel curatorum. I. I, 25, 112. de operis servorum legatis. P. VII, 6, 119.

Apertura,

Solennis testamenti an & quando obtineat. P. XXIX, 3, 276.

Apostoli vid. *appellatio*.

Appellatio,

doctrina ejus unde discenda. P. XLIX, 1, 326. an in criminalibus admittenda, P. ibid. an judex, ad quem acceptis apostolis reverentialibus rejicere eam possit, P. ibid. 377. an in ea novæ exceptiones & probationes indistincte admittendæ, P. ibid.

Aqua,

differentia inter aquam profluentem & flumen. P. I, 8, 29. doctrinæ de aqua & aqua pluvia arcenda origo & usus hodiernus. P. XXXIX, 3, 303. aquæ ductus & aquæ haustus, vid. *servitus*.

Aquila lex, vid. *damnum*,

an ex illa hodie possit repeti indebitum solutum, I. III, 28,

INDEX RERUM.

334. an etiam legatum ad pias causas, I. ibid.

Aquiliana stipulatio

an in usu? I. III, 30, 236. P. XLVI, 5, 341.

Arbiter, Arbitrium,

an sententia eorum prævaleat, quæ minorem summam continet, P. IV, 8, 90. difficultas Romanæ doctrinæ de arbitris, P. ibid. arbitrio an simpliciter standum, P. ibid. 91. an usus arbitratorum frequens apud nos. P. ibid. an eorum usus probetur per recessum imperii. P. ibid. 92.

Arbitraria vid, actio,

Arbor,

de ramo ejus dejecto. I. IV, 3, 249. de iis cadendis, P. XLIII, 17, 327. quis dominus eorum in parte avulsa, I. II, 1, 130. Subtilitas Romanorum circa dominium eorum. I. II, 1, 141.

Argentum.

Quid per illud hodie denotetur, P. XXXIV. 2, 286.

Arma vid, pignus.

Arba,

an detur emtione imperfecta, I. III, 24, 227. P. XVIII, 1, 196. incertitudo doctrinæ de arbis, it. earum differentia. I. ibid. 223, an cum dispendio

ejus liceat a contractu recedere. P. II, 14, 62.

Arrogatio

impuberum quando concessa & quæ ejus requisita, I. I, II, 51. arrogationem impuberum introducere, non fuit Antonini intentio, I. I, II, 52. P. I, 7, 26. intuitu ejus cessat capitis diminutio, P. IV, 5, 87.

Ascendentes vid, successio.

Assassinium,

ejus origo, P. XLVIII, 8, 362.

Assessores,

eorum potestas unde petenda, P. I, 22, 36.

Avus, vid, potestas & mater.

Avia vid, mater,

Aurum.

Quid per illud hodie denotetur, P. XXXIV, 2, 286.

Autoritas vid, Tutor.

Tutoris quid, I. I, 21, 94. quomodo ab administratione & jussu differat, I. ibid. autoritas tutoris & consensus curatoris an hodie distincta, & in quo consistant, I. I, 21, 95.

B.

Bannum vid, Processus.

Barba vid, juramentum.

Beneficium.

Beneficii Principis explicatio, P. I.

INDEX RERUM.

P. 1, 4, 13. beneficium divisionis & excusationis an in usu, I. III, 21, 224. P. XLVI, 1, 338. an prius recte applicetur ad correos, P. XLV, 2, 336. beneficium cedendarum actionum an in usu, P. XLVI, 1, 338. dationis in solutum quid, P. XLVI, 3, 338.

Bicennium vid. *exceptio*.

Bigamia.

Ejus poena, P. XLVIII, 5, 358.

Blanditiae

an noceant testamento, P. XXIX, 6, 278.

Blasphemia vid. *majestas*.

Bodmeria

quid, XIV, 1, 176.

Bona.

Per quartam bonorum quid intelligendum, I. 1, 11, 51. bona naufragorum magistratui loci cedunt, it. excusatio hujus consuetudinis, I. II, 1, 149. bona liberorum apud Germanos sunt vel paterna vel acquisita, I. II, 9, 169. ecclesiastica an alienari possint, I. II, 1, 125. P. I, 8, 30. Sub mobilibus an comprehendantur nomina, P. XX, 1, 214. divisio in dotalia, paraphernalia & receptitia an juris Romani, P. XXIII, 3, 237.

Bonorum possessio vid. *possessio*,

an hodie in usu, I. III, 9, 207.

Bona fides

in praescriptione tricenaria praesumitur, I. II, 6, 161. defuncti an profit heredi in mala fide constituto, I. ibid. 162.

C.

Cadaver

an arrestari possit. P. XI, 8, 145. cadavera delinquentium non sepelire an justum sit. P. XLVIII, 24, 375.

Calendarium

doctrina de mutatione ejus ad quem titulum referenda, P. II, 12, 56.

Calumnia vid. *juramentum*.

Calumniator.

actio de iis an valeat. I. IV, 6, 262. P. III, 6, 81.

Cambium vid. *permutatio*.

Cancellarius vid. *Quaestor*.

Caninia vid. *lex*.

Canonicatus vid. *dies*.

Cantio funebris,

mores variantes circa eas. P. XI, 7, 144.

Capitis diminutio.

Quid circa definitionem ejus notandum, I. 1, 16, 84. medi

Ddd

maxi-

INDEX RERUM.

maximæ, quando abrogati, I. ibid. an hodie in genere in usu, I. I, 16, 85. P. IV, 5, 87. an maxima in usu, ratio cur ea cesset, I. I, 16, 86. an Germani habeant peculiarem maximam, I. ibid. an media in usu ratione peregrinorum, item in pœnam sceleris civitate privatorum, ratione fugitorum, damnatorum ad opera publica, I. ibid. an minima ratione emancipatorum. I. I, 16, 88. Cur jure Germanico nihil de ea occurrat, I. I, 22, 102. per eam an hodie irritum fiat testamentum, I. II, 17, 192. an illa amittatur ususfructus, P. VII, 4, 118.

Captivitas, captivus.
extinguebat patriam potestatem, I. I, 12, 62. non solvit eam apud Germanos, I. ibid. 65. captivi testamentum an valeat hodie. I. II, 12, 184. captivi jure Germ. an fiant servi, P. XLIX, 3, 378.

Carbonianum vid. edictum.

Carcer,
cur apud nos degeneraverit in pœnam, P. XLVIII, 3, 353.

Casus,
an eum præstet uxor quasi

usufructuaria, P. VII, 5, 117. quis eum præstet in pignore. P. XIII, 7, 173.

Castratio

hominum & ejus pœnæ an in usu, P. XLVIII, 8, 362.

Catoniana regula,

ejus doctrina unde petenda, P. XXXIV, 7, 290. an ea pertineat ad legatum hæretico relictum sub conditione, si orthodoxus fiat. P. ibid.

Caupo,

an actio adversus caupones in usu: I. IV, 254. quinam casus ad hoc edictum pertineant, P. IV, 9, 93. an liberetur per præcedentem protestationem, P. ibid. quid actori in hac actione probandum, P. ibid. hujus actionis ratio apud Romanos, P. ibid. 94. an ea recepta sit apud Germanos, ibid. actio furti contra nautas, caup. & stabular. non habet usum, P. XLVII, 5, 344.

Causa,

differentia inter causas civiles, P. XLVIII, 1, 351.

Cautela

DD. inutilis de remittenda parte debiti moroso debitori, XII, 5, 156.

CAU.

INDEX RERUM.

Cautio vid. *satisfactio*.
Qui præstita ea solus administrat tutelam, an præstet culpam levissimam, l. 1, 24, 106. tutorum olim in Germania non adhibita, sed jure Justiniano introducta, l. 1, 24, 106. hodie cessat, l. ibid. fidejussoria cur jure Rom. præferatur pignoratitæ. P. II, 8, 51. quando possessio immobilium ab ea liberet, P. II, 8, 52. de judicio fisci hodie cessat, P. II, 11, 54. an præstanda respectu fungibilium ab uxore usufructuaria, P. VII, 5, 117. an & maritus ad eam teneatur jur. Saxon. P. ibid. Testator an eam remittere possit; P. VIII, 9, 120. quando hodie requiratur, P. VII, 9, 121. quando cesset, P. ibid. an a vicino necessaria petenda, P. XXXIX, 2, 302. cautio rem pupilli salvam fore cessat, P. XLVI, 6, 341. cautionis judicatum solvi, usus, P. XLVI, 7, 341. it. rem ratam haberi, P. XLVI, 8, 341.

Cedens vid. *compensatio*.
Cedendarum actionum beneficium vid. *beneficium*.
 it. *Cessio*.

Constitutus contractus vid.
Emphyteuticus,

Census.

Doctrina de censu an in usu, P. L, 15, 385.

Cerevisia vid. *Legatum*.

Cessio,

an casus cedendæ actionis depositi in usu, P. XVI, 3, 191. in venditione actionum necessaria. P. XVIII, 4, 202. usus prohibitionis de actione potentiori non cedenda. P. ibid. Legis Anastasianæ, P, ibid. Cessio Judæi Christiano facta contra Christianum an valeat, P. ibid. 203. Historia beneficii cessionis bonorum, P. XLII, 3, 317. ejus rarus usus. P. ibid.

Cessionarius vid. *compensatio*.

Charta

cui cedat, l, II, 1, 143.

Chirographarius contractus quid. P. XII, 1, 148.

Christianus vid. *servus* & *cessio*.

Cincia lex.

Ejus doctrina, P. III, 1, 72.

Citatio,

ejus differentia hodiernæ à Romana P. II, 4, 50. interrumpit præscriptionem, P. II, 10, 53. an usus juris Romani circa insinuationem citationis
 Ddd a die

INDEX RERUM.

- die dominica, P. 11, 12, 56. it. in diem festum incidentem, P. *ibid.*
- Cives,*
- an adhuc hodie dentur nati-
vitate municipales, P. L, 1,
380. an doctrina juris Ro-
mani de civibus in usu. P. *ib.*
- Clausula.*
- Clausulæ salutaris praxis, P.
11, 13, 58. Salutaris prætoria
P. IV, 6, 88. Codicillaris ine-
pta extensio. P. XXIX, 7,
278. per derogatoriam an
rumpatur posterius testamen-
tum. P. XXVIII, 3, 276.
- Clericus vid. jurisdictio.*
- Cloaca vid. servitus.*
- Codicillus. Codicillaris.*
- Codicillorum historia. P.
XXIX, 7, 278. inepta clausu-
la, P. *ibid.* an ejus usus in te-
stamento fratris, qui turpem
personam instituit. P. *ibid.*
- Cæcus vid. possessio.*
- an postulare possit, P. III, 1, 72.
an possit esse judex, P. V, 1, 96.
ejus testamentum an valeat,
l. II, 12, 184.
- Cæna vid. injuria.*
- Cognatus vid. tutela.*
- Cognitio*
- extraordinaria juris Romani
non est in usu, P. L, 13, 383.
- Collateralis vid. successio.*
- Collatio.*
- ejus usus, P. XXXVII, 6, 297.
dissensus DD. circa eam, P.
ibid. dotis, P. XXXVII, 7, 297.
- Collegium*
- illicitum quando dicatur. P.
XLVII, 22, 350.
- Colonus vid. migrando.*
- Comes Palatinus vid. resti-
tutio & tutela.*
- an multum lucretur ex con-
firmatione adoptionum. I. I,
11, 59. P. I. 7, 27. Valor legi-
timationis, ab eo factæ. P. I,
6, 21.
- Commissarius vid. jurisdictio.*
- Commixtio.*
- Quis dominus in ea, I. 11, 1,
135.
- Commodatum.*
- an in eo obtineat culparum
præstatio. I. III, 15, 214. debet
restitui. P. XIII, 6, 165. an dif-
ferat apud Germanos a pre-
cario, P. XIII, 6, 167. res im-
mobilis an commodato detur.
P. *ibid.* 168. Explicatio art.
60. lib. 2. Spec. Saxon. de
commodato. P. *ibid.* 168. Re-
gula in contractu commoda-
ti. P. XIII, 6, 165.

Commo-

INDEX RERUM.

Commodatarius.

Ei actionem furti abstulit Tribonianus, I. IV, 1, 245. an ei competat conditio furtiva, P. XIII, 1, 159. periculum an prætet, P. XIII, 6, 167. re aliter utens an furtum committat, P. ibid. 168.

Communio

bonorum. P. XXV, 1, 243.

Communes res,

definitio earum minus accurata. I. II, 1, 122.

Communi dividundo vid. *quasi contractus*.

Comœdia,

an usus juris Romani, quoad earum prohibitionem. P. II, 12, 56.

Compensatio.

Quantitas, genus, species, quid in ea denotent. P. XVI, 2, 188. debiti naturalis tantum an hodie occurrat. P. ib. an illa compensatio cum cedente opponi possit cesionario. P. ibid. an illa fisco opponi possit. P. ibid. 189. an ejus usus. P. ibid. Jure antejustiniano, Gallico & Germanico, P. ibid. an illa admittatur adversus debitum ex instrumento garentigato. P. ibid. 190.

Competentia beneficium.

Ejus rarus usus. P. XLII, 3, 317.

Compromissum vid. *arbiter*.

Computatio.

graduum vid. *gradus*.

dierum vid. *dies*.

Concubina.

quomodo differat a pellice, P. XXV, 7, 246. cur doctrina juris Romani de concubinibus inutilis, P. ibid.

Concurfus vid. *creditor*.

Concussio.

an crimen publicum, P. XLVII, 13, 348.

Conditio vid. *lex conditio*.

Indebiti ad quem titulum referenda, I. III, 15, 214. quomodo probatio in illa instituenda, P. XII, 6, 157. infrequens ejus usus, P. ibid. 158. certi an in usu, I. III, 16, 215. causa data causa non secuta, an in usu, P. XII, 4, 154. ob turpem vel injustam causam quibus casibus obtineat, P. XII, 5, 155. an frequens ejus usus, P. ibid. 156. an cesset, si in bona causa quid dedi, ut pro me judicetur, P. ibid. si ne causa an in usu, P. XII, 7, 159. origo furtivæ, P. XIII, Dd d 3 1, 159.

INDEX RERUM.

1, 159, cui competat, P. ibid. cur in foro German. non occurrat, P. ibid. ex lege cur apud Romanos necessaria, P. XIII, 2, 161. cur hodie cesset, P. ibid. triticiaria an specialis actio, P. XIII, 3, 161. an ejus usus. P. ibid. De eo quod certo loco dari oportet, in quo foro instituenda. P. XIII, 4, 162. cur apud Germanos cesset. P. ibid.

Conditio

turpis an recte referatur ad impossibilem, I. II, 14, 188. I. III, 20, 222. P. XXVIII, 7, 270. P. XXXV, 1, 292. derisoria, P. ibid. 271. perplexa, P. ibid. genuina conditionum divisio, P. ibid. sub quibus institui possit filius heres, P. ibid. 272. an etiam in legitima potestativa adjici possit, P. ibid. 272. potestativa an habenda sit pro impleta, si casu impediat, P. ibid.

Conductor, Conductio.

quam culpam præstet, P. XIX, 2, 209. an eum possit expellere successor singularis, P. ibid. an rescindenda ob metum spectrorum, P. ibid. doctrina Romana an in usu, P. ibid. 210. quid apud Germanos peculiare. P. ibid.

Confessio

extrajudicialis an faciat probationem plenam, P. XLII, 2, 316. usus distinctionis inter confessionem in jure & in judicio factam. P. ibid.

Confessoria actio.

an actor in illa dominium probare debeat, P. VIII, 5, 130. an hujus usus. P. ibid.

Confiscare

bona absentium an apud Germanos confiscentur, P. XLVIII, 17, 369. an hodie bona eorum, qui ante sententiam mortem sibi consciverunt. P. XLVIII, 21, 374.

Confiscatio

bonorum apud Romanos, P. XLVIII, 20, 373.

Confusio,

quis in ea dominus. I. II, 1, 135.

Conjux vid. successio.

Consensualis vid. contractus.

Constitutiones

Principum cum suis speciebus, I. 1, 2, 9. an in usu. P. 1, 4, 14.

Constituta pecunia,

actio de c. p. an in usu. I. IV, 6, 259.

Consuetudo vid. mores.

de natura & probatione ejus, P. 1.

INDEX RERUM.

P. I, 3, 9. ejus doctrina quorum pertineat, P. ibid. 10. consuetudo ut res furtiva iudici cedat an irrationabilis, P. XIII, 1, 160.

Consul.

an usus tit. jur. Rom. de consulibus, P. I, 10, 33.

Contractus vid. *obligatio*. Inutilitas divisionis inter contractus & pacta, I. III, 14, 210. & subdivisionis tam pactorum quam contractuum, I. ibid. divisio conventionum Germanica in beneficas & onerosas, I. ibid. 211. P. XIII, 6, 164. in beneficiis German. beneficium vel praestatur a domino vel exhibetur domino, P. ibid. Contractus reales ad quam speciem conventionum jure Germ. pertineant. I. III, 15, 212. Regulae beneficiorum, prima, secunda, I. ib. tertia, quarta. I. ibid. 213. Omnes hodie consensuales, I. III, 23, 226. in reali an interventione rei opus, P. II, 14, 62. ab eo an liceat recedere cum arrha dispendio, P. ibid. inutilis divisio in consensuales, verbales & literales, P. XII, 1, 146. it. in nominatos & innominatos, P. ibid. it. in bonae fidei & stricti juris, P. ibid.

usus divisionis in veros & quasi contractus, I. ibid. 147. usus distinctionis inter substantialia, naturalia & accidentalia eorum, P. ibid. Chirographarius quid, P. ib. 148. Contractus Romanorum innominati & facultas penitendi an in usu, P. XIX, 3, 211.

Contradictor.

in quo ejus officium consistat, P. XLII, 7, 319.

Contumacia,

ejus accusatio quomodo fiat, P. II, 11, 53.

Conventio vid. *contractus*. divisio ejus Germanica, I. III, 14, 211, sola partium conventionem an prorogetur jurisdictioni, P. II, 5, 42. divisio conventionum in beneficas & onerosas, I. XIII, 6, 164.

Corpus vid. *collegium*.

Correns,

debetur quomodo hodie constituitur, I. III, 17, 216. P. XLV, 2, 336. an ad eos recte applicetur beneficium divisionis, ejusque renunciatio, P. ibid.

Creditor,

in quonam ejus securitas consistat, P. XIII, 7, 171. qui succedit in ejus locum, P. XX, 4, 218. doctrina de privilegiis eorum

INDEX RERUM.

eorum, unde discenda. P. XLII, 5, 318.

Crimen vid. *delictum*.
publicum & extraordinarium
an differant, P. XLVII, 11, 347.
an ad extraordinaria crimina
recte referatur violatio sepul-
chri, P. XLVII, 12, 347. cri-
men de termino moto an ho-
die extraordinarium, P.
XLVII, 21, 350. Onaniticum.
P. XLVIII, 5, 358.

Culpa,

ejus præstatio an obtineat in
commodato, deposito, pigno-
re, I. III, 15, 214. an in nego-
tiorum gestione, I. III, 28, 233.
an cadat in bestias, P. IX, 1,
132. quis eam præstet, si usus
rei gratis concessus, P. XIII,
6, 167. difficultas doctrinæ de
culpæ, P. XIII, 6, 168. ejus
causæ, P. ibid. 169. hujus do-
ctrinæ usus in foro, P. ibid.
Germanorum culpa una, P.
XIII, 6, 169. probatio ejus in
deposito, P. XVI, 3, 192. in
emtionem an differat Romana
& Germanica, P. XIX, 1, 208,
erronea doctrina de culpa la-
ta ab heredibus tutorum præ-
standa, P. XXVII, 4, 264.

Cura

tantum dativa est, I. I, 23, 103.

apud Germanos etiam legi-
tima & testamentaria, I. I, 23,
104. a cura uxoris cur arcea-
tur maritus, I. I, 25, 117. an &
hodie. I. ibid.

Curator vid. *tutor*.

etiam is, qui non est sui juris,
accipit eum, I. I, 13, 72. etiam
invito datur, I. I, 13, 74. pu-
beribus datur, I. I, 13, 75. Cu-
rator ventris, P. XXXVII, 9,
297. Apud Germanos fœmi-
næ habent perpetuo curato-
res, I. I, 23, 104. curatoris bo-
norum officium in quo con-
sistat, P. XLII, 7, 319.

Custodia,

ratio ejus apud Romanos, P.
XLVIII, 3, 353.

Custos carceris.

Pœna eorum an habeat lo-
cum. P. XLVII, 18, 349.

D.

Damnatus

ad mortem an testamentum
facere possit, P. XXVIII, 1, 266.
P. XLVIII, 20, 373. ad opera
publica, an intuitu ejus mi-
nima capitis diminutio in
usu. I. I, 16, 86.

Damnnum,

quis illud patiat, ubi con-
fusio-

INDEX RERUM.

fusione unius voluntatè facta res deteriorata, I. II, 1, 135. damni incerti æstimatio an peti possit. I. IV, 3, 249. An actione damni dati comprehendantur casus, it. quasi-delicta, I. IV, 3, 249. an detur adversus furiosos, infantes & heredes. P. IX, 2, 133. An usus actionis L. Aquiliæ, I. IV, 3, 248. an in contractibus, P. IX, 2, 133. an in ea semper coerceatur culpa levisissima, P. ibid.

Datio in solutum, vid. *beneficium*.

Debitor vid. *fidejussor*.

Debitum.

Jus debitum petendi, an per legatum extinguatur, I. II, 20, 198. an ad tempus possit deberi, I. III, 16, 215. debitum liquidum, P. XVI, 2, 189. remissio debiti an valeat absque acceptatione. P. XXXIX, 5, 304.

Declaratio vid. *injuria*.

Decretum vid. *tutela*.

Principis an faciat jus universale, P. I, 4, 12. Ordinum & statuta an differant. P. L, 9, 382.

Decurio

An doctrina de decurioni-

bus hodie habeat usum, P. L, 2, 380.

Delegatio,

an in ea prior obligatio expresse remittenda, I. III, 30, 237. Romana an in usu. P. XLVI, 2, 338.

Deliberandi jus vid. *inventarium*.

Delictum vid. *crimen*.

Ex eo an dentur actiones rei persecutoriz, I. IV, 6, 260. ex eo an actiones transeant ad heredes, I. IV, 12, 272. an ex filii delicto pater conveniri possit peculiotenus, P. XV, 1, 183. quænam quinquennio præscribantur, P. XLIV, 2, 331. an in quibusdam nulla currat præscriptio, P. ibid. usus distinctionis inter verum & quasi delictum, P. XLVII, 1, 342. it. inter publica & privata, P. ibid. it. extraordinaria & popularia, P. ibid. examinatur criterion privati, P. ibid. ex privato pœnalis actio apud nos non datur. P. XLVII, 1, 342.

Demonstratio vid. *probatio*.

Deportatio,

an usum habeat in relegatis, P. XLVIII, 22, 374.

Ecc

Depo-

INDEX RERUM.

- Depositum*,
 in eo an obtineat culparum præstatio, I. III, 15, 214. deposito fraudulenter utens an puniri possit ut fur, I. IV, 1, 244. depositum juris gentium, P. XVI, 3, 190. ejus convenientia cum mandato, P. XVI, 3, 190. imprimis ratione culpæ & periculi, P. ibid. 191. ejus usus, P. ibid. depositum rei immobilis an hodie differat a mandato, P. ibid. usus distinctionis in simplex & miserabile, P. ibid. 192. irregulare & mutuum, P. ibid. actio an famosa, P. ibid. an casus cedendæ actionis depositi in usu, P. ibid. probatio culpæ cui incumbat, P. ibid. an usus actionis de deposito miserabili. I. IV, 6, 260.
- Descendentes* vid. *successio*.
- Diabolus* vid. *pactum*.
- Dies* vid. *citatio*,
 quæ computatio in canonicis locum habeat, P. II, 12, 57. dies ususfructus legati quando cedat. P. VII, 3, 17.
- Diffamari* vid. *remedium*.
- Dignitas*
 olim non liberabat a patriæ potestate, I. I, 12, 61. moribus Germ. omnis & sacerdotalis & militaris liberat, I. ibid. 71. an dignitate filii amittatur ususfructus paternus. P. VII, 4, 117.
- Dilatio*.
 Diversitas juris Romani & Germanici ac prætorios circa dilationes. P. II, 12, 57.
- Dilatoria* vid. *exceptio*.
- Dissimulatio* vid. *retorsio*.
- Divisio* vid. *beneficium*.
- Divortia*
 per vocabulum individua consuetudo non excluduntur, I. I, 9, 33. an doctrina Romana de divortii in usu. P. XXIV, 2, 240.
- Doctor juris* vid. *responsa*.
- Dolus*.
 Usus actionis de dolo malo, P. IV, 3, 84. an adhuc hodie biennio præscribatur, P. ib. 85. usus distinctionis inter dolum dantem causam contractui & incidentem, P. ibid. dolus possessoris unde probetur, P. XLII, 8, 319.
- Domicilium* vid. *forum*.
- Dominium*.
 In cujus dominio theatra, stadia, balnea, I. II, 1, 176. feræ bestiæ jure Gentium & Germanico antiquo & hodierno, I. ibid.

INDEX RERUM.

ibid. subtilitas Romanorum circa dominium arborum, I. II, 1, 142. quid moribus obtinet, I. ibid. 142. dominium litis an hodie detur, P. III, 3, 79. naturale quid, P. XXIII, 3, 236. mariti, P. ibid. an dominium amittat is, qui res proprias privata autoritate occupat, P. XLIII, 16, 323.

Dominus

fervo stipulatus an sibi acquirit, I. III, 20, 220. quis dominus in specificatione, adjunctione, textura, ferruminatione, adplumbatura. I. II, 1, 133. & 134. quis alluvionis & arborum in parte avulsa, I. ibid. 130. insulz in flumine natz, I. ibid. 131. 132.

Donatio

requisita ejus apud Germanos, I. II, 7, 163. necessitas insinuationis jure Romano, I. ib. 164. an sit voluntarij jurisdictionis, P. XXXIX, 5, 304. quznam indigeant insinuatione, P. ibid. 305. ejus inconvenientia cum moribus Germaniz, I. ibid. P. XXXIX, 5, 306. an plures causz donationis revocandz, quam ingratitude, & an hujus aliquis usus, I. ibid. 165. an ob super-

venientiam liberorum, P. XXXIX, 5, 306. an ob paupertatem revocari possit, P. ibid. inter patrem & filium an hodie valeat, P. XXXIX, 5, 309. inter virum & uxorem cur apud Romanos prohibita, P. XXIV, 1, 239. an eadem dispositio jure Germ. recepta, P. ibid. 240. ingens hujus doctrinz confusio post receptam testamentifactionem & ex jure canonico, P. ib. conjugum reciprocz an valeant, P. ibid. inofficiosa quando revocari possit, P. XXXIX, 5, 305. revocationi ex causa ingratitude an renunciari possit, P. ibid. 306. rarus doctrinz usus de ejus revocatione, P. ibid. rarus usus donationis, P. ibid. inconveniens doctrinz applicatio de insinuatione ultra 500. solidos, P. ibid. 307. quz ostenditur tum ex indole populi & juris Rom. a Germ. diversa, P. ibid. tum ex ratione ejusmodi donationum, P. ib. 308. eadem ratio donationis omnium bonorum, P. ibid. an repetitio doctrinz de insinuatione in constitutionibus Principum & systematibus probet ejus usum practicum, P. ibid. mutatio juris patris per

INDEX RERUM.

hanc repetitionem, P. ib. 309. donatio Geradz, P. ibid. donatio propter nuptias quid, P. XXIII, 3, 238. differentiz inter eam & dotationes Germanicas, I. II, 7, 165. donatio mortis causa, quando apud Germanos introducta, I. II, 7, 263. differentia inter eam & legatum, P. XXXIX, 6, 309. an hæc per renunciationem revocationis degeneret in donationem inter vivos, P. ibid. 310. an hæc in usu, P. ib. 310.

Dot.

collatio ejus, P. XXXVII, 7, 277. legatum ejus an hodie obtineat, I. II, 20, 198. dominium ejus naturale quid, P. XXIII, 3, 236. mariti dominium in ea an sit utile, P. ib. Germanorum & Romanorum differentia & juris utriusque confusio, P. ibid. an usus distinctionis in profectitiam & adventitiam, P. ibid. 237. an doctrinz de necessitate dotis constituendz, P. ibid. an usus jur. Rom. de profectitia soluto matrimonio, P. XXIV, 3, 241. quid jure Saxonico & plerisque locis obtineat, P. XXIV, 3, 241.

Dotalia instrumenta

non requiruntur ad legitima-

tionem per subsequens matrimonium. I. I, 10, 47.

Dotalia pacta vid. *pacta*.

Dotalis fundus vid. *fundus*,
Dotalium.

de eo & Morgengaba, I. II, 7, 165. an vidua propter illud cautionem prestare debeat. P. XXIII, 3, 237.

Duplica vid. *Replica*.

E.

Edere, vid. *Editio*.

Edictum conf. *Edilitium*
edictum.

usus edicti de rationibus argentariorum edendis, P. II, 13, 59. usus Carboniani, P. XXXVII, 10, 298.

Editio

libelli an in usu, P. II, 13, 58. instrumentorum cur facta apud Romanos absque consule & die, P. ibid. 59.

Effractor.

Pœna eorum juris Romani hodie non habet locum, P. LVII, 18, 349.

Emancipare. *Emancipatio* vetus, Anastasiana & Justiniana, I. I, 12, 63. quando patrens invitus emancipare te- neatur. I. I, 12, 64. nullus usus

INDEX RERUM.

usus emancipationis Romanorum, I. ibid. quasiemancipatio Germanorum. I. I, 12, 65. & 67. P. I, 7, 28. cur in jure Saxonico rara sint ejus vestigia, I. I, 12, 66. differentia morum Romanorum & Germanorum intuitu ejus, I. ibid. 67. non potest ejus commodum exemplum concipi, I. I, 12, 68. quid circa exemplum Löwensteinense notandum, I. ibid. exemplum a Culpisio allatum spurium, I. I, 12, 69. origo erronea illorum exemplorum, I. I, 12, 70. aliz plures confusiones inde propululantes, I. ibid. emancipatis non potest dari tutor, I. I, 13, 75. emancipatio an species capituli diminutionis, I. I, 16, 85. an hodie obtineat premium emancipationis, I. II, 9, 170. de conjungendis cum emancipato liberis. P. XXXVII, 8, 297.

Emphyteuta

an possit renunciare, VI, 3, 110.

Emphyteuticus contractus

an in usu, I. III, 25, 230. an differat a censitico, I. ibid. P. VI, 3, 110. an opus fuerit peculiari illo contractu, P. VI,

3, 110. an quadret ad feuda censualia, P. ibid.

Emtio

Emtio fructuum quid, P. XVIII, 1, 197. inutilitas questionis : utrum emtio sit an permutatio, si partim res partim pretium solvatur, P. ibid. 198. error in emtione cui noceat, P. ibid. in ea contra quem in dubio facienda interpretatio, P. ibid. usus doctrinz jur. Rom. P. ibid. 200. actio emti an in usu. P. XIX, 1, 208. an differat jus Romanum & Germanicum in praestatione culpæ, P. ibid.

Emtor

an ejus sit periculum apud Germanos, P. XVIII, 6, 206. exceptio juris Magdeburgicæ an in Saxonia obtineat, P. ibid. inanis de redhibitione rei immobilis ab emtore mutatur, P. XX, 1, 222.

Episcopus vid. Preses.

Erbzins-Güter.

An hæc bona & Zins-Güter differant, P. VI, 3, 110.

Error

Error nominis an noceat legato, I. II, 20, 100. usus distinctionis in errorem juris & facti, P. XII, 6, 157. error cui

INDEX RERUM.

tui noceat in emtione, P. XVIII, 1, 198.

Evictio

an in usu, P. XXI, 2, 223.

Exceptio

non numeratz pecuniz an post biennium possit opponi, I. III, 22, 225. an hodie in usu, I. ibid. P. XII, 1, 149. an ejus jurata renunciatio valeat, P. XII, 1, 148. exceptio pacti de non petendo an in usu, I. IV, 13, 272. an jurisjurandi. I. ib. infamiz intuitu procuratorum, I. ibid. 273. rei venditz & traditz, P. XXI, 3, 223. exceptio an involvat confessionem, P. XLIV, 1, 329. usus distinctionis inter exceptionem juris & facti, P. ibid. 330. exceptiones dilatoriz cur hodie simul opponendz, P. ib. cur iis annectenda eventualis litis contestatio, P. ibid. peremptoriz cur simul opponendz, P. ibid.

Excusare, Excusatio

a tutela est vel voluntaria, vel necessaria vel mixta, I. I, 25, 108. P. XXVII, 1, 258. ad quam speciem pertineat multitudo liberorum, an hæc quadrat ad mores Germaniz, I. ibid. ad quas excusationes referenda sit cum pupillo, I. ibid.

administratio rerum fisci, I. I, 25, 119. tria onera tutelz, I. I, 25, 111. paupertas, adversa valetudo, I. ibid. 112. imperitia literarum, I. ibid. ignorantia testatoris & inimicitia cum patre pupilli, I. I, 25, 113. senectus & minorænnitas, I. ibid. quid ratione harum excusationum moribus obtineat, I. I, 25, 110 — 114. ad quam speciem referenda militia, I. ibid. 115. Grammaticorum, Rhetorum, medicorum, &c. excusatio an ad professores & præceptores recte applicetur, I. ibid. tempus apud Germanos non attenditur, I. I, 25, 116. an falsa allegatio attendatur, I. I, 25, 118.

Excussio vid. *beneficium*.

Exercitor.

Æquitas doctrinz, quod plures exercitores teneantur pro rata, P. XIV, 1, 175.

Exercitoria actio

ad quem titulum referenda, I. IV, 7, 265. ejus convenientia cum institutoria, P. XIV, 3, 178. an in usu, P. XIV, 1, 174. P. XIV, 3, 178. an in praxi maritima obtineat, P. ibid. 174. an ejus usus sperandus, P. ibid.

Exbe-

INDEX RERUM.

Exhereditatio. Exhereditatus.
causæ ejus, in Nov. 115. quando apud Germanos receptæ, P. V, 2, 102. exhereditatus an computandus in favorem legitimæ reliquorum, P. V, 2, 100. An ei dari possit tutor, L. I, 13, 75.

Exhibere. Exhibitio.
actio ad exhibendum an in usu, L. IV, 17, 276. P. X, 4, 137. quid, P. VI, 1, 107. P. X, 4, 136. an in mobilibus obtineat, P. X, 4, 137. exhibitio quando per mandatum injungatur, P. ib. de homine libero exhibendo, P. XLIII, 29, 327.

Expeditoria vid. res.

Expilare. Expilator.
Pœna expilatorum Romana non habet locum, P. XLVII, 18, 349. pœna expilatæ hereditatis hodierna, P. XLVII, 19, 349.

Exsuperans pars vid. successio.

Extraneus.
inutilis subtilitas quod ei non possit acquiri obligatio, L. III, 20, 220.

F.

Factum.

factum promittens an libera-

tur præstando interesse, L. III, 16, 215. P. II, 14, 63. factum alienum promittens an obligetur, L. III, 20, 219.

Falcidia lex.

ejus usus, L. II, 22, 201. P. XXXV, 2, 292.

Fälte.

Bürgerliche und peinliche P. XLVIII, 1, 351.

Falsa,

quæ ad legem Corneliam pertineant, P. XLVIII, 10, 364. pœna de jure Romano, P. ib. it. Germanico antiquo & hodierno, P. ibid.

Familia eriscunda vid. quæstructus.

Famulus vid. servus.

Error, quod famuli habeantur pro liberis hominibus, L. I, 3, 17. eorum operæ an legari possint, P. VII, 6, 119.

Fatalia vid. restitutio.

Fenestra vid. servitus.

Fera

in cujus dominio jure Gentium & jure Germanico antiquo, L. II, 1, 126. vulnerata cui cedat, L. ibid. 127.

Feria.

quæstiones de constitutione earum, P. II, 12, 55. feria nundina.

INDEX RERUM.

dinarum quibus profint, P. ibid. 57.

Ferruminatio vid. *Dominus*.

Fideicommissum vid. *legatum*.

eorum historia, P. XXIX, 7, 278. heres qui fideicommissum dissimulavit non potest deducere quartam, I. II, 23, 202. particularia an absque testibus fieri possint, I. ibid. P. XXXVI, 1, 293. an etiam herede dissentiente, I. & P. ibid. dissensus Jctorum veterum in discernendis verbis fideicommissorum & legatorum, I. II, 24, 203. an in iis verba imperativa habeantur pro precariis, P. XXXVI, 1, 293. fideicommissa familiarum an constitui possint per pacta, P. ib. actio fideicommissaria an speciale nomen habeat, P. XXXV, 1, 291. *Fidejussio*

Romana an hodie in usu, I. III, 21, 223. P. XLVI, 1, 337. pro servo an valeat, I. ib. 224. actio ex fidejussione hodierna. P. XLVI, 2, 337.

Fidejussor,

an ad plus obligari possit quam debitor, I. III, 21, 225. fidejussor tutorum & curatorum, P. XXVII, 7, 262. an ac-

cipere possit uxor fidejussorem pro dote, P. XLVI, 1, 337. an fidejussori competat actio antequam solvit, P. XLVI, 1, 338.

Fiducia

Romanorum, P. XIII, 7, 172.

Filius. Filius familias vid. *usufructus*.

Inconvenientia doctrinae, quod vox filiorum non comprehendat nepotes, I. I, 14, 78. filius familias an hodie possit dari tutor, I. ibid. an datus confirmetur, I. ibid. varia acceptio vocis filiorum an in tutela testamentaria hodie magni momenti, I. I, 14, 80. cur non potuerit testari, I. II, 12, 183. P. XXVIII, 1, 266. an ex contractu apud Germanos obligetur, P. XIV, 5, 180.

Finium regundorum.

actio an in usu, P. X, 1, 135.

Fiscus.

ius fisci cui competat, P. XLIX, 14, 377. fisci successio, I. III, 1, 207. advocatorum fisci potestas unde petenda, P. I, 19, 36.

Flumen vid. *servitus*.

differentia inter flumen & aquam profluentem erronea, P. I, 8, 29. flumina pertinent ad

Prin-

INDEX RERUM.

Principem jure Germanico,
I. II, 1, 123.

Fæmina vid. *Senatuscon-*
sultum.

Fœnus vid. *usura.*

Fœtus

ex aliena imprægnatione na-
tus an sit communis, I. II, 1, 130.

Foramen vid. *servitus.*

Fornicatio.

an intuitu hujus doctrinæ u-
sus juris Romani, P. XLVIII,
5, 356.

Forum.

forum & domicilium originis
an differant, P. V, 1, 96. in fo-
ro contractus an absens con-
veniri possit, P. ibid. forum
deprehensionis quid, P. ibid.
de foro competente usus di-
spositionis juris Romani, P.
V, 1, 99.

Fraus vid. *dolus.*

Fructus vid. *emptio & ven-*
ditio.

pendentes ad quem pertineat,
I. II, 1, 143. vera ratio cur par-
tus ancillæ non sit in fructu,
I. ibid. 144.

Fugitivus,

doctrina juris Romani de illis
an in usu, P. XI, 4, 140.

Fundus.

fundi instructi & instrumenti
denominationes variz apud
Germanos, P. XXXIII, 7, 183.
fundus legatus cum instru-
mento an hodie interdum
consideretur ut principale, P.
ibid. 284. dotalem an maritus
alienare possit, P. XXXIII, 5,
239.

Funeraria actio.

ejus origo, P. XI, 7, 143. an ejus
usus, P. ibid.

Funus, Funeralia.

annunciatio deducendi fu-
neris an juri Romano cog-
nita, P. XI, 8, 145, funeralia an
clericis solvenda, per quorum
parochiam funus ducitur, P.
XI, 7, 144.

Fungibilis res vid. *res.*

Furiosus.

furiosus pure tutor datus an
valeat, I. I, 14, 77. datio ejus an
obtineat, I. I, 14, 79. furiosus &
mente captis datur tutor, I. I,
23, 104. P. XXVII, 10, 264.

Fur, Furtum.

an ut fur puniri possit, frau-
dulenter utens re deposita, I.
IV, 1, 244. ad quid teneatur,
P. XIII, 1, 160. an doctrinæ de
furibus balneariis in usu, P.
XLVII, 17, 349. inquisitio
Fff furti

INDEX RERUM.

furti in ædibus alienis quomodo fiat, I. IV, 1, 242. furtum an hodie delictum privatum, I. ibid. P. XLVII, 2, 343. actio furti an in usu, I. & P. ibid. doctrina de pœna furti an pertineat ad processum criminalem, I. IV, 1, 244. P. ib. an obtineat actio contra furtum usus, I. ibid. an obtineat si incio fure dominus consentiat, I. ibid. an obtineat in furto liberi hominis, I. ibid. an in furto pignoris, I. ib. 245. cui cedat, P. XIII, 1, 160. Furti actio an recte a Triboniano ablata commodataris, I. IV, 1, 245.

Falsa lex vid. lex.

Fustigatus vid. capitis diminutio.

Fustigatio,
quândo iudex eam mutare possit in mulctam, P. XLVIII, 23, 375.

G.

Gallina,
si evolaverint quando vindicari possint, I. II, 1, 128.

Gerada,
juris Germanici, I. III, 1, 205: an pertineat ad mundum, P. XXXIV, 2, 286. ejus donatio, P. XXXIX, 5, 309.

Genus vid. legatum.

Germanicum jus vid. jus. de Glande legenda
interdictum hoc an in usu, P. XLIII, 28, 327.

Gleba,
an veniat fundi nomine, P. XXXIII, 5, 282.

Gradus,
juris Romani doctrina de computatione graduum in tit. de nuptiis parum pertinenter immiscetur, I. I, 10, 43. doctrinz computationum juris canonici utilitas, I. I, 10, 44. mores extendunt prohibitiones juris Romani, canonici restringunt, I. ibid. 45.

Grammatici vid. excusatio.

H.

Habitatio,
ejus rara exempla apud Germanos, I. II, 5, 158. P. VII, 8, 120.

Hæreticus vid. Catoniana regula.

Heres:

Cur tandem potuerint servi heredes institui, I. II, 10, 179. P. XXVIII, 4, 269: an apud Germanos heredes esse possint servi, I. II, 14, 186. institutio heredis an valeat ad certum tempus, I. II, 14, 186. divi-

INDEX RERUM.

divisio heredum confusa an in usu, I. II, 19, 194. P. XXIX, 2, 275. an hodie detur necessarius, I. ibid. quomodo valeat heredis institutio posthumi alieni. I. II, 20, 199. quænam actiones ad heredes transeant, I. IV, 12, 272. heres venditor an teneatur emtori actiones cedere, P. XIII, 4, 202. an debeat præstare, quæ jure accrescendi acquisivit, P. ibid. institutio captatoria quid, P. XXVIII, 4, 268. an jus Romanum hic in usu, P. ibid. an Judæus institui possit, P. ibid. 269. an mulier intra tempus luctus nubens, P. ib. in genere doctrinæ J. R. ratione conjugum ad secunda veta transeuntium, usus, P. ibid. heres an debeat denunciare mortem testatoris violentum, P. XXIX, 5, 277.

Hereditas, Hereditatis petitio.

Jure Germanico etiam pactis transfertur, I. II, 9, 171. ei renuncians an computandus in favorem legitimæ reliquorum, P. V, 2, 10. actio hereditatis petitionis contra quem instituatur, P. V, 3, 104. hujus actionis usus, P. ibid. 105. an

hæc cumulari possit, P. ibid. quando præscribatur, P. XLIV, 2, 331. contra quem instituitur actio si pars hereditatis petatur, P. V, 4, 106. quanta portio reservanda partui, & usus hujus doctrinæ, P. ibid. usus possessoriæ & fideicommissariæ hereditatis petitionis, P. V, 5, 106. hereditas viventis an vendi possit, P. XVIII, 4, 201. an hodie valeat repudiatio hereditatis ante conditionem existentem, P. XXIX, 2, 275. an possessio ejus absque apprehensione transferatur in heredem, P. ibid. nondum adita an transmittatur, P. ib. semel adita an repudiari possit. P. ibid, 276.

Historia

Codicis & Pandectarum, I. procem. 3. juris Justiniani, I. ibid. 4.

Homicidium

animus interficiendi an puniatur ut homicidium, P. XLVIII, 8, 360. pœna ejus varia, P. ibid. pœna ejus capitalis an apud nos sit ex jure Romano, P. ibid. 361. an in pœna ejus Princeps dispensare possit. P. ibid,

Fff 2

Homo

INDEX RERUM.

Homo liber.

an interdicti de libero homine exhibendo usus, P. XLIII, 29, 327. an probetur exemplo de Eva Trotina, P. ibid. homo liber si occisus quid juris, P. IX, 1, 132.

Homo proprius.

constitutiones de hominibus propriis docent existentiam servorum, I. 1, 3, 15. homines proprii non sunt liberi, etsi haberent jura connubiorum, contractuum & testamentorum, I. ibid. 16. eorum operæ an possint legari, P. VII, 6, 119. doctrina juris Romani de servis an ad eos applicari possit, P. I, 5, 17. P. XVIII, 7, 207. an testari possint, P. XXVIII, 1, 265.

Honor.

doctrina juris Romani de honoribus ad mores nostros non potest applicari, P. L, 4, 380.

Horreum vid. servitus.

Hypothecaria actio.

divisio ejus in Servianam & quasi Servianam, P. XX, 1, 214. in summariam & ordinariam, P. ibid. usus quaestionis de formando petito in hac actione, P. ibid. 215.

J.

Factus vid. rhodia.

Ignorantia vid. excusatio.
ignorantia juris & facti, P. XXII, 6, 232. regulæ, quod ignorantia juris noceat, iniquitas apud Germanos, P. ib. exceptio hujus regulæ, si quis certet de damno vitando, non est universalis, P. ibid. 233. an excuset quoad pœnam delicti jure naturæ prohibiti, P. ibid.

Immissio vid. missio.

Impedimenta.

legitima unde adjudicanda, P. II, 11, 54. renunciatio eorum an valeat, P. ibid.

Impensæ.

an in computanda Falcidia deductio impensarum funeris obtineat, I. II, 22, 201. ad impensas funebres quid referatur, P. XI, 7, 143.

Imperitia vid. excusatio.

Imperium vid jurisdictio.

Imprudencia

legislatoria ministrorum Justiniani circa adoptionem, I. I, 11, 51. consulentium, I. I, 11, 56. specimen imprudentiæ consulentis in casu adoptionis, I. ibid. 59.

Im-

INDEX RERUM.

Impubes vid. *arrogatio*,
Incendium vid. *rhodia*.
 an doctrina juris Romani circa pœnam incendii in usu, P. XLVII, 9, 345, & P. XLVIII, 8, 363.

Incestus, Incestuosi.
 quomodo puniatur, P. XLVIII, 5, 358. an hic in usu jus Romanum, P. ibid. incestuosi an recte dicantur legitimari, P. I, 6, 21. iniquitas assertionis de non alendis iis, P. XXV, 3, 244.

Indebitum vid. *condictio* & *aquila*.
 an opus distinctione in absolute tale & secundum quid, P. XII, 6, 157.

Indignus.
 res ei relictae ad quem hodie spectent, P. XXXIV, 9, 291. quis pro indigno habeatur, P. ibid.

Indultum.
 moratorium, P. II, 2, 48.

Infamia.
 infamiae exceptio intuitu procuratorum an in usu, I, IV, 13, 273. infamiam facti an retineant legitimated, P. I. 6, 22. differentia inter infamiam juris & facti, P. III, 2, 75. genuina doctrina de ea, P. Ib. 76,

ejus diversitas secundum mores Romanorum, P. ibid. secundum mores Germanorum antiquos & hodiernos, P. ibid. 77.

Ingratitudo vid. *donatio* & *exhereditatio*.

Inimicitia vid. *excusatio*.
In integrum vid. *restitutio*.
Injuria.

an hodie pater injuriarum agere possit propter injurias filiae nuptae illatas, I. IV, 4, 251. actio injuriarum an in usu, P. XLVII, 10, 345. an etiam detur propter osculum, P. ibid. an tollatur per declarationem ante litem contestatam, P. ibid. 346. an servus competat hæc actio, I. IV, 4, 251. processus injuriarum hodiernus, I. ibid. 252. in actione injuriarum criminali an pœna determinari possit, P. XLVII, 10, 346. an per usum sacrae coenae remittatur, P. ibid. 347.

Inofficiosum vid. *testamentum*.

Inquisitio.
 ejus origo, P. XLVIII, 2, 353. inquisitio furti vid. *furtum*.

Inquilinus vid. *migrando*.
In rem verso vid. *verso*.

F ff 3 In-

INDEX RERUM.

Inscriptio

accusatoris an a Germanis recepta, P. XLVIII, 2, 353.

Insinuatio

citationis vid. *citatio*. de insinuatione donationum ultra 500. solidos, P. XXXIX, 5, 307. & 308.

Inspectio,

habitudinis corporis, an unquam usitata, I. I, 22, 96. seq. an & quando ad probandam pubertatem jure Germanico adhibita, I. I, 22, 101. ventris an in usu, P. XXV, 4, 245.

Institor.

an sub illo comprehendantur ministri reliqui, P. XIV, 3, 179.

Institoria vid. *exercitaria*.

Institutio vid. *heres*.

Instructus vid. *fundus*.

Instrumenta vid. *pignus* & *reus*.

de necessaria invocatione nominis divini in instrumentis distinctæ quæstiones septem, I. proëm. pag. 1. P. XXII, 4, 230. hæc doctrina a clero pontificio ex tribus causis inventa, I. ibid. 2. reliquæ papatus in nostra praxi, I. ibid. quo jure ommissio nominis divini instrumentum nullum

reddat, I. ibid. constitutio Maximiliani an abrogari possit vel debeat, I. ibid. 3. officium Notarii in his dubiis, item Professoris, I. ibid. 3. an instrumentum admittatur loco stipulationis, I. III, 20, 222, eorum editio, P. II, 13, 59. propter noviter reperta instrumenta an rescindatur transactio, P. II, 15, 71. publica an recognoscenda, P. XXII, 4, 230. vitium scripti, in charta recenti, P. ibid. quo jure in foro circa hanc materiam utamur, P. ibid.

Instrumentum gvarentigiarum, vid. *compensatio*.

Insule

natae in flumine in cujus dominio, I. II, 1, 131.

Interdicta.

an in usu, I. IV, 15, 274. interdicti de mortuo inferendo usus, P. XI, 8, 144. de sepulchro ædificando, P. ibid. 145. unde usus eorum addiscendus, P. XLIII, 1, 320. an opus specialibus interdictis retinendæ possessionis, P. XLIII, 19, 325. ne vis fiat ei, qui in possessionem missus, P. XLIII, 4, 321. de tabulis exhibendis an in usu, P. XLIII, 5, 321.

ne

INDEX RERUM

ne quid in loco sacro fiat usus,
P. XLIII, 6, 322.

Interdictio

an omnis interdictio sit relegatio, P. XLVIII, 22, 374.

Interesse vid. *factum*.

Interpretatio

declarativa quotuplex, P. I, 1,
2. usus distinctionis in extensivam, restrictivam & declarativam, P. *ibid.*

Interrogatio

quis ejus finis, P. XI, 1, 138. an in usu, P. *ibid.* convenientia earum cum positionibus, P. *ibid.* 139.

Interventio vid. *contractus*.

Intestatus vid. *successio*.

Inventarium

beneficium inventarii Justinianeum an in usu; I. II, 19, 194. P. XXVIII, 8, 273. inventarium non conficiens tutor an fiat, infamis; P. XXVI, 7, 255.

Invocatio vid. *instrumentum*.

Judeus

an heres institui possit, P. XXVIII, 4, 269. ejus cessio Christiano contra Christianum facta an valeat, P. XVIII, 4, 203. an Judææ Senatusconsultum Vellejanum competat, P. XVI, 1, 185.

Judex

quando teneatur ex quasidelicto, I. IV, 5, 253. actio contra eum an in usu, I. *ibid.* officium judicis in quo consistat, I. IV, 17, 275. an debeat judicare secundum conscientiam an secundum acta & probata, P. I, 18, 35. cur apud Romanos non potuerit in eum compromitti, P. IV, 8, 90. coactus an possit esse judex, P. V, 1, 96. quæ ætas in eo requiratur, P. V, 1, 98. ex quibus causis ad eundem judicem eatur, P. XI, 2, 140. an doctrina de judice litem suam faciente hodie habeat usum, P. L, 13, 384.

Judicia

publica an in usu, I. IV, 18, 276. differentia inter ordinaria & summaria, obscura, P. V, 1, 95. judiciorum Romanorum usus, P. V, 1, 98. Germanorum antiqua & hodierna, P. *ibid.* differentia inter publica & privata, P. XLIX, 1, 351.

Juramentum

actio ex eo an valeat, I. IV, 6, 259. juramentum calumnias an in usu; I. IV, 16, 274. scopus edicti de jurejurando, P. XII, 2, 156. voluntarium /

INDEX RERUM

an frequentis usus, P. ibid.
 formulæ per barbam usus, P.
 ibid. qui id pro illicito habet,
 an ad id recte cogatur, P. ib.
 purgatorium a D.D. vocatur
 tortura spiritualis, P. ibid.
 an deferri possit contra ma-
 trimonium, P. ibid. 151. an in
 juramentis obtineat jus ca-
 nonicum, P. ibid. juramen-
 tum in litem affectionis in
 quibus rebus locum habeat,
 P. XII, 3, 152. in quibus actio-
 nibus id obtineat, P. ibid. in
 litem veritatis an apud Ro-
 manos in usu, P. ibid. hujus
 usus apud Germanos in spe-
 cie quoad juramentum mi-
 norationis, P. ibid. 153. usus
 rituli de juramento in litem
 apud Germanos, P. ibid. Ze-
 nonianum. ibid.

Juridicus Alexandria.

ejus officium an quadret ad
 mores nostros, P. I, 20, 36.

Jurisconsultus.

dolose respondens, P. II, 11, 48.
 imprudenter respondens, I.
 I, 11, 59.

Jurisdicctio

patrimonialis quid, P. II, 1, 46.
 unde orta, I. I, 3, 17. confu-
 sio patrimonialis & persona-
 lis, P. II, 1, 46. mandata an

detur, P. I, 21, 36. quid, P. II,
 1, 37. criminalis absque mero
 imperio an detur, P. ibid. 38.
 distinctio inter eam & mix-
 tum imperium an in usu apud
 Germanos, P. ibid. an pos-
 sessor ejus vel quasi edere te-
 neatur titulum, P. II, 1, 45.
 voluntaria apud Germanos
 an detur, P. II, 1, 39. an de-
 tur actus voluntariæ, qui
 tamen coram giudice ordina-
 rio necessario expediendus,
 P. ibid. extraordinaria hodie
 cessat, P. ibid. 40. respectu
 commissariorum an mandata
 detur, P. ibid. 40. an respectu
 justitiariorum, P. ibid. 41.
 an prorogata necessaria, P. ib.
 an sola conventionem partium
 prorogetur, P. ibid. 42. an eam
 prorogare possit clericus, P.
 ibid. an aliquis usus doctri-
 næ de prorogatione jurisdic-
 ctionis, P. ibid. ecclesiastica
 & consistorialis an synonyma,
 P. ibid. 44. distinctio in altam
 & bassam, P. ibid. 44. utrius-
 que fundamentum, P. ibid.
 45. consensus D.D. de non
 usu jurisdictionis Romanæ
 apud Germanos, P. II, 1, 47.
Jurisprudentia,
 quid, I. I, 1, 5. ad eam perti-
 nent res divinx, I. I, 1, 6.
 juris-

INDEX RERUM.

Jurisprudentia pro systemate, I. *ibid.*

Jus,

ejus homonymia, I. 1, 1, 5. cur
ejus tria præcepta, I. 1, 1, 6.
publicum & privatum quot
modis dicatur, I. 1, 1, 7. defi-
nitio juris naturæ Stoica, I. 1,
2, 7. juris gentium variaz ac-
ceptiones & definitiones, I.
1, 2, 9. scriptum & non scri-
ptum cum speciebus suis, I.
ibid. P. 1, 3, 8. divisio in ex-
presse promulgatum & tacito
consensu introductum, I. *ib.*
prætorium, I. 2, 9. non scri-
ptum Lacedæmoniorum, I. 1,
2, 10. juris mutabilitas & im-
mutabilitas, I. *ibid.* objectum
juris triplex, I. *ibid.* juris
Germanici status antiquior,
I. *ibid.* recentior, I. 1, 2, 11.
inepta comparatio Germani-
ci cum Romano, I. *ibid.* an
decretum Principis faciat jus
universale, P. 1, 4, 12. singu-
lare an transeat ad heredes,
P. 1, 14, 13. quot species juris
in re, P. 1, 8, 31. quod quisque
juris in alium statuit, P. 11,
11, 48.

Jus Romanum,

responsio ad argumenta de
ejus usu in genere, I. IV, 1,

238. observabilitas ejus, I. *ib.*
239. ejus præstantia, I. *ibid.*
ejus receptio, I. *ibid.* 240. P.
1, 2, 5. an ab allegante pro-
banda, P. 1, 2, 5. allegantian
opponi possit non usus, P. *ib.*
usus doctrinæ de ejus origi-
ne, P. *ibid.* mutatio juris Ro-
mani in statu monarchico, P.
1, 4, 14.

In jus vocatio

an in usu, I. IV, 16, 275. P. II,
4, 49. vocati si non ierint, P.
II, 5, 50. vocati, ut eant aut
satis vel cautum dent, P. II, 6,
50. vocatum ne quis vi exi-
mat, P. II, 7, 51.

Jus vitæ & necis

dominis olim competens qua-
le fuerit, I. 1, 8, 28. causæ &
progressus hujus abrogatio-
nis, I. 1, 8, 29. apud Germa-
nos tempore Taciti exerce-
batur libere, I. *ib.* post intro-
ductum Christianismum
non impune, I. 1, 8, 30. tem-
pore speculi Saxonici & Sue-
vici non sine pœna capitali,
I. *ibid.* hoc jus dominorum
in servos non habendum pro
irrationabili, I. 1, 8, 30. jus
vitæ & necis in liberos non in-
justum, I. 1, 9, 33. Germani
illud exercuerunt in liberos,

Ggg

jus

INDEX RERUM.

jus vendendi non zque, I. I, 9, 35. utrumque diu evanuit, I. ibid.

Jusjurandum vid. *juramentum*.

Jussus vid. *pater*.

actio quod jussu quid præsupponat, I. IV, 7, 264. an in usu, I. ibid.

Justinianus

veteribus alienam affinxit mentem, I. I, 22, 98.

Justitia,

ejus definitio, I. I, 5. usus tituli de justitia & jure P. I, 1, 3.

Justitarius vid. *jurisdictio*.

L.

Lacedæmoniorum jus vid. *jus*.

Læsa majestas vid. *majestas*.

Læso

enormis an rescindat transactionem, P. II, 15, 70. qualis attendatur in rescissione divisionis, P. X, III, 136. ante conventionem an detur, P. XVIII, 5, 204. ultra dimidium an detur, P. ibid.

Legatum, *Legatarius*,

jus antiquum de legatis, I. II, 20, 196. eorum viridis observantia in genere, P. XXX, 279. formulæ legatorum an

Germanis in usu, I. ibid. obscura ratio de exzquatione eorum cum fideicommissis, I. ibid. inutilitas doctrinæ de probatione legatarii in legato rei alienæ; de acquisitione rei legatæ vivo testatore, I. ib. specialissimi casus de legato fundi alieni; de legato rei ad legatarium pertinentis, de legato rei suæ quasi alienæ, I. ibid. 197. P. XXX, 2, 279. an usus inter legatum fundi simpliciter & deducto usufructu, P. XXXIII, 2, 280. legatum rei a testatore postea alienatæ, an subsistat, I. ibid. 197. an per illud extinguatur jus petendi debitum, I. ibid. 198. legatum dotis an hodie obtineat, I. ibid. dissensus circa usum dotis prælegatæ, P. XXXIII, 4, 281. legatum servi, ancillæ, peculii, I. II, 20, 199. generis, an valeat si testator id non reliquerit, I. ib. P. XXXIII, 5, 281. an hic usum habeat distinctio inter genus a natura & facto hominis determinatum, P. ibid. an ei noceat error nominis & falsa demonstratio, I. 20, 200. falsa causa, I. ibid. an hodie servo heredis & domino servi instituti legari possit, I. ibid.

INDEX RERUM.

4. *ibid.* an corruant legata rescisso testamento, P. V, 2, 103. an subsistant in testamento fratris inofficioso, P. *ibid.* legati annui an frequens usus, P. XXXIII, 1, 280. differentia inter legatum vindicationis & damnationis an abrogata, P. XXXIII, 5, 282. sub legato vini quid intelligatur, P. XXXIII, 6, 282. *it. cerevisiz*, P. *ibid.* 283.

Legulatoria potestas.

quæstio de ea in imperio & similes unde tractandæ, P. I, 3, 9.

Legitima vid. peculium & exheredatus.

ejus computatio varia, I. II, 18, 193. an juris naturalis, P. V, 2, 99. quid, *ibid.* 100. viventis an detur, P. *ibid.* an relinquenda in testamento de peculio castrensi & quasi castrensi, P. *ibid.* an in ea conditio potestativa pro impleta habenda si casu impediatur, P. XXVIII, 6, 272. an legitima & Trebellianica simul à liberis detrahenda, P. XXXVI, 1, 293.

Legitimare, Legitimatio. ejus origo & species, I. I, 10, 46. ad legitimationem per

subsequens matrimonium non requiruntur dotalia instrumenta, I. I, 10, 47. P. I, 6, 20. an ad eam requiratur honestas parentum, P. *ibid.* hodie qui legitimandi, I. I, 10, 47. legitimationis effectus, I. I, 10, 48. an usus legitimationis per oblationem curiz, I. I, 10, 48. P. I, 6, 24. valor legitimationis tum ab Imperatore tum a Comite Palatino factæ, P. I, 6, 21. legitimati an retineant infamiam facti, P. I, 6, 22.

Legitimus. Legimitas.

legitimorum liberorum præteritio an reddat testamentum nullum, I. II, 13, 186. doctrina de legitimitate partus an recepta, P. I, 5, 16. legitima impedimenta unde judicanda, P. II, 11, 54.

Lenocinium.

expositio hujus doctrinæ, P. XLVIII, 5, 358.

Letalitas vid. vulnus.

Levis nota & macula.

origo hujus doctrinæ, P. III, 2, 76.

Lex.

lex quid, I. I, 2, 8. legum scriptarum in Germania origo, I. I, 2, 11. lex divina positiva

Ggg 2

INDEX RERUM.

tiva universalis an detur, P. I, 1, 1. de præteritis an dari lex possit, P. I, 3, 9. usus doctri-
 trinz Romanz de legibus, P. ibid. ad valorem ejus an opus subscriptione Principis, P. I, 4, 14. observatio de legibus notabilibus, P. I, 9, 32. P. XIII, 4, 163. leges an abrogentur solo non-usu, P. I, 3, 11. lex a quo tempore incipiat obligare, P. ibid.

Lex Aquilia vid. *Aquila*.

Lex Ælia Sentia

an apud Romanos superflua, I. I, 6, 22. an ejus caput prius in usu, I. ibid. examen causarum ob quas hæc lex à Justiniano correctæ, I. I, 6, 24.

Lex Commissoria

rarus hujus usus in Germania in emtione & aliis contractibus, P. XVIII, 3, 201.

Lex conditicia,

quid, I. IV, 6, 262. actio ex hac lege in triplum an in usu, I. ibid. in quadruplum an valet hodie, I. ibid.

Lex Cornelia vid. *falsa*.

Lex diffamari vid. *remedium*

Lex Falcidia vid. *Falcidia*.

Lex Fusca Caninia,

æquitas hujus legis & ratio-

nes abrogationis, I. I, 7, 26. apud Germanos nec hæc nec ejus correctio valet, I. I, 7, 27.

Lex Rhodia vid. *Rhodia*.

Lex si contendat, vid. *remedium*.

Libellus.

mutatio ejus quousque licita, I. IV, 6, 263. P. II, 13, 58. editio ejus an in usu, P. ib.

Liberi.

varia acceptio hujus vocabuli, I. I, 9, 32. naturales, I. ib. apud Germanos notat etiam spurios, I. ibid. tantum primi gradus in potestate sunt, I. I, 9, 37. honestas nuptiarum inter fratrum & sororum liberos, I. I, 10, 43. legitimorum præteritio an reddat testamentum nullum, I. II, 13, 186. non-usus Scti de agnoscendis iis, P. XXV, 3, 244. usus dispositionis de alendis iis, P. ibid. nimia extensio regulæ de demonstratione liberorum per justas nuptias, P. ibid. an simul legitimam & Trebelliniam detrahere possint, P. XXXVI, 1, 293. interdictum de iis exhibendis an in usu, P. XLIII, 30, 328.

Liber,

INDEX RERUM.

Liber. Libertas.

libertatis definitio, I. I, 3, 13. latinam & dediticiam Justinianus sustulit, I. I, 4, 18. an prudenter, I. eod. an primus hanc differentiam sustulerit, I. I, 4, 19. libertas data an revocari possit, I. I, 6, 24. directam an fideicommissariam accipiat servus proprius tutor datus, I. I, 14, 77. homines proprii an sint liberi, I. I, 3, 16. de libero homine exhibendo, P. XLIII, 29, 327.

Libertinus. Libertus.

distinctionem inter libertinos & ingenuos Justinianus sustulit, I. I, 4, 18. liberti conditio apud Germanos, I. I, 14, 19. an in eis obtineat pœna juris Romani si tutorem non petierint, P. XXVI, 6, 254. doctrina Romana de eorum operis an quadret ad operas militares & rusticorum, P. XXXVIII, 1, 300. doctrina de eorum bonis an in usu, P. ib. 2, 300.

Libri vid. pignus

Literarum obligatio.

an differat a mutuo præsumto, I. III, 22, 225.

Litis contestatio.

quid, P. V, 1, 97. generalis

cur introducta, P. ibid. eventualis, P. XLIV, 1, 330.

Locatio,

an mutuus usus rei & operarum sit locatio, I. III, 25, 229. an hic locum habeat ædilitium edictum, P. XXI, 220.

Locus,

an maneat sacer diruto templo, I. II, 1, 125. locus religiosus quomodo fiat, I. II, 1, 126. P. XI, 7, 142. dispositio de locis religiosis, P. ibid. 143.

Lumina vid. servitus.

M.

Macedonianum vid. Sctum.

Magistratus

quinam apud Germanos detutores, I. I, 20, 92. hujus confirmatione opus ad actoris constitutionem, I. I, 23, 104. actio subsidiaria adversus magistratum an obtineat, I. I, 24, 106. doctrina de magistratu Romano an in usu, P. I, 2, 6. item de magistratibus conveniendis, P. XXVII, 3, 263. an magistratui merum imperium habenti competat jus fisci, P. XLIX, 14, 377.

Ggg3

Ma.

INDEX RERUM.

Majestas.

mores gentium circa poenam criminis læsæ majestatis, P. XLVIII, 4, 354. blasphemia aut hæc pertineat, P. ib. 355.

Majorennitas vid. *pubertas.*

Majores vid. *tutela.*

XXV. annis ex quibus causis restituantur, P. IV, 6, 87.

Mala fides, vid. *bona fides.*

Mandatarius

ad quam culpam teneatur, P. XVII, 1, 193.

Mandatum,

subtilitas hujus doctrinæ, I. III, 27, 231. ejus emendatio, I. ibid. diversitas juris Romani & Germanici ratione mandati judicialis, I. IV, 10, 270. convenientia mandati cum deposito, P. XVI, 3, 190. imprimis ratione culparum, P. ibid. 191. & periculi, P. XVII, 1, 191. actio mandati quando infamet, P. XVII, 1, 193. an hodie famosa, P. ibid. 194. usus mandati, P. ibid. an differat à negotiorum gestione, P. XVII, 1, 194.

Manumissio,

Germanorum modi manumittendi, I. I, 4, 19. Romani an in usu, P. XL, 1, 310. ef-

fectus horum diversorum modorum, I. I, 4, 20. manumissio hodierna, I. I, 4, 21. per baptismum non est in usu, I. ibid. neque per vindictam, I. ibid. hodie minorum manumissiones testamentariz subsistunt, I. I, 6, 25. de usu manumissionis minorum inter vivos res dubia, I. I, 6, 26. doctrina juris Romani si a parente quis manumissus an hodie opus, P. XXXVII, 12, 299. Triboniani emblemata ratione manumissionis ancillæ, I. I, 6, 24.

Maritus,

an habeat usumfructum in paraphernalibus, P. VII, 1, 112. ratione eorum an præstet cautionem, P. VII, 9, 121. an ratione impensarum utilium jus retentionis in re dotali habeat, P. XXV, 1, 242. quid juris habeat ratione impensarum de jure Germanico, P. ibid. 243. quid in Marchia obtineat, P. ibid. an impune adulterum possit occidere, P. XLVIII, 5, 356.

Masculus,

cautela circa usum differentiarum inter masculos & feminas, P. I, 5, 15.

Mater

INDEX RERUM.

Mater. Materfamilias.
 est persona sui juris, jure Romano, l. 1, 8, 28. jure Romano non habet potestatem patriam; secus jure Germanico, l. 1, 9, 37. an habeat usumfructum in bonis liberorum, l. 1, 9, 170. P. VII, 1, 112. an possit substituere pupillariter, l. 11, 16, 190. si adulterii convicta, an partus sit legitimus, P. I, 6, 20. cur apud Germanos ad tutelam admittatur, P. XXVI, 4, 252. si ad secunda vota transeat an tunc eam retineat, P. ibid. an usus quaestionis de praelatione inter matrem & avum paternum ratione tutelae, P. XXVI, 4, 253. an poena juris Romani obtineat in matre & avia tutorem non petentibus, P. XXVI, 6, 254.

Matrimonium,
 de usu prohibitionis matrimonii cum sponsa patris & filii, l. 1, 10, 44. item cum sista uxoris quam post divortium peperit, l. 1, ibid. it: ratione servilium cognationum ac personarum adoptione conjunctarum, l. 1, 10, 44. an in eo transactio valeat, P. II, 19, 70. contra id an deferri possit

juramentum, P. XXII, 2, 151. differentia juris civilis & canonici in doctrina matrimonii, P. XXIII, 1, 233. quis utriusque usus, P. ibid. 234. quod pertineat tractatio hujus doctrinae, P. ibid.

Medicus vid. excusatio.

Mendacium,
 de ejus poena, P. VI, 1, 107. P. IX, 2, 133.

Mensor,
 actio si mensor falsum modum dixerit an in usu, P. XI, 6, 141. an loco ejus actio damni dati institui possit, P. ibid. 142.

Mentecaptus vid. furiosus.

Mercator,
 unde horum jura addiscenda, P. XIV, 3, 178. an eiliceat majores usuras accipere, P. XXII, 1, 116.

Meretrix vid. fornicatio.

Merum imperium vid. jurisdictionis.

Metus vid. conductio,
 an actio quod metus causa valeat, l. IV, 6, 262. P. IV, 2, 84. in simplicium, P. ibid.

de Migrando.
 an hoc interdictum competat colo-

INDEX RERUM.

colono, P. XLIII, 31, 328. an
ejus usus ratione inquilini,
P. ibid.

Militia, Militaris,

materia de re militari an qua-
dret ad mores Germanorum,
P. XLIX, 16, 379. militare te-
stamentum, I. II, 10, 182. P.
XXIX, 1, 274. militia excusat
a tutela, I. I, 25, 114.

Minor vid. restitutio.

minorum manumissiones te-
stamentariae, I. I, 6, 25. inter
vivos, I. ibid. 26.

Minorennitas vid. excusatio,
error Triboniani circa mino-
rennitatem, I. I, 25, 113.

Miserabiles persona vid. *privilegium.*

Missio

ex primo & secundo decreto
an in usu, P. XXXIX, 2, 302.
P. XLII, 4, 318.

Mixtum imperium vid. ju-
risdictio.

Moderamen

inculpatæ tutelæ, P. IX, 1, 132.

Moneta

decisio quæstionis de restitu-
tione monetæ mutatæ, P. XIII,
6, 165. P. XLVI, 3, 339.

Monstrum.

an ex capite adjudicandum,
P. I, 5, 16. occisor ejus an &
quomodo puniendus, P. ib.

Mors vid. transactio.

Mortatorium,

ad quem titulum referen-
dum, P. II, 2, 46. eorum fre-
quentia, P. XLIII, 3, 31.

Mores

quid producant, I. I, 2, 9.

Morgengaba vid. dotalisium,

Mors

naturalis apud Germanos
solvit patriam potestatem,
non civilis, I. I, 12, 65. cur
mortis non fiat mentio inter
modos finiendæ tutelæ jure
Germanico, I. I, 22, 102. mors
quando sit loco juramenti,
P. XII, 2, 151.

Mortuus

interpretatio de simul mor-
tuis, P. XXXIV, 5, 288. de
mortuis inferendis vid. *in-
terdictum.*

Mulctæ

quando relegationis & fasti-
gationis pœna in mulctam
mutari possit, P. XLVIII, 23,
375.

Mulier

INDEX RERUM

Mulier,
 si ventris nomine in possessionem missa & dolo malo dejecta quid moribus obtineat, P. XXV, 5, 245. si in possessione calumniae causa esse dicatur, P. XXV, 6, 246. intra tempus luctus nubens an heres institui possit, P. XXVIII, 4, 269.

Multitudo liberorum vid.
excusatio.

Mundus,
 quid permundum hodie denotetur, P. XXXIV, 2, 286. an huc pertineat Gerada, P. ibid.

Munus,
 doctrina de muneribus ad mores nostros non potest applicari, P. L. 4, 380. neque de vacatione & excusatione munerum, P. L. 5, 381.

Murus, vid. *pæna*.

Mutus,
 an testari possit, I. II, 12, 184. an stipulari possit, I. III, 20, 221. bonorum possessio ei competens, P. XXXVII, 3, 296.

Mutuum,
 an & qualis actio oriatur ex promisso de mutuo dando & ex mutuo ipso, I. III, 15, 213.

P. XII, 1, 149. prohibitio contrahendi mutui juris Romani an in usu, P. XII, 1, 148. mutuum presumtum, P. ibid. regula in mutuo, P. XIII, 6, 165.

N.

Naufragium,
 doctrina juris Romani an in usu, P. XLVII, 9, 345.

Nautæ,
 actio adversus nautas an in usu, I. IV, 5, 254. P. XLVII, 5, 344.

Nauticum fœnus,
 unde hodie ejus casus decidendi, P. XXII, 2, 228.

Negatoria actio,
 quis in illa probet servitutem, P. VIII, 5, 130. an in usu, P. ibid.

Negotiatio,
 actiones de negotiationibus unde discendæ, I. IV, 7, 265.

Negotiorum gestio.
 an in usu, I. III, 28, 233. P. III, 5, 80. in quibus cesset, P. ib. 81. an in ea obtineat, culpa- rum præstatio, I. ibid. doctrina juris Romani de negotiorum gestione cum eo, qui in alterius potestate, cur hodie cesset, P. XIV, 5, 179. negotio-

H h h

rum

INDEX RERUM.

- rum gestio an differat a mandato, P. XVII, 1, 193.
- Nepotes* vid. *successio*.
- Nobiles*
- an immunes a vectigalibus, P. XXXIX, 4, 303.
- Nomina* vid. *bona*.
- Non dominus* vid. *publiciana actio*.
- Notarius* vid. *instrumentum*.
- Novatio*,
quomodo hodie fiat, I. III, 30, 236. P. XLVI, 2, 338. novatio an sit, si quis, quod sub conditione debet, pure promittit, I. ibid.
- Novum opus* vid. *nunciatio & usufructuarius*.
- Noxales* vid. *actio*.
- Nunciatio*
realis quid, P. XXXIX, 1, 301. quomodo apud Germanos fieri debeat, P. ibid.
- Nandina* vid. *feria*,
ubi tractanda hæc materia, P. L, 11, 383. doctrina de nundinis an hodie ad mores nostros applicari possit, P. ib.
- Nuptia*,
ritus nuptiarum Romani describuntur introducta religione Christiana, I. I, 10, 38. ritus Germanici introducto jure Justiniano mutati, eorum reliquæ, I. I, 10, 39. doctrina juris Justiniani de nuptiis exigui est usus ob doctrinam juris canonici, quod matrimonium sit sacramentum, I. ibid. cujus reliquæ manserunt etiam post reformationem, I. I, 10, 39. nuptiarum requisita ex jure Gentium sunt, pubertas & consensus contrahentium, I. I, 10, 40. requisita juris Romani quod (1.) contrahentes debeant esse cives Romani, quod (2.) consentiant tantum parentes qui habent potestatem patriam, hodie non attenduntur, I. I, 10, 41. ita ut horum consensu neglecto sint nullæ, I. ibid. ac jussus patris debeat præcedere, I. ibid. rationes cur ea moribus non sint in usu, I. I, 10, 42. honestas nuptiarum inter fratrum & sororum liberos, I. I, 10, 43. pænna juris Romani in nuptias prohibitas statuta hodie non est in usu, I. I, 10, 45.
- O.
- Obligatio*,
varia acceptio hujus vocabuli, I, L

INDEX RERUM.

li, l. III, 14, 209. distinctio in naturalem, civilem & mixtam an alicujus usus, P. XLIV, 5, 334. in prætorias & civiles an in usu, l. III, 14, 209. divisio obligationis ex contractu, delicto vel quasi delicto, ejusque defectus, l. III, 14, 210. verborum obligatio an hodie in usu, l. III, 16, 214. P. XLV, 1, 335. obligatio correalis Romana an hodie in usu, l. III, 17, 216. per quas personas acquiratur obligatio, l. III, 29, 234. obligatio ex delicto, l. IV, 1, 237. quando lex incipiat obligare, P. I, 3, II. an formula esse pot eimen operetur obligationem in solidum, P. XLV, 2, 336.

Observabilitas vid. *jus Romanum*,

Observantia vid. *mores*.

Occupatio

bellica, an modus acquirendi dominium, l. II, 1, 129. P. XLIX, 15, 378. acquisitio missilium & rei derelictæ est occupatio, l. II, 1, 149.

Oceanus,

lis de ejus dominio, l. II, 1, 123.

Onaniticum crimen,

pœna capitis in eo injusta, P. XLVIII, 5, 358.

Oneris ferendi vid. *servitus*,

Opera vid. *locatio*, homo proprius & libertus.

Oppignoratio vid. *pignus*.

Optio vid. *legatum*.

Opus vid. *nunciatio*.

an doctrina de operibus publicis in usu. P. L, 10, 382.

Ordines vid. *decretum*.

Ordinis beneficium vid. *beneficium*.

Orthodoxus vid. *Catoniana regula*.

Osculum,

an propter osculum detur actio injuriarum, P. XLVII, 10, 345.

P.

Pacta vid. *contractus*.

confusio doctrinæ de pactis à Justiniano facta, P. II, 14, 60.

pactum tacitum quid, P. ibid.

an ad illud pertineat redditio chirographi, P. ibid.

apud Germanos semper data actio ex pacto, P. ibid. 61.

doctrina Romana de pactis non est in usu, P. ibid.

pactum de vendendo an producat actionem,

H h h 2

INDEX RERUM.

- nem, P. II, 14, 62. an tollat obligationem ipso jure, P. ib. 63. pactum de retrovendendo cur apud Romanos inventum, P. XVIII, 1, 199, an in usu, P. ibid. pacta cum diabolo an dentur, P. XLVIII, 8, 362. pactorum successoriorum usus, imprimis de acquirenda hereditate tertii, P. II, 14, 64. quando eorum usus invaluerit, P. XXVIII, 1, 264.
- Pacta dotalia,*
an uxor facultatem paciscendi post dotem constitutam habeat ex dominio naturali, P. XXIII, 4, 238. mixtorum origo, P. ibid. an valeant conditionem dotis deteriorationem reddentia, P. ibid.
- Palinodia,*
quaestiones circa hanc actionem, I. IV, 4, 252. an sit pœnalis, P. XLVII, 10, 346.
- Palmarium,*
pactum de eo an permissum, P. III, 1, 74.
- Paraphernalia vid. bona & maritus,*
Parentes vid. testamentum.
Parochia vid. funus.
Parricidium,
ratio pœnæ parricidii apud Romanos, P. XLVIII, 9, 363. an ejus usus jure Germanico veteri & recentiori, P. ibid.
- Partus,*
doctrina Romana de legitimitate ejus an recepta, P. I, 5, 16. an sit legitimus, si mater adulterii convicta, P. I, 6, 20. quanta portio hereditatis ei relinquenda, P. V, 4, 106. de partu custodiendo, P. XXV, 4, 245. cur partus ancillæ non sit in fructu, I. II, 1, 143. actionis de partu agnoscendo usus, I. IV, 6, 260. P. XXV, 3, 244.
- Pastus,*
actio de pastu quando habeat locum, & an ejus usus, P. IX, 1, 132.
- Pater,*
jussus ejus in nuptiis debet præcedere, I. I, 10, 141. an habeat tutelam naturalem, I. I, 18, 89. acquirit ex operis liberorum & in eorum bonis habet usumfructum, I. II, 9, 169. ex quo fundamento habeat usumfructum in bonis adventitiis filii, P. VII, 1, 112. an pupillariter substituere possit filio exheredato, I. II, 16, 191. an conveniri possit ex delicto filii peculiotenus, P. XV,

INDEX RERUM.

P. XV, 1, 183. an adulterum impune occidere possit, P. XLVIII, 5, 356.

Patria potestas, vid. *potestas*.

Patrimonium, reipublicæ & universitatis an differant, P. I, 8, 29.

Patrocinium vid. *advocatus*.

Patronatus, doctrinæ juris Romani de jure patronatus nullus usus, P. XXXVII, 14, 299.

Patronus vid. *tutela*, si quid in ejus fraudem factum, P. XXXVIII, 5, 300.

Pauliana actio, an illa actione revocentur etiam alienata ante immisionem, P. XLII, 8, 319.

Pavones, an animalia fera an mansuetata, I. II, 1, 128.

Pauperies, actio de pauperie an in usu, I. IV, 9, 268; P. IX, 1, 132.

Paupertas vid. *excusatio*.

Peculatus, pœna ejus an in usu, P. XLVIII, 13, 366.

Peculium, apud Germanos nullum; I. II, 9, 169. P. XV, 1, 182. actio de

peculio an in usu, I. IV, 6, 259. I. IV, 7, 266. P. XV, 11, 183. de castrensi & quascastrensi an in testamento relinquenda legitima, P. V, 2, 100. castrensis nullus usus, P. XLIX, 17, 379. pecunia lustrica ad quam speciem refertur, P. XV, 1, 182. an pater ex delicto filii peculiotenus conveniri possit, P. XV, 1, 183. doctrina Romana de peculio legato an in usu, P. XXXIII, 8, 284.

Pecunia, de pecuniz mutatz restitutione, P. XIII, 6, 165. P. XLVI, 3, 339. pecunia lustrica ad quam peculii speciem pertineat, P. XV, 1, 182.

Pecus, lis inanis an fues sint pecudes, I. IV, 3, 248.

Pennis, legatum hoc quomodo nominetur apud Germanos, P. XXXIII, 9, 284.

Peregrinus, an testari possit, P. XXVIII, 1, 265. an intuitu eorum capitis diminutio in usu, I. I, 16, 86.

Peremptoria exceptiones vid. *exceptio*.

INDEX RERUM.

Periculum vid. *emptio*,
quis periculum præstet si usus
rei gratuitus concessus, P. XIII,
5, 167. an apud Germanos sit
emptoris, P. XVIII, 6, 206. in
æstimatorio contractu ad
quem pertineat jure Romano
& Germanico, P. XIX, 3, 211.

Permutatio

Romana an in usu, P. XIX, 4,
212. an eo pertineat cambium,
P. ibid.

Perpetua

actiones quid, I. IV, 12, 271.
an in usu, I. ibid. perpetuarum
exceptiones an semper op-
poni possint, I. IV, 13, 273.

Persona vid. *obligatio*.

Petitio hereditatis vid.
hereditas.

Petitorium vid. *processus*.

Pictura

est pingentis, I. II, 1, 143.

Pignus

jure Germanico potest vendi,
quare, I. II, 8, 167. an in eo ob-
tineat culparum præstatio, I.
III, 15, 214. P. XIII, 7, 173.
pignus juris gentium, P. XIII, 7,
171. Justinianicum & Germani-
cum, P. ibid. 172. confusio ex
mixtura Germanici & Roma-

ni, P. ibid. 173. actio pigno-
ratitia an præscribatur, P. ib.
an detur contra tertium, P.
ibid. differentia juris Roma-
ni & Saxonici de dominio
ejus, P. XX, 1, 213. oppigno-
ratio immobilium cur judi-
cialiter fiat in Saxonia, P. ibid.
differentiæ pignoris inutiles
& utiles, P. XX, 1, 214. taciti
divisio, P. XX, 2, 115. conven-
tionalis an frequens sit casus,
P. ibid. taciti legalis causa
apud Germanos, P. ibid. 216.
pignus rei alienæ an conva-
lescat, si dominus rei oppi-
gnoranti succedat, P. XX, 3,
257. de rebus alienis an apud
Germanos in usu, P. ibid. an
ratione armorum, instrumento-
rum rusticorum, P. ibid. &
librorum, P. ibid. 218. qui
potiores in pignore, P. XX,
4, 218. doctrina de distractio-
ne pignorum, an jure veteri
Germanico & hodierno obti-
neat, P. XX, 5, 218. solutio pi-
gnoris, P. XX, 6, 219.

Plagium,

disputatio de differentia inter
plagium & furtum servi an
alicujus usus, P. XLVIII, 15,
367. pœnæ ejus apud Roma-
nos, P. ibid. pœna Germano-

III

INDEX RERUM.

tum an sit ex jure Romano, P. XLVIII, 15, 368.

Plebiscitum,

L. I, 2, 8.

Pluspetitio

ejus pœna an in usu, I. IV, 6, 263. an huc pertineat casus si quis ante conditionis existentiam petat, I. IV, 6, 263.

Pœna

juris Romani in prohibitas nuptias statuta hodie non est in usu, I. I, 10, 45. transgressionis murorum hodierna, I. II, 1, 126. an venatio pœna mortis prohiberi possit, I. II, 1, 127. pœna pluspetitionis an in usu, I. IV, 6, 263. temere litigantium, I. IV, 16, 274. mendacii quorundam referenda, P. VI, 1, 107. P. IX, 2, 133. dupli an in usu, P. XX, 1, 222. quid intelligatur per pœnam an Haut und Haat/P. XLVIII, 19, 372. intuitu earum usus juris Romani, P. ibid. 373. an ejus usus ratione pœnarum civilium, P. ibid. an quoad tempus pœnæ, P. ibid.

Pœnales actiones vid.

actio

non sunt in usu, I. IV, 1, 238. de usu earum in specie quoad praxin totius Germaniæ, I. IV, 1, 240. imprimis Saxoniz, I.

ibid. 241.

Pœnitentia vid. pactum.

Polygamia

circa prohibitionem ejus conspirant jus Romanum & canonicum & mœurs, I. I, 10, 45.

Pollicitatio,

ejus usus hodie cessat, P. L, 12, 383.

Portio

statutaria, P. XXV, 1, 242.

Positiones vid. interrogatio.

Possessio. Possessor.

bonorum an hodie in usu, I. III, 9, 207. doctrina juris Romani ut in possessione legatorum & fideicommissorum servandorum causa esse liceat, an in usu, P. XXXVI, 4, 194. an petitio bonorum possessionis hodie necessaria & utilis, P. XXXVII, 1, 195. an obtineat pœna juris Romani contra auferentem possessionem rei suæ vel alienæ, I. IV, 2, 247. possessio immobilium quando liberet a cautione, P. II, 8, 52. de possessione bonorum furioso, muto, furdo, cœco competente, P. XXXVII, 3, 296. possessio bonorum contra tabulas cur hodie non necessaria, P. ibid. 4, 296. an hodie habemus bonorum possessionem

INDEX RERUM,

nem pratoriam, P. XXXVII, 11, 298. an ejus casus frequens, P. ibid, bonorum possessio ex testamento militis an in usu, P. XXXVII, 13, 299. doctrina juris Romani de acquirenda vel amittenda possessione an in usu, P. XLI, 2, 311. causæ disensionum circa hanc doctrinam, P. ibid. explicatio doctrinæ de possessione naturali & civili, P. ib. possessor jurisdictionis vel quasi an edere teneatur titulum, P. II, 1, 45. R. V, 2, 104.

Possessorium vid. *processus*.

Posthumus vid. *heres*.

Postliminium, doctrina de postliminio an in usu, P. XLIX, 15, 378.

Postulare an prohibeatur minor XVII. annis, P. III, 1, 72. an cæcus, P. ibid. usus tituli de postulando, P. III, 1, 74.

Potestas, potestas domestica, I. I, 8, 27, potestas dominorum in seruos hodierna, I. I, 8, 30. P. I. 6, 19. patria antiqua, æqualis dominicæ, I. I, 9, 33. causæ cessantis antiquæ patris pote-

statis, I. I, 9, 34. potestas patria Romanorum apud Germanos non est recepta, I. I, 9, 35. P. I, 6, 19. P. I, 6, 22. P. I, 6, 24. contrariæ opinioni originem dedit glossa speculi Saxonici, I. I, 9, 36. secundum jus Germanicum liberi tantum primi gradus in potestate sunt, I. ibid, 37. modi finiendi potestatem patriam, I. I, 12, 61. P. I, 8, 26. olim dignitas non liberabat ab ea, I. I, 12, 61. quod sub statu monarchico mutatum, I. ibid. de dignitate consiliarii frustra disputatur, I. I, 12, 71. captivitas extinguebat potestatem patriam, I. I, 12, 62. hujus extinctionis effectus ratione liberorum captivi, I. ibid. apud Germanos mors naturalis eam solvit, non autem civilis neque captivitas, I. I, 12, 65. potestas avi paterni in nepotem an hodie possit habere usum, I. I, 12, 70. a potestate patria hodie liberat dignitas sacerdotalis, militaris, I. I, 12, 71.

Praxis, cautelæ de praxi pia & impia, P. II, 12, 56.

Præceptor vid. *excusatio*,

Præ-

INDEX RERUM.

Prædia vid. *servitus*,
 stipendiaria quid, I. II, 1, 146.
 servitutes & prædiorum jura
 an synonyma, I. II, 2, 150. in
 prædio usufructuario an pro-
 prietarius possit constituere
 servitutem, P. VIII, 4, 128.

Præfectus.

an præfectus urbi recte com-
 paretur cum præfecto urbium
 imperialium, P. I, 12, 34. an
 præfectus prætorii cum prin-
 cipibus, P. I, 11, 33. præfecti
 vigillum an dentur, P. I, 15, 34.
 augustalis an detur, P. I, 17,
 35.

Præscriptio.

fundamenta & requisita ejus
 in immobilibus apud Ger-
 manos, I. II, 6, 159. perpetui-
 tas bonæ fidei ex jure canonico
 in præscriptione, I. ibid.
 160, P. XLI, 3, 313. an ea re-
 ste extendatur ad præscriptio-
 nem rerum personalium, P.
 ibid. dissensus juris Saxoni-
 ci & Suevici, item DD. circa
 præscriptionem mobilium, I.
 ibid. 160. in tricenaria b. f. &
 justus titulus in praxi præsu-
 mitur, I. ibid. 161. tricenaria
 an fluat ex jure gentium, P.
 XLI, 3, 313. res mobiles furti-
 vx an & quando præscriban-

tur, I. ibid. 161. præscriptio vi-
 ginti annorum an pertineat
 ad absentiam extraordinari-
 am, P. XLI, 3, 313. infirma
 ratio de hereditatis petitionis
 præscriptione, P. XLIV, 2, 331.
 an in quibusdam delictis nul-
 la præscriptio currat, P. XLIV,
 2, 331. adulterii præscriptio
 Saxonica, F. ibid. 332.

Præses.

comparatio eorum cum Prin-
 cipibus, P. I, 18, 35. episcopis
 & præsidibus hodiernis, P.
 ibid.

Præsumtio

emendatio hujus doctrinæ,
 P. XXII, 3, 229.

Præteritio vid. *testamentum.*

Prætor.

hujus officium hodie cessat,
 P. I, 14, 34. quid conveniat
 cum eorum edictis, P. ibid.
 prætorix actiones vid. *actio.*
 prætorica bonorum possessio
 an hodie in usu, P. XXXVII,
 11, 298. prætorium jus, I. 1,
 2, 9. P. I, 2, 6.

Prævaricatio

publica quomodo hodie pu-
 niatur, P. XLVII, 15, 348.

Præcarie

quid, P. XLIII, 26, 326.

INDEX RERUM.

Precarium vid. *contractus*.
 quæ culpa præstetur in eo apud Romanos, P. XLIII, 26, 376. quæ apud Germanos, P. ibid. an in usu, P. ibid. ejus regula, P. XIII, 6, 165.

Pretium,

jure Germanico m. f. ædificans repetit pretium, I. III, 1, 140. deductio pretii servorum manumissorum an hodie obtineat, I. II, 22, 201. an in arbitrium tertii conferri possit, I. III, 24, 229. justum an detur ante conventionem, P. XVIII, 5, 204.

Princeps vid. *constitutio,*

comparatio ejus cum præfecto prætorio inepta, P. I, 11, 33. item cum præfecto urbi, P. I, 12, 33. cum præfide Romano, P. I, 18, 35. an in pœna homicidii dispensare possit, P. XLVIII, 8, 261.

Privilegium

studiosorum juris, præcip. pag. 4. testamenti militaris an quadret ad mores hodiernos, I. II, 11, 182. an detur privilegium odiosum, P. I, 4, 13. genuina doctrina de revocatione eorum, P. ibid. privilegium miserabilium personarum an in Germania re-

ceptum, P. V, 1, 97. an & ratione illustrium, P. ibid. doctrina de privilegiis creditorum unde petenda, P. XLII, 5, 318.

Probatio,

contra instrumentum an admittatur, I. III, 20, 222. possessionis an ad rei vindicationem pertineat, P. VI, 1, 108. in conditione indebiti quomodo instituenda, P. XII, 6, 157. artificialis & inartificialis erronea explicatio, P. XXII, 3, 228. origo & usus divisionis, P. ibid. it. in plenam & semiplenam, P. ibid. 229. differentia inter eam & demonstrationem, P. ibid.

Processus,

observatio doctrinæ de processu in genere, P. II, 12, 55. differentia petitorii & possessorii, P. XLIII, 1, 320. origo inhibitorii & mandatorum, P. ibid. usus distinctionis possessorii in ordinarium & summariissimum, P. ibid. processus banni Germanicus, P. XLVIII, 17, 370. origo inquisitorii unde, P. XLVIII, 18, 372. criminalis vid. *furtum*.

Proconsul

an detur hodie, P. I, 16, 35.

Pro-

INDEX RERUM.

Procurator

an admittatur in actionibus injuriarum, I. IV, 4, 253. diversitas juris Romani & Germanici antiqui & recentioris ratione procuratorum, I. IV, 10, 270. an admittatur in criminalibus, P. III, 3, 79. constitutio ejus cum libera, P. ibid. usus tituli de procuratoribus, P. ibid. 80.

Prodigus

cur non potuerit testari, I. II, 12, 183. eis datur tutor, I. I, 23, 104. P. XXVII, 10, 264.

Professor vid. *excusatio*.

Promissio,

an factum promittens liberetur praestando interesse, I. III, 16, 213. P. II, 14, 63. quae divisio promissionum, I. III, 19, 218. ad quid teneatur qui servum mortuum promisit, I. III, 20, 219.

Proprius homo, vid. *homo*.

Prospetus vid. *servitus*.

Proxenetæ

hodie nihil exigere possunt quam quod iis permissum, P. L, 14, 384.

Prudentia

quid & quotuplex, I. I, 1, 5.

Pubertas,

plena quo ætatis anno incipiat, I. I, 11, 52. non est differentia inter eam & majorenitatem, I. I, 13, 73. an Justinianus primum determinaverit, ut illa in masculis post annum 14. incipiat, I. I, 22, 96. distinctio phrasium juris Saxonici, zu seinen Jahren und zu seinen Tagen kommen / an & jure Svevico observetur, I. I, 22, 102. an ad probandam pubertatem inspectio habitudinis corporis adhibita, I. I, 22, 101.

Publicanus,

an usus actionum juris Romani contra eos, P. XXXIX, 4, 303.

Publicaria vid. *sententia* & *testamentum*.

Publica vid. *judicium* & *crimen*.

Publiciana actio,

ejus usus, I. IV, 6, 256. an illa cesset propter malam fidem supervenientem, P. VI, 2, 109. an in casu si duo non domini rem duobus vendiderint & tradiderint, P. ibid. an cumulari possit cum rei vindicatione, P. ibid.

Pupillus

an interventio ejus tutorinecessa.

INDEX RERUM.

cessaria, I. I, 21, 94. quando ex facto tutoris vel curatoris agere possit, P. XXVI, 9, 255. ubi educandus, P. XXVII, 2, 258.

Q.

Quadrupes vid. *pauperies*.

Quaestiones,

an doctrina juris Romani de quaestionibus in usu, P. XLVIII, 18, 371.

Quaestor,

ejus officium an recte comparatur cum officio cancellarii, P. I, 13, 34.

Quarta vid. *bona & fidei commissum*.

Quasi contractus,

eorum definitio, I. III, 28, 232. usus, I. ibid. 233. actio communi dividendo & familiae eriscundae cur inter quasi contractus relata, I. ibid. fundamentum & usus harum actionum, P. X, 2, 135. earum differentia, P. ibid. 136.

Quasidelictum vid. *Aquila lex & iudex*.

Quasi ususfructus vid. *ususfructus*.

Querela inofficiosa testamenti, nullitatis

in ea non opus colore juris Romani, I. II, 18, 192. rari querelae casus, I. ibid. P. V, 2, 103. cui in ea incumbat probatio, P. V, 2, 103. dissensus DD. in doctrina querelae nullitatis, P. V, 2, 102.

Quinquennium vid. *studium juris*.

Quod jussu vid. *jussus*.

Quod legatorum, interdictum hoc an in usu, P. XLIII, 3, 321.

Quod vi aut clam, P. XLIII, 24, 325.

Quorum bonorum, hujus interdicti usus, P. XLIII, 2, 321.

Quota litis,

an pactum de ea permissum, P. III, 1, 73.

R.

Rapina,

cur actio furti manifesti pinguior quam actio vi bonorum raptorum in rapina manifesta, I. IV, 2, 246. an actio vi bonorum raptorum in usu, I. ibid. 247. P. XLVII, 8, 345.

Raptus

quomodo differat a stupro violento

INDEX RERUM.

olento, P. XLVIII, 6, 359. pœna ejus hodierna, P. ibid.

Rata.

pro rata tenentur plures exercitores, P. XIV, 1, 175.

Rationabilitas,

erronea doctrina de rationabilitate legis & consuetudinis, P. I, 3, 8.

Rationes reddende vid. tutor.

Receptor,

doctrina juris Romani de receptoribus an in usu, P. XLVII, 16, 349.

Receptitia vid. bona.

Reconventio,

unde ejus doctrina petenda, P. II, 1, 44. reconventio Germanica, P. XI, 2, 140.

Recuperatio

honorum an obtineat, P. XLVIII, 23, 375.

Redditio vid. emtor.

Reddibitoria

actio, P. XXI, 1, 221.

Reditus annui vid. usura.

Refectio vid. servitus.

Regalia,

inventio lapillorum pertinet ad regalia, l. II, 1, 130. an illa à subditis præscribi possint, P. XLI, 3, 314.

Rei vindicatio,

an hujus frequens usus, P. VI, 1, 107. utilis quid, P. ib. 108. an illa competat contra eum qui dolo defuit possidere, P. ibid. an ad rei vindicationem probatio possessionis & nominatio auctoris pertineant, P. ibid.

Relegatio vid. deportatio. quando a iudice mutari possit in mulctam, P. XLVIII, 23, 375. an omnis interdictio sit relegatio, P. XLVIII, 22, 374.

Religiosus vid. locus & res.

Relocatio,

quid circa eam attendendum, P. XIX, 2, 208.

Remedium vid. restitutio.

legis diffamari & si contendat differentix & usus, P. V, 1, 97.

Remissio vid. retorsio.

Renunciatio,

disconvenientia juris & praeceptos de renunciatione beneficiorum divisionis & excusationis, l. III, 21, 224. renunciatio impedimentorum an valeat, P. II, 11, 54. jurata exceptionis non numerata pecuniarum an valeat, P. XII, 1, 148.

INDEX RERUM.

jurata an tollat usum S^Ci Macedoniani, P. XIV, 6, 181. renunciatio secundarum nuptiarum an in usu, P. XXVI, 4, 252. S^Ci Vellejani renunciacione an opus initio tutelæ, P. ibid. 253. an emphyteuta renunciare possit, P. VI, 3, 110.

Repetundarum

pœna quomodo dicatur extraordinaria, P. XLVIII, 11, 365. quid moribus obtineat, P. ibid.

Replica,

inanis subtilitas de fine replicæ, duplicæ, &c. I. IV, 141, 273.

Repressalia,

ad quem titulum doctrina hæc referenda, P. II, 11, 46.

Repudium vid. divortia.

Res,

definitiones rerum communium minus accuratæ, I. II, 1, 122. P. I, 8, 29. communes non dantur apud Germanos, I. II, 1, 123. corporalium definitio taxatur, P. I, 8, 30. arcanum clericale circa res divini juris, I. II, 1, 124. P. I, 8, 30. expeditoriz juris Germanici, I. III, 1, 205. an usus distinctionis, in-

ter mobiles & immobiles, P. ibid. an etiam quadret ad res corporales, P. ibid. publicæ apud Germanos pertinent ad Principem, I. II, 1, 123. P. I, 8, 29. differentia juris Romani & Germanici quoad divisiones rerum, P. I, 8, 31. si usus rei gratuitus concessus quis culpam & periculum præstet, P. XIII, 6, 167. res utenda debet restitui, P. XIII, 6, 165. quando, P. ibid. 166. si ad certum tempus & certum usum concessa, P. XIII, 6, 166.

Res fungibilis,

quid, P. XII, 1, 148. quomodo fungibilis & non fungibilis restituenda, P. XIII, 6, 165. vid. & cautio.

Res judicata,

an usus actionis judicati, P. XLII, 1, 318.

Res litigiosa vid. alienatio,

Res religiosa vid. stipulatio,

Rescisso vid. conductio & lasso.

Rescissoria actio

an in usu, I. IV, 6, 257. inutilis questio de remedio rescindente & rescissorio, I. ib.

Re-

INDEX RERUM.

Rescriptum

moratorium ad quem titulum referendum, P. II, 2, 46.

Residuum,

pœna ejus an in usu, P. XLVIII, 13, 366.

Responsa

prudentum, I. I, 2, 9. inepta comparatio responforum Romanorum & hodiernorum Germanicorum, I. I, 2, 12. responsa prudentum quando acceperint vim legis scriptæ, P. I, 2, 4. facultas de jure respondendi, P. I, 2, 6. responsa non Doctoris an ad acta admittenda, P. ibid. 7. an obligent judicem, P. ibid. 7. eorum effectus tam respectu judicis quam partium dubius, P. ibid.

Restitutio,

confusio doctrinæ de restitutione propter absentiam, I. IV, 6, 256. restitutio in integrum an fieri possit in loco contractus, P. IV, 1, 82. usus prætoriarum, P. ibid. an illa in usu tanquam remedium extraordinarium an tanquam ordinarium, P. ibid. 83. origo & progressus restitutionis minorum apud Romanos,

P. IV, 4, 86. cur olim apud Germanos non fuerit usitata, P. ibid. an hodie in usu ratione contractuum & alienationum, P. ibid. 87. an ratione sententiarum & fatalium, P. ibid. an ei locus propter absentiam voluntariam, P. IV, 6, 88. an illa fieri possit a Comite Palatino, P. XLVIII, 23, 375.

Retentio,

ad eam an requiratur debitum liquidum, P. XIV, 2, 189.

Retorsio,

quomodo differat a dissimulatione, remissione, I. IV, 4, 253. ad quem titulum ejus doctrina referenda, P. II, 2, 46. an judici insinuari possit, P. XLVII, 10, 347.

Retractus,

jus retractus gentilitium in quibus bonis in Saxonia locum habeat, P. XVIII, 1, 192. an cedi possit, P. ibid.

Retrovenditio vid. *pañum*.

Revocatio vid. *privilegium*,
donatio, *testamentum*.

Reus

an citari possit in scio judice,
P. II,

INDEX RERUM.

P. II, 4, 49. hodie non præstat cautionem, P. II, 6, 50. P. II, 8, 52. P. II, 10, 53. an ad edendum auctori instrumenta teneatur, P. II, 13, 59. dispositio juris Romani de reo, P. V, 1, 99.

Rbetor vid. *excusatio*.

Rbodia lex

erronea opinio de ejus origine, P. XIV, 2, 176. an in usu, P. ibid. an recte extendatur ad casum incendii & belli, P. ibid. 177. scriptores huc pertinentes, P. ib.

Ripa vid. *res*.

Romanum jus vid. *jus*.

Ruina,

doctrina Romana an hic in usu, P. XLVII, 9, 348.

Rusticus vid. *homo proprius* & *libertus*.

S.

Sacerdotalis vid. *dignitas*.

Sacra,

jus Principis circa sacra, P. I, 1, 3. res sacræ, I. II, 1, 124.

Sacrilegium,

ejus significatus hodiernus, P. XLVIII, 13, 366. ejus pœna an in usu, P. ibid.

Salarium.

salarium tutorum an sit juris Romani, P. XXVII, 4, 261. an integrum debeatur advocato, anno nondum finito, P. III, 1, 73.

Salvianum

interdictum an in usu, P. XLIII, 32, 329.

Salutaris clausula

ejus praxis, P. II, 13, 58.

Sata,

quoad sata inter bonæ & malæ fidei ferentem distinguitur, I. II, 1, 142.

Satisfactio vid. *cautio*,

quando necessaria, I. I, 24, 105. diversitas juris Romani & Germanici ratione satisfactionis, I. IV. II, 270. unde hæc doctrina petenda, I. ibid. 271.

Scriptum

est scribentis, I. II, 1, 143.

Securitas vid. *creditor*.

Senator,

an hodiernorum jura ex tit. jur. Rom. de Senatorib. deducenda, P. I, 9, 32.

Senatus consultum.

eorum origo, I. I, 2, 8. an cum
iis

INDEX RERUM.

is recte comparentur conclusa Statuum, P. I, 3, 10. *Claudianum* an in usu, P. XXIX, 5, 277. *Macedoniani* usus hodiernus, I. IV, 7, 267. P. XIV, 6, 180. an obtineat intuitu patrum, P. XIV, 6, 180. an intuitu filiorum familias, P. ibid. 181. an intuitu minorum, P. ibid. hujus usus an esse possit propter renunciationes juratas, P. ibid. *Trebellianum*, I. II, 23, 202. P. XXXVI, 1, 293. *Turpiliani* usus, P. XLVIII, 16, 368. ratio *Vellejani* an quadret ad Germanos, P. XVI, 1, 185. an illud competat feminae illustri, P. ibid. an Judææ, P. ibid. ejus renunciatio an conveniat principiis juris, P. ibid. 186. sententiæ affirmantis origo, P. ibid. usus ejus exiguus & iniquus, P. ibid. 187. an opus renunciatione ejus initio tutelæ, P. XXVI, 4, 253. *Silanianum* an in usu, P. XXIX, 5, 277.

Senectus vid. *excusatio*.

Sententia vid. *restitutio*, an in collegiis juridicis jure debeat is, qui sententiam suam suspendit, P. XLII, 1, 315. quomodo hodie ejus fiat

publicatio, P. ibid. sententiæ contra jus in thesi prolata an sit casus stabilis, P. ibid.

Separatio,

an post eam detur regressus ad bona heredis, P. XLII, 6, 318.

Sepultura,

origo distinctionis in honestam & minus honestam, P. XI, 7, 143. cur apud nos cesset prohibitio sepulturæ in civitate, P. XLVII, 12, 348.

Sepulchra

in cujus dominio, I. II, 1, 126. I. III, 20, 219. sepulchra familiarum, P. XI, 8, 144. usus interdicti de eis ædificandis, P. XI, 8, 145. horum violatio an recte referatur ad crimina extraordinaria, P. XLVII, 12, 347. actio de violato sepulchro an in usu, P. ibid. 348.

Serviiana actio vid. *hypothecaria*.

Servitutes

an jura prædiorum & servitutes synonyma, I. II, 2, 150. distinctionis inter urbanas & rusticas nullus usus, I. II, 3, 151. P. VIII, 4, 129. nequeratione amissionis, I. ibid. P.

Kkk

viii,

INDEX RERUM.

VIII, 6, 131. neque novi operis nunciacionis, I. ibid. 153. neque oppignorationis, I. ibid. 154. utilitas distinctionis inter affirmativas & negativas, I. ibid. 155. personalium origo, I. II, 4, 156. P. VII, 1, 113. earum nullus apud Germanos usus, I. & P. ibid. inutilitates Romanorum subtilitates in doctrina de servitutibus, P. VIII, 1, 122. an servitus consistere possit in faciendo, P. ibid. quænam apud Germanos receptæ, P. ibid. 123. cur in servitute oneris ferendi, fervienti incumbat refectio, P. VIII, 2, 124. servitus fluminis quid, P. ibid. non recipiendi fluminis vel stillicidii an in usu, P. ibid. altius tollendi an in usu, P. ibid. 125. fenestras aperiens an eas teneatur munire vel claudere, P. ibid. servitutis lumina non aperiendi usus, P. ibid. item horreum non habendi, P. ibid. 126. prospectus & ne prospectui officiat, P. ibid. foraminis, P. ibid. cloacæ quid in dubio involvat, P. ibid. an ad eam pertineat cloaca in pariete, P. ibid. aquæ ductus, aquæ haustus, pecoris, ad aquam

appellus an apud Germanos sint rusticæ, P. VIII, 3, 127. an illas vicinus, item focus acquirere possit, P. VIII, 6, 128. an in illis requiratur causa perpetua, P. ibid. 129. in præscriptione earum an requiratur tempus immemoriale, P. ibid. 129. an totum fundum afficiant, P. ibid. 129. an amittantur si modus non observetur, P. VIII, 6, 131.

Servus. Servitus.

definitio servitutis, I. I, 3, 13. modi eam constituendi apud Germanos, I. ibid. 15. modi servum constituendi jure civili, I. I, 3, 13. distinctio hominum in liberos & servos apud Germanos est in usu, P. I, 3, 14. constitutiones de hominibus propriis docent existentiam servorum, I. I, 3, 15. Turci capti sunt servi, I. ibid. P. I, 5, 16. Christiani a Turcis capti sunt servi, I. I, 3, 15. officia servorum Germanorum vilia, I. ibid. 16. conditio servorum Romanorum melior est conditione famulorum nostrorum, I. ibid. 17. servus alienus an possit dari tutor, I. I, 14, 76. ser-

INDEX RERUM.

fervus proprius tutor datus, an accipiat libertatem directam an fideicommissariam, I. I, 14, 77. servi cur tandem potuerint heredes institui, I. II, 10, 179. an apud Germanos heredes esse possint, I. II, 14, 186. fervorum stipulationes an hodie in usu, I. III, 18, 217. Triboniani emblemata circa eas, I. III, 30, 236. capti an fiant servi, P. XLIX, 15, 378.

Servus corruptus.

hæc actio an in usu, I. IV, 1, 244. P. XI, 3, 140. directa & utilis an in usu, I. IV, 6, 271.

Societas

omnium bonorum quadruplex, I. III, 26, 230. universalis an in usu, I. ibid. P. XVII, 2, 195. an universalis fuerit frequens apud Romanos, P. XVII, 2, 194. quomodo partes dividantur in dubio, I. ib. an doctrina illa juris Romani apud Germanos in usu, P. ibid.

Socius vid. *servitutes*, quam culpam præstet, P. XVII, 2, an præstet saltem latam, P. ibid. 195. an obliget socium, P. ibid.

Sodomia,

an usus juris Romani ratione ejus pœnæ, P. XLVIII, 5, 357.

Solidum vid. *obligatio* & *Tribonianus.*

solidum solvens an reliquos convenire possit, I. III, 17, 217.

Solutio,

per quot testes probetur, P. XLVI, 3, 340.

Solutio obligationis.

distinctio inter solutionem ipso jure & ope exceptionis an alicujus usus, I. III, 30, 205. I. IV, 13, 272.

Specificatio vid. *dominus.*

Spectrum vid. *conductio.*

Sponsalia vid. *matrimonium* & *nuptia.*

disquisitio de pactis futurorum sponsaliorum, P. XXIII, 1, 234.

Sponsio,

an in illa ex utraque parte requiratur dubietas, P. XI, 5, 141.

Spurii,

horum conditio apud Romanos, I. I, 10, 46. horum appellatio & conditio hodierna, I. I, 10, 47.

K k k 2

Stabu-

INDEX RERUM

- Stabularius*,
 an usus actionis adversus eos, I. IV, 5, 254. P. XLVII, 5, 344.
- Statuta* vid. *decretum*.
- Status* vid. *potestas*.
- divisio, I. I, 3, 13. P. I, 5, 15.
- usus tituli de statu hominum, P. I, 5, 17.
- Status imperii*,
 an privilegio Imperatoris possint derogare, P. I, 4, 14. eorum conclusa an comparari possint cum SCtis, P. I, 3, 10.
- Stellionatus*,
 quæ delicta huc referantur, P. XLVII, 20, 350. an hoc crimen infamet, P. ibid. an in usu doctrina. jur. Rom. P. ib.
- Stillicidium* vid. *servitus*.
- Stipulatio*
 Romana an usum habeat, I. III, 16, 214. actionis ex stipulatu usus, I. ibid. 215. P. XXIV, 3, 241. stipulatio servorum an hodie in usu, I. III, 18, 217. P. XLV, 3, 337. stipulationum divisiones an hodie utiles, I. 19, 218. prætoriarum an in usu, P. XLVI, 5, 341. de re religiosa an valeat, I. III, 20, 219. an valeat si minor aut major summa promissa, I. III, 20, 221. si pure responsum ad petentem conditionaliter an valeat, I. ibid. inter servum & dominum, filium & patrem facta an valeat, I. ibid. stipulationum pœnalarum an usus, I. III, 20, 223. stipulatio Aquiliana an in usu, I. III, 30, 236. dupli an in usu, P. XXI, 2, 223.
- Strictum jus*, vid. *contractus & actio*.
- Studium juris*,
 de ejus quinquennio, I. pag. 4.
- Stuprum* vid. *raptus*.
 mores nostri intuitu stupri violenti, P. XLVIII, 5, 357. it. simplicis, P. ibid. origo doctrinæ de ducenda aut dotanda stuprata, an ejus usus, P. ibid. violentum quomodo differat a raptu, P. XLVIII, 6, 359.
- Subbatio* vid. *addictio in diem*.
- Subsignatio* vid. *testes*.
- Substantialia* vid. *contractus*.
- Substituere*. *Substitutio*.
 substitutionis vulgaris usus apud Germanos, I. II, 15, 189. P. XXVIII, 5, 270. an detur fideicommissaria mixta, I. II, 16, 191. usus breviliquæ, P. XXVIII, 5, 270. item quæstionis de casu voluntatis & potentis, P. ibid. pupillariter an

INDEX RERUM.

an mater substituere possit, l. II, 16, 190. an pater possit pupillariter filio exheredato, l. ibid. 191. substitutus cur hodie non concurrat cum seruo instituto, l. II, 15, 189. pupillariter substitutus an excludat matrem a legitima, l. II, 16, 190.

Succedere. Successio.
doctrina de successione ab intestato unde petenda, l. III, 1, 204. intestata pratoria an in usu, P. XXXVIII, 6, 300. hodierna, P. ibid. 301. Nepotes si soli sint, an succedant in stirpes, l. III, 1, 205. dissensus DD. ratione ascendentium cum fratrum filiis concurrentium, l. ibid. successio ascendentium Saxonica, l. ib. incertitudo juris civilis ratione collateralium, l. ibid. 206. regula juris Saxonici in successione, l. ibid. conjugum Romana & Germanica, it. Saxonica, l. ibid. 207. successio fisci, l. ib. confusio doctrinae de conventionali, P. XXVIII, 1, 265. inconuenientia regulae, quod non possit succedi partim ex testamento, partim ab intestato, l. II, 14, 187. it. dispositionis de parte vacante & exsuperante, l. ibid.

Successor
singularis an expellere possit conductorem, P. XIX, 2, 209.

Sues vid. pecus.
Summariissimum possessorium,
an in eo qualitas possessionis probanda, P. XLIII, 17, 323.

Supellex,
ejus varia acceptio apud Romanos & Germanos, P. XXXIII, 10, 284.

Superficies
quid, P. XLIII, 18, 324. hujus interdicti usus, P. ibid. cur non amittatur ob non solum salarium, P. ibid.

Surdus vid. possessio.
an stipulari possit, l. III, 20, 222.

Syndicus
doctrina Romana an in usu, P. III, 14, 80.

T.

Taberna,
doctrinae de separatione diversarum tabernarum usus, P. XIV, 4, 179.

Tabula vid. possessio, testamentum.

Temere litigantes vid. poena.

Templum vid. locus.
K k k 3 Ter-

INDEX RERUM.

Terminus vid. *crimen*,
Circumductus quid, P. II, II, 53.
termini moti *crimen*, P. XLVII,
 21, 350.

Testamentifactio,

an *juris naturæ & gentium*, I.
 II, 172. *sensus phrasæ* cum qui-
 bus est *testamentifactio*, I, ib.
 178. *inutilitas distinctionis* in-
 ter *activam & passivam*, I, ib.
 quando à *Germanis* recepta,
 I, ibid. 181. *ejus variatio* per *ius*
canonicum & constitutionem
Maximiliani, I, ib. an *jam* tem-
 pore *speculi Saxonici & Sue-*
vici cognita, P. ibid.

Testari. Testamentum.

usus doctrinæ de *testamentis*
 in genere, P. XXVIII, I, 264.
testamentum calatis comitiis
 quid, I, II, 10, 174. in *procinctu*
 quid, I, ib. per *æ*s & *libram*, I,
 ib. an *descendat* ex *lege XII*.
tabb, I, ibid, 176. *nuncupativa*
jure Romano veteri & recen-
tiori, I, II, 10, 180. *privilegia*
militaris an *quærent* ad *mo-*
res hodiernos, I, II, 11, 182. P.
 XXIX, I, 274. *causæ dissensio-*
num circa *testamentum pa-*
rentum, P. XXIX, I, 274. circa
 tempore *pestis* conditum, P.
 ib. circa *testamentum ad piæ*
causas & rusticorum, P. ib. 274.

quid *ius Germanicum* dispo-
 nat, I, II, II, 182. *mutus, surdus,*
cæcus an *testari* possint, I, II,
 12. 184. *testamentum captivi*
 an *valeat hodie*, I, lib. P. XXVIII,
 1, 265. de *scæminæ* *testamento*
 cur in *tit. 12. lib. 2. Instit.* nihil
 occurrat, I, ib. 185. *liberorum*
legitimorum præteritio an
 reddat *testamentum nullum*:
limitatio juris Germanici, I, II,
 13, 186. an *hodie* *capitis dimi-*
nutione irritum fiat, I, II, 17, 192.
 P. XXVIII, 3, 268. an *ad* *revo-*
cationem *prioris* *opus lapsu*
decennii, I, ib. *testamentum*
 cum *clausula derogatoria* an
indistincte *rumpatur* per *po-*
sterius, P. XXVIII, 3, 267. an
sola *repetitio* e *judicio* *invol-*
vat *revocationem*, P. ibid. an
usus dispositionis Romanæ de
 rupto *testamento*, P. ibid. 268.
 an & *quando* *solennis* *apertu-*
ra & publicatio *obtineat*, P.
 XXIX, 3, 276. quid *hodie* *obti-*
neat, si *quis* *quem* *testari* *pro-*
hibuerit *aut* *coegerit*, P. XXIX,
 6, 277. an in *testamento* *pecu-*
liares *requirantur* *regulæ* *in-*
terpretandi, P. XXXIV, 5, 287.
 ex *quo* *titulo* *illæ* *petendæ*,
 P, ibid. 288.

Testari

INDEX RERUM.

Testator,
an remittere possit cautionem,
P. VII, 9, 120.

Testes,
numerus septenarius, eorum-
que subsignatio an ex edicto
Prætoris, I. II, 177. in doctrina
de testibus quod jus sequa-
mur, P. XXII, 5, 231.

Textura vid. *dominus.*

Theatrum
in cuius dominio, I. II, 1, 114.

Tibisaurus
ad quem spectet, I. II, 1, 144.
an ad usufructuarium, P. VII,
1, 112.

Tignum junctum vid. *actio.*

Titulus vid. *possessor &*
prescriptio.

Tortura
an in republica toleranda, P.
XLVIII, 18, 371. ejus origo &
progressus apud Germanos,
P. ib. qua ratione & quo tem-
pore pervenerit ad Germanos,
P. ib. 372. an in Germania ab-
roganda, P. ibid.

Translatio
judicialis necessaria ad trans-
lationem domini in immobi-
libus & allodialibus, I. II, 1, 147.
etiam ficta rei non præsentis
valida est, I. ibid, 148. quando

absque illa jus in re acquira-
tur, P. I, 8, 31.

Transactio
dubietas juris an sit unicum
ejus requisitum, P. II, 15, 65.
super relicis in testamento an
valeat, P. ibid. 67. an super ali-
mentis futuris, P. ibid. & jura-
mento confirmata, P. ib. 68.
an valeat in criminalibus, P.
ibid, etiam in adulterio, P. ib.
70. an in matrimonialibus, P.
ibid. an rescindatur propter
enormem læsionem, P. ibid.
propter instrumenta noviter
reperta, P. ibid. 71. propter
moram alterius, P. ibid.

Trebellianica vid. *legitima*
& *SCtum.*

Tribonianus, vid. *tutela.*
duplex ejus error circa tute-
lam patronorum & fiduciari-
am, I. I, 19, 90. ejus error cir-
ca minorennitatem, I. I, 25, 113.
confusio ejus circa actionem
de tigno juncto facta, I. II, 1,
139. divisio ejus heredum con-
fusa, I. II, 19, 194. incuria ejus
circa persecutionem solidi, L.
IV, 6, 264. ejus emblemata ra-
tione manumissionis ancillæ,
I. I, 6, 24. de quasi usufructu
vestimentorum, I. II, 4, 156.
circa emendationem juris an-
tiqui

INDEX RERUM.

si qui de legatis, I. II, 20, 196.
de stipulatione servi, I. III, 30,
236. item quod commodata-
tio abstulerit actionem furti,
I. IV, 1, 245.

Tributoria actio,

an in usu, I. IV, 7, 266. P. XIV,
4, 179.

Trinckgeßel

an pertineat ad peculium, P.
XV, 1, 182.

Triplica,

subtilitas inanis de ejus sine,
I. IV, 14, 273.

Triticiaria vid. *condictio.*

Turci vid. *servus.*

Turpilianum vid. *SCtum.*

Turpis causa

an sit, si uxor in casum mortis
alteri promittatur, I. III, 20,
243. injusta & turpis causa an
unum idemque, P. XII, 5, 155.

Turpitude

solius dantis, P. XII, 5, 106.

Tutela,

fundamentum tutelæ & curæ
apud Germanos, I. I, 13, 72.
Romana non est in usu, I. ib.
P. XXVI, 1, 247. non est dif-
ferentia inter tutelam &
curatelam, I. I, 13, 73. P. XXVI,
1, 247. an usus distinctionis
in testamentariam, legitimam
& dativam, P. XXVI, 1, 247. an
testamentaria illustrium in u-

su, P. XXVI, 2, 249. requisita
testamentariæ cessant, I. I, 13, 75.
dativa quibus casibus exclu-
dat legitimam, I. I, 14, 78. an
varia acceptio vocis filiorum
in testamentaria hodie magni
momenti, I. I, 14, 80. legitima
lege XII. tabb. agnatis delata,
an prudenter, I. I, 15, 81. Ger-
manis olim sola legitima &
dativa in usu, I. I, 15, 82. pa-
tronorum tutela cur apud nos
non obtineat, I. I, 17, 89. cur
legitima parentum tutela a-
pud Romanos cesset, I. I, 18,
89. P. XXVI, 4, 258. an legiti-
mæ locus sit si testamentaria
obtinuit, P. XXVI, 5, 253. pater
an habeat tutelam naturalem,
I. I, 18, 89. duplex error Tribu-
boniani tum circa rationem
differentiæ inter tutelam fidu-
ciariam & patronorum, tum
circa dispositionem de majo-
rennibus tantum ad tutelam
admittendis, I. I, 19, 90. ratio
genuina cur fiduciaria cesset
apud Germanos, I. ib. 92. an
jure novo minima capitis di-
minutione finiatur, I. I, 22, 100.
quo anno apud Germanos fi-
nita, I. ib. de tutela femina-
rum, I. I, 23, 103. actio tutelæ
quando institui possit, P.
XXVII, 4, 260. quæ sub tutela
vel

INDEX RERUM

vel cura sunt & sine decreto alienari non possunt, an confirmatione Comitis Palatini fieri possit, P. XXVII, 9, 263.

Tutor vid. auctoritas & cautio, it. excusatio.

omnis tutor confirmandus, I. I, 13, 74. P. XXVI, 3, 249. emancipatus non potest dari, I. I, 13, 75. exheredato an possit dari, I. ib. servus alienus an possit dari tutor, I. ib. 76. furiosus pure datus an valeat, I. ib. 77. filius familias an hodie possit dari, & datus an confirmetur, I. I, 14, 78. homines proprii an & a quibus dari possint, I. I, 14, 79. datio furiosi, minorum, an obtineat, I. ibid. P. XXVII, 10, 264. an datio ex die, vel ad diem, vel sub conditione, I. I, 14, 80. hodie dantur etiam ad certam causam, I. ib. si testamentarius vivo testatore mortuus an admittantur legitimi, I. I, 15, 82. testamentarius confirmatus an habeatur pro dativo, P. XXVI, 4, 251. usus dispositionis Rom. de tutore Judæo, P. XXVI, 1, 248. legitimus quis, I. I, 15, 82. an usumfructum habuerit in bonis pupilli, I. ibid. quid circa dispositionem juris Saxonici, quod agnati præferantur cognatis, hodie notandum, I. I, 15, 83. in cognatis an obtineat pœna juris Romani de omispetitione tutoris, P. XXV, 254. quinam magistratus apud Germanos illos det, I. I, 20. an decretum magistratus hie concurrat etiam ad confirmationem ejus, P. XXVI, 3, 249. torum ordo ante & post receptam testamentificationem, I. I, 93. an ei sit necessaria intervatio pupilli, & quid moribus teneat, I. I, 21, 94. an jure Germanico tutor anno pupilli XLVos sit deponere tutelam, I. I, 2 100. an ei possit jungi curat, vel alius tutor, I. I, 23, 104. furfis, mente captis & prodigisatur tutor, I. ib. tutores curatela excusentur, I. I, 25, 116. an hodie, I. ibid. 117. actio de suspectis tutoribus cur introducta apud Romanos, I. I, 26, 118. reus ob latam culpam an sibi famis, P. XXVI, 7, 255. actio suspecti tutoris cur apud Germanos cesset, & an judex ex officio inquirere possit, I. I, 26, 119. P. XXVI, 10, 256. an ejus usus probetur ex specul. Sax. & Suev. P. b. 257. actio suspecti cur cesse ratione minorum, I. I, 26, 119. ratione rusticorum & manumissorum, it. ratione pœnæ gravioris, I. I, 26, 120. an a tutore hodie cautio fidejussoria & juratoria exigatur, P. XXVI, 7, 255. Germani intuitu rationum fedendarum

INDEX RERUM.

darum olim distinguebantur tutorem qui erat heres pupilli, & extraneum, P. XXVII, 4, 9. hzc distinctio post R. I. 154ab interpretibus intermissa P. ibid. 260. ejus vestigia in tutis Principum, P. ibid. tutor qui culpam præstet, P. XXVII, 4, 20. doctrinæ juris Romani de equi pro tutore & curatore negia gesfit, usus, P. XXVII, 5, 261. aio quod falso tutore autore estum est, an in usu, P. XXVII, 261. pœnalis adversus tutorem pupillam stuprantem usus P. ibid.

V.

Vectigalia

doctrina juris Romani an applicari possit ad quæstiones juris publici de vectigalibus, P. XXXIX, 4, 303. ratio eorum hodierna, P. ibid. an ab eis nobiles immunes, P. ibid.

Vector

an contra eos opus specialitacione, P. XIV, 2, 177.

Vellejanum vid. *SCtum*.

Venatio

an pœna mortis prohiberi possit, I. II, 1, 127.

Venditio

cur nobiles a cerevisiæ venditione prohibeantur, P. XVIII, 1, 192. dispositio Germanica de

venditione fructuum in herbis an quadret ad fructus futuros in genere, P. ib. an in ea cessio actionum necessaria, P. XVIII, 4, 202. æquitas l. 2. Cod. de rescind. vend. cerebrina, P. XVIII, 5, 204. ejus origo P. ibid. ad dubia dictæ legis responderetur & de usu pratico differitur, P. ib. 205. pactum de vendendo an producat actionem, P. II, 14, 62. jus vendendi liberos, I. I, 9, 34. seq.

Venditor

an in se recipere possit tributa futura, P. XIX, 1, 207. an teneatur propter dolum, si vitium sit patens, P. XX, 1, 222. etsi protestetur quod de vitio nolit teneri, P. ibid.

Venefica. Veneficium.

an veneficæ testamenta facere possint, P. XXVIII, 1, 266. an usus juris Romani ratione pœnæ veneficii, P. XLVIII, 8, 362.

Venia petitio vid. *actor*.

Venter vid. *inspectio*.

de ventre in possessionem mittendo, P. XXXVII, 9, 297. de curatore ejus, P. ibid.

Versio crediti

quibus casibus probanda, P. XII, 1, 148.

Versio in rem.

actio hæc an in usu, I. IV, 7, 267. P. XV,

INDEX RAIM.

P. XV, 3, 184. an illa differat à negotiorum gestione. P. ibid.
Vestimenta vid. *ususfructus*.

Veteranus
 Horum privilegia hodie non recepta. P. XLIX, 18, 179.

Vicinus vid. *servitutes*

Vidua vid. *dotalitium*

Vinum vid. *Legatum*

Violatio sepulchri vid. *crimen*.

Vis

Dissensus Jctorum circa differentiam inter vim publicam & privatam. P. XLVIII, 6, 359.

an hac distinctione opus. P. historia & differentia ejus & ibid. alia divisio ex moribus Germanorum in Land. Burg. und Haus. Friedebruch P. ibid. cur interdicti de vi & vi armata nullus usus P. XLIII, 16, 322. Quod vi aut clam P. XLIII, 14, 325.

Vis bonorum raptorum vid. *rapina*.

Vita & necis jus, vid. *jus*.

Vitium vid. *edilictum edictum & venditor*.

Vitricus,

an possit dari tutor. P. XXVI, 4, 252.

Uncia.

inutilitas divisionis per uncias J. II, 14, 187.

Unguentum.

orum legata rara. P. XXXIV, 286.

Unio prolium.

ne ejus usus. P. I, 7, 28.

Universitas vid. *patrimonium*

quod universitatis nomine agatur. P. III, 4, 80.

Vota

si sint paria, quid obtineat. P. CLII, 13, 15.

Urbana vid. *prædia*

Urbana P. XLVIII, 22, 375.

Usucapio

usucapio pro soluto, emtorum herede. P. ibid. 314.

Usufructuarius

an capiat thesaurum. P. VII, 1, 112. quemadmodum caveat. P. VII, 8, 120. an nunciare possit novum opus. P. XXXIX, 1, 302.

Usureria pravitas vid. *usura*

Usurarius contractus

Juris Canonici. P. XXII, 1, 225. rigor hujus juris sublatus per Recessum Imp. ejus reliquus apud Protestantes. P. ibid.

Usura

an peti possint. P. XII, 4, 158. Earum justitia probatur P. XXII, 1, 224. contraria opinio

INDEX RŌM.

nie quomodo stabilita & in Germaniam introducta fuerit. P. ibid. 225. majores usuras an licitum à mercatoribus accipere. P. ibid. 226. usuræ ultra alterum tantum an contineant usurariam pravitatem. P. ibid. 227. ultra quincunces an reditus annui computandi. P. ibid. 227.

Ufus
 rara exempla usus & habitacionis apud Germanos. I. II, 158. P. VII, 8, 120. Quis in usu rei gratuito concessio præstet periculum. P. XIII, 6, 67.

U usufructus
 an tutori competat in bonis pupilli. J. I, 15, 82. differentia Germanici à Romano ejusque species. J. II, 4, 157. P. VII, 1, 113. an possit cedi extraneo. J. ibid. 158. in bonis liberorum an patri competat. J. II, 9, 170. P. VII, 1, 112. an tollatur morte filii. P. ibid. dignitate filii. P. VII, 4, 117. an habeat maritus usumfructum in bonis paraphernalibus. P. VII, 1, 112. in testamentario an hodie valeat jus Romanum an Germanicum tam quoad potestatem mutandi quam quoad cautionem. P.

II, 1, 115. P. VII, 3, 117. de usu actu accrescendo. P. VII, 2, 6. usus testamentarii & conventionalis. P. VII, 4, 117. an mittatur capitis diminutione. P. ibid. 113. de quasi usufructu. P. VII, 4, 156. 158. verus in vestimentis festis. P. VII, 5, 118. quasi usufructus an frequentis usus. P. ibid. an amittatur male vel dolose. P. VII, 4, 118.

Uti possidetis

hoc interdicho an attendantur vitia possessionis. P. XLIII, 373.

Uulnus

ius lethalitas an semper ex iniectione dijudicanda. P. LVIII, 8, 364. an attendenda soluta ejus lethalitas. P. ibid.

Uxor vid. *Matris & turpis causa*

U

Uis bycense jus

ujus juris autoritas. P. XIV, 176.

Z

Zemorianum jus ardentium vid. *Jus ardentium*.

Zinsgüter vid. *Erbsinsgüter*.

FINIS.